

129

F

3

1019

16

me
1158

O Bispo de Nicomedia

C13-3

Rodericus Sanctius de Brivels.

Compendiosa
Historia Hispanica

Roma - Aldaricus Gallus, c. 1470

Hain 13955-

C-13-3

Incipit compendiosa historia hispanica. In qua agitur de eius
 situ & descriptione: salubritate ac ubertate gentisq; humani
 tate: & ad religionis cultum pietate: ceterisq; eiusdem regi
 oms laudibus. Demum de Gothorum Vandalorum: &
 ceterorum ad Hispanias accedentium origine et in Hispa
 nia regnantium antiquitate. Necnon de regnorum erectio
 ne: Regumq; successione: ac claris illorum successibus. Tan
 dem pro ampliore historie ornatu inter ipsa hispanica gesta
 inseruntur breui Priscorum Romanorum: Grecorum: &
 aliorum exterorum antiquorum clarissima gesta: dicta:
 et insignia documenta ad cuiusvis principantis: potentis:
 seu nobilis: ac privati hominis instructionem edita: a Rode
 rico Sancij utriusq; iuris: ac artium professore Episcopo Pa
 lentino Hispano Sanctissimi domini nostri domini Pauli
 Pontificis Maximi in Castro suo Sancti Angeli de Vrbe Ro
 mana Prefecto.

Prologus

SERENISSIMO AC INVICTISSIMO PRI
 cipi domino domino Henrico. iiii. Cas
 telle et legionis Regi excellentissimo eius
 dem regie Maestatis humilis capellanus
 auditor & consiliarius Rodericus San
 cij de Arenalo utriusq; iuris & artium
 professor Episcopus Palentinus Hispanus Castri Sancti Angeli
 alme Urbis Rome: pro sanctissimo domino domino Paulo Se
 cundo Pontifice Maximo Castellanus seipsum cum supplici
 recommendatione. Falluntur plurimum qui Hispaniarum
 laudes: patrie situm: gentis religionem et cultum atq; h
 uirtutes: et studia: bellorum quoq; uictorias aut nolunt
 aut scire negligunt. Idq; ut arbitror ob scriptorum inopia
 contigisse putandum est: quemadmodum de gestis Ro
 manorum Salustius in Cathelmario conqueritur. Inuidet

enim Atheniensibus quae res suas scribentium industria longe illustriores in toto orbe quam fuerint referantur. Nec aliter de rebus hispanicis dici potest: Nam et Persarum Graecorum: et Romanorum gesta licet amplissima fuerint: uerum aliquanto forsitan inferiora quam fama ferantur. Sed quia magna scriptorum ingenia ea iustrant per orbem terrarum pro maximis celebrata sunt. Hispanica tamen gens nunquam habuit talem copiam scriptorum: quia pauci ingenium sine corpore exercebant. Et quilibet optimus uir potius uolebat facere quam dicere. Cupiebatque amplius sua benefacta laudari quam ipse aliorum benefacta narrare. Ceterum nonnulli Hispanas res legere dedignantur: eo ut puto errore ducti: quoniam nonnulli bonarum partium ac rerum inexperti quod in angulo mundi ut aiunt Hispania sita esse uideatur: contendunt atque extra orbem posita: ut eorum uerbis utar ab orbis gloria aliena uideatur: longe aliter sapientes cosmographi sensere: qui orbem descripturi: ab Hispania tanquam a principali orbis porta incepere. Cum enim mundi machina matino circumfusa sit pelago: Hispania illa est que ad orbem ipsum aditum prebet: ueluti ex cuius oris atque litoribus Atlantico monti oppositis: pelagus ipse oceanus profluit. & Africam: Asia Europamque: nedum nobilitat sed iustrat: atque disternit. Ut igitur huiusmodi hominum error tanto apertius amantibus sensorum exulet: quanto est ueritate remotior. Mandauit mihi Serenitas. T. que totius orientis: simul et mediterraneae: ac Septentrionis regionum situm descriptionem & principatus peralarumque res sic mente tenet: ac si pedibus oculisque illa omnia perigrando aspexisset. ut nunc Hispaniam immotua: que occidentis plagam tenet: ad aliorum potius quam tuam instructionem breuissime describerem: ac paucis quibusdam ita dixerim.

2

syllabis) paucula quędam inter plurima : quę huiusmodi
prouintiam . conicernere : & ornare uidentur subiicerem .
Verũ quia nõnulli sancti & egregii uiri res Hispanicas
summatim describere : prouintię situm : gętis mores : præ
conia simul & præclara facinora non satis cõplectentes .
Inter quos beatus Isidorus breui sed graui stilo : gothicę
gentis originem qui in Hispania regnarunt : Ex quibus
tua magestas tuicę progenitores ortum trahitis . regũcę
ipsorum gesta & successiones : sua usq; tempora cõtexit .
Rursus id ipsum egit Lucas tuden . Deinde Rodericus
sanctę sedis Toletanę Archipresul : eorundem regũ suc
cessiones : pariter & successus usq; ad tempora Fernandi :
huius nominis . iiii . a quo per rectam lineam tua mage
stas . xi . gradu distat breui . Sed suauis eloquio lustrauit .
Quę omnia eadem tua excellētia solerter inspexit . uoluit
tamen nunc . singulari suo ingenii acumine : & præteritas
præclarasq; res agnoscēdi . desiderio accensus : nedum ea
rundem Hispaniarum situm & laudes regumcę successi
ones : simul & successus : post eundem Fernandum . iiii .
agnoscere . sed lōge antea primo uidelicet Hispanię rege
post illius calamitosam miseramq; cladem : quem Pela
gum esse cõstat : usq; ad moderna hæc tua tempora : præ
fertur quia ea omnia latino sermone descripta : nõ plene
reperiãtur . Iniunxisti profecto princeps Serenissime rem
optimo principi debitam ac te dignam : dum uoluisti ut
ea omniũ præclarissima orbis regio : quę tibi famulatur
naturali subiectione : obsequatur & delectabili lectione :
& delectoris illius præconia ac res gestas legendo : quam
diligis eius incrementa querendo . Faciam igitur satis nõ
quidem desiderio sed præcepto tuę magestatis & rem ip
sam altius reperēdo : breuissimas quatuor in hoc histonę
compendio particulas edisseram . In prima quidem Hi
spanicę aurę salubritatē : terreę feracitatem : auri argēticę

ac ceterorum metallorum & mineralium . diuitias : ac fe-
cūditatem : gentis quoq; religionem : fidem : amicitiam :
humanitatem : strenuitatem : deniq; ac ceteras hominum
& glebe Hispaniæ laudes & præconia : breui interferam :
Sicū rursus Hispaniarum illarumq; descriptionem :
respectu ceterorum orbis climatum : & regionum an-
tiquitatem . Deniq; principatus Hispanici : regnorumq;
erectionem : sed & diuisionem & quādo & quomodo : &
a quibus inceperunt : ac in quo tandem regno Hispaniæ
titulus resideat : Rursus in ea parte Græcorum : Penorū
ac Romanorū ad Hispanias ingressum . Initium deniq;
& originem principatus | Gothorum | Astrogothorū | Van-
dalorū | Alanorum | Vgnorum | Sueuorum : illorūq; ad
Hispanias accessum & incolatum & principatum sucinte
perstringam . In secūda uero parte eorūdem Gothorum
primum in Hispania regnantium principatum : illorūq;
regnādi ordinem successiones ac gesta usq; ad Rodericiū
ultimum eorūdem Gothorum regem : sub quo calamitosa
clades Hispaniæ secuta est : breui calamo percurrā .
In tertia tandem parte sequentium regum omniū Hispaniæ
successiones : & succedendi ordinem : successus deniq;
& clārora eorum gesta a reparatione Hispaniæ inchoādo
uidelicet post infelicem cladem usq; ad Fernandum . iiii .
prædictum : qui a Pelāgio ipso primo post dictā cladem
regnante . xxxv . rex fuit summatim repetam . nonnullaq;
addam | a prædictis scriptoribus intacta . In quarta parte
continuās Roderici Toletāni historiam incipiam a dicto
Fernando in quo ille scribendi finem dedit . Deinde se-
quentiū post illum in Hispania regnantū successiones :
clāroraq; gesta usq; ad hos nostros dies in quos fines
seculi peruenerunt : quibus . T . excellentissima . M . feli-
citāter regnat . Demum quæ prædictorum regum tempo-
ribus digna relatu fuere tam in Romana & apostolica

sede quam imperio clarioraq; exterorū illustrium uiroz
 & pulchra sapientum documēta breui & fideliter referā.
 Vt quod unus Rodericus. p̄sul tam utiliter inchoauit :
 alius eiusdē noīs & professionis expleat : impari tamen
 sapientia & eloquio : licet pari affectu : dabo ego enarrā/
 dis rebus testimonium uerissimū : uelut qui partim cor/
 pus dedit historiē : & hispaniarum oras : littoraq; : & an/
 gulos a mari usq; ad mare : seriose ac personaliter pera/
 graui atq; conspexi. Nec dubito a quibusdam multa in
 rebus ipsis scripta fore : que forte a tramite uerē narrati/
 onis deuiasse audio : pro eo quia nihil oculata fide : sed
 per audita a remotis narrata scriptitarūt. Tunc enim ut
 putamus res quęlibet certissimo comprobatur testimonio
 cum eodem utitur relatore : quo teste .

Incipiunt Capitula primę partis

Capitulum primum de laudibus & p̄coniis prouintię :
 & terre Hispanię : quo ad aeris & patrię salubritatem . fo. 1.

Capitulum secūdum de Hispanię laudibus : quo ad terre
 feracitatem : & aliarum rerum ubertatem : que naturales
 efficiunt diuitias . fo. 2.

Capitulum tertium de Hispanię p̄conis : quo ad auri :
 argēti : & aliorum metallorum cęterarūq; rerum copiam
 que industriales opes comparant . fo. 3.

Capitulum quartū de Hispanię laudibus : quo ad gentis
 religionem : fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatē
 & cęteras uirtutes . fo. 4.

Capitulum quintū de Hispanię situ : & descriptione : re/
 spectu cęterorum climatū : & regionum orbis . fo. 7.

Capitulū sextum de eiusdem Hispanię situ : & descriptio/
 ne respectu particularium prouintiarū in ea sitarum : seu
 diuersorum regnorum : in ea erectorum . fo. 8.

Capitulum septimum de initiis antiqui principatus & monarchiæ hispaniæ: & quâto tempore per unum regem aut per plures: Hispania fuit gubernata. fo. 10.

Capitulum octauum de ingressu regum Gothoy in Hispania: & quomodo Vandolos & alias gētes ab Hispania expulerunt & de præclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum: & de laudibus eorum. fo. 12.

Capitulū nonū de origine gentis Gothorum: & de illorum principatu: & qua prouintia sunt orti: & de eorum egressu & clarioribus gestis. fo. 13.

Capitulū decimū de origine Vandoloy & Vgnorum: & de illorum regnis & progressibus & clarioribus gestis & de illorum exterminio. fo. 15.

Capitulum .xi. de origine & initiis regnoy & regū Hispaniæ post miseram eius cladem: & a quo tempore & a quibus ac quomodo diuersa regna: in eadem Hispania erecta sunt: & de ortu & initio huiuscuiusq; regni: & a quo incipit: & primo de origine regni: & regū Legiois & Castellæ. fo. 17.

Capitulum .xii. de origine regni & regum Nauaniæ & quomodo & a quo inceperunt. fo. 18.

Capi. .xiii. de origine regni & regū Aragoniæ: Valentiæ: & Cathaloniæ a quibus & quomō initium habuerunt & de unione eorum. fo. 19.

Capitulum .xiiii. de ortu & initio regni & regum Portugaliæ: & quando quomodo & a quibus inceperunt. fo. 20.

Capitulum .xv. de ortu & initio regni & regū Granatæ & quando & quomodo inceperunt. fo. 21.

Cap. .xvi. quomō oēs reges & regnoy Hispaniæ ducunt originē ex trunco & stipite regū Castellæ & Legionis. fo. 22.

Cap. .xvii. quō in regno quod hodie appellatur Castellæ & Legionis residet titulus & noīatio regū Hispaniæ. fo. 23.

Expliciunt Capitula primæ partis.

Capitulū primū de laudibus & præconiis prouintię
& terrę Hispanię quo ad aeris & patrię salubritatem

DICTVRVS de regione Hispanię eiusq̃ situ de/ scriptione: ac de Regibus in ea regnantibus & de illoꝝ genealogia: & clarioribus gestis: decreui pauca ex multis contexere: scio quidem longiora aut breuiora dici posse. Ego tamē potius breuitati studui: q̃ copie: ne legentes fastidio affitiā: atq̃ ut lectores attētiore reddā: dignū existimaui incipere a laudibus & insignibus præconiis eiūsdē Hispanię prouintię: gentisq̃ religione: fide humanitate & amicitia. Primo itaq̃ de terrę Hispanię salubritate: ac aerts puritate. Secūdo de glebę Hispanię feracitate: & rerum omniū fertilitate: quę naturales diuitias ad humanū uictū necessarias gignunt breuiter disse/ remus. Tertio de auri & argēti metallorū: ac aliarū rerū quę industriales efficiūt opes. Quarto de gentis Hispanię religione: fide: humanitate: & laudibus: Verū ne domesticę laudes ab Hispano uiro allatę Hispanię gloriā minuant: dabunt fidem historie: rebusq̃ enarrandis uiri sapientes a sæculo famosi præcipue: Strabo: Pomponius mella: Deniq̃ Piholomeus: Plinius: Solinus: Iustinus: pleriq̃ alii qui orbis & urbis gesta: fideli narratiōe scripserunt. Hispania itaq̃ ab Hispano Herculis nepote ap/ pellata est: quā longe ante ueteres ab Ibero fluuio Iberiā alii Hesperiam ab Hespero sydere: quod eam respicit nominarūt: & ut statim latius in eius descriptione dis/ seremus. Hispania sita est inter Africam & Galliā: ut refert Strabo: quinimo ut Iustinus subdit: sicut minor utraq̃ terra: Ita utraq̃ longe uberior atq̃ salubrior. Nam neq̃ ut Africa uolento sole torretur. nec ut Gallia assiduis uentis fatigatur/ sed media inter utrāq̃ hic tēperato calore: ibi felicibus & tēpestiuis imbribus gaudet. Rursus

*hispania ab hispan
herculis nepote.*

ut refert Iustinus : Salubritas celi per omnē Hispaniam
æqualis est : nullaq; paludū graui aeris nebula inficitur :
ut plures orbis regiones . Tanta deniq; ut Straboni pla-
cuit in ea terra : aeris puritas est : ut in ea prouincia non
facile noxium animal reperitur . Temperies item eius tā
a priscis sæculis est laudata : ut quidā elisios campos non
procul ab ea posuerunt . Ibi enim mites zephyri flant . ibi
uita ducitur facillima ; nam ad eam maris aure accedūt .
Vndiq; assiduiq; uentoz flatus : quibus omnem prouin-
ciā penetrantibus præcipua omnibus sanitas redditur :
Nec Aristoteles rerum naturalium indagator solertissimus
id ipsum negauit : ait enim in politicas salubritatem terre
ex duobus maxime causari alterū ex cælesti conformitate
alterū ex uentoz puritate . Conficitur primo patrie salu-
britas ex cælesti conditione : ut uidelicet hiemali tempore
absq; nebulis : debita claritate lustretur . In æstate uero
immoderato calore non opprimatur . Secundo cognosci-
tur terre salubritas e uentoz puritate : ea siquidem terra
saluberrima comprobatur : quam boreales siue septentri-
onales purificant uenti . Idq; contingit : cum talis orbis
plaga ad eosdē aquilonares uentos aperta est : nec a pro-
pinquis montibus impeditur ut Hispania : habent enim
propriū ipsi septentrionales uenti : ut a cunctis conta-
gionibus terrā quam uisitant puriorem atq; salubriorem
reddant . Hinc Palladius Rutilius scribit : quia salubri-
tatem cuiusuis regionis aerisq; puritatem declarant ipsa
loca ab istis uallibus & nebularum noctibus absoluta :
ac spirituū aquilonarū flatibus non impedita : Constat
utiq; Hispaniæ terrā densis tenebrarū nebulis nō assidue
infici nec a quibusuis montibus impediti : quin a septē-
trionalibus uentis : libere uisitetur cuius salubritatis signa
humana sentiunt corpora hoibus enim eius regionis in-
colis capitis sanitas : capilloz itē firmitas inest : inoffensū

deniq; lumen oculorum: purus auditus: fauces comeatū
liquide uocis exercent: contraria uero aeris malignitatem
anuntiat: Hispani itaq; intra natales suos degentes acu-
torem firmiorēq; uisum retinent q̄ si alibi cōmorentur:
ubi capitis uertiginē sentiūt: ac capilloꝝ dentiūq; tem-
pestiuus firmitate & pulchritudine frustrantur.

Ca. ii. de Hispaniē laudibus: quo ad terrē fertilitatē
& aliarū rerū ubertatē: quę naturales efficiūt diuicias

HISPANIE fertilitas ac frugum rerūq; omniū ad
uitam mortaliū expedientū feracitas: non ignota
præcis sapientibus fuit: adeo ut non ipsis tantū incolis:
uerū etiam Gallię|Flandrię: utriq; Britannię: Ipsi quoq;
Africę cunctarū rerū habundantiā præbet. In Hispania
rursus ut Iustinus uoluit: non aquarum cursus ueloces:
non torrentes rapidi: ut noceant: ueluti Longobardorū
laudata prouincia patitur: sed lenes. Vineis rursus cā-
pisq; irrigua est ut uitę humane congruit. nec solū fru-
menti ingens copia est: uerum & mellis |sachari| cūcto-
rūq; liquidorū. Adde|nascitur in Hispaniē gleba. Alius
non paruus thesaurus: alibi rarus: lini enim spartu: uis
ingens minii: nulla terra feratior est. Tanta enim patrię
ubertas sese offert: ut femine non modo res domesticas:
sed agroꝝ culturas administrent: dū uiri bellis nōnunq;
rapinis & uenationibus uaccant. Adde |quia Strabone
teste ex Hispaniē gleba uini: frumētū: cerę magna extra-
bitur uis. Item pix: grana: purpure: & salis ingens co-
pia. Inde lanarū & telarū habundātia: cuniculoꝝ quoq;
quos pleriq; lepuscūlos uocant: tanta est copia ut sterili-
tatē terrę aliquando ingerant: quo fit ut plerunq; habi-
tantes: pecunias uenatoribus ut capiāt largiūtur. Taceo
de radice ad ticturā idonea quę inibi habūdat: Arbores

in Hispaniæ gleba : Strabo fore testatur : ex quarũ excisso
ramo lac effluebat dulcissimũ. Rursus circa Carthaginem
nouã fuisse arborem peribet : e cuius cortice tela pulcher-
rima conficiebatur . Fructuũ quoq; atq; pomorũ tam ex-
uberans copia atq; dulcedo inibi est : ut ad ceteras orbis
partes continuo deferãtur . Nam apud Alexandria fructibus
pomisq; nostris : cũ eorũ aromatis permutatis :
proiuntia nostra eorũ ubertate ditatur : quid de uinorum
copia uarietate : & bonitate dici potest : Gallorum littora
maritima : atq; Flandrensiũ uino carẽtia : id non ignorãt
sed & Anglicoꝝ Scotorũq; ampla sitis : testimoniũ per-
ibet ad quos assidue onerariẽ nauẽs non pauce deferũtur
Olei insuper copia linit eius ubertate & dulcore orbem :
Piscũ quoq; tãta multitudo & magnitudo & bonitas est :
ut incredibile uideatur . Nã in capite Beticẽ prope Ga-
ditanũ fretum : res non tam mirabilis q̃ utilis omni ãno
uisa est . Certis enim temporibus anni innumera dalphi-
noꝝ multitudo ad littora infallabiliter accedit . quasi pi-
scatoribus se offerãt . Turres enĩ inibi sitẽ sunt : ex qbus
uenire cateruatim cernũtur : & appositis magnis retibus
cum paruo labore : & sũmo uenandi gaudio . Tanta ca-
pitur piscũ copia : quantã piscatores uolunt : appositisq;
salibus conseruãtur : & per totũ fere orbẽ deferũtur . Vnde
Strabo in mari inquit Hispano omnia genera piscum
capũtur ut dalphini : ostrea : conchilia : conori : mureneꝝ
a nostris maiores inueniũtur aliquãdo quatuor cubitoꝝ
Animaliũ quoq; & armentoꝝ : Sed & pecudũ a quibus
pecunia appellata : tanta copia est : ut plerũq; ob uellera
atq; coria multa milia occidantur : capras deniq; Hispania
equosq; producit siluestres habundãter : procreat &
castores : Equorũ uero ne dum copia sed pernices greges
Hispani obtinent : quoꝝ tanta est uelocitas : ut potius
uolare q̃ currere credãtur : Illorum præsertim quos olim

Atines.

Equi

expeditos equos hodie Ginetos uocant: quos Strabo ait esse similes equis spartoy: Reliquos omnes mira celeritate superantes. Rursus equoy Hispanie tanta fertur esse fides: ut cum se percussos in bello sentiunt fessores suos incolumes inter hostes mira probitate extra prelium reponant. Sirico uero adeo habundat: ut ceteris sibi cedant prouintiis. Denique in ea prouincia ingens est materialium copia ad medicamenta: uictumque hominis pernecessarium. Sed iam agemus finem: si id unum attulerimus: quo huius fertillissime ubertas prouintiis feracissima designatur: teste enim eodem Iustino in Lusitania iuxta flumen Tagum quod Toletanos agros usque in oceanum miram fertilitate rigat: concipit est: equas uento flatuque concipere: quod a nonnullis fabulose exponitur: pro eo quod inibi tanta equoy equarumque copia generatur: ut quasi uento ipso concepti uideantur: quod ipsorum scribentium salua dixerim gratia: quinimo natura ipsa terreque salubritate: aeris puritate: atque supra celestium corporum peculiari quadam inibi influenza accedente naturali denique equarum ipsarum concipiendi desiderio: id effectum posse physici non negant. Idque Solinus in eo quem de mundi mirabilibus libro edidit: constanter affirmat: ait enim in ea quam ediximus Hispanie parte aspirante Fano: equas ipsas uento concipere & cum masculos sicut: aut odorantur aurarum spiritu maritantur.

Capitulum tertium de Hispanie preconis quo ad auri argenti & aliorum metallorum ceterarumque rerum copiam que industriales opes comparant.

SOLLICITVS ordo sollicitat ut reliquam partem amplectamur. Postquam igitur actum est de terre Hispanice fertacitate & rerum omnium fertacitate: ex quibus naturales diuitie nomen acceperunt. Superest breui agere

*anxi Ston
gentuz*

de auri & argenti ceterorumque metallorum copia : ex quibus
industriales opes conficiuntur . Est itaque Hispaniae terra : mi-
neris auri & argenti & aliorum metallorum ditissima : si so-
lenter ingruitur . ferrariis quoque ultra ceteras orbis plagas
habundat : adeo ut etiam aquas generet : quibus ferrum acius
temperatur . Inde calibis copia exhauritur : & plures mundi
proventus ferro : & calibe dicitur : nec ullum apud Hispanos
telum probatur quod non aut Birbili fluvio aut calibe tin-
gatur . Unde etiam calibes huius fluvii finitimi appellati
ferro cetens prestare dicuntur . Plumbi denique & eris uber-
rima est : sed ut de auro amplius dicamus usque adeo auro
ditissima est : ut etiam aratro frequenter glebas aureas ex-
citant rustici : quippe & hodie in arenis Tagi fluminis
assiduo viros : feminasque non paucos conspicimus noctis
tempore arenulas aureas splendentes colligere : Taceo
de monte appellato sacro plurima dicere : quem Iustinus
meminit si ferro uioletur : nephas grande reputandum : sed
si quando fulgure terra percussa est : quod etiam illis locis
frequens res est : detectum aurum uelut dei munus colligere
permittitur . Adde sicut Straboni placuit chrisocolia id est
auri lauacra appellata : reperiri . Ibi denique ex purgamento
auri quedam sit terra tenax : quam electrum uocant : apud
populos Carthaginis nouae tanta auri & argenti copia est
ut eodem Strabone teste in ea prouincia quatuor hominum
centurie : ut uerbis eius utar : & planius loquendo qua-
tuorcenti homines populi Romani nomine . xxv . milia
drachmarum per dies singulos referebant : adeo ut ex nulla
orbis plaga tam ingentem diuitiarum copiam exhaurirent :
cuius rei stant hodie signa patetia : caernae uidelicet atque
fodinae minerales nimis profundae . Aceruus item scor-
iarum & purgamentorum argenti : quod illo tempore exhau-
riebatur : quae in istarum montis habent . Fatemur tamen no-
stris temporibus hominum in curia : nulla ibi metallorum

no de monte sacro

4
7

utilitas carpitur : nō q̄ desit nobis minor ueteribus auris
cupiditas : sed illud inquirendi inferior sagacitas . Rur/
sus non puto omittendū quod idem Strabo subicit : ait
enim montes Hispanicos ad boream uersos multū utili/
tatis prouēte afferre : propter aurū & argentū & es qui/
bus habundat : talis est & carpentania Celtiberorū pars
& Beturia : Generatur rursus stagnum copiose admodū
supra Lusitanos & in casiteriis insulis in quibus auri &
argenti & metallorum copia reperitur . Ibi deniq̄ salmo/
niacum ibi uitreolum ; ibi auri pigmētum : ibi sulphuris
ingens copia : ibi marchasite omnium genera alchimists
pernecessaria . Ibi thuria & cetera atramenta habundāter
reperiuntur . Taceo mercurii copiam designare : quod ar/
gentum uiuum appellant : cuius tanta fit exhaustio : ut
nulla in orbis parte tam habundāter colligatur : adeo ut
magnum regi uectigal comparet : nec minor boli armenici
aluminis spondii copia est .

Capitulū quartū de Hispaniæ laudibus : quo ad gētis
religionem ; fidem : amicitiam : humanitatem : stre/
nuitatem : & ceteras uirtutes .

CONSEQVENS est ut post enarrata pauca
quedā ex multis laudum præconia terre Hispaniæ
quo ad aëris salubritatem : simul & frugum uberrimam
fertilitatem naturalem : sed metallorum : ceterarumq̄ opū
industrialem copiosam feracitatem : gentis quoq̄ Hispa/
niæ : religionem / fidem : amicitiam ingenii deniq̄ acumen
& uiuacitatem ceterasq̄ laudes breui repetamus . Primo
igitur supponendū putamus : illud Aristotelis uerissimū
documentū quoniam humana anima operationes intel/
lectuales : ipsasq̄ ingenii uires quibus homines utiq̄ recte
laudantur : nequaquā exercet : nisi medianibus congruis

corporis organis : pro eo quia ut aiūt : nihil in intellectu esse putatur : quin prius fuerit in sensu : quę una sufficiēs causa creditur : cur humanus intellectus quandoq; fatigatus putetur. Idq; q̄q; improprie nec secundum se dictū sit : creditur tamē uerum secundū ipsos exteriores sensus quibus mediantibus intellectus agit : atq; utiliter operatur : Ex quo illud sequi necesse est : ut operationes intellectuales sint habiliores : prout corpora humana melius aut peius disposita reperiuntur . Operatur ergo habilius intellectus ipseq; animę uires potiores redduntur : cum corpus maiore aeris salubritate & incolumitate gaudet : Ingenii siquidē uis & intellectus acumen : ut est philosophi sententia : non parum ex bona hominis cōplexione & ualiditate prouenire putatur : Ex quo illud elicitur quia ut aiūt aiē secūtur corpora : pro eo quia ex bona corporis ualitudine sensus animę sunt uiuatores : cui igitur natura dat corpus non incolume nec optime dispositū : perconsequens & dat animā non recte dispositam . Cum igitur Hispania ut prēmimus incolis suis optimā generet salubritatem : ut etiam eis ingenii excellētis acumen intellectusq; uiuacitatem tribuat : per quā necessariū uidetur : habent ergo Hispani ingenia preclara si ea colere uelint : & ad omnia sciendi genera habilia : Adde huius rei aliā nō insulsam : sed naturalem causam quia ea est patrię dispositio : ea temperies quę in hominibus remissos atq; equales spiritus non ad impetus sensuales agitantes tribuat : sed prout bonę corporis & mentis ualitudini conuenit : quo fit ut propter remissiores animorum impetus sanguinisq; equalitatem : habiles ingenio reperiantur . Demum ut uirtutes corporeas non omittamus : habent Hispani corpora ut ueteribus placuit : ad inediām : & labores aptissima : quarūuis corporis & animi fatigationē patientissima : duram obseruant & astrictam parsimoniā

hispani ad
omnes labores
aptissimi

uigilias : solem : & hiemem famem quoque : ac sitim pati :
 & quous pericula pro patria sustinere : & pro honore a-
 dire paratissimi sunt : uinum quoque malunt in cellario quam
 in uentre : quippe qui uedere potius quam gustare preeligiunt.
 femine uero & pueri bacchum ut uenenum fugiunt . Rur-
 sus Hispanie genes ut Iustinus refert bellum quam oculum pre-
 optant : & ut aiunt si deest domi : extra hostem querunt :
 uelocitas Hispanis atque lacertorum agilitas inest & forti-
 tudo : saltandi : quoque trahendi : luctandi ac natandi arte
 & exercitio plurimum calent . Hinc Romanus Vegetus
 Hispanos inquit : non tantum numero sed uiribus corporum
 lacertorum agilitate nostris prestitisse manifestum est : sed
 & Lilius id non negauit cum ait : Clarissima uiris & ar-
 mis Hispania : que si uires suas cognouisset facile in impe-
 rium euasisset : Denique Hispanis equi & arma sanguine
 cariora sunt : Macilentis maiore ex parte & sicci sunt :
 quod signum est : uigilantie : sobrietatis : & laborum pa-
 ciente : ciuiles : & ad omnem dexteritatem ingenii & cor-
 poris aptissimi : nec mirum itaque si tantum sanguinis Car-
 thaginenses : si tantum Romani : in subiuganda Hispania
 fudere : quotiens enim pugnatum est cum Hispanis im-
 pari fortuna : quotiens cesi Romani : exercitus & duces :
 quotiens turpi inito federe capti : quotiens denique prope
 ad desperationem redacti fuere : licet illi nouis creatis du-
 cibus : fortius arma sumpserunt : adeo ut neminem roma
reperiret : qui Hispaniam accedere niteretur : Nam ut aiunt
 Lilius & Eutropius anno ab urbe condita . dc . omnes
 romanos tam ingens Celtiberorum metus inuasit : ut ex
 omnibus non esset qui in Hispaniam uel miles uel legatus
 ire auderet : Sed & anno sequenti licet Metellus in Cel-
 tiberiam missus esset : infeliciter militauit : cui successit :
 Quintus Pompeius & demum Quintus Scipio : qui contra
 Viriacum in Lusitania bellum contra Romanos gerentem

Viriacens.

inglorii redierunt: fuit autem Viriacus primus pastor
mox latro: mox acerrimus dux ut .xiiii. ānis Hispanias
dominaretur. tantos enim ad bellum populos cōcitauit:
ut sepe Senatus res Hispanicas deserere cogitaret: Sed
tandem ut Liuius & Eutropius referunt contra Viriacū
Sextus Vectilius pr̄tor mittitur: qui toto exercitu cēso:
uix fuga lapsus euasit. Deinde Caium Plaucium pr̄torē
multis pr̄liis fractum fugauit: Post hęc Claudium mi-
namū cum omni exercitu superauit: Sed interim Viria-
cus ipse a quibusdā Afris sibi familiarissimis interfectus
est: putantibus Romanos interfectores pr̄mio donare
debere. Cum ergo a Scipione consule pr̄miū peterent:
probe responsum est nunq̄ placuisse Romanis: impera-
tores a suis militibus interfici: de huius Viriaci mode-
ratione cultu & moribus statim dicemus: cuius tempore
Iudas Machabeus & frater eius Ionatas florebat in iu-
dea. Quanta deniq̄ Hispanoy strenuitas fuerit: nouer-
rūt Romani qui bello Numantino interfuere: qui pub-
lice fassi sunt; ut refert Emilius probus potius uictos q̄
uictores Romam rediisse: nihilq̄ ex eo bello aliud q̄ se-
curitatem adeptos: seq̄ magis euasisse Numantinos q̄
uicisse dixerūt: nam cum ex ea tempestate superesset qdā
Tyresus Celticis interrogatus a Scipione qua de causa
Numantia aut prius inuicta aut post euersa fuerit: nostra
inquit infelicitate non tuis uiribus. concordia enim ui-
etoriam: discordia excidium pr̄buit. Rursus Hispanis
nullę sunt balneoy: aut unguetorum delitię: quę uiroz
animos efeminatos reddūt: nullus infestus dies: nullus
epularum apparatus: aqua calida post secūdam bellum
punicum a romanis didicere. Nec parum mirandum est
ut inquit Vegetius: in tanta seculorum serie nullus Hi-
spanis dux pr̄ter Viriacum fuit: qui ut diximus: annis
.xiiii. romanos uacua uictoria fatigauit: quem ipsum nō

sententia

iudicio populi electum: sed ut cauendi: declinandorūq̄
 periculorum scientia peritum: secuti sunt: cuius ea uirtus
 continentiaq̄ fuit: ut cum consulares exercitus frequen-
 ter uicerent: tantis rebus prospere gestis non uestis cultū:
 non armorum titulum: non deniq; priorem uictum mu-
 tauit: sed in eo habitu quo bellare primū ceperat: perse-
 uerauit: ut quisq; Gregarius miles ipso imperatore opu-
 lentior uideretur: Fides quoq; atq; legalitas: erga domi-
 nos: Hispanis non facile credibilis est: huic gēti obedire
 dominis: natura est: non quidem uolentia: sed amore
 & cui semel dedere fidem prestiterere simul & uitam: testis
 est: ut cetera taceamus illa Saguntinorū non modo for-
 titudo: sed expectata ad socios fides: ut Liuius: deinde
 Valerius referunt: post duorum Scipionum totidēq; ro-
 manorum sanguinis exercituum miserabilem stragem:
 Saguntini uicticibus Hannibalis armis intra mētia ur-
 bis suę compulsi: cum uim pinicam nequirent amplius
 arcere: collatis in forum: quę eantora cuiq; erant & igne
 succensis: ne a fide & societate romanorum discederent
 cōmuni rogo semet ipsos subiecerunt. Hinc id ipsū Au-
 gustinus recitans ait: Hispanię ciuitas Saguntinorū po-
 puli romani amicissima & fidissima dū eius populi fidē
 seruauit euertitur. Rursus tāta huius gentis ad domōs
 amicitia & fides est ut testibus Iustino atq; Valerio tor-
 mētis sepe pro fide: pro silētio rerum creditarum: afflictū
 quippe & mortui adeo ut pōtior illis fidei & taciturnita-
 tis cura q̄ uitę fuerit: cuius rei celebratur etiam bello pu-
 nico serui Hispani fides & patientia: qui ultus dominū
 inter tormenta risu exultauit: serenāq; lētia crudelitātē
 seuientium uicit: uxorū deniq; ad uiros fides & sūma
 dilectio apud Hispanos non solum legum animaduersi-
 one: sed assidua obseruātia celebratur: stat illud p̄clarū
 nō longe a nostra etate: sed sempiternis seculis cōsecradū

Defide et le
 galitate his
 panorū

augustin)

atq;

factus. Ut enim uera perhibent annalia. Cum Eduar-
dus regis Anglię primogenitus in domini sepulchrum
trāffretasset: fuisseq; in uia: proditorie a Mauro quodā
gladio uenenato percussus: & medicorum remediis non
tam alleuaretur q̄ alligaretur: tandem in Anglia sine sa-
lutis spe est reuersus: eius itaq; uxor regis Hispanię fi-
lia: nouam atq; inauditam: sed amore & pietate plenam
adhibuit medelam: plāgas enim mariti tossico infectas:
quę ipsius ueneni ui claudi non poterant: lingua diem
lingebat: suggebatq; humorem uenenosum sibiq; licorē
dulcissimum: cuius uigore dicam uerius fidēi uxorię uir-
tute: sic omnem materiam ueneni attraxit: ut integras
uulnerum cicatricibus ille plēne curatus: illā incolumis
euaferit: Quid igitur huius mulieris fide rārius audiri?
Quid mirabilius esse potest: ut uxoris lingua fide & di-
lectione maritali peruncta: uenena a dilecto marito ex-
pulerit quę ab electo medico trahi non ualuerūt: & quod
plurima exquisitaq; non effecerunt medicamenta: una
uxoris pietas expleuit. Religionis īsuper cultum obser-
uant Hispani sūma cum ueneratione: diuinis quoq; ceri-
moniis delectantur aprime: assiduq; augetur in eis sa-
crorum cultus & sanctitudo postq; enim sacre fidei pri-
ma erudimenta sumpsere: quę Iacobi ꝑbedei Cristi apo-
stoli tempore receperunt: nusq; a fide deuiarūt: Romanę
fedi quę fidei magistra est: sunt obsequentissimi: Nec id
Hieronimus negauit: nam ad eosdem octiduos loquens
apud uos inquit incorrupta patrum seruatur auctoritas:
& cespitē terra fecundo dominici seminis puritatem cen-
teno fructu multiplicat ibi sol iusticię oritur: Rursus gēs
Hesperica nouitatum fidei infecta est atq; impatiens. Hi-
spanię gens deniq; amicitias querit: maxime & ad omēs
conuersandi dulcorem obseruat: humanitas illis adest &
māsuētudo perhumilis: & ut paucis agamus: Hispanos

de Religione et
sanctitate Hispanie

siue clementia aeris : aut benignitate soli : siue natura &
 instituto ingenio : nō modo litteris sed & ciuilitati cōstat
 esse aptissimos : solertiaq; & moribus alloquio sed & fa-
 cilitate perornatos . Sed iam ut ad situm descriptionemq;
 Hispaniē accedamus : agam finem de laudibus eius : si
 sub quodam epilogo ea ipsa quę attulimus : ut apud sa-
 pientes carpinus sumatum succincteq; referamus . Hi-
 spania igitur uelut paradisus domini quinq; principalibus
 fluminibus irrigatur : & fecundatur : scilicet Hiberō :
 Doriō : Tago : Ana : & Bēti . Mōtanis inter quemlibet
 interiectis medięq; ualles : quę sui latitudine ubertatem
 conferunt singularem : Nam humore fluminū & montū
 fecundātur : sed & pro magna parte riuis & fontibus ir-
 riganur : puteorum etiam suffragia non desunt . Rursus
 Hispania fecunda frugibus : amena fructibus : deliciofa
 piscibus : habūdans uenationibus : gulosa armentis atq;
 gregibus : superba eqs : cōmoda mulis : priuilegiata ca-
 stris : curiosa uino : diuēs metallis : gloriosa sericis : dulcis
 melle : copiosa deo : leta croco : præcellēs ingenio : audax
 in prælio : agilis exercito : fidelis domino : facilis studio :
 pollens eloquio : fertilis in omnibus : nulla in ipsa ferti-
 litate similis : pauce magnitudine equales : in libertate
 præcipua : fidelitate præciosa : in strenuitate singularis .

hebro . duero . tajo
 guadiana . Guadal
 quibic .

acafran

Capitulum quintū de Hispaniē situ : & descriptione :
 respectu ceterorum climarū & regionū orbis .

HISPANIE igitur sitū describere permulti Ptho-
 lomeus quidem per climata prout a superioribus
 & celestibus corporibus uisitatū pulchre discernit : Pli-
 nius : Solinus : sed & antiqui cosmographi perhabunde :
 sed inter eos arbitrato meo Iustinus in calce cronice eius
 sitū atq; differētiās simul & qualitates luculenter enarrat :

Descriptio hispanie

Idem quoque fecit Orosius ueluti qui prouintiam eiusque situm non tam libris quam oculis descripsit atque depinxit. Idem egit Pomponius mella: Strabo quoque graecus latioribus uerbis eam distinxit prouintiam. Verum quia prouintiarum & urbium antiqua nomina non satis a modernis agnoscuntur. Ea de re diuersas huius prouintiae descriptiones ut eius situs facilius percipiatur: succincte contexere decreui. In primis igitur ab eo incohandum putauit quod sapientibus quos ediximus: sed & cunctis cosmographis est notissimum: qui enim utiliter orbem describere satagunt: ab Hispania tanquam a principali porta ad orbis ingressum incipere oportet: nam cum mundus pelago cingitur marino: Hispania illa est quae ut diximus ad orbem ipsum una aditum praebet. Equidem ex oris littoribusque Hispaniae Atlantico monti oppositis pelagus ipse profluit Africam: Asiam: Europamque. ne dum nobilitat: sed irrigat & illustrat. Est ergo Hispania ipsa tota pene insularis ueluti quae oceano atque mediterraneo mari circumfusa est: praeter breuem atque angustum ingressum: qui quicquid fere dietis constat a mari uidelicet oceano appellato mari Baionensi: usque in mare mediterraneum dictum pelagus Narbonense. Ingressus itaque ad Hispanias difficilis est: propter Pyreneos montes: qui diuino quodam misterio angustas portas difficilemque aditum Hispaniae naturaliter praebent: quo fit ut Hispaniae situm celum & pyrenei montes finiatur: ordine qui sequitur. Ab oriente igitur oceano sinu qui Hispaniam a Gallia determinat praesertim prouintia Aquitaniae & Britanniae: in nostris uero littoribus uisciaia est & Iepusca. Versus autem septentrionem: oceano & cingitur: ubi Asturia est: & Galicia in qua Compostella: Deinde idem oceanus ab occidente cingit aliam Galliciae partem quae Portugalia dicitur: postea uero in eisdem littoribus uersus meridiem Lusitania est: Deinde Bethica ut

11

in sequenti capitulo dicemus in quibus pars non parua
Portugalię est: deinde Ispalis insignis urbs putatur: quę
sita est super Beti flumine: Rursus Gades incidit insula
ubi ciuitas Gaditen. a Gadibus seu Herculis columnis
sic dicta quę nauigandi strenuitate & populi Romani ca-
ritate: eo felicitatis peruenit teste Strabone ut in extremo
orbe sita uniuersas: celebritate nois superet. In eis uero
littoribus non longe angustus oceani fretus accedit: ex
quo oceanum ipsum ueluti torrens orbem rigas uersus
meridiem defluit: quod mare mediterraneum uocant: q
siquidem fretus Hispaniam ab Africa paruo spacio. xii.
fere miliarium diuidit. In eisdem item littoribus nostris
Tarifa est ac Gibraltar insigne oppidum: a quo fretum
ipsum nomen sumpsit: appellatum est enim strictus de
Gibraltar: habens in oppositum Africam illam uideli-
cet prouintiam quę & Mauritania: in qua famosus est
mons Atlanticus ibi & ciuitas dicta cepta: & Tanger sic
hodie urbes appellatę ubi Tingitania a Tanger urbe di-
cta: quę quondã atq; hodie licet in Africano solo sitę:
tamen prouintię Hispanię connumerantur: ut infra lique-
bit. In eisdem deniq; littoribus ad meridiem Hispania
mediterraneo mari circumducitur: ibi Bethica pro-
uincia protenditur: in qua regnum est Granatę: quod
Sarraceni incolunt: habens in oppositum eam partem
Africę in qua Busta est: & ypponensis urbs cui beatus
Augustinus prefuir: deinde Numidia & ceterę prouintię
Africę: quę nunc aliis nois q̄ antiquitus nuncupatur
ut sunt regna feg: benamarini & Barbarię & Tunitii:
Rursus habet Hispania in nostris littoribus Africę op-
positis nouam Carthaginem: deinde Valentia: Dertusã
Tarraconen. prouintiam ubi Barchinona: Perpinianũ
usq; Narbonã in Gallia: hic situs Hispanię ita generaliter
descriptus est: respectu aliarum prouintiarũ: ut igitur

6

cum eodē Iustino paucis utar: Hispania ipsa inter Africā & Galliam sita est: Alii uero breuioribus uerbis utētes ad eundem tamen sensum aiunt: Hispaniam totam oceano deinde mediterraneo freto pyreneisq; mōtib; claudi: hii sunt illi montes qui ut edixi ingressū ad Hispaniā prēbent.

Capitulum .vi. de eiusdem Hispaniē sitū: & descriptione respectu particularium prouintiarū in ea sitarū seu diuersorum regnorum in ea erectorum.

DESCRIPTA igitur Hispania per differētiam ad exteros: eam rursus inter sese per antiquarum regionum prouintias & ciuitates & demum per regna modernā secernamus. Omnes igitur Hispaniē ut antiqui scriptores uolunt: sex habent prouintias: Tarraconēn. Beticam: Lusitaniam: Gallitiam: Sextam: deniq; transpontum: & in solo terre Africē: quē Mauritania: Tingitana cognominatur: hęc non mea: sed Sexti Ruphi uerba sunt in ea cronica: ubi ait quo ordine singulas prouintias respublica Romana assecuta est: ysidorus etiam in ethymologiis eandem facit descriptionem & Mauritaniam transpontum in solo Africē partem Hispaniē asserit. Reperamus igitur unāquancq; prouintiarū huiusmodi per regna hodierna & nobis notas urbes: Tarraconēn. itaq; prouintia a limitibus Gallie incipit: habet in se Cathaloniā totam & partem regni Aragoniē: Carthaginēses uero a noua Carthagine dicta. Valentiam & Murciam continet: & eandem Carthaginem cum adiacētibus atq; alterā partem Hispaniē: quā hodie La mācha uocamus: Continet etiā Saguntū. Conchēn. & Oxomēn. & plures alias urbes. Betica uero secundū Pomponiū mellam in cosmographia sua & solinum de mirabilibus mundi. Incipit post Carthaginem uersus oceanum &

*Sex prouintias
partem*

protenditur usq; ad Gades : quam Solinus asserit caput
 Beticę : quo fit ut Betica ipsa utrunq; mare respiciat . In
 qua inclitę sūt urbes : Astigia : Hispalis : Corduba : Xe-
 ritium : & Vandalia : Nonnulli uero huic annumerant :
 Toletanam prouintiam : Lusitania post Gades incipit :
 & per portugaliā protenditur : usq; ad insigne promō-
 torium : Vlisbonē . quod Artabran alii appellāt : ut idē
 Solinus dicit : post Vlisbonē . Gallicia incipit : ut statim
 dicemus : In Lusitania ergo latissimę includuntur prouin-
 tię & plurimę urbes licet solum oceano mari obiecta sit :
 secundum Pomponium . Hęc cōtinēt quā diximus por-
 tugalie partem . Deinde Pacēn . Placentīn . Cauriēn . Ci-
 uitatēn . & alias urbes & diōc . sed & latā regionem : quā
 extrematuram uocamus . Gallicia uero non parua est
 prouintia referta urbibus : sed & montibus plena huius
 ut dixi pars est Portugalia : ad occidentem : Deinde fa-
 mosam urbem Compostellam habet : Tudēn . Auriēn .
 Mindoniēn . Lucēn . totas deniq; Asturias . Viscaiam .
 atq; Lepuscua : & eas partes quas hodie castellam an-
 tiquam uocamus : quę omnes antiquitus sub Cantabria
 & Celtiberia notabantur . Transpontum uero in Africa
 quę Mauritania appellatur : regna habet : Debelamerin
 Marruecos : & de fes : In eadem quoq; prouintia cepta
 sita est . hodie tamen propter mare intermedium & dis-
 parem religionis & fidei cultum : reges ipsi Maurorum
 Tingitaniā & Mauritaniā prouintiam partem esse His-
 panię : licet de facto non recognoscunt : Hęc igitur sunt
 antiquę prouintię hispanię : quarum una tantum hodie
 nomen integrum retinet uidelicet Gallicia . Tarraconēn .
 uero & Carthagnēn . urbium non prouintiarum nomīa
 tenent : ea ut puto ratione : quia Gallicia a longissimis
 temporibus sub uno p̄ncipe uidelicet rege castelle māsit :
 Cęterarum uero nomina propter principantiū uarietates

& noua nomina regnorum: antiquas nominationes perdididerunt. Descripta igitur Hispania per antiquas prouintias superest ut per moderna regna illam secernamus & qua parte unūquodq; regnum situm existat: breuiter differamus. Ex hiis itaq; sex prouintiis quę totā Hispaniā cōficiunt: quinq; sunt orta regna: quando igitur & quomodo prædicta regna erecta & stabilita sunt in .xvi. capitulo latius tagemus: nunc uero regna ipsa quo ad sitū discernamus.

Primū quidem atq; principale Hispanię regnū illud est: quod hodie Castellę & Legionis uocatur: quod centrum Hispanię est: & a quo cęterorum regnōrū reges usq; in hodiernum diem deriuati sunt. Hoc itaq; regnum cęteris omnibus nō modo terre situ sed & populis maius: nam ex sex prouintiis quas Hispania cōtinet ut supra diximus: hoc Castellę regnū & Legionis sic hodie appellatū: quatuor fere sub se prouintias cōtinet: uidelicet Carthaginē Lusitaniā: Beticā: & Gallitiā: habet enī ī lōgitudine xxx. dietas legales: incipiēdo a Lorca prope Almeriā usq; ad finem Gallitię. In latitudine uero quę mensuratur a Tarifa opposita Atlantico monti usq; ad oppidū fontis rapidi in Lepusca: quod Hispaniam a Gallia determinat xxv. habet dietas similes: quo fit ut a simili impari tamē proportione dici possit de regnate in Castella: quod propheta ait: quia dominabitur a mari usq; ad mare & a flumine usq; ad terminos orbis terre. Nam a Carthagine & a regno Murtię quod iūgitur mari mediterraneo usq; ad Viscaiam & Gallitiā: quę sunt ad oceanū & ab Ibero flumine: quod diuidit Hispaniam ultertorem a citertore usq; ad oppidum quod re & nomine dicitur fines terre: ubi est ultimus terminus occidentis: omnia sunt sub regno Castellę & Legionis. Ex prædictis patet quomodo hoc regnum respiciat omnes plagas orbis. Nam uersus

oriētem Viscaiam habet: & Lepuscā: uersus septentrionem Asturias & partem Gallie. Versus occidentem ultimam habet Galie partem: ubi Cōpostella iacet: ibi enim uere occidens est qui nihil ultra orbis habet habitabile: Versus meridiem uero Carthaginēn habet ciuitatē & Murciam cum adiacentibus.

Secundū regnū est Aragonia cui accedit Valentia atq; Cāthalia: hoc uersus meridiem protenditur & mediterraneum mare respicit: uersus occidentem uero & septentrionem regno castelle cingitur: uersus orientalem plagā Nauarram & Narbonēn prouintias conterminat.

Tertium est regnū Nauarre: Castellę & Aragonie cōtiguū paruum quidem est gleba: sed mira fertilitate refectum: antiquis temporibus. partim ex Cātabria partim ex Celtiberia sumebat: mare oceanū parū attingit: prope fontem rabidam: uersus oriētem Gallos: Vascones: respicit. uersus septentrionem & occidentem regno Castellę cingitur: ad meridiem uero Aragonēn & Cāthalanos respicit.

Quartum regnū Portugalia est cuius non pauca pars Gallicę antiqui cōnumerant: opulentissimū certe regnū & oībus bonis plenum: super littora oceani constitutum ex qua parte occidentalē plagā respicit. Ex meridiana uero & orientali parte atq; septentrionali Galeciā & Castellę regnū respicit: quo fit ut in Portugaliā accessus aut aditus nullibi pateat: nisi per eas partes Hispanię quas Castella obtinet.

Quintū regnū Granata nūcupatur: hoc solum infidelium est: & totum pene adheret Beticis littoribus. Ad meridiem uero mediterraneo mari protēditur: oppositas habet oras Africanas. Ex reliquis uero partibus regno Castellę cingitur: nec aliter q̄ per Castellam: si per terrā eundem est: ad regnū illud accessus patet: regnū quidē

longum; trecenta enim miliaria in longitudine obtinet: Nam a finibus Vandalicę per Beticam protenditur usq; ad Carthaginem nouã: patria opulentissima est: quę bis in anno fructificat: in montibus sita est & pene tota mōtuosa. Arces habet atq; urbes inaccessibiles: quibus cōstruendis Sarraceni mirum in modum uaccant: quę res hic usq; egit ut in nostrã non uenerint ditionem. Adde industriã eorū quę tanta est: ut totum fere regnū irriguū faciant: quo fit ut aquis fluuiialibus ubertatem simul & securitatem nanciscantur: torrentibus enim ac flumibus manufactis uelut quibusdã strictis: sed profūdis canalibus: aquas quo uolunt conducunt: ut equites nisi per pontes crebros: patriã illã ingredi non possint. De horū itaq; regnōrū initiis: quando & a quibus inceperunt latius dicemus in .ix. & sequentibus capitulis.

Cap. vii. de initiis antiq; principatus & monarchię Hispanię & quãto tempore per unum regem aut per plures Hispania fuit gubernata.

EXPLEVIMVS breui Hispanię situm & prouintiarū antiquarū & modernorū regnorum inter se uarietates. Restat de antiquissimis initiis monarchię & principatus Hispanię: & quãto tempore per unum regē aut monarchã uel per plures & per quos gubernata fuerit breui disserere: omnes igitur quas enumerauimus sex prouintię in Hispanię terra constitutę: olim sub uno rege unocq; monarcha multis tēporibus gubernatę fuere. qui rex Hispanię: aliquando imperator Hispaniarū appellabatur ut historię aperte docēt: quod ut Lucidius intueamur a fundamētis rem ipsam repetendã censui. Primo nãq; supponendū est q; in Hispania etiã in ea prouintia quę Castilla dicitur: fuerunt reges longe ante primam

destructionem Troiæ: Hercules enim ille magnus qui
 pnmę destructioni Troię non parum opem dedit: tem-
 pore regis Laumedontis ante tempora Priami uenit in
 Hispaniã quem constat prelium campestre cum Geryone
 gessisse tunc rege Hispanię: imo ut uerius loquar Castellę:
 Erat quidam Geryon ipse tunc rex trium regnorum ui-
 delicet Lusitanię quam nunc extrematuram appellant: &
 Bethicę quam appellamus Andalusiam: & Galicię que
 hodie antiquum nomen retinet. Hęc igitur omnes pro-
 uintię hodiernis temporibus: sub ditione sunt regis Cas-
 stellę. Hercules igitur deuicto Geryone instituit in ea regę
 Hispan nepotem suum a quo Hispania dicta est. Hęc autę
 antiquissima fore nemo ambigit. Ab urbe enim condita
 usq; ad aduentum saluatoris septingenti quindecim flux-
 erunt anni: & ab euerfione ultima Troię: usq; ad urbem
 conditam. cccc liiii. Constat autem ante illam euerfionę
 ultimam fuisse Herculem: quasi per centum annos. Cō-
 stat rursus ante Herculem fuisse reges in Hispania: quo
 fit ut supputando a Geryone Hispanię rege sic uocato:
 quem ut diximus in Castilla regnasse comperimus: usq;
 ad presentem etatem fluxerunt duo milia annorum: nec
 est dubitandum ante Geryonem reges fuisse in Hispania
 licet propter nimiam antiquitatem eorum nomina non
 retineamus: Ex quibus antiquitas regum & principatus
 Hispanię aperte conspicitur: Taceo tenerum e gręcia in
 Hispania pulsum & Gargarin & Habiden filium eius:
 qui per plurima tēpora regnarunt in Hispania ante Her-
 culem: Taceo deniq; Hercule ipsum qui quendā cacum
 in Carpentanea & Celtiberia cōmorantem: quippe &
 principantem bello uictum ab Hispanis fugasse fertur:
 qui Vulcani filius dicitur: & in predicto Carpentanię
 monte adhuc hodie mons caci uulgato nomine moncayo
 dicitur qui apud Celtiberos habetur celebris: Sic igitur

Hispania

quādo uenit her-
 cules in hispaniã
 tunc Rex erat his-
 panie Geryon.

Lusitania. i. exte-
 madura.

Bethica. i. anda-
 lucia.

Galicia. sic antiq;
 nominata.

Ex q̄ tēpe Regnāt
 Reges hispaniã

moncayo

Hispania longo tempore : sub dominatu gręcorum recta
fuit fere usq; ad tempora Romanorum: p;ter illa tēpora
quibus Asdrubal & Hannibal pennorū duces in aliqua
Hispanię parte dominati sunt. Demum cōstat quosdam
Romanos cōsules amicitię : ne dixerim subiectionis no/
mine quasdam Hispanię prouitas obtinuisse : idq; egisse
legimus Iulium Cęsarem qui plurimis acceptis cladibus
prius totū pene orbem perdomuit q̄ Hispania sibi plene
cessisset. Sed & plures alios constat Hispanias temptasse
subiicere : quorum aliqui prius uitam finire q̄ uictā Hi/
spaniam occuparent : post quos Vandali : Alani : Hugii :
& Sueui Hispanias sunt aggressi : quę siquidē Barbaricę
gentes causam Hispanias ingrediendi habuerunt : pro eo
quia Theodosius imperator eos insequens a Galliis fu/
gauit : quare pulsi sunt Pyreneos montes transire. Hispan/
nias ergo inuasere easq; diuiserunt . Alani enim Lusita/
niā & Carthaginem sortiti sunt : Vandali Galiciā : Sueui
Maritimam : & occidua oceani obtinuerunt & partem
Celtiberię : Dum Romani Saguntum & Numantiam &
nōnullas alias urbes tenebant . Hii Vandali Poloni esse
credūtur a flumine Vandalo Polonię dicti : quare ab illo
tempore in hodierna usq; tempora ea Hispanię pars quā
obtinebant Vandalia dicitur : quā uulgaro nomine An/
dulustiam uocamus . Obtinerunt deniq; Mauritaniam
Tingitanicam ultra mare in solo Africę : cuius supra
mētio facta est : horum Vandalorum rex Gensericus Ro/
mam occupat Eudosiam Valentiniani relictam & duas
filias duxit captiuas cum multis milibus Romanoy : a
sanguine tamen abstinuit p;ter Leonis papę sibi in
ingressu urbis occurrentis . & sic Roma domina orbis

*vandalia .
andalucia .*

*Roma concassata
2ta fl. Sta . a regi
bus hispaniarum*

quasi tertio terremotu cōcassata & afflictā fuit : Primo ab
Alarico : Secundo ab Atalusso regibus Gothorū ; Ter/
tio Agenesico quo tempore sanctus Paulinus Nolanus

Episcopus se ipsum uendit Vandalis : pro redemptione captiuorū . ut beatus Gregorius ait in dialogo . Hic Ginferticus . arriana heresi infectus : per Hispaniam & Africame ecclesiam persequitur . Sacerdotesq; & plurimos ecclesiastici ordinis uiros : exilio mittit & nō paucos martires fecit : confessoribusq; linguas abscedit qui ut ysidorus narrat abscessis linguis perfecte loquebantur : Sed tandem rex ipse Vandalorum penas exoluit : cūctis enī effusis uisceribus miserabiliter uitā finiuit : & de his Vandalorum regibus arriana infectus heresi : pulchre narrat Christianissimus Iustissimus Imperator in ea famosa lege quam edidit . C. de officiis p̄fecti p̄cto . Africę ingens q; Vandali ex ecclesiis fecerunt stabula & testatur se uidisse uenerabiles uiros qui abscessis radicatus linguis : mirabiliter loquebantur : hęc sub Innocentio primo accidere anno dom̄i . cccc . & sub hoc turbine Augustinus obiit .

attf

attf

quilo q̄bat
ingris radia
tabissis.

Capitulum . viii . de ingressu regum Gothorū in Hispania & quomodo Vādalos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de p̄claris uirtutibus & gestis gentis Gothorum & de laudibus eorum .

REGNANTIBVS igitur Vādalis in Bethica quę & Vandalia dicitur atq; in p̄dicta parte Africę . Sueui etiam regnabāt in Galicia : & in aliquibus Hispanię partibus . Procedente uero tempore hęc duo regna ualida Gothorum manu : & toto deleta sunt : & ad eandē gloriosam atq; inuictam gentem Gothorum utrunq; regnū deuenit . Liberet igitur in hac parte de origine gēis Gothorum : & illorum strenuitate nobilitate & uictoriis atq; uirtutibus aliquid dicere : tamē ysidorus in crōnica sua & Roderticus Toletanius Archiepiscopus quędam lucante circa eam rem diseruerunt & nos illico eorundem

quādo Gothi
uenerūt in Hispaniam

sapientum & antiquorum cosmographorum sententias
sequentes aliqua compendiose adducemus. Sed ut bre-
uibus agamus plenus est mundus eorum uictoriis. Nā
ut antiqui scribentes tradunt: Gothi regem egipti uelofū
fugauerūt: Asiā subiugarūt: ex qbus Parthi ut creditur
processerūt. Hoy Gothoy femiē a uiris relicte armis &
preliis partē Asiē domuerunt. Thelesus rex Gothoy uicit
Danaos: interemit Theсандrum: insecutus fuit Vlixem.
Cirus famosus a Thamar regina fuit occisus. Darius
& filius eius Xerxes ab Ancuro rege Gothorum in pre-
lio uicti sunt: hos Alexander uitandos docuit: Pyrrhus
pertinuit: Cēsar exorruit: cum Pompeius pro accipiēdo
Ro. reipublice principatu contra Iulium Cēsarem arma
mouit: Gothi fortius ceteris dimicarunt: Tractam irru-
erunt: Italiam sepe uastarunt: Romā ceperunt: arcē eius
edificia perpetuis uulneribus pro ampliore eorū memo-
ria non diruerunt: sed perforarunt. Veronam edifica-
uerunt nomen imponentes quasi ue Romam in odium
Romanorum: Aduersus hos In tracta ualens Augustus
xv. imperto anno cōgressus est: sed magna strage uictus:
& subito igne consumptus. Tandem Gothi Italia capta
urbe Roma potiti sunt: licet strenuitate & potentia
bellifarii in Gallias & Hispanias transiere in quo accessu
Gallias sunt egressi: Hispanias sunt adepti: nam postq̄
ut premissum est tam urbem q̄ orbem domuerūt: Hispa-
nicę gentis humanitate & dulcedine freti: illorumq̄ ex-
trenuitatem & uires experti: derelictis ceteris orbis quas
obtinerunt regionibus: ad Hispanias se conferunt pu-
tantes totius Europe monarchia potiri facile posse. Si
gentis hispanię aut subiectionē aut amicitia nāsceretur.
Adde quia Gothi ipsi Vandalos: Alanos: Sueuos:
Huguos: infestissimos habebant: tanq̄ uicinos eorum
natalibus. Quare freti Hispanorum prestidiis: fertatem

*Creditur parthi ex
Gothorum uerisse
gentibus*

Vandalorum & Sueuorum ac Hugnorum non ferentes: eosdem Vādalos & siquē māserunt Sueuorum & Hugnorum uestigia, ab Hispaniē finibus expulerunt: quō autem tempore quō ordine Gothi regnarunt, & de eorū successiōibus & successibus: breui in fine huius primę partis tangemus, nec illud obmittendum putamus quia duo Gothorum genera legimus: qui enim in Italia māserunt astrogoti appellati sunt: quasi orientales Gothi, qui uero Hispaniā sortiti sunt Visigothi sunt dicti quasi occidentales Gothi quorū primus rex fuit Athanaricus, qui & eorum successores populorum Hispaniē uinibus freti, non solum crudelissimos Arrianos Vandalos ut diximus ab Hispania expulerunt: sed & Rethiarū regē Sueuorum apud Astoricam deuicerunt atq; interfecerūt, Armicium etiam regem Vandalorum latrantem a finibus Hispaniē expulerūt: Hi igitur incliti Gothi monarchiam omnium Hispaniarum obtinuerunt cum prædicta Mauntania parte post fretum Africę, ut in fine huius partis tangemus. Tandem continuata est successio in regno, & principatu Gothorum, usq; ad Rodericum qui ultimus rex Gothorum dicitur ut statim in eadem parte referemus & latius in historia Roderici Toletani enarratur: huius igitur Roderici regis tēpore propter peccata christiani populi iusticia dei ferente principatus ipse atq; monarchia regum Hispaniē humiliata est & potentia diuisa pariter & diminuta: Nam sub eodē Roderico, omēs Hispaniē prouintię præter Asturtas & partem paruum Galicię per Sarracenos ultramarinos occupatę sunt: quos proditor quidam & regis Roderici uasallus Iulianus comes cepte: intra Hispaniam itroduxit: Roderico igitur mortuo & filiis eius interfectis: frater eius Pelagius in montibus Asturtarum latuit & tandem dei clementia miserate ipse & ab eo descendentes cū cristianoꝝ

Drogenuarogotho

*Rodericus Rex
timus Hispaniæ*

Hispanorū manu paulatim deperditas terras recuperrarūt;
Et ab isto Pelagio cōtinuati sunt Reges Hispaniæ per eādē
rectam lineam descendentes usq; ad modernum Henricum
quartum Regem castelle: Fatemur tamen quia post dictū
Pelagium in diuersa regna diuisa est Hispaniæ monarchia
ut in secunda & tertia parte dicemus :

Capitulū nonū de origine gentis Gothorū & prin-
cipatu illorū & qua prouintia orti sunt & de eorum
progressu & gestis clarioribus .

VERVUM quia succante de Gothis Vandalis : &
Hugnis dictum est : qui ne dum Hispanias : sed
plurimas prouintias diuersis temporibus affligerunt . di-
gnum duxi harū gentū originē necnon principatus ini-
tium & progressum breui inserere . Gothorū igitur origi-
nē ysidorus late deduxit ueluti qui ex illorum stirpe ori-
ginem duxit : nam Leander & ysidorus & Fulgentius filii
fuerunt Seueriani ducis Carthaginē : qui etiam genuit
Theodosiā quę nuptui data est Leonolgo qui ī Hispa-
nia regnauit . Seuerianus itaq; ex uxore Theodora ex go-
thorū sanguine descendētī : genuit præfatos gloriosos pō-
tifices & doctores Leandrū Isidorū & Fulgentiū : Circa
originē itaq; Gothorū Isidorus ipse & ceteri scribentes in
eo cōueniunt uidelicet Gothos ex insula Scāchię siue Scy-
chię septentrionali ortū habuisse : Quinimo ut ait Mar-
tinus Polonius in cronica sua tres gētes . s. Gothi Hyp-
pogethi Vandali & Hugni unam linguā habētes nomie
tantū diuersi ex eadem insula & adiacentibus prodire :
Quālibet igitur gentē attingemus & originem atq; pro-
gressū breui sermone diseremus . Gothi præfata Sanchię
insula non contenti inde exierunt & uicinas non infestas
eis gentes septentrionales subiicere cupientes : inceperūt

Nota

Jodos

progressu Gothorū

finitimas prouintias inuadere. longe ante Hercule que
 tēpore Gedeonis fuisse legimus sed & eō tēpore Gothos
 reges habuisse Isidorus. Lucas Tudē : atq; Vincentius
 perhibēt . inter ceteros fuerunt eorum reges Berig : Ga/
 dang : & Filimer & alii complures . post Herculem uero
 plurimos alios reges Gothos habuisse compertū est . qui
 ingentia bella tam aduersus regiones aquilonares q̄ ori/
 entales gesserūt : Tantaq; fuit eorum in belligerendo fe/
 rociat ut ad feminas transiret. Nam ex Gothoy genere
 famosē illē femine dictē Amagones produisse narratur .
 quarū Athamariça regina tantē potentē & animositatis
 fuisse traditur : ut Curū Persarum regē immanissimū &
 potētissimū deuicit & capite truncauit . quod in utre ple/
 no sanguine suoy cōsanguineoy demissit inquitēs faciatē
 sanguine q̄ sitisti : has magnus Alexander debellare uo/
 luit cui regina earū talia scripsisse fertur : de tua inqt pru/
 dentia non parū est mirandū q̄ cum feminis natura im/
 bellicibus cōfligere statuisti nam si fauente nobis fortuna
 subcūbere te cōtingat : gloria quam tantopere queris fru/
 straberis quod si deuicas . nequaq; tibi ad honorem ceder
 quia de mulieribus triumphasti : super cuius prudenti
 responso Alexander admiratus . ait : decens fore non per
 gladii furorem mulieres uincere . sed potius per amorem
 Sic itaq; libertatē eis cōcessit quas non uiolētia sed ami/
 citia suo imperto tādē subiugauit : Mortuo igitur Berig :
 primo Gothorum rege : successit filius Gadarius : qui
 magnos & feroces populos in ea parte Scythiē que nūc
 Dacia & Gothia dicitur subiugauit . Postq; filius eius Fi/
 limerus uidens terrā minus fertilem . suasit suis trāsmi/
 grādū ab illis sedibus . quo euenit ut ceteras Sichiē pro/
 uintias perquirerēt quas cum occupassent : earū ubertate
 delectatus Filimerus decreuit inibi residere : Cum itaq;
 in uasto flumine pontem conspexisset . uoluit regiones

nota de antiquitate
 temporis Inq; Reges In
 hispania Reganade
 vint

Vnde etiam in
 zona

nota de prudentia
 Regine amazonarū
 ad alexandron Regē

amazonas

trās flumen peragrare . cunctq̄ aliqua pars exercitus per
pontem transisset : aut diuino iudicio sic disponente . aut
pontis uicio . euenit ut pons ipse corrueret . adeo ut nec
transmissis licuit remeare . nec ceteros ad eos transire : pars
uero Gothorum que cū Filimero citra flumen remanserat .
extremā partē Sichię : que adiacet ponto mari : preclaris ui-
ctoriis obtinuit : Inde q̄ toti scythię dominātes : Scythie
ut Indigene appellati sunt . & quanq̄ diuersas orbis plagas
petissent . suos in Scythia presides dimittebāt : hīc euenit ut
Iosephus eosdē Gothos Scythas appellet : Isidorus . uero
Getas Vnde mutata prima littera *jejin|o|* & ultima *jejin|ij*
qui Gete appellabātur . Gothi dicūtur Qui fortes per in-
terpretationē nominis dicuntur . de quibus Poeta ait : Cō-
temnūt mortē laudate uulnere gete : Vt igitur paucis aga-
rūnus Gothi ex plaga aquilonari prodire . & si accurate cō-
siderare libet : utiq̄ reperiemus ex illis regionibus eos ori-
ginem duxisse que hodie Regibus Danię subiciuntur . ui-
delicet Dania Suetia nuregia Gothia siue gothorū : a quibus
prouinciis & ceteris ultra sicū aquilonarē in magna latitu-
tudine diffusis que hodie a barbaris & tartaris incolūtur
Gothi ortū trahere creduntur : Rursus Gothi licet a prī-
cipio ferocitati insudarent & uix rationalis naturę semitas
agnoscerent : postq̄ tamen mores . ceterarū gentiū experti
sunt : humanitatē induerunt . adeo ut ad doctrinas & sci-
entias se conferrēt : & philosophos ac sapientes ex eorum
gente habuerunt . quorum consilio cuncta gerebāt : Go-
thi igitur in omni armorū genere experti erant . exercitā-
bantur armis . ludoy certaminibus assiduo uaccabant .
Solo nauali prelio caruerunt . usq̄ ad tempora Sisebuti
regis : Fuerunt naturaliter magnanimi . liberales . ingenio
faciles : audaces . constantes . gestu decori . habitu uener-
rādi . uiribus prepollētes . statura proceri . duri uulnens .
manu prōpti . corpore ualidi . ad cūcta dispositi : De q̄bus

*provincias q̄b̄
sufficiant gothi ve-
nisse*

*Notat hīc de vir-
tutibus gothoy*

apud Strabonē legimus Aftas .Scytharū principem ad
 Philippū scripsisse . Tu quidē macedonibus hominibus
 imperas . qui bellandi peritiā didicere : Ego autem Scy/
 this qui aduersus famē & sitim & quęq; aspera pugnare
 nouerunt : Gothi igitur Aftam subiugarunt . quorū aliq;
 inibi remanserunt : Armeniā quoq; Sirtam : Ciliciam :
 Galatiam : Pristiam & plurimas prouintias domuerunt :
 hii ut ait Vincentius & Gilibertus sub quinto rege suo
 Filimero ad citiores partes Danubii Tratię uidelicet :
 Dacę : Mesię . longe lateq; peruagantes in gentē magnā
 creuerunt . Tempore uero Detii imperatoris trāsito Da/
 nubio . Romanū imperiū molestabāt . quos Detius im/
 petens : Tandē cum exercitu suo profligatus & cęsus est
 atq; peremptus : ex qua uictoria elati : maximo fuerunt
 terrori ne dum Romano imperto sed orbi : trans Danu/
 bium uero cōstitutū tempore ualentis imperatoris inter se
 ciuili bello diuisi cęperunt Collidi : Alaricus uero dux
 unius partis . cum preualuisset Frigiterno duct alterius
 partis . Frigiternus ipse a ualente imperatore petiit auxi/
 lium . pollicens se baptizari : Valens autem misit auxiliū .
 sed parū profuit . Eodē tempore anno . xii . imperii Va/
 lentis : Hugni qui etiā in Scythia debaccabātur inuadūt
 Gothos discordantes inter se quosdam autem captiuitate
 subiugant quosdā patriā pellunt . Quo euenit ut Gothi
 subditi fierent Hugnis . Magnificati igitur Hugni toti
 fere Sichię domiābātur de quorū origine statim dicemus :
 Gothi itaq; terga dantes trāsito Danubio ut Eūropius
 ait a Valente imperatore . sine ulla fęderis pactiōne suc/
 cepti sunt . Tandem propter intollerabilem auaritiā fa/
 me compulsi in arma surgentes ualentem profligant qui
 reassumptis uiribus cum eisdem gothis lacrimabili bello
 cōmisso tandē exercitus eius miserabiliter ocubuit : ipseq;
 saucius sagitta uersus est infugam sed superuenientibus

vlt
 Regna et
 prouincias
 quas gothi
 dominauerunt

Gothis igne crematus est : Idēq̄ diuino iudicio & quidē iusto actū creditur . Nā cum pauloante Gothi a Valente peterent Episcopos a quibus fidei rudimēta suscipērent : ipse imperator ut erat Arrianus arrianos Episcopos eis misit : quorū doctrina uniuersa illa gēs dogmate arriano infecta est . Recte igitur Valens ipse ab illis crematus est , quos ipse perfidie succenderat igne : Gothi itaq̄ uersus Italiā iter agentes . omnia ferro & igne uastabant . Tādē Vniſigothi appellari decreuerūt idest occidentales gothi : & usq̄ ad ultiores Hispanias transire . Gothi uero qui trans Danubiū remanserant . habentes super se regulos Astrogothos idest orientales gothos sese nūcupari uoluerunt : & postea a genone imperatore Italię regnū dono acceperūt : quod & longo tempore tenuerunt : quo euenit ut gothi ipsi quasi duobus cornibus . orientē & occidentē uentilantes . acriter orbē cruciarent & in duo regna Vniſigothorū in Hispania & Astrogothorū in Italia se diuiserūt : Qui uero in Hispania regnarūt Vandalos & Sueuos inde pulerunt : sed ut inquit Vincentius . tertia pars Hispanię quę regnū Galicię cōtinet insuperabilis māsit . quam nec Vniſigothi nec Alani Vandali nec Sueui . sed nec Sarraceni subiicere ualuerūt . quod adhuc uiget incolume & regnū insuperabile appellatur : q̄q̄ postea accessit regibus Gothorū . qui in Hispania ut indigene regnarunt . ut inferius differetur .

Cap . x . de origine Vādalorū & Hugnorū & de illoꝝ principatu & progressu & clarioribus gestis usq̄ ad eorū exterminium .

CETERVM de origine Vandalorū & Hugnorū : & eorum regnis breui differendū est . Vandali igitur ut quidā uolunt ex plaga septentrionali præsertim ex

ea regione quę hodie Pollonia uocatur originē sumpserunt:
 dicti Vandali a Vandalo flumine ut aiunt sic hodie uo-
 cato: Isidorus tamen quę sequitur Vincentius & ceteri
 cosmographi Vandalos de Scythia natos perhibet ut su-
 pra diximus, qui a Gothis uicti terras alienas inuadere
 temptant, quos circa Danubiū cōmorantes post multa
 tempora, etiā Fridericus rex Gothoꝝ bello uicit & inde
 expulit qui Romano se subdentes imperto a Cōstantino
 magno terrā habitationis petunt & Pānonias acceperūt:
 ubi per annos .lx. pacifice manserunt: Sed anno .xiii.
 Archadii Imperatoris rebellare contra rempub. romanā
 ceperūt. Secq̃ per Gallias diffundentes, quas aliquo tē-
 pore miserabiliter deuastarūt, sed a Gothis expulsi sunt.
 Non quidē cōpacientibus gallicanę quieti: sed querenti-
 bus omnes gallias occupare. Vandali igitur a Gallia
 pulsi: Hispanias petunt, & nunc illas, nunc rursus gal-
 lias multo tēpore affligunt, sed nec sic a Gothis tuti erāt
 Honorius igitur imperator inuito cōsilio, Hispanias &
 Gallias a Vandalis ereptas, Gothis dedit. Cum igitur
 Gothi festinarent fugare Vandalos & alios hostes suos
 a finibus Galliarū & Hispaniarū, Vādali cōclusi undiq̃
 timore gothoꝝ fauentibus sibi peccatis populi inopina-
 bilis & grata illis occurrit oportunitas. Nā inter Boni-
 faciū & Echiū duces romanos, orta simultate per iuidiā
 Bonifacius factus inferior. Cum dolorem suę iniurię
 nollet ulcisci nisi damno & periculo reipub. ad hispanias
 transiit: & Vandalos ad occupandū Libiā & Africam
 inuitauit, quo cum peruenissent regnū suū longo tēpore
 inibi cōfirmarunt, diuina & humana perturbātes: Quo
 tempore beatus Augustinus apud yponā Africę diem
 clausit uitę mortalitatis: Primo igitur anno Graciani impe-
 ratoris regnat super eos modogisilus annis .xxx. post
 quem Gudericus filius eius: in aliqua parte Hispanię

*mors Diui Augus-
 timi*

regnauit annis . xvi . qui cū occupata Hispali elatus ma-
nus in ecclesias extēdisset . a demone interimitur secūdū
Vincentiū . cui successit Gensericus frater eius . qui in he-
resim arrianā ut fertur lapsus est : cui successit Honorius
filius . hic contra ecclesiā cōsurgens : tandē dei iudicio
percutitur & uermibus scatens miserabiliter moritur :
postq̄ regnauit Guthamūdus . & post illum frater eius
Trasamūdus . hic Hildericū filiū ex Teudostia filia Valē-
tiniani imperatoris genuit qui octo annis regnauit . post
quē Guilimer regnauit annis quinque . qui tantę fuit cru-
delitatis ut nec parētibus parceret : Tandē Belisarius
Patricius a Iustiniāno imperatore non nisi iussu dei ad
Affricā liberandā de manu Vandaloy transmissus est .
qui Guilimerem cepit & duxit Constantinopolē ad Im-
peratorem . & ita rabies Vandaloy funditus euersa est .
Hugnoy uero origo : & eorū regnū describit Isidorus &
Solinus ac ceteri qui de orbis descriptione scripserūt : sed
diuersimode : Nā Albertus magnus eos fore hugnos as-
serit . quos hodie Pārones uel Vngaros appellamus . Pō-
ponius mela generalius loquens . Hugnos originem ex
Scythia sumpsisse contendit : quę ut diximus uastissima
regio est in partibus aq̄lonaribus post Danubiū . Hugni
itaq̄ ut diximus in omni pene Sicia p̄cipatū tenuerūt .
ex quibus radix peccati processit . Athilla flagellū orbis
quē ad corripandas gentes peccatrices . deus ut accutum
gladiū destinauit . Igitur Guilimer rex gothoy . qui post
egressum Scandhię insule quintus rex Gethay fuerat . cū
terras Scythię cum ualido exercitu ingrederetur : reperit
in eisde regionibus . quasdā magnas mulieres quas Ge-
thico sermone Alirumas dicūt : Easq̄ habens plurimum
suspectas . de illa regione expulit . quas cum quidā silue-
stres homines per desertū uagantes uidissent . earum am-
plexibus se miscentes hoc genus hominū . s . Hugnorum

ferocissimū ediderūt quod tantę ferocitatis fuit secundum Vincentiū : ut nisi quia sermonis quasi quasdam habebant imagines . cum essent nigerrimi . oculis quasi pūctis existētibz : nullus eos homines fore credidisset : hi in filios suos primo die defeuiūt . nā maribus . ferro genas secāt : ut anteq̃ lac suscipiant . sanguinē fundant . Hi imberbes senescunt . ad equitandū promptissimi ceruicibus firmi : superbi & elati cuncti erant orrori & formidini . horum potentia auxit uictoria habita de Gothis manētibus circa ripas Meothidis paludis : quā uictoriā Vincētius refert hoc modo assecutos fuisse : Venatores Hugnoꝝ sequētes ceruā . Meothidas paludes trāseuntēs . explorata regiōe ad suos redierūt . & ad trāseundū animauerūt : Cū igitur transuadassent gens ipsa Hugnoꝝ easdē paludes Scythicas gentes fere omnes subegerūt suo dominio . & ipsos gothos expulerūt sedibus suis . quo factū est ut per lxxx . annos Hugni mundū conarentur euertere : Tandē Gallias & Hispanias plurimū uexantes . postremo a romāis deinde ab ipsis Gothis Hispanis effectis . dissipati & extincti sunt : Sed iam libet ut redeamus ad res hispanicas & breui deducamus ortū & initū regnoꝝ & regum Hispanię post miserā eius cladē . Illud tamen p̃supponendū est : quia licet diuersi ante regnū Gothoꝝ in diuersis Hispanię prouintiis regnarūt ut supra dictū est . quia tamen illoꝝ principatus uiolentus fuit & non uolūtarius : erectio regnoꝝ pro eo tempore non fuit legitima . cepit enī ab euentu feliceiore . nam potentior regnabat . Secus autē post cladē Hispanię quo tempore per legitimas successiōes & iustos titulos erectio facta est ut statī dicemus .

Cap . xi . de origine regnoꝝ & regum Hispanię post miserā eius cladē : & a quo tempore & quomodo diuersa regna in eadē Hispania erecta sunt : & de ortu

& initio unius cuiusq; regni & a quo incepit . & primo de origine regni & regum Legionis & Castellę

Postq̄ igitur in superioribus deduximus initia antiq̄ principatus Hispanię & per quos quomodo & q̄to tempore gubernata fuit . usq; ad miserā cladē & irruptionē diuino iudicio eidē calamitosę Hispanię inflictā tempore Roderici ultimi regis Gothorū : Superest ut breuissime ostēdamus ortū & progressum principantiū in eadē Hispania post prædictā persecutionē ac etiā regnorū diuersorū erectionē . Vt igitur in octauo capitulo diximus post huiusmodi calamitosam Hispanię cladē de qua inferius latius agemus . in ultimo capitulo secundę partis . sub Roderico rege : Pelagius qui ut diximus ex genere Gothorū descēdebat . secundū alios frater erat regis Roderici ultimi regis Gothorū . Primus fuit qui ex Asturiis exiēs cepit resistere Sarracenis & paulatī principatū licet tenuē habuit super christianos qui in Asturiis latuerant . non tamen regiū titulū Gothorū sumpsit . ut ceteri ante regē Rodericū : Nā ille titulus regū gothorū penitus cessauit post eandē cladē : licet enī Hispanię reges ab eisdem gothis descēderūt : titulū tamē gothicū nō sumpserūt . sed aliis titulis fuerūt insigniti : Nā alii reges asturiarū postea reges Galicię & Legionis , tandē reges Castellę appellati sunt . Quo autē tempore punctualiter idem Pelagius regnare cepit non habemus . licet aliqui dixerūt quos sequitur Lucas Tudēn : qui principari cepit anno domini dcc . xii . alii tamen incertū asserūt tempus principatus sui : nā paulatim principari cepit . quo fit ut aperte nō legatur quo anno regiū sumpserit titulū : sunt tamen qui asserunt q̄ post bienniū a clade prædicta . regalē titulū accepit : nihilominus pro clariore supputatione . regū . & ne interruptionē admittamus in principatu Hispanię congruenter

8 21
dici potest. q̄ ex eo die regnū sūperit titulū : quo ifeliciter
Rodericus regnū perdidit : Cōputādo igitur ea tempora
putandū est illū regnare cepisse anno p̄dicto . dcc . xii .
regni uero Hispaniē . ccc . xx . qui annis . xx . regnauit ut
inferius tangemus cum de eodem Pelagio agemus : Hic
itaq̄ Pelagius sumpsit pro armis & insigniis suis leonē
rubeū . in campo albo . quē constat fore arma regū Legi
onis . quia ut diximus ab eo tempore cessarūt in hispania
intitulationes & insignia regū Gothoy : quod putandū
est ea ratione esse factū : quia prima ciuitas quā a Sarracenis
recuperarūt . fuit Legionensis . Genuit igitur Pelagius
duos filios . Fasilā qui post obitū eius regnauit . &
Ormisindā reginā uxorē regis Alphonſi primi dicti ca
tholici . a quo effectualiter regnū Hispaniē incepit . Hic
Alphonſus filius fuit Petri ducis Cantabriē . qui fuit de
genere gloriosi Recharedi regis Gothoy . qui uniuersę
Hispaniē ante cladē predictā principatū tenebat & heresi
arrianā extirpauit ab Hispania . hic Alphonſus re & noīe
catholicus : & gloriosus p̄iceps fuit & a Mauris cāpos
gothicos plurimasq̄ ciuitates . prouītiās castra & oppida
magnifice recuperauit : usq̄ ad mōtes pyreneos . qui uere
restaurator patrię dici posset . ut dicemus infra in . iii .
parte cum de eodē Alfonso agemus . quas siquidē pro
uītiās & ciuitates . ut inquit Rodericus in cronica sua
regno Legionis adiecit . durauit igitur hęc intitulatio a
regno Legiōis usq̄ ad Sancū dictū maiorē regē Nauarre
qui ex successione uxoris suę : quę erat filia Santii comitis
Castellę in titulo regio Castellę successit . de quo statī erit
sermo ante illū enī Castilla quę Bardulia uocabatur co
mitatus erat : sic dicta Castilla quasi sit castellis munita .
Castellę igitur reguū ut p̄diximus & latius illico tange
mus inuitū habuit quo ad intitulationē a p̄dicto Santio
& Fernādo filio eius . qui primus segregatī regni castellę

leon.

prima Ciuitas q̄ capta
Et Recupata 2/ p̄cepto
1108 a sarracenis

titulū & regiā denoīationē assūpsit . anno dñi Mil. xvi .
 tamē ante huiusmodi itulationē p̄cipatus & iurisdicō
 Castellę pro aliquo tēpore pertinuit ad regē Legionis itaq̄
 Castellani regē legionis in superiorē cognoscebāt usq̄ ad
 tempora Ordonii secundi : qui in Legionē regnabat . hic
 Ordonius comites & magnates Castellę ad se euocans
 proteruo spiritu instigatus . eos it̄fici iussit . quo scelere
 Castellani indignati ab obedientia regū Legionis disces-
 serunt . ne tamē rectore carerent & acephali reputarentur .
 ex nobilioribus eius . prouit̄ : duos sibi iudices elegerūt .
 unius nomen fuit . Nunius rasura . alterus Laynus cal-
 uis quorū filii & ab eis descendentes comites Castellę
 appellati sunt : usq̄ ad dictū Santū maiorem & Fernādū
 filium suum . qui primo in Castella ut diximus regnauit
 Itaq̄ longo tempore distincta fuerunt regna Legionis . &
 Castellę : Vnio autē utriusq̄ regni facta est ordine sequēti .
 p̄dictus Fernandus filius Santii primus rex Castellę :
 duxit uxorē Santiiā filiam Alfonsi regis Legionis & sor-
 rorem Veremundi regis . Et cum hic Veremundus absq̄
 liberis decessisset . Fernandus primus propter Santiam
 uxorem . regnū Legionis obtinuit & sic fuit primus qui
 rex Castellę & Legionis intitulus est : & regna fuerunt
 unita quousq̄ iterū per Alfonsum regem Castellę & Le-
 gionis fuerunt diuisa & iterum reunita ut nunc sunt . ut
 latus in cronica Roderci continetur & inferius tange-
 mus . Voluimus tamen breuiter hęc scripsisse ut cuiusq̄
 regni initium legentes non lateret .

*primus rex castelle
 post eadem*

*quando confundi fuit
 rex regni legionis &
 castelle . Sicut dicitur*

Cap . xii . de origine regni & regum Nauarrę & par-
 tum ei adiacentium & a quibus & quomodo initium
 habuerunt & de unione eorum .

R EGNVM Nauarrę sic incepisse creditur cum enī
 circa annos domini . dcccc . lxi . Castella & terra

Legionis ac Nauarra uariis Arabum incurſionibus ual-
 ſtarentur. aduenit ex comitatu Bigorrię .uir bellicoſus
 eſtrenuus. ac armis aſſuetus .uocatus Enequus. hic in
 montibus pyreneis Nauarrę contiguís morabatur. De-
 indẽ ad planiciem Nauarrę descendens cū plurima bella
 utiliter geſſiſſet. tandem a populis Nauarrenſibus: pri-
 mus rex Nauarrę aſſumptus eſt. Poſt quem regnauit fi-
 lius eius Garſias. & poſt eum Santus dictus abarca.
 filius eiufdem Santii. Deinde regnauit Garſias filius ei-
 uſdem Santii qui quidẽ Garſias dictus eſt tremulentus
 & hic fuit quartus rex Nauarrę. Poſt quem regnauit in
 Nauarra Santius filius eius dictus maior de quo paulo
 ante diximus. hic fuit quintus rex Nauarrę & duxit ux-
 orem Eluiram filiam maiorem comitis Caſtellę & ſic ex
 ſucceſſione reginę uxoris. dictus Santus intitulatus eſt
 rex Caſtellę. Poſteſt ergo hic Santius aut efficacius Fernã-
 dus. filius eius dici primus rex Caſtellę præſertim poſt
 miſerã cladem Hiſpanię. Hic Santus rex genuit ex dicta
 Eluira regina Caſtellę Garſiam & Fernandũ & dimiſit
 intuitu reginę. regnũ Caſtellę Fernãdo. regnũ uero Na-
 uarrę reliquit Garſię. Genuit deniq; idem Santus Ra-
 mirũ baſtardũ cui reliquit regnũ Aragonię. & hic fuit
 primus rex Aragonũ. Regnũ uero Valentię adhuc oc-
 cupabatur a Sarracenis: Quare longe poſt circa annos
 domini. Mil. lxxviii. Rodericus Cidus obtenta licentia
 ab Alſonſo ſexto rege Caſtellę. cuius uafallus erat. ſoci-
 atus cõſanguineis & plurimis Caſtellę nobilibus decre-
 uit contra Sarracenos qui Valentia & partes illas occu-
 pabãt bellum gerere. Cum igitur circa partes Aragonię
 & Valentię propinquaffet. Petrus rex Aragonum de quo
 ſtatim dicemus. manu potenti ei reſiſtere decreuit. tamẽ
 in bello a Roderico uiuus & icolumis captus eſt & illico
 ſuę libertati donatus: Rodericus igitur Valentiam

Primus Rex
 nauarre

Primus Rex
 aragonũ

a Sarracenis occupatam peciit illamq̄ obsedit . tandem
deuicto rege Bucchar & innumera multitudine Sarrace-
norum eandem urbem Valentę gloriose accepit . quam
tenuit quo aduixit . licet eo mortuo iterum a Sarracenis
occupata est & rursus a rege Aragonum Iacobo feliciter
fidei lucro reddita ut inferius tãgemus in capitulo xxvii .
tertię partis . Huius autem regni Nauarrę sitũ & ubertatẽ
ubi Cantabri degunt gentisq̄ strenuitatem supra deduxi-
mus in p̄cipio huius primę partis usq̄ ad capitulũ vii .

Capitulum xiii . de origine regni & regũ Aragonię
Valentię & Cathalonię & a quibus & quomodo ini-
tium habuerunt & de unione eorum .

REGNUM Aragonię & eius intitulatio ut antiq̄
annalia perhibent incepit a p̄dicto Ranimiro fi-
lio Santii maioris regis Castellę & Nauarrę ut supra di-
ximus & primus intitulatus est rex Aragonię : de quo
in p̄cedenti capitulo diximus ; Nam ante eum nullus
intitulabatur rex Aragonię : Sed Santius tertius rex Na-
uarrę dictus abarca primus fuit qui post cladem Hispa-
nię magnam partem Aragonię a Mauris recuperauit :
quam Garfias eius filius & Santius pater huius Rani-
miri adauerũt . ipse uero Ranimirus patre Santio mor-
tuo aliquam partem Aragonię ab Arabibus occupatã
post plurimas susceptas clades recuperauit . Incepit autẽ
regnare in Aragonia circa annos domini . M . xvii . hic
Ranimirus filium genuit Santium strenuum & animosũ
qui obsedit Oscam & ibi a Sarraceno sagipta letali per-
cussus obiit . relictis Petro & Alfonso ac Ranimiro : Pe-
trus uero regnum suscepit & Oscã aliãsq̄ ciuitates & op-
pida regno Aragonię adiecit : hic Petrus postea a Rode-
rico de Biuar Castellano Cido cognominato q̄ Valentã

a Mauris recuperavit ut diximus in bello captus fuit & liberaliter relaxatus : Primis itaq; duobus fratribus sine sobole uita functis : cum regnum sine herede fluctuaret . quia Ranimirus monachus & sacerdos fuerat ordinatus . Eadere magna inter Aragonen diffensio secuta est : tãdẽ Ranimirum monachũ a monasterio reuocarũt & apud Oscam regem sublimarunt : cui uxorem dederunt sorore comitis Pictauiensis . Hic Ranimirus filiã genuit Vrracã quẽ data est nuptiũ comiti Barchinonẽ . et exidẽ facta est unio Cathalonie ad regnũ Aragonie . Ranimirus uero rediit ad monasteriũ & regnauit pro eo in Aragonia & Cathalonia dictus gener eius ut laus dicemus in tertia parte sub eodẽ Ranimiro . hoc autem Aragonie regnum Celsiberorũ gens bellicosissima incolit quẽ sepe Romanis & externis non paruo terrori atq; exadio fuit . cuius regni situm feracitatem gentisq; nobilitatem & laudes supra tetigimus in principio huius primẽ partis .

Capitulum . xiiii . de ortu & initio regni & regũ Portugaliẽ : & quando & quomodo & a quibus scepẽrũt & quot in eodẽ regno hucusq; regnarũt

PORTUGALIE deniq; regnum nouissime erectũ est ordine qui sequitur . Alfonsus sextus rex Hispanie qui Toletum e Sarracenorum manibus recuperavit . filiam suam bastardam nomine Terasiam . dedit uxorem nobili Henrico comiti Lotoringie consanguineo Imperatoris . qui de partibus Galliarũ uenerat . Motus est ad id Alfonsus rex . quia illũ strenue pugnantẽ cõtra Mahometes cõspexit . Hic comes in rebus bellicis expertissimus fuit . atq; uir magni cõsiliũ & plurimum p̃sidiũ regi Alfonso attulit : deditq; ei in dotem partẽ Gallicã . quẽ nunc Portugalia dicitur . Comes igitur ipse

patnam illam possedit cum solita recognitione . regi Hi/ spaniæ debita : Genuit igitur ex ea filiū Alfonso Hen/ riques nomine quē rex Castellæ primo ducē Portugaliæ creauit . Deinde aliquibus præliis habitus cum sarracenis & rebus prospere gestis . uolente rege Castellæ . regū ti/ tulū assumpsit : hoc igitur Alfonso Henriques uita sūcto Therasia eius uxor nupsit cuidā Fernādo comiti quæ res plurimū displicuit Alfonso eius filio . Quare orta est inter eos implacabilis discordia . bellaq; grauiā conferta sunt usq; adeo . ut in quodā campestri prælio . Alfōsus uictor euasit contra Fernandū uictoricū : matremq; suā Therasiā captiuauit & in uinculis trulit . Parū imitatus Coriolanū Romanū qui matris præcibus nedum uictor esse noluit . sed præcipatū cecit . Therasia itaq; conquesta est Roma/ no pontifici : qui per Episcopū Colimbriēn monuit Al/ fonsum ut matrē liberaret . alias illū excōmunicaret . ille uero renuit . quē Episcopus anathemati dedit . regnumq; interdixit & Romā aufugit : Demū prædictus Ro . Pon/ tifex Cardinalē misit legatū . sed non profuit . quinimo cū Alfonso iterū excōmunicasset ille in reprobū sensum datus . legatū fugientē persequitur . & capit . Refert tamē Lucas Tudēn q; Alfonso dolens legatū cepisse . coram eo se spoliauit eiq; cicatrices & uulnera ostendit . pro fide catholica augenda a sarracenis illata indigneq; ferebat ut alius a principatu eū pelleret . placatus itaq; legatus pol/ licitus est absolutionē a Ro . Pontifice obtinere : Mater igitur uidens differri relaxationē suā . maledixit filio . di/ cens quia crura mea uinculis alligasti & mihi abstulisti honore a patre relictū . Deū præcor ut ab hostibus sis ca/ ptiuus ut ego sum : Demū crura tua fracta conspicias . sicut mea ferro uinxisti : quod paulopost expletū est : Nā cum bellū apud ciuitatē Pacēn cum Fernando rege Legi/ onis Alfonso consereret exiens per portam ciuitatis ad

male factū

an frige fili maledi
Nonemmatris .

pręlium iam ceptū . tibia uectis ferro inuoluta est pariter
 & rupta . ille uero in bello uictus & captus est . itaq; eadē
 inobediētia ad mandata apostolica simul & maledictio
 materna eū cōprehenderunt . Scriptū est enī filius stultus
 despiciat matrē suā . & iterū sapiens ait . maledictus a deo
q; exasperat matrē : & rursus maledictio matris erradicat
 fundamenta : ut igitur ad inceptū propositū redeamus .
 Titulus regni Portugalię a prędicto Alfonso modo quo
 enarrauimus incepit : Et tandē continuati sunt reges usq;
 ad Dionisiū regē Portugalię qui per matrimonia pręce/
 dentia nepos erat Alfonsi . x . regis Castellę ex filia : &
 hic Dionisius fuit per eundē suū auum ab omni recog/
 nitione liberatus . quod non sine grauissimis scandulis
 actū est : ut infra in quarta parte sub eodē Alfonso decio
 agemus . Itaq; supputando ab eodē Alfonso primo qui
 regiū titulū in eadē prouintia primus assumpsit . Usq; ad
 hęc nostra tempora . duodecim reges successiue sortita est
 Portugalia . ordine seqūenti : Primus fuit Alfonso prę/
 dictus gener Alfonsi regis sexti Castellę . Post quē ime/
 diate regnauit Sātius primus . deinde Alfonso secūdus
 Rursus post illū Sātius secundus . cognomēto capello .
 cuius corpus apud Toletū honorifice tumularū est . Huic
 successit Alfonso tertius : demū regnauit Dionisius . de/
 rinde Alfōsius quartus . postea Petrus . deinde Fernādus
 post quē Iohānes regnauit ex ordine militari assumptus .
 deinde filius eius Eduardus . post quē Alfonso nūc fe/
 liciter regnat . duas habens sorores . primā nuptui dedit
 Imperatori Frederico moderno . Alterā Hērrico regi Ca/
 stellę ut latius sub eodē Henrrico dicemus . Hoc Portu/
 galię regnū ut prędiximus per oceani maris littora difū/
 ditur . in eo Lusitani ferocissimi : cunctis seculis laudati
 uiri inhabitāt cuius regni sitū ubertatē gētiscq; strenuitatē
 & laudes supra tetigimus in principio huius partis .

Capitulū . xv . de ortu & initio regni & regum Gra-
natę & quando & quomodo inceperunt .

GRANATE regnū in Bethica prouintia sitū est .
ex omī fere parte a ceteris regni Castellę prouintiis
cingitur solū uersus meridiē Africā respicit . ab occidēte
enī Vandaliā & Lusitaniā cōterminat : Deinde per litora
mediterranea usq; ad Carthaginē nouā protenditur : No-
uissime igitur postq; alia Hispanię regna erecta sunt . Gra-
nata titulū regni assumpsit . magis certe sarracenoy sinī-
stris q̄ prosperis euentibus . Fuerat enī Granata Mauris
prosperātibus . nō utiq; regni caput . sed pars regni Cor-
dubę quę una lōgis tēporibus Patricia fuit ciuitas Ara-
bibus & principalior eoy sedes : Pro cuius clariore no-
ticia libet antiq̄ sumatī recolare . ut enī certissimā nos docēt
ānalia ex Isidoro & Luca Tudēn referētibus : diuina pro-
uidencia cuius iudicia abyssus multa . exigētibus peccatis
christiani populi Hispaniā flagellare disposuit ac sub di-
tione Arabū & misera seruitute subiecit . Fuit eiusdē irru-
ptionis pestilēns instrumentū atq; principalis fautor sce-
leratissimus proditor Iulianus comes Cepte ex quadā ad
regē Rodercū idignatione . Nā Miramomelinū potentē
Arabū principē affricę accersiuit eiq; liberū ad hispanias
aditū obtulit . Ille uero Muçā præsidē suum & Tarif uirū
bellicosū cū innumera Arabū multitudine in Hispaniam
trāsfretare iussit : illi uero aditus liberos ad Hispaniā re-
periētes : cūcta deuastāt : occupant & dirruūt . Veruntamē
Roderticus rex Hispanię . qui a mari usq; ad mare omnes
Hispaniarū prouintias obtinebat . cognito ingressu Ara-
bum resistere decreuit . Cūq; utrinq; acies prope Gienēn
ciuitatē confligeret & post plurima bella . ex Arabibus
Tarif . dcc . & sex milia cesa essent . tandē sic disponēte di-
uina sentētia domica die de āno dñi . dcc . xiiii . christiani

uicti sunt: cunctis partem celsis partim fugatis . rege Ro-
derico interfecto . quo euenit ut infra breue tēpus Mauri
oēm fere Hispaniā occuparūt . & pro aliquo tempore qui
prīcipatū Africę obtinebāt : etiā cis marinas partes Hi-
spanicas gubernabant . Demū uero Mauri qui Hispaniis
pręerāt principibus Africanis rebellātes : diuisi sunt ne
dū a principatu Africano . sed dominia inter se aliquādo
ex cōcordia aliquādo ex bellis & seditioibus partiti sunt .
Nam quidā Mahomath dictus abenalabeti a prędicto
Africano imperio se diuidens sedē regnī apud Cordubā
statuit . alius in Hispali & Vandalia . Itaq; exinde sarraceni
ipsi particularibus dominiis Hispanias afflixerūt . q̄si
miserę & calamitosę Hispanię non suffecisset Mahometis
spurcissimis seruire . sed & plures principantes illā deuorarent .
ut experiretur quia iuxta prophetā propter peccata gentis
multi principes eius . igitur apud Cordubā regnū erectū est .
sub quo Granata & Malica fuerunt . alii regnarūt in Hispali :
Deinde amplius seuiente ira dei alii in Murta & noua Carthagine :
sic & apud Toletum Valentīā & Cęsarau gustam : quę quidē
prouitę singulos reges lōgissimis tēporibus obtinuerūt . usq;
ad tempora quorundā principū sarracenoꝝ qui dicebātur Almora-
nides : qui tandē ab aliis potētiōribus Mauris appellatis
almohades ab Hispania expulsi sunt : illi uero sic pro di-
uiso regnarūt usq; ad tempora regis Fernandi tertii . qui
regnare incepit anno dnī . M . cc . xvi . cuius tempore in-
terfecto a suis Mauris . quodā appellato Abenbut . qui
Vandalīā & Berhicā obtinebat . alter potens sarracenus
dictus Mahomat Arenalagmat aīosus & strenuus licet
humiliter natus . ex aratro & bobus in Granata & Gien-
nēn ciuitate regnare cepit . iam enī ira dei placata christi-
anis ex misericordia uires cōcessit q̄bus ex iusticia ante
abstulerat . Nā reges Castellę pro tēpore aīos reassumētes

paulatim plures deperditas prouintias recuperarunt adeo
ut prædictus Femandus huius nois .iii. de quo inferius
agemus . diuino auxilio munitus Sibiliã: Cordubã: &
totã Vandaliã: & partẽ Berhice: lucro fidei attulit . quo
effectũ est ut cũ Mauri Ispalim . deinde Cordubã regiã
eoy urbẽ perdidissent: necessitate cõpulsĩ sedem regiã ad
Granatam transtulerũt . quia amplior & insignior illius
anguli ciuitas est quã usq; in hodierna tẽpora nostra ob
tinẽt in felicitate . huius autẽ regni stũ ubertatẽ & laudes
explicarẽ latius . Referremq; dulcius si a Cristi fidelibus
habitaretur . sed pudet ut a christiano uiro ea regio laudi
bus extollatur . in q̃ nõ Cristus sed Cristi hostis collatur .

Cap . xvi . quõdo oēs reges regnoꝝ Hispaniẽ ducũt
originẽ ex trũco & stirpĩte regũ Castellẽ & Legionis .

S X HAC igitur supputatione rerũq; gestarũ fideli
narratione . iuxta historiẽ ueritatẽ manifeste demõ
stratur erectio: principiũ & ortus regũ Hispaniẽ: eorũq;
origo & cõtinuatio . Constatq; liquido oēs reges qui post
cladẽ Hispaniẽ erecti sunt: ex trunco atq; stirpĩte regũ Hi
spaniẽ quos nunc reges Castellẽ appellamus descendisse
& originẽ tulisse . nõnulli tamen remotius aliq; propinquus
prout supra dissertũ est: Rex uero ipse Castellẽ Henricus
quartus modernus ab Athanarico ex Gothis primo re
gnante per ordinatas successiones descendit . quinĩmo ab
eadẽ domo eadẽq; familia & eodem Gothoꝝ genere sine
aliqua extraneẽ familiẽ ac stirpis interpellatione cõtinua
tus est . Adeo ut cõputando quẽlibet regẽ pro uno gradu
rex ipse Castellẽ modernus distat ab Athanarico prædi
cto per . lxxxii . gradus lineẽ descendẽtis aut a Theode
rico qui effectualiter monarchiã Hispaniẽ asssecutus est per
lxx . successiones & a Pelagio . qui primus regnauit post

eladē in Hispania per .xliiii. gradus totidēq; successioēs.
 quę res ita singularissima est ut in rota Europa similis
 forte non ualet reperiri : & q̄q; in ea multi antiquissimi &
 excellentissimi principatus existant : non tamen est regiū
 aliquod soliū tam diurnis tēporibus sub eadē familia &
 domo regia & sine interpositione alterius familię cōtinu-
 atū : & licet plerūq; inter eosdē Hispanię reges certatū sit :
 & p̄lia non parua inita : cedescq; secuteq; : nunq̄ tamen ad
 extraneā familiā principatus deuenit . quod tam excellēs
 beneficiū non alia ut putandū est ratione eis ab altissimo
 donatū fore nisi ob singularē & deuotū religionis catho-
 licę cultū quē a tempore Iacobi apostoli usq; in hodiernū
 diē perseuerāter custodierūt : atq; propter obseruātissimā
 reuerentiā & obedientiā ad sedē apostolicā ut merito nō
 fallat . scriptura sacra quę ait . si obedieris uoc sacerdotis
 dei faciet te deus cunctis gentibus excelstiorē : & alibi cū
 rex iusticiā deo seruauerit firmabitur soliū eius . & iterum
 iuxta sapientē . uir obediens loquetur uictorias : & rursus
 ecōuerso . non desit aduersitas contrariū agentibus . iuxta
 ueritatē eiusdē diuini oraculi : quo legimus propter iniu-
 sticias & cōtumelias nonnunq; transferri regnū de gente
 in gentē . inter omēs autē iniusticias nulla capitalior est
 q̄ Cristi uicario ueri dei uices in terra gerenti obediētę &
 reuerentię cultū subtrahere . aut in aliquo diminuere .

Cap . xvii . quomodo in regno quod hodie appella-
 tur Castellę & Legionis residet titulus & noīatio re-
 gum Hispanię .

VPEREST igitur ut illud mīme obmittendum
 quinimo & ignendū sit . in quo uidelicet regno aut
 prouintia principale Hispanię nomē insideat . erit etiam
 breuis sermo de quibusdā insignibus uictoriis & bellis

contra Sarracenos habitis. Prædicta igitur regna quæ ad
modum præmissum est per unum regem atque monarchiam lon-
gissimis temporibus gubernata fuere & tandem diuisa ad in-
uicem & seperata ut supra relatum est. & unumquodque regnum
nomen regium sibi assumpsit a nominibus prouintiarum quibus tem-
pore quo regna erecta sunt nuncupabatur: Nomen uero
Hispaniarum re ipsa & ueritate ac debito uniuersalis successi-
onis titulo: sed & omnium nationum ore & notatione in ea
parte Hispaniarum mansit. quæ hodie subicitur regi Castellæ:
ea potissimum inter ceteras ratione quia reges Castellæ a
quibus ipsi descendunt. monarchiam Hispaniarum ut dictum
est: magnis temporibus insolidum nacti sunt. accedit quia
constat maiorem Hispaniarum partem subditam fore regi Castellæ
ita ut iuxta iurium dispositionem. qui maiorem rei partem obti-
net. totius rei dominus appellari recte possit. Constat siquæ
de ex sex prædictis prouinciis Hispaniarum: quatuor fere integras
regi Castellæ & Legionis subiectas fore. Carthaginensem;
uidelicet Lusitania: Bethica: & Galicia: Id etiam uox omnium
populorum probat: qui licet non ignorent prædicta quinque
regna intra nationem Hispaniarum sita fore: cum tamen secernunt
Hispaniarum gentes solum natos in prouinciis principatus sub-
diti regi Castellæ uocant Hispanos: Ceteros uero a regnis
& prouinciis ex quibus nati sunt. Nam plurimi sunt po-
puli qui nunquam Castellam sed Hispaniam audierunt. Quod
utique nequaquam ex ignorantia procedit. quasi nesciant poten-
tiam & latitudinem dominiorum regum Castellæ: sed ex industria
alios reges propriis nominibus appellat. ueluti regem Ara-
gonum & Portugaliarum: & Nauarum: atque Granatæ: Solum
autem regem Castellæ uocant Hispaniarum regem. Ita enim ab antiquo
inhibitum est cordibus hominum quod principatus Hispaniarum ti-
tulo uniuersalis successionis legitime continuatur in reges
Castellæ: principatus uero & regna aliorum ex titulis sin-
gularibus & ut plurimum ex regum Castellæ aut stirpe aut

*plus Rex castelle m
titulat rex hispanie*

dependentia processerūt ut dictū est : non autem ex titulo
uniuersalis successionis principatus Hispanici & ideo oēs
gentes prudenter & uere ipsos reges Castellę ab antiquo
noīe principatus appellant reges Hispanię : nec inuenio
rationē quare post illā cladē indifferenter non appellātur
reges Hispanię : & huius ueritatis potissimū signū est : qđ
solus rex Castellę habitu & aīo ac re ipsa tanqđ uniuersalis
heres monarchici pīcipatus Hispanię p̄ter regna p̄e/
dicta postea seperata : cętera oīa habet quę antiquis tem/
poribus spectabant ad unū Hispanię monarchā . Nam
oīum aliarū p̄uinciarū conquesta quas infideles possi/
dēt & aliqđo fuerūt Hispanię ut dictū est ad eū ut uniuer/
salem heredē principatus Hispanici pertinet nemine infi/
ciantē . sicut Granata & omnes insulę in oceano sitę . quę
uocantur insulę Herculis & fortunatę atqđ canarię . quarū
aliquas hodie rex Castellę possidet . Illud p̄terea nō ob/
mittendū cęsui . quia inter oēs turbines & dissidia in Hi/
spaniis exorta . nusqđ a bellis contra mahometes cessatum
est . Licet enī ut p̄misimus sarraceni per quīgentos fere
annos quinqđ p̄uincias Hispanię ex sex p̄dictis inua/
ferunt . & sic potentia facti diminuta est : sed tamen ius
monarchię & uniuersalis principatus & potestas iuris nō
potuit hostiū inuasiōe tolli . qđ enī angustaretur . tā nu/
merus personarū . qđ latitudo territorii . ipse tamen prin/
cipatus prout est ius principandi . illesum manebat here/
dibus iuste expulsorū : p̄sertim quia ut dictū est . reges
qui a Pelagio prodierūt diuino auxilio & magna eorum
uirtute & fide . tandē eosdē sarracenos taliter restrīxerūt .
ut eos cōpellerent quīqđ occupatas p̄uincias deserere &
partē Bethicę solum in qua nunc degunt incolere : & ut
paucis agā : a . ccc . fere annis Castellę & Legionis reges
maiorē Hispaniarū partē a faucibus hostiū Crīsti eripue/
rūt : intra hoc enī tempus ciuitas & patria Ispalēn : a qua

princeps quidā sarracenoy rex Sibilię uocabatur recuperata est per Fernandū regē . iii . Item ciuitas Cordubēn a qua etiā rex quidā sarracenoy intulabatur & ciuitates Gienēn : Carmona : Vbeda : Baęa : Badaiog : & fere tota prouītia Toletān . recuperatę sunt . Demū Alfonso rex Conchēn : Carthaginēn : & innumerās alias urbes & oppida recuperauit . & sui successores cum sarracenis incredibilia bella gesserunt : in quibus diuina pręsidia uisibiliter opem tulerunt & beatus Iacobus Hispanię patronus oculariter armis materialibus pugnare uisus est : Sed inter cętera gloriosa bella illud mīme obmittendum censui quod gestum est anno domini . M . cc . xii . per Alfonso regem Castellę & per cōsanguineos suos regem Nauarrę : & regem Aragonū contra Miramomelinū & alios simul reges sarracenorum : qui fauente diuina clementia mirabiliter uicti sunt atq; prostrati . & magna Hispanię pars tūc lucro fidei cessit : cuius belli particularem seriem prędictus rex Castellę ad cōsolationem sanctę matris ecclesię domino Innocentio sūmo pontifici magno cum gaudio intimauit : quę siquidem littera in apostolicis libris registrata reperitur : ut latius tāgemus in . iii . parte sub Alfonso . viii . sed iam huius primę partis finē absoluamus ut tandem initium principatus Gothorum in Hispania & eoy successiones simul & successus usq; ad regem Rodericū succante recolamus quia diffusius a Roderico Toletān enarrātur : quę oīa ideo breui repetemus ut addamus genealogias & successiones sequentium regum post Rodericum & Pelagium usq; ad moderna nostra tempora .

Explicit prima pars

Incipit secunda pars historie Hispanicę in qua sub breui
epilogo adductur particularius initium principatus Go
thorum in Hispania & breui enarrantur eorundem Go
thorum successiones & successus usq; ad Rodericum ul
timum Gothorum regem.

Prologus secunde partis

QUONIAM IN SUPERIORIBVS
antiquum Hispanię pncipatum sūmati
& in genere retulimus . & tandem dedu
ximus Gothorum reges inclitos Hispa
norum uiribus fretos : a finibus Hispa
niarum Vandalos expulisse . necnō Hu
gnos : Sueuios : Alanos : Selinguos : sed & Affros : deide
Romanos : Rursus diximus ab Athanarico primo Go
thorum rege usq; ad Henricum . iiii . moderno tempore
regnatem . lxxii . gradus siue successiones ex eodem Go
thorū rege effluxisse . Iam ergo superest ut in hac se cūda
huius historie parte eorundem Gothorum specificam ge
nealogiam . ac principandi ordinem & numerum sed &
personarum regnantū nomina & successiones claraq;
illorum gesta suis temporibus occurrētia usq; ad Rode
ricum ultimū regem Gothorum breui differamus : Demū
uero in tertia parte subsequētū regum post Rodericum
incipientes a Pelagio qui primus post cladem Hispanię
regnavit . non solum successiones sed & successus : insign
ioraq; gesta suis temporibus occurrentia . usq; ad Fer
nandum tertum in quo Roderici Archiepiscopi histo
ria clauditur succante perstringemus : In Quarta uero
parte successiones regum eorundem genealogiam & gesta
ac occurrentia usq; ad presentia Henrici quarti tempora
aliquanto latius describemus .

Athararcus primus Rex Gothorum .

THANARICVS igitur primus ex gente Gothorum obtinuit principatum ut paulo ante diximus . Incepit autem regnare anno domini . ccc . xliii . regnauit annis . xiii . licet enim hesitandum non sit Gothos ante Athararcum plures inter se reges habuisse : postq̄ tamen ab eorum propria patria exierunt : & Italiã : Galliam : Germaniam : & Hispaniam inuaserũt . hunc athararcum primũ regem elegisse historiographi testantur . hic in Græcia : Pãnonia : Italia : diuersa bella feliciter egit . Demũ ut eundem Athararcũ post deuastatã dirruptãq̄ Romã : plurimasq̄ Italię illatas clades Honorius cęsar ab Italia pelleret Gallias ei concessit & Hispanias ut qdã referunt . Deinde Cęsar Theodosius ex Hispania familia natus non parum eum formidans . fędus cum illo pepigit . Inuitatus igitur ab eodẽ Theodosio Constãtinopolĩ adiit : ubi honorifice receptus illico obiit . Tẽpore huius Athararici sedebat in cathedra Petri . Liberius primus : & Fęlix . ii . & Damasus primus . In imperio uero sedit Valentinianus qui sperauit unacũ Valente fratre suo . hic Valentinianus cõpescuit Valentẽ fratrẽ uolentẽ persequi Cristianos : tandem apud Strigoniam ex apoplexia obiit . quo tẽpore apud Atrebatas ut ait Eutropius : uera lana de nubibus pluuię mixta defluit . Rursus eodẽ tempore terremotus per totũ orbem factus est & mare ita terminos suos egressum est . ut Sicilię insulas ac plurimas urbes & populos oppresserit .

Alaricus Secundus Rex Gothorum .

ALARICVS secundo loco Gothorũ regnum obtinuit . non illico post Athararcum . sed aliquãto

tempore post uidelicet anno redēptionis Crīsti .ccc. lvi. nam Gothi benignitatem Theodosii Cēsaris conspiciētes se eius imperto dederūt . fueruntq; sine rege .xxviii. fere annis : regnauit autem ānis .xxiii. quibus expletis Alaricus Gothoy regnum suscepit . hic Tracias : Pānonias Germanias : diuersis afflixit cladibus . deinde Italiā ingressus : cuncta deuastat : sed Theodosius Gallias eis ab Honorio concessas : iterum confirmat . sed cum a Stilico comite p̄reditus Alaricus in uia impeteretur : eodē extincto comite indignatus Romam rediit : cuncta deuastat : dato tamē prius p̄cepto suis militibus ut si qui in sacra loca p̄cipue sanctoy Petri & Pauli basilicas cōfugisset . hos securos cū fortunis suis custodirent a sanguine p̄cipue districte p̄cipiens abstinentū . huius Alarici tāta fuit ad sacra limina reuerētia . ut cum in sacratio sancti Petri plurima p̄ctosa iocalia Crīstiani saluādi gratia detulissent : Alaricus illesa a suis custodiri iussit dicens . cū Romanis se bellum gerere : non cum apostolis . plurima deinde quę eius milites ab ecclesiis abstulerāt illico templis restituens : quemadmodū Augustinus in de ciuitate dei libris testatur . fuit autē ab Alarico Roma capta āno M. clxiii . ab eadē urbe condita . Itaq; Roma olim cunctarū gentium uictrix sub Alarico Gothorum rege humiliata est . & suę ditioni subiecta : tandem ob innumera mala quę Romę a se & suis perpetrata sunt . cū per Italiam cuncta uastaret . subita interiit morte . quem sui incōsolabiliter luxerunt : ut tamen uictorię contra Romanos obrēte sempiterna duraret memoria : Alueū cuiusdā magni flumis mutarunt . ibiq; tumulū honorabilē Alarico confecerunt : Rursus aquā fluminis ad eundem Alueum redire fecerunt . ut ignotus esset locus sepulcri alarici sicut alias de sepulcro Moyse sacra historia cōmemorat . quod usq; in hunc diē incognitus est : huius Alarici

tempore fedit Romę Quincus primus & Anastasius & Innocentius primus . In imperio Gratianus cum fratre Valentino . hic Gratianus quendā uirum strenuum moribus & armis consortem . fecit in imperio orientis . sibi uero & fratri suo partes occidentales reseruauit . tandem Maximus Constantini consanguineus rex Britanię ab exercitu suo imperator eligitur . & per tyrannidem imperium inuasit & prope Lugdunum Gratianum circumuenit & occidit .

Ataulphus tertius Rex Gothorum .

TAVLPHVS alarici afinis secundū alios nepos tertio loco regnum Gothorum suscepit . anno saluatoris mundi . cccc . xi . regnauit annis sex . hic Vandalos : Alanos : Sueuos : & Hugnos : quos Astrogothi a Pānoniis fugauerant & ad Gallias transire coegerant : ualida manu insequitur . illi audito Ataulphi aduentu : dimissis Gallis Hispanias petunt . Ataulphus uero post deuastatas diu Gallias . primus omnium Gothorum Hispanias igraditur : Vandalos ceterosq; Barbaros cesurus . tandem apud Barchinonā a suis seditiose iugulatur . hoc tempore sedebat Romę cōginus . In imperio Honorius & Archadius fratres filii Theodosii senioris . Archadius imperabat in oriente . Honorius in occidente .

Sigericus Quartus Rex Gothorum .

IGERICVS Ataulphi cōsanguineus quarto loco regnum Gothorum suscepit anno natiuitatis Christi cccc . xvii . parū dignū relatu egit : pro eo quia uno uide licet anno regnauit . cuius tempore p̄suerunt in sede apostolica & in imperio proxime nominati . Circa hęc

tempora Orosius doctor Hispanus doctrina ac eloquētia
 suauitate clarissimus floruit, hic ut Genadius de illustri-
 bus uiris refert egregia descripsit opuscula. præsertim cōtra
 querulos cristiani nomis falso asserētes eclipsatū, diminu-
 tumq; fuisse imperium & statū reipub. Romanę per ad-
 uentū Crīsti, aduersus quē errorem plurima sempiterna
 cōmemoratione digna descripsit, liquido ac apertissimis
 testimoniis ostendens, longe maiora grauioraq; mala,
 Romanę reipub. ac uniuerso orbi accidisse a p̄ncipio se-
 culi usq; ad redemptoris nostri aduentū q̄ post euangeliū
 diuulgatū, hic Orosius Augustini discipulus, fuit secun-
 dum eundem Genadiū & p̄o discenda animę ratione ad
 Iherosolimam missus reliquias beati Steffani protomar-
 tiris secum tulit in Africām, de quarum inumeris uir-
 tutibus & ingentibus miraculis idē beatus Augustinus
 xxii. de ciuitate dei longum agit sermonem.

Vualia quintus Rex Gothorum.

VALIA quāto loco regnum Gothorum suscepit
 anno saluatoris mundi, cccc. xviii. regnauit annis
 iiii. Hic Vandalos: Siligios: ex Bethica fugauit & Hi-
 spaniis solus p̄fuit. Nam Guisericus rex Vandalorum
 cum oībus Vandalis & familiis suis ad Africam tran-
 sire coactus fuit, qui cōtinuo obsederunt Hyponā, cuius
 obsidionis anno primo beatus Augustinus migravit ad
 Crīstum, inter ipsos obsidentū impetus suos ad marti-
 rium confortans, obiit autē anno episcopatus sui, xxxv.
 anno uero, x. post Ieronimi obitum. In hoc Vualia p̄nci-
 patus Vandalorum qui & Silingui dicūtur, finem ha-
 buit, uocati sunt autem Siligui illi Vandali, qui in Af-
 ricām transire eadem tamen gens erat: Leonogildus
 tamen eorum uestigia totaliter extirpauit. Huius regis

Vualie tēpore ī Frantia primus omniū regnauit Faramū/
dus. hoc tēpore sedit Rome Celestinus primus In imperio
predictus Honorius. hoc tēpore celebrata est sinodus Efe/
sina . cc . Episcoporū . Cusentinus tamē refert cōgregatā
sub Theodosio iuniore in qua sinodo īterfuit cirilus Epi/
scopus Alexandrinus . ubi damnatus est Nestorius Epi/
scopus Constantinopolitanus qui impie negabat beatā
uirginem esse uerā Crīsti & dei matrē quia assererat duas
in Crīsto filiationes . duas personas & duo supposita . q̄
de re sinodus anathematīcauit . xiii . capitula in quibus
consistebant blasphemīe eius . de quibus lacus agitur in
decreto . xvi . di . . tertia sinodus : Rursus eo tempore
ut ait Martinus apud cretam dyabolus qui se plerunq̄
trāsformat in angelū lucis in specie Moyſi apparēs dum
iudeos in terrā promissionis per mare pede sicco transire
polliceretur . plurimos inter fluctus necauit . sed qui eua/
serunt ad Crīsti fidē cōuersi sunt . sic itaq̄ hostis ipse ma/
lignus a seipso uictus est . plus . dolens de paucorū uiuē/
tū fide suscepta q̄ de multorū morientū cede adeptā . sed
uerū est illud Augustini . quia demon magis dolet de uno
peccatore penitentiam agente q̄ de . C . in peccatis dece/
dētibus . plus . odit profectū unius q̄ tormēta multorū .

Tenderedus sextus Rex Gothorum

ENDEREDVS . vi . loco regnauit . iiii . ānis post
Vualīā āno dñi . cccc . xxi . hic ab Athilla rege hu/
gnorū ī cāpis cathalaicis īterficitur . Alii uero referūt hūc
cesū fuisse Teodericū . ipse tamē Athilla uictus est a gō/
this & romāis nec legitur a multis sēculis tā illustre īmo
tā cruētū bellū ī Europa cōtigisse : nā ut historīe habēt ccc .
milia hoīm cesa sūt paulo āte hoc dirissimū bellū / terribilia
signa uisa sūt magnā sāguīs efusionē īdicātia nā post ecli/
ples solis & lune sol uisus est per tres dies sanguinolētus
ultra cōmunē & solitū ordinē . Athilla uero sic uictus dolo

Ecce ductus Romanorum dimissus est . putauit enim perempto Athilla Romanos opprimi posse a Gothis . Athilla uero panonias repetit ; maioremque congregat exercitum & funbundus Italiam ingreditur : ac primo Aquileiam expugnat triennio : sed cum eius exercitus fame pateretur nec amplius tollerare posset : quadam die Athilla ciuitatem circuit ut uideret qua ex parte facilius oppugnare posset . Et repente Ciconias cernit . inturrium fastigiis nificare solitas uno impetu & ciuitate migrare : fetusque suos sublatis rostris forissecus deportare : quo uise auspicio conspiciat inquit ad suos : futurorum aues prestias perituram relinquere ciuitatem : statimque adhibitis machinis ortatur suos acriter pugnare . Urbem itaque sine mora capit & cuncta igne uastat & gladio : quod cum cerne-
ret ; quaedam nobilissima & pudicissima uirgo : in quadam altissima turri existens ; ne sordidissimis Barbaris ludibrium fieret : e summa turri euoluto capite se precipitem dedit & ut ait Eutropius metum amittende pudicitie memorabili exitu terminauit . Demum Athilla inter conuiuia uino soporatus : sanguine per os & nares effuso : suffocatus est : qua nocte Martialis Imperator Constantinopoli existens uidit in sonis collum Athille esse fractum

Turismundus vii Rex Gothorum

VRISMUNDVS filius Tenderdi vii loco regnauit anno domini CCCC . Lii . & a suis decimo anno regni sui interficitur fratrum consilio

De Theoderico viii rege Gothorum in Hispania regnante

HEODERICVS frater Turismundi post eum viii loco regnauit anno domini . CCCC Liiii hic

extincto apud Rauēnam Odonacre . totius Italię adeptus Ditionem Romam pergit & a Romanis magno cū gaudio susceptus est : tandem Barbaros insequens Hispanias affligentes in Galicia apud Astoricam rethiarū Regem Sueuorum : Hispanorum p̄sidijs prostrauit atq; interfecit extunc principes Gothorum effectualiter in Hispania regnarunt & eius Monarchiam tenuerunt non tamen sub Hispanie titulo : sed Gothorum : hunc tamen Theodoricum a fratre occisum ferunt : hoc tēpore sedit Romę Ilarius . In imperto uero Maritianus qui apud Constantinopolim suoy seditone interfectus est

De Henrico viiii Rege Gothorum in Hispania regnante

ENRRICVS post necem fratris Theodrici ix loco successit in regno anno domini CCCCLVII regnauit annis xvii . hic primus leges Gothorum scriptis redēgit populisq; tradidit : quemadmodum Foroneus leges primus gręcis dedit . Solon Atheniensis Lycurgus Lacedemonis : Numa Pompilius Romanis secundū ysidorum : hoc tempore sedit Romę Simplicius : in imperto uero Leo primus : qui quendam filiolum suum nomine Leonem fecit in imperto cōsortē secundū Sicardū

De Alarico ii decimo Rege Gothoy in Hispania regnante

LARICVS ii Henrici filius . x. loco apud Tholosam regnum Gothoy assumpsit anno domini CCCC Lxxxv . regnauit ānis . xxiii : sed anno xii regni sui accidit q; Trāsmundus tyrannus Affricę fautor heresis arriane oēs episcopos ultra : & xx ex Affrica exulare

fecti qui dispersi per orbem recurreret ad Simacum Papam ille pietate motus aliquos episcopos transmisit ad Hispaniã : fueruntq̃ humaniter recepti tamẽ paulopost Iustinianus imperator misit Belisariũ qui deuicit eundẽ Transmundum & eum interfecit . Hic igitur Alaricus apud Pictauium in Gallia a Fludignino Galliarum prícipe uictus & occisus est . Hoc tempore sedit Romę Felix tertius & Gelagius & Simacus successiue . In imperio uero genon . Hic apud Constantinopolim regnauit annis xx . Hic genon Leonem puerum Augusti filium interficere querens mater eius hoc sciens alium sibi simile obtulit filiumq̃ Leonem occulte clericum fecit ordinari : qui in clericatu usq̃ ad tempora Iustini uixit . Hic genõ misit Theodericum cum Gothis in Italiam contra Odo-uacrem tandem post multa bella uictus est . Odouacer uero a Theoderico est Rauennę peremptus secundum Sicardum & Vincentium .

De Gesselarico xi Rege Gothorum in Hispania regnante .

ESSELARICVS Henrici filius ex cõcubina . xii . loco regnauit año domini . Dviii . præfuit regno Gothorũ annis . iiii . Hic a Larico fratre defuncto : qui filium Amalaricum ex filia Theoderici regis genuerat : qui in Italiã regnabat ad regnũ Gothorũ per tyrãnidẽ assumitur . Sed tandem uictus & fugatus a quodã duce Theoderici Regis Astro Gothorum & in Affricam transire pulsus est : Ibiq̃ morte propria obiit . Sedit eo tempore Romę Ormiga In imperio uero Anastasius primus : hic Imperator infectus fuit heresi Heuthitana & Arriana & monitus per papam Ormicã : ut ab heresi resiliiret cum non discederet subito diuino iudicio

a fulmine percussus est: hoc tempore Vandali in Africā
transferunt ecclesias claudunt: Episcopos exilio mittūt

De Theodertico .xii. Rege Gothorum in Hispania regnante

THEODERICVS patruus Alarici .xii. loco regna-
uit nō iure proprio sed q̄diu nepos Alaricus puer
fuit: cepit regnare anno domini .DXii. Hic ex Italia
celerī gressu ueniens regnum Hispaniæ Alarico nepoti
dimisit: regnauit annis .x. Mensibus .vii. Nam audi-
to q̄ Gessalaricus sua ignauia fugatus & per diuersas
orbis plagas uagaretur & regnum Gothorum ad Ama-
laricum nepotem suum pertineret: uenit in Hispaniam
& cum esset bellicosissimus & magnificus licet Arrianis
deditus unanimiter ab omnibus rex assumitur: qui ta-
men renuit nisi solum durante pueritia nepotis sui: quō
aduente illico regnum ei dimisit: & Italiam petiit:
& sic aliquo tempore in Italia & Hispania regnauit: hic
Theoderticus Arrianus fuit ecclesiam persequitur: mi-
sitq̄ Iohannem Papam & uiros consulares ad Iustinum
Imperatorē ut ecclesias Arrianis restitueret: alias Cristi-
nos per totam Italiam trucidaret: quōd audiens Iustinus
paululum supersegit persequi Arrianos: interim idem
Theoderticus Boenum Senatorem & alios claros uiros
quos tenebat in carcere iussit interfici. hic Theoderticus
pater fuit excellentissimi principis Seuertani ductis Car-
thaginensis: qui ex nobili Theodera genuit sanctissimos
ac clarissimos filios uidelicet Leandrum & Isidorum
Archiepiscopos Hispalensis & Fulgentium Episcopum
Tingitanæ ac Theodosiam uxorem Lenogildi Regis:
genuit & Florentiam uirginem. Hoc tempore sedit Ro-
mæ Iohānes primus & in imperio Iustinus .I. predictus

De Amalarico . xiiii . Rege Gothorum in Hispania regnante

MALARICVS Alarici filius . xiiii . loco regnū Gothorum suscepit anno domini . Dxxiiii . regnauit annis . v . hic a Gilberto Rege Francorum in bello occidetur mansit regnum matri suę dicte Amalafente filię Theodrici Regis : illa uero ex Italia euocauit Tendiu eius consobrinum : quem in regno Italię & Hispanię heredem instituit : qui tamen ei ingratus fuit ut statim dicemus sub eodem Tendio : hoc tempore sedit in cathedra Petri Felix . iiii . & Bonifacius . ii . In imperio uero Iustinianus primus : hic . xxxviii . annis imperauit leges condidit & consumauit codicem & digesta : eo tempore floruit beatus Benedictus apud montem Casinum : hic Iustinianus per Belisarium plurima prospere expleuit tam contra Vandalos q̄ Gothos : signanter transiens in Affricam multis cladibus Vandalos afflixit

De Tendio . xiiii . Rege Gothorum in Hispania regnante

ENDIUS Amalafente Regine & quondam filii eius tutor . xiiii . loco regnauit ano domini . Dxxxii . presuit regno annis . xvii . qui eandem matrem Amalarici & consanguineam suam . Postea in balneo mori fecit : & quia illa se & filium Imperatori Iustiniano commiserat : ipse Cristianissimus Imperator misit Belisarium in Hispaniam ut in eundem Tendium tantum facinus uindicaret : sed ante eius aduentum quandam singulari morte interfectus est . Cum enim Tendius quadam die in regio Palatio maneret presentibus plurimis regni Magnatibus unus homo uilis conditionis buffonis arcē

exercens seque stultum simulans : Tendium Regē gladio perfodit & illico extingit : ille uero Barones ortatur : ne buffonem lederēt : quia dei erat executor & digne penas luebat . Hoc tempore sedit Romę Iohannes Papa .ii. & Siluenus . In imperio predictus Iustinianus : qui post multa præclara opera templum construxit apud Constātinopolim mira structione ad honorē sancte Sophie ibique in multa pace sepultus est

De Theudiselo . xv . Rege Gothorum in Hispania
regnante

HEVDISELVS duxit exercitus Gothorum & Thendii consanguineus . xv . Rex fuit incepit regnare anno domini . Dxl . regnauit anno uno | postq̃ a Gothis Rex eligitur : hic pessimus fuit & ultra cōmunem modum ualde luxurię deditus : nam nobilium uxores rapiebat quā de re apud Hispalim suorum coniuratione strangulatus est : ac paruo tempore regnauit : ferunt Hispanica annalia quia Regina huius Theudiseli uxor cum illū dulciter argueret de extraneis libidinibus Ille dixisse fertur nil tue dignitati detrahit mea luxuries : nec meum ad te minuit amorem . Imitatus Helium cōmodum cęsarem apud quem cum uxor conquereretur propter aliarum feminarum concubitus . Ille patere inquit me per alias exercere cupiditates meas : uxor enim dignitatis nomen est : non uoluptatis : Suoque tempore concurrerunt Iohannes & Siluerius Romę : & in imperio predictus Iustinianus | de quibus sub Tendio diximus

De Agila . xvi . Rege Gothorum in Hispania
regnante

GILA a Gothis Rex eligitur & .xvi. loco regnauit anno domini , DL . regnauit ānis .v. hic aduersus

Cordubam bellum mouit & sanctorum Acisde & uictorij tumulos prophanauit : tandem in bello contra ciues Cordubenses uindictam diuine ultionis sensit : nam in eo conflictu filius eius interfectus & thesaurus suus ablati nec multum post apud ciuitatem Emeritam a suis occisus est . Hoc tempore sedit Romę Pelagius papa primus . In imperio Iustinianus primus de quo paulo ante diximus . Hoc tempore Armeni fidem Catholicam receperunt . Eo etiam tempore secundū Martinū propter terribilem pestem apud Constantinopolim instituta est festiuitas purificationis beate Martę

De Athenagildo .xvii.Rege Gothorum in Hispania regnante

THENAGILDVS post mortem Agile .xvii. loco per tyrannidem regnauit : anno domini.Dlv. regnauit annis .xiiii. hic apud Toletum morte propria obiit tempore huius Regis horrenda auspina acciderūt : nam prope flumen dictum Tedonjunus altissimus mōs prope Hispaniam Gothicam per tres dies ullulatus lacrimabiles efudit : & statim alius uicinus mons submersus est : nec manserunt uestigia illius nec aliquorum populorum et proximorum : sepe enim occurrunt prodigia ex diuina dispositione : aut ut homines corrigantur aut puniantur : sicut in Egipto fecit signa & prodigia magna & pessima Iuxta illud Vide opera domini qui posuit prodigia magna : & iterum ipse fecit prodigia in medio tui Egipte . Hoc tempore sedit in Cathedra Petri Iohannes .iii. In imperio uero Iustinus secundus Iustiniani nepos : hic bonum initū habuit : deinde cupiditati & plurimis se uiciis dedit : Eo tempore Narses patricius cum Longobardis regnum Italicum a Iustino

& Iugo Constantinopolitano eripuit : & ab illo tēpore
ut refert Martinus Romani per patricios ceperūt regere

De Limbā : xviii . Rege Gothoꝝ in Hispania
regnante

IMBA alias Liuba post Athenagildum . xviii .
loco Rex Gothorum eligitur anno domini . DLxi .
regnauit annis tribus : hic Leonogildum fratrem suum
non solum regni successorem sed participem fecit & His
paniē gubernatorem ipse uero Gallie Gothice regno fuit
contentus . Hoc tempore sedit Romę Benedictus . v .
In imperto uero Tiberius . ii . Eo tempore secundum
Martinum magna pars gentis Gothice Cristianam fidē
suscepit : dimissis cūctis heresibus . Hic Tiberius Cristi
anissimus fuit & plurimum pauperibus compatens

De Leonogildo . xix . Rege Gothrum in Hispania
regnante

EONOGILDVS Luibam fratrem Hispaniē &
Gallie . xix . loco regnum adeptus est anno domi
ni . D . Lxxii . regnauit annis . xviii . hic habuit uxore
Theodosiam Theoderici neptem filiam Seueriani ducis
Carthaginensis : filii Regis Theoderici . Seuerianus ue
ro ex uxore Theodera ex regum sanguine descendenti :
genuit clarissimos filios Leandrum & Isidorum Archi
episcopos Hispalenses : & Fulgentium Tingnitum
Episcopum : & duas filias Florentinam monialem &
Theodosiam reginam : quam diximus uxorem Leono
gildi qui ex illa genuit Hemogildū qui fuit Cristi Mar
tir & Recaredum qui fuit Rex : hic Leonogildus belli
cosus fuit & accepit Contabriam Sabaudiā & nō nullas

alias Gallie urbes & plurimum Hispaniam ampliauit :
 Nam ante eum gens Gothorum angustiis terminis ar/
 tabatur & aliquam partem Hispanie obtinebat . Eo tē/
 pore regnum Sueuorum intra Hispaniam penitus dele/
 tum est : quoniam hic Leonogildus contra Andecam
 Regem Sueuorum in Gallicia pugnavit : illumq; devicit
 & extunc cessavit regnum Sueuorum : quod centūsep/
 tuaginta & septem annis principatum tenuerat : illudq;
 regno Gothorum additum est . Deinde hic Leonogil/
 dus Romanos apud urbem legionem fudit : urbem cep/
 it & suo nomine legionem uocavit . Hic Arriana heresi
 infectus fuit & quia Hermegildus eius filius heresi non
 assensit Martirem propria manu consecrauit . Nam as/
 sumpta occasione q̄ Hermegildus acceperit uxorem filiā
 Gidiberti Regis Francorum contra eum exercitum con/
 gregavit : & apud Hispalim eum obsedit & cepit & car/
 ceribus traxit cui suavit : ut Catholicam fidem desereret :
 & regna illi tanq̄ primogenito dimitteret : cui Herme/
 gildus ait se non curare si ei in terreno regno non succe/
 deret . Si aliud longe felicius regnum obtineret in celis
 Tandem post plurima supplicia ipse impius pater securi
 caput filii elisit : Hoc tempore sedit Romę Pelagius . ii .
 & Gregorius primus . In ipertouero Mauritius primus
 ex Gręcorum gente : hic fuit gener Tiberii : & fuit Ca/
 tholicus & deuotus : Persas & Armeniam deuicit : hoc
 tempore Beatus Gregorius in Papam eligitur : cum quō
 Mauritius discors fuit adeo ut imperator mortem ei cō/
 minaretur : sed tandem de cunctis penituit : hic Impera/
 tor in orientē constitutus cum Arapinis & Furtis suos
 cohiberet & puniret prouocati milites Focam cesarē eli/
 gerunt : qui Mauricum in quandam insulam cum ux/
 ore & filiis fugauerunt & tandem peremerunt

Leon

De Recaredo .xx. Rege Gothorum in His-
pania regnante

ECAREDVS filius Leonogildi .xx. loco rēg/
nauit anno domini .Dxc. hic regnauit annis .xv.
Cristianissimus fuit & patri : fide & moribus ualde dissi/
milis . Nam hic gloriosus princeps bello promptus erat
in pace preclarus longe plus fide : q̄ pater : armis regnū
dilatauit : hic a sanctis uiris Leandro & Fulgentio
a cunabulis eius in fide instructus fuit & a populis suis
Arrianam heresim in concilio Toletano cōgregatis mul-
tis Catholicis Episcopis extirpauit . Nam ipse Cristia-
nissimus princeps personaliter in eodem concilio Toleta-
no interfuit : gestaq; in eo sua subscriptione firmauit :
damnans perfidiam Arriannam : quā pro magna par-
te Gothi tenuerant; & proprio ore predicauit trium per-
sonarum unitatem : unum deum filium consubstanci-
alem genitum : spiritum sanctum inseparabiliter a pa-
tre & filio procedentem . Postq̄ fidei professionem ac he-
resis damnationem : Ipse princeps religiosissimus fidei
armis munitus apud liguam ocitanam .xl. milia Frā-
corum prostrauit atq; deuicit : quo bello preter illud in
montibus Cathelanicis commissum nullum acruus comis-
sum in Gallia legitur : sepe hic Rex Romanos & diuer-
sas alias gentes deuicit & fugauit : ex huius regis tēpore
nulla heresis reperitur in Hispania orta aut defensa . Hoc
tempore sedebat Romę Sauinianus primus; & Bonifa-
facius tertius & Bonifacius quartus . In imperio uero
Focas; hic ut diximus seditione militari creatus est cōtra
Mauricium . hic Focas concessit beato Bonifacio . Vt
templum Pantheon in ecclesiam consecraretur : contra
hunc Focam Heraclius bellum mouit & eum uita &
regno priuauit

De Luiba . xxi . Rege Gothorum in Hispania
regnante

VIBA . ii . Recharedi filius . xxi . loco regnavit
āno domini . Dcvi . regnavit ānis duobus Mēsis
quinq . Hic sedecim annorum erat cum a uitrigo per
seditionem est occisus propter regni breuitatem nō: poni-
tur concursus Romani Pontificis nec Imperatoris : nisi
id unum . Nam eo tempore maxima bella exorta sunt
aduersus Regem Persarum : & Romani Ierosolimam
& plurimas prouintias dimittere coacti sunt .

De Vitertico . xxii . Rege Gothoy in Hispania
regnante

ITERICVS occasio Luiba . xxii . loco per tyran-
nidē regnū assumpsit anno domini . Dcvii . regnavit
annis septem . Hic multa illicita fecit & tandem qui in-
teremit Luibam ab eius consanguineis est gladio inter-
emptus : Hoc tempore sedit Romę Deusdedit natione
Romanus . In imperio uero Heraclius cum Constantio
filio suo | hic filius fuit Heracliani Cōsularis Africę &
duos filios genuit Heraclionē & Constantinū qui Con-
stantinus Heraclio mortuo Imperium suscepit : huius
Heraclii tempore Machometus impius propheta Sar-
racenorum surrexit : causamq; huic secte non paruum at-
tulit tyrannis & iniqua gubernatio Heraclii in partibus
Orientis : qui plurimos grauabat & affligebat Tallis &
exactionibus : quare subditi ab eo recesserunt & ut rebel-
lio eo magis duraret : fecerunt scisma & diuisionem in
secta ut egit Ieroboan qui ut perduraret rebellio contra
Roboam & regnum Israhel : recessit a cultu ueri dei &
de hoc alibi diximus latus

De Gundamiro . xxiii . Rege Gothrum in His-
pania regnante

magoma

VNDAMIRVS post Vitricum .xxiii. loco reg-
nauit anno domini . Dcxiii. hic p̄fuit regno
annis duobus : ipse Vascones domauit . Romanos fu-
gauit apud Toletum obiit : statuit plurimas leges in fa-
uorem ecclesiariam : signanter q̄ nullus inuitus extrahat̄
a sacris templis . Hoc tempore sedit Romę Honorius
predictus . In imperio uero idem Heraclius a quo Cos-
droe Rex Persarū uictus & cęsus est & populus Cristi-
anus cum sancta Cruce a captiuitate liberatus : & ex
eo tempore instituta est festiuitas exultationis . S . Crucis

ullg. exultatio. S. Crucis.

exaltatio. S. H

De Sissebuto . xxiiii . Rege Gothorum in His-
pania regnante

ISSEBVTVS post Gundamirum . xxiiii . loco
regnauit anno domini . Dcvi . regnauit annis . ix
Mensibus . vi . Hic Cristianissimus & Religiosissimus
appellatur . Hic inter plurima opera sua celo fidei accen-
sus : interfuit concilio Toletano : ubi eo instante statutū
fuit : ut illi qui haectenus ad Cristianissimum : fuerant co-
acti : quia iam fidei Catholice societari fuerant compelle-
rētur : fidem seruare . Licet illam necessitate suscepērit
ut habetur in . c . de iudeis . xlv . Di . Sūt tamē q̄ asserūt
hunc Sissebutum in principio regni sui compulisse iude-
os omnes ad baptismum . Postea uero cernens multos
ex eis recidiuasse & iudicasse assensit ut in concilio To-
letano statueretur : quia deinceps nullus inuitus baptisa-
retur : licet qui iam taliter fidem susceperant eam serua-
re cogerentur sub hoc Sissebuto gloriosus ysiderus apud
Hispalim concilium celebrauit contra heresim Acep-
halorum . hic Sissebutus in propria persona bis contra
Romanos triūphauit : & aliquas eorū urbes expugna-
uit deinde in Affrica transfretum nauigans plurimas

Isidorus.

Ab. dominis. gētes sibi & domino Gothoy subiecit fuit mire clemētie & benignitatis | & in redemptione captiuorum thesauros expendit non paruos | obiit ut quidam asserunt ueneno : cuius obitus toti Hispaniē plurimum fuit dispendiosus
Hoc tempore sedit Romę Seuerinus & . P . iiii . In imperio predictus Heraclius de quo paulo ante diximus

De Recaredo . xxv . Rege Gothorū in Hispania regnante

RECAREDVS huius nominis . iiii . Sissebuti filius . xxv . loco regnavit anno domini . Dcxxv . solū mēsisibus sex prefuit . Hic Rex paruo tempore regnavit : Ideo non fit mentio de Romano Pontifice & Imperatore suo tempore concurrentibus

De Suintilla . xxvi . Rege Gothoy in Hispania regnante

VINTILLA primus filius Recaredi primi Regis gloriosissimi . xxvi . loco regnavit annis . x . incipiens anno domini . Dcxxvi . hic sub Sissebuto dux fuit & Romanos bis domuit . Hic totius Hispaniē monarchiam exclusis omnibus uestigiis Romanoy primus obtinuit | fuit bello uictoriosus | & ut ait Lucas Tudē . inter Reges Gothorum auxit principatum Hispaniē miro modo non tam prudentia singulari : quam uirtute prelii : hic filium suum Rachimirum in consortio regni assumpsit : & simul cum patre regnavit . Sed illico aut parum post mortem patris obiit : & manserunt duo alteri filii Suintilla & Sisenandus : quos Suintilla pater susceperat : ex Theodera filia Sissebuti : hic Suintilla belli & pacis tēpore moderatissimus fuit deo & hoibus dilectus

Hoc tempore beatus Isidorus obiit in Christo : Circa illa tempora sedit Romę Theoderus primus & Martinus primus . In imperio uero Constantinus tertius : hic secundum quosdam filius Heracli dicitur / secundum alios filius fuit Constantini : unde a quibusdam appellatur Constantinus : sub magna pars reipublice a machometis desolata est . Hic pessimus fuit : suo etiam tempore Sarraceni Africam occupant : sub hoc Imperatore Papam Martinum concilium congregat ad delendum heresim : qua de re conmotus Constantinus Papam capit & in exilium mortem fecit : hic Imperator omnibus fuit exosus : & in Sicilia apud Siracusas a suis occisus est : post cuius obitum milites quendam Armenum nomine Megecium elegerunt : sed paulo post Constantinus filius Constantini occisi aplicuit & imperialem purpuram sumpsit interfectis tyranno & patris occisoribus

De Sisenando . xxvii . Rege Gothorum in Hispania regnante

SISENANDVS Suittile filius . xxvii . loco regnavit anno domini . Dccv . hic regnavit annis quibus Mensibus septem per tyrannidem regnum obtinuit cum regnum deberetur Suittile fratri suo primogenito apud Toletum obiit morte propria . Eo tempore Romę Martinus primus . In imperio sedebat Constantinus tertius de quo supra diximus

De Suintilla . xxvii i . Rege Gothorum in Hispania regnante

VINTILLA . ii filius Sisenandi uicesimo octavo loco regnavit anno domini . Dcc . xl . regnavit

annis .iiii. cuius tempore concilia Toletana fuerunt frequentata sub beato Eugenio sedis Toletane Archiepiscopo Hispaniarum primate : subscribentibus Narboneēsis & Terraconensis Archiepiscopis Metropolitanis sub eadem Toletana primatia : Hoc tēpore sedit in Cathedra Petri Eugenius primus . In imperio uero idē Constantinus tertius de quo paulo ante diximus .

De Tulga . xxix . Rege Gothorum in Hispania regnante

TULGAS ex Gothico regio sanguine descendens regnavit . xxix . loco : anno domini . Dcc . xlv . regnavit annis duobus : hic Catholicus & optimus Rex fuit humilis liberalis cultor iustitie dilectus a clero & populo confirmavit publicis legibus quecunq; decreta fuerant in conciliis Toletanis : sed peccatis Christiani populi : hic Christianissimus princeps intempestive moritur Hoc tempore sedit Romę Vythianus . In imperio uero idem Constantinus tertius de quo Suinlla primo diximus

De Vindasuindo . xxx . Rege Gothorum in Hispania regnante

VINDASVINDVS post Tulgā per tyrānidē . xxx . loco regnasse perhibetur anno domini . Dcc . xlvii . regnavit annis decem cuius tempore duo apud Toletū fuerunt concilia congregata . Hoc tempore sedit Romę Deodatus . In imperio uero Constantinus quartus qui filius fuit Constantini tercii . Hic fuit fide Catholicus & deuotus restaurauit ecclesias per hereticos diruptas : presertim tempore Heraclii atauī sui . Demum propter hereses insurgētes cōgregauit sextam sinodum uniuersalē

Constantinopolitanensis insurrexit contra manicheos quos pater & auus suus protexerunt : eo autem feliciter mortuo filius eius Iustinianus eligitur huius imperatoris tempore: Regina Persarum nomine Cesarea . clam uenit Constantinopolim . ubi baptisata fuit nec ad uirum redire . quousq; uir eius etiam baptisma gloriose suscepit . secundū Martinum & Sicardum

De Recinsuindo . xxxi . Rege Gothorū in Hispania regnante

RECINSUINDVS filius Cindasuindi . xxxi . loco regnauit anno domini . Dcc . lxxii . regnauit annis xviii . Mensibus . xi . hic procurauit ut suo tempore sub Eugenio tria concilia Toletana congregarentur . cuius tempore defuncto Eugenio Illesonius prefuit sedi Toletane genere scientia & moribus preclarus : Virgini Martę deuotus : de cuius Virginitate preclare scripsit contra quosdam hereticos Elidium & Pelagiū quos sua melliflua doctrina mirabiliter confutauit : Quare beata Virgo apud Toletum eidem Alfonso matutinale officium celebranti apparuit : choro uirginum comitata inq̄uens quia fide certa & recta conscientia . lumbos tuos Virginitate cinxisti & Virginitatis mee gloriam cordibus fidelium depinxisti : accipe uestem de thesauris filii mei : qua infestis solempnibus uestieris . quo munere Alfonso letus remansit : Hoc tempore sedit Romę Paulus primus natione Romanus . In imperio uero Constantinus quintus filius Leonis . Hic annis . xvii . imperauit simul cum patre : fuit autem pessimus nam sacrificauit demonibus habebat consultorem Anastasium falsum Patriarcham Constantinopolitanensem

De Bamba . xxxii . Rege Gothorum in Hispania regnante

AMBA de Gothorum genere descendens strenuus & mansuetus . xxxii . loco in Regem Gothorum assumitur defuncto Recisvindo anno domini . dclxxvi . regnavit annis ix . mense uno . hic Paulum grecum rebellante captivum duxit Toletum : hunc Paulum magno exercitu congregato obsedit apud Neumasiu tunc civitatem Hispanico principatui subditam que in Gallia Gothica sita est : illum cepit ac eius complices carceribus mancipavit : cuius tempore . cclxx . naues Maurorum . litora petunt Hispanie sed Bambe Regis providentia & strenuitate cremantur hic liuore inuidorum ueneno creditur infectus per Erigum consobrinum Vindasvindi Regis qua pestifera portione Regis memoria nec non prudentia confusa est sed Quiruncus Archiepiscopus Toletanus & regni optimates causam nescientes regi ecclesie sacramenta ut deuore susciperet procurarunt : tandem paululum ad se reuersus : habitum religionis assumpsit apud cenobium opidi depampliega Burgensis districtus quod postea translatum est ad monasterium sancti Petri de Arlanca : ibi quietam immaculatam finiuit . uixit autem in monasterio annis septem . Non nulle uero historie Hispanorum quas pias fabulas aliqui putant : asserunt hunc Bambam regem ex aratro assumptum esse ad sceptrum regni . Nam aiunt post mortem Recisvindi regis : omnes regnicole supplicarunt Pape Leoni : ut preces deo porrigeret quem idoneum ad regendum Hispaniam electuri essent . Leoni igitur summo Pontifici oranti reuelatum est ut eligerent quendam conmorantem in partibus occiduus nomine Bambam rusticum qui quesitus per omnes Hispanias : tandem diuino iudicio repertus est in finibus Portugalie in agro

cu. miraculu. scilicet dignu.

quem cum bobus suis arabat : cum igitur duo milites eum reuerenter salutassent : dixissent ei a deo celi ordinatum esse ut Rex Hispaniæ futurus esset . ille putans sibi illudere uelle : Post multa ait ad milites : quando hic baculus cum quo boues percuciebat germinabit frondes & fructum : tunc ego Rex uester ero : quo dicto miraculose uirgula illa radices folia & fructum produxit : omnes igitur perterriti diuine uoluntati non resistentes Bambã ad urbem Toleti perducunt : ibique per Quiritiũ Archiepiscopum unctus & coronatus est . hec est uulgata his Panoy opinio : que pro eo q̃ miraculo iuuatur a multis comprobatur auctentice tamen historię Bambã ex Gothorum genere descendisse perhibent quod tamen huic diuinę assumptioni non repugnat potuit enim ex Gothoy genere descendisse : plerumq̃ enim utilius ad regimen populorum quis assumitur ex laboribus rusticanis q̃ ex deliciis urbanis : quare diuina dispositione que nouit quid cuiq̃ populorum & prouintiarum congruat . sepe ex agro & pastura Reges assumpsit . sic Saul patris asinos pascens Rex eligitur : sic & Dauid de post fetantes ad regni sceptrũ diuino iussu acceptus est . sed apud Romanos Quintus circumcinctus ditator ex aratro ad ditaturam uocatus est : sic & Tullus hostilius : qui in pascendo peccore diligens fuit diligentius atq̃ salubrius Romanum rexit imperium . Adeo ut teste Valerio trita illa in agricultura etas altissimo magestatis fastigio fulsit . Sic & Attilius cum a Senatu quereretur ad imperium semina agris spargens non inter urbium illecebras repertus est . Quare ut idem Valerius subdit : ille ex aratro atri te manus salutem publicam stabilierunt atq̃ ingentes hostium copias fuderunt . Hoc tempore Bambe Regis sedit Romę Leo Papa . iiii . In imperio uero idẽ Constantinus de quo paulo ante diximus

40

De Eringio . xxxiii . Rege Gothorum in His-
pania regnante

RINGIVS Recisuiudi nepos . xxxiii . loco reg-
nauit anno domini . Dcc.lxxxv . hic regnauit an-
nis septem tyrannice intrauit : erat enim superstes . The-
ophrepus filius Reansuiudi . cui regnum debebatur . hic
Cisilonem filiam suam uxorem dedit egice consobrino
Regis Bambe in odium Theophredi . ne impediretur
in regno : Hic tempore tria conalia Toletana fuerunt
congregata sub Iuliano Pomerio primate . uiro scientia
& moribus preclaro . His tēporibus ualida fames His-
paniam inuasit : adeo ut multi coegerentur per mundum
ut profugi peregrinari : Hoc tempore sedit Romę Bene-
dictus . ii . & Iohannes quartus . In imperio uero Iusti-
nianus secundus . Hic Imperator fuit fide Catholicus :
plurimum honorauit ecclesias & diuinum officium fre-
quentauit : contra hunc conspirauit Leo patricius cum
preſidiis Tiberii principis : qui eundem Iustinianum
imperio priuauit . eumq; lingua & naso truncatum in ex-
ilium mittit . postea uero populo acclamante Iustinianus
recuperauit imperium Leonemq; & Tiberium usurpa-
tores imperii uigulat . quinimo ut Martinus refert tan-
tam in rebelles uindictam exeret ut quotiens sibi a naso
preſo aqua deflueret toties aliquē aduersarioꝝ occideret

De Egica . xxxiiii Rege . Gothorum in Hispa-
nia regante

GISA gener & heres Ertugii . xxxiiii . loco Go-
thorum regnum suscepit anno domini . Dccxcii .
regnauit anni decem hic postq; Rex assumptus est . filiam
Eringii Regis uxorem suscepit . sed comperto q; dictus

Heringus in mortem Bambe conspirasset : eandē uxore
suā a se abiicit : hic tandem cōmuni morte apud Toletū
obiit : Hoc tempore sedit Romę Papa Sergius primus
& Leo tercius : hunc Leonem ab impetio expulit & in
exilium misit . Alie historię habent : q̄ uinctum in urbe
detinuit . eo tempore secundum Martinum . magnum
scisma fuit & synodus congregatur apud Aquilegiam

De Vitica . xxxv . Rege Gothorum in His
pania regnante

ITICA filius Egice post patris obitum . xxxv .
loco regnat anno domini . Dccii . hic regnauit
annis nouem nimium tamen bonis uixit . pessimus nāq̄
fuit & flagitiosissimus . Nam Theofredum filium Recis
uindi Regis exilio relegauit & oculos effodit : hic The
ofredus ex Retilene uxore sua regio genere descendenti
genuit Costam & Rodericum & Secundum aios Pelagium :
prefatus Vitica itaq̄ noluit occidere Pelagium :
cuius patrem premerat : sed ad Cantabriam fugit euadēs
furiam persequētis : quia per illum diuina prouidentia
decreuerat a clade miseram Hispaniam liberare : hic Vi
tica post multa scelera ab eo commissa penas luit . Nam
Rodericus filius Theofredi quem Vitica interficere uo
luerat fauore Romani Senatus : cui Recinsuindus ami
cus erat contra Viticam rebellauit & tandem eum cepit
regnoq̄ priuauit : Alii dicunt Costam fratrem Roderici
id egisse . : Inter cętera flagitia Vitica hoc addidit . Nam
spretā propria uxore plurimis cōcubinis adhesit & omni
luxurie se dedit dicens illud sapientis non sit pratū quod
non pertranscat luxuria nostra & ut multitudinem habe
ret sotā tante libidinis auctoritatue dedit preceptū ut
clerici possent publice ducere quotquot mulieres ualerēt

san pelayo

41

nutrire nec obedirent preceptis apostolicis contrarium iubentibus denique restituit iudeos . quos Cristianissimus Sisebutus a regno expulerat . quorum flagitiorum penas persoluit : quia ut diximus oculis simul & uita multatus est : iuxta sententiam prophete Disperdam habitates in domo uoluptatis & luxurie : hic Vitige cum a multis argueretur quod quendam sceleratum uirum sibi acceptum omnibus odio habitum ad magnas dignitates peruersisset : Ad illos mentitur inquit uulgus . qui me omnium mortalium pessimum arbitratur . Imitatus Dionisium seniore tyrannum . qui eum accusantibus quod hominem iniquissimum cuius molestum ad summos magistratus uocasset . Volo inquit . eum esse . quem magis me cives odiant : funestum uerbum tali auctore dignum . Ferunt denique Hispanorum annalia quendam Buffone facetum Vitige . ioco aut serio dixisse . cum filius Regis & Rex ipse existas cur ita agis ut regnum perdas . At ille ut alter Dionisius Siracusanus : pater inquit sua mihi regna reliquit non fortunam : ad quem iterum Buffo ait falleris in hoc ueluti in aliis : dum putas fortunam tibi uita & scelera induxisse : que potius ad bonum quam malum impellit : Hoc tempore sedit Romae Iohannes sextus & Iohannes septimus . In imperio uero Iustinianus secundus . Item ex exilio reuersus de quo diximus supra cum de Eringio eginus hunc Iustinianum de iniuriis sibi illatis uindicantem homines prouintiae ab imperio expulerunt & quendam Filippum elegerunt . qui Constanti-
nopolim ueniens Iustinianum cum filio peremit

De Costa Theoderici filio . xxxvi . Rege Gothorum in Hispania regante

OSTA Theofredi filius & frater Roderici. xxxvi.
loco regnum Gothorum suscepit anno domini .
Dccc. xi. regnavit annis quinque Mēſibus ſeptem : hunc
Rex Vitiġa . ſolita malitia ſicut patrem Theofredum uo-
luit obcecari : ſed Coſta reſtitit . etiam patre uiuente &
eum execrari iuſſit . ſicut ipſe fecerat Teofredo patri ſuo
attulit ante auxilia Coſte Senatus & populus Romanus
ob amicitiam quam cum Recinſuindo auo ſuo habuerāt
Nam in bello campeſtri eundē Vitiġam deuicit & oculis
ac regno priuatum Cordubam miſit . ubi miſeram ſed
debitam uitam finiuit : Nonnulli hiſtorici ut Rodericus
Toletanus nullam de regno Coſte faciunt mentionē . ſed
inmediate poſt Vitiġā Rodericum regnaſſe perhibent :
alii Coſtam licet paruo tempore tamen poſt Vitiġā reg-
naſſe affirmāt . qui ut atunt propria morte obiit relictis
duobus filiis impuberibus : Sub hoc Coſta preſuit Ro-
mę predictus Iohannes . vii . & in Imperio ſedit Iuſti-
nianiſ ſecundus de quo haſtenus diximus .

De Roderico . xxxvii . & ultimo Rege Gothorū
in Hispania regnāte & de infelici clade Hispanię
eiusdem Roderici tēpore occurrente & de cauſis
prefate irruptionis & de malis que ex uindicta
procedunt & quare Rodericus dicitur ultimus
Rex Gothorum & de aliis occurrentibus

RODERICVS ultimus Rex Gothorum ante ir-
ruptionem & cladem Hispanię filius Theofredi &
frater Coſte . xxxvii . ſed ultimo loco regnavit anno do-
mini . Dcccix . regnavit annis duobus cū Vitiġa & uno
ſolus . Hic regnavit uiuente Vitiġa : fuit autem Roderi-
cus agibilis ualde ſed in bellis infortunatus mortuus nō
ſatis ornatus : hic Rodericus filiam Iuliani Comitis in

suo rēgio Palatio enutritam uiolenter oppressit dū pater
 in Affricam legationis officio fungeretur : Erat Iulianus
 ipse uir nobilis & de Gothorum prosapia descendens .
 consanguineus Vitige . Set & plurimū . audax & armis
 strenuus cuius filie infelix stuprum infelicissimā Hispa-
 nię cladem attulit : Nec solam huius preclare regionis ir-
 ruptionem . hec fornicaria pestis adduxit : Nā ut Me-
 thodius uoluit : quid aliud q̄ supra & libidines mūdū
 ipsum diluuiū diluere : Quid Gomorram & sotias uillas
 incendit : Equidem raptus simul & stuprū Helene Troie
 euerfionem peperit . greciamq̄ uiris preclaris orbauit :
 Sed & raptus Dine filie Iacob regni Sichen desolationem
 pertulit : Verum quia ut aiunt sacri interpretes . altissi-
 mus deus iustus malorum uindex est & corruptos ho-
 minum mores : supra ac funesta flagitia solet bellis ple-
 rumq̄ emendare . nōnunq̄ conterere : Igitur huius Ro-
 dertici & aliorum regum Gothorum peccata . tyranni-
 des | iniustas successiones | cedes | rapinas : & alia scelera
 uindicare uoluit : Non enim durabilis est scelere questus
 principatus . unde noster Lucius Seneca in Tragediis .
 uiolata nemo imperia continuat . diu moderata durant :
 Cū igitur ad perditionem & Hispanie euerfionem festi-
 narent tempora Iulianus ipse ex legatione rediens . stu-
 prumq̄ filie compertens . ire stimulis accenditur lingua
 confunditur . cor palpitat . facies ignoscit . exasperantur
 oculi . nequaq̄ cognoscit notos superiorem non uidet .
 nihil nisi de uindicta cogitat ad quam properat : quare
 uxorem filios ac res suas ad urbem cepte in Affricā tra-
 ducit : ibiq̄ habita coniuratione cum arabibus . tandem
 optinuit filius ipse perditionis a Miramomelino principe
 Affrice . ut quidā Muça princeps Affrice & alter dictus
 Tarif . cum Iuliano magnis arabum copiis suffultus in
 Hispaniam trāsirēt ; q̄bus Iulianus plurimis nequissimis

Cristianis sociatus aditum præbuit & Tarifam . Algecurã
pleraq; alia loca occuparunt . ingentẽq; prædã in Affricã
attulerunt . que res maiorem Muge iterum transeundi fi-
dutiã tribuit : Quare idem Tarif . Juliano comitatus
cum infinita multitudine arabum . secundo in Hispaniã
transectat . contra quos Rodericus Rex . sanctũ nepotẽ
suum mittit . qui uictus & interfectus est : tũc Sarraceni
dilatantes potentiam suam Bethicã & Lusitaniam iã
diuina indignatione animis & uiribus distitutas . sibi
subiecerunt . Cumq; Rodericus Rex cognouisset stragẽ
suorum patrie deniq; inuasionem . congregatis copiis
suis arabibus se obiecit . & prope Xentium diuersa &
acerrima bella commissa sunt : In quibus ut refert Luca
Tudensis . Dccc.vi . millia arabum diuersis bellis cecid-
erunt : sed tandem die quadã dominica anno domini
Dccc.xiiii . Juliano & ceteris perfidis Cristianis ac Mau-
ris fortiter dimicantibus & nouis eis copiis aduenientibus
ut deo placuit franguntur . acies Cristianorum & Rex
Rodericus ut putatur extinctus est . nõ enim nisi uesti-
gia corone & uestium sunt reperta . Tandem Sarraceni
per omnes Hispanias debachantes omnia diruerunt :
Nam infra biennium principatum Hispaniẽ obtinuerũt
preter Asturias . quousq; ita dei permisit . que propter
populi Christiani peccata magis manus hostium pugna-
bat . nec solum Hispania eam diruptionem passa est : sed
magna pars Gallie presertim Aquitania : Vasconia : &
tota Narbonensis prouintia . In qua lingua Occitana .
que olim Hispanica Gothica appellata est : Nec facile di-
ci posse quantus illo infelici tempore seuit in Christianos
Sarracenorum gladius : Vbiq; enim per omnes Hispanias
Mauri passim seueiebant etenim interficiebant fide-
les ut pecudes paratus erat ad cedendum gladius parati
qui cederentur : Vnde Stephanus . Papa interpellatus a

43

Rege Roderico pro auxilio eidem ut aiunt . In hec lacrimosa uerba scripsit . Tue excellentie litteras tristis accepi : letus relegt : quis enim inquit tam miseram terre tue cladem non lugeat : que Barbarorum gladiis tradita pene iam non habet qui in ea uiuat & tamen habet qui cotidie in domino . imo pro domino moriantur : Que omnia funesta mala unius hominis uindictę rabies induxit : O infelix uindicta . que ab ipso uindicante incipit & ad se uindicta retorquetur . dum primo penas in se exigit . q̄ aliis exsoluat . O infelix ulciscendi libido que hostis iniurias in se uindicat & suas hostibus offert ulciscendas . O iterum infelix uindicandi rabies . que in suos seuit . ut hostes liberet . suos expilat . ut hostes dicit . O infelix hominis religio que deum immortalem deserit & sceleratum machomentum colit & fidem negat ut perfidiam induat . O infelix impietas que suam patriam prodat ut alienam conciliet . ac suos filios uilissima m̄cipia facit . ut hostes simul & seruos . non modo liberos . sed dominos constituat : O rursus infelix ad dulcem patriam crudelitas . que proprios expellit cives ut hostes inhabitent . ac propinquos interimit ut exteris uitam donet . fugat domesticos . ut admittat Barbaros . & ut paucis agamus . O infelicissima omniũ uictoria . qua qui uictor putatur uictus euadit : Cetera huius infelicissimi Iuliani scelera ac tante cladis & diruptionis calamitates . Rodericus Toletanus sapienti . sed mesto ac lugubri stilo deploratuerunt Iulianus ipse perfidissimus penas in hoc seculo non euasit acerbiores apud inferos recepturus . Nam ab ipsis Mauris . iuste trucidatus creditur suspicionis & Cristianitatis ei notam fingentibus . ut uerum sit quod propheta ait Impii consumentur ab idolis q̄bus sacrificarunt . & iterum in se experiretur . quod sapiens ait in Ecclesiastico qui uindicari uult a deo inneniet uindictam

& rursus i Ezechiele pro eo quod fecit ultionē in ydumeā
ut se uindicaret ulciscar & ego in eum | Sic Ieremias ait
Ulciscar ultionem tuam . destruit enim deus omnem in-
imicum & ultorem : sed precipue in eos parata est uin-
dicta . qui in patrie perniciem ulciscuntur . dicente pro-
pheta ulciscar in eos qui destruunt regionem suam. hinc
Gregorius si ob illatas nobis contumelias inplacabiles
summus . uindictę furor in nos ipsos reuertitur . & inde
punimur unde alios puniri sperabamus . fuisset satius
maledicto Iuliano . iniuriam contemnere q̄ in se uindictā
agere : qui iuxta Ambrosium . Sapientior est qui con-
temnit q̄ qui dolet . qui enim contemnit . quasi non sen-
tienti ita despicit . qui autem dolet . ideo dolet quia sentit :
Sed iam ad Rodericum redeamus ultimum Regē Go-
thorū appellatur aut ut putamus ultimus Rex Gothorū
non q̄ Pelagus & sequentes Reges ex Gothorū genere
non descendant . sed quia reges omnes ab Athanarico
qui primus ex Gothis ut diximus regnauit usq̄ ad istum
Rodericum solo nomine regio Gothorum appellati sunt
nec enim intitulati sunt Reges Hispanię aut castelle uel
legionis . sed Reges Gothorū simpliciter . qui & arma
atq̄ insignia deferebant . non Hispanię quidem sed gētis
Gothice . aut originalis prouintię Gothice a qua proces-
serunt . que Dacia & Nurbeia putatur in qua & Gothia
est ut latius in prima parte tactū est . post Rodericū
uero Pelagus & ceteri qui ei in principatu Hispanico
successerunt & si ex sanguine Gothorum ut diximus de-
scenderunt tamen non Gothorum titulis sed Hispanię .
primo . Deinde legionis & Asturiarum . Rursus castel-
le regiis intitulationibus sunt appellati . quamq̄ substātia
principatus eadem in utrisq̄ fuerit : ea igitur causa fuit
cur Rodericus ultimus rex Gothorū cōmuniter appellari
solet post cuius infelicem cędem & occupatas Hispanias

44

predicti arabes Muge & Tarif duces Regis Miramo-
molini transfretarunt in Affricam constituentes Regem
principatus Hispanie Bellagim filium Muge . qui par-
uo ad modum tempore regnavit & a suis est interfectus
post illum uero regnarunt in Hispania quindecim Re-
ges infra uiginti annos . omnes enim occidebantur ab
eisdem Sarracenis usq; ad principatum acabat filii la-
get . quem Sarraceni in Regem elegerunt apud Hispa-
lim . Hic Acabat astutus & solers admodum fuit . In-
uenit enim remedium . quo & principatus eius duraret &
preteritorum regum interfectores puniret . Ea enim die
qua Rex electus fuit . decreuit potius ingratus uiuere .
q̄ gratus mori . iussit enim electores ut paululum in Pa-
latio spectarent . interim uero . quibusdam sibi fidissi-
mis ad cameram uocatis . Satis inquit . quia inter hos
omnes qui me elegerunt . parualitates & discidia sunt .
& quilibet uoluit Regem ad sui uoluntatem eligere . deo
tamen placuit ut illi prudentia & consilio parentum &
amicorum meorum uota sua in me direxerunt Si igitur de
meut de ceteris Regibus disponunt . Satis mihi foret
uiuere . ut priuatus . q̄ cito Rex mori . Deliberauit itaq;
eos omnes electores gladio cedere . paratis igitur licet
ribus siugulos aut binos ac binos ad se euocat & tandem
eos eadem hora numero trecentos interficit quo facto ce-
teri de regno perterriti fuere nec in eum conspirarunt .
Regnavit autem longo tempore & plurimas clades Cristi-
anis intulit : Tempore Roderici prefati . sedit in Cathe-
dra Petri Constantinus secundus qui ex laico factus est
prespiter & tandem per tyrannicam ambitionem papa-
tus inuasor fuit secundum Martinum . Sed tandem a
fidelibus oculis priuatur . Sedit etiam post eum Steffa-
nus tercius . Hic ex Gallia & Italia conuocata synodo .
omnia a Constantino predecesore ordinata deordinauit

Et omnes per eum ordinatos degradauit. huius Pontificis tempore ut refert Sicardus. In partibus Ligurię uir magnę sanctitatis Boadinus nomine Floruit qui sepe futura predixit: absentia quoq; quasi presentia nūtiabat. Nam cum Rex Luprandus uenaretur in silua; alter ex familiaribus putans ceruum percutere: nepotem Regis Anfusum nomine sagitta sauciuit. quem cum Rex unice diligeret: sancto uiro recomisit. ille uero ad Regis seruitorem ait. scio quid Rex optat: sed hac hora puer obit in Christo. significa ergo Regi magis sibi proficiet mortuus q̄ uiuus. Rex itaq; licet doluerit de obitu nepotis: tamen sustinuit equo animo deo grātiās agens. q̄ suo tempore uir dei spiritu prophetię iustraretur. Eo deniq; tempore sedit in Imperio Philipus secundus qui ut diximus Iustinianum Imperatorem iugulans Imperauit annis duobus. parum uero post eundem Philipū Anastasius Imperator secundus qui & Arthemius dictus est oculis & Imperio priuauit. Hic secundum Martinum & Vincentium hereticus & nequissimus fuit: omnesq; picturas & imagines ab ecclesiis precepit abradi: propter quod Romani imaginem ciuitatis ipsius recipere uoluerunt.

Explicit Secunda Pars

Incipit tertia pars huius Hispanicę historie In qua Regū
 Hispanicę genealogia successiones & successus ac clariora
 eorum gesta breui enarrantur compendio incipiendo
 a Pelagio qui primus in Hispania regnauit post miseram
 eius cladem per Sarracenos illatam continuantur regū
 successiones & successus usq; ad Fernandum tertium qui
 Hispalim Cordubam & totam Beticam lacto fidei re-
 cuperauit adduntur etiam pro historie ornatu preclara
 documenta & exempla antiquorum Romanorum Gre-
 corum & aliorum Pistorum

Præfatio & introductio ad ea
 que in hac tertia parte dicentur

IN SVPERIORIBVS HVIVS HIS-
 torię partibus ex multis pauca cõplec-
 tētes de salubritate aure Hispanicę eiusq;
 terre feracitate . auri deniq; argenti ce-
 terorumq; Metallorū diuiciis & uber-
 tate . nec non gentis fide religione . stre-
 nuitate amicitia & humanitate breui egimus . Sitū rur-
 sus & eiusdem preclare prouintię descriptionem respectu
 aliarum orbis nationū : Sed & prouintiaꝝ sub ea cõten-
 tarum succinēte contexuimus : Postremo regnoꝝ in ea
 erectorum originem : tempora . diuisiones & uniones
 sūmatum ostendimus : Verum quia inter cetera que fide-
 liter retulimus ysidorum . Lucam . Tudensem . Rode-
 ricuu deniq; Toletanensis Historiographos clarissimos
 sequentes . id constāter diximus quoniam ab Athana-
 rico qui & Gothis primus in Hispania regnauit . Hen-
 ricus quartus Rex Castelle & legionis modernus . lxxxii .
 gradibus totidēq; successionebus per rectas lineas distat
 quarum successioneū . gradus . xlv . numerātur supputādo

quemlibet Regem pro una successione siue gradu incipiendo a Pelagio . qui primus regnauit post infelicem calamitatem miseramq; Hispaniæ cladem . peccatis populi Christiani diuinitus permissam uerius iuste inflictam . qua omnes fere Hispaniæ & nõ parua Galliæ pars sub machometi seruitute miserabiliter subacte fuerunt . usq; ad Hæricum quartũ predictũ nunc feliciter regnantem : ueridica computatione constat quia predictæ . lxxii . successiones totidemq; regnandi gradus infra eandem familiam continuati fuerunt . intra eandem stirpẽ eandem deniq; domum . idemq; genus nec in eodẽ Hispaniæ principatu alterius extraneæ familie interpolatio inuenta est . que res in nullo ceterarum orbis nationum principatu alterius facile potest : dignum duximus sub quodam epilogo omnes reges eorumq; successiones & regnandi ordines illorum successus & clariora gesta a Pelagio predicto usq; ad inclitum Fernandũ tertium qui uandaliam & Beticam a Mauris recuperauit breuissime recensere Rursus pro maiore historiæ ornamento aliqua preclara gesta ac similia exempla & memorabilia dicta & facta inseremus . tam ex sacra scriptura q̃ ex ueterũ Romanorũ & Græcorum annalibus addentes insuper quedam moralia documẽta reꝝ narrationi congruentia : Lattoꝝ rerũ Hispanarum narrationem historiæ Roderici Toletani relinquentes : qui res Hispanicas usq; ad fernandũ predictum inclusiuẽ sapienti & graui stilo perstrinxit . Deinde paulo extensius . subsequentum post predictũ Fernandum in Hispaniis regnantium generationes successiones . & regnandi ordines . necnon successus & clariora gesta describemus .

Incipiunt Capitula tercię partis

Capitulum primũ de Pelagio primo Rege in Hispania

post eius cladem & desolationem a Mauris factam &
de genealogia eius a Regibus Gothorum & de gestis
suo tempore

Capitulum secundum de Fasilla secundo Rege Hispaniæ
post dictâ cladem & de gestis suo tempore

Capitulū tertium de Alfonso primo dicto Catholico.iii.
Rege post cladem Hispaniæ & de eius genealogia & de
gestis suo tempore

Capitulum quartū de Froila primo qui quarto loco post
cladem Hispaniæ regnavit & de eius genealogia & gestis

Capitulum quintum de Aurelio quinto Rege Hispaniæ
post cladem

Capitulū sextum de Silo sexto Rege Hispaniæ post eius
cladem

Capitulum .vii. de Mauregato septimo Rege Hispaniæ
post eius cladem & de gestis suo tempore

Capitulum octauū de Veremundo primo qui .viii. loco
in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tēpore

Capitulum .ix. de Alfonso secundo cognominato Casto
qui fuit .ix. Rex post Hispaniæ desolationem & de gestis
suo tempore

Capitulum decimū de Ramiro primo qui fuit decimus
Rex post Hispaniæ cladē & de gestis suo tempore

Capitulum .xi. de Ordonio primo qui in Hispania .xi.
loco regnavit post eius cladem & de gestis suo tempore

Capitulum duodecimū de Alfonso .iii. cognominato
magno qui duodecimus Rex fuit in Hispania post illius
cladem & de gestis suo tempore

Capitulum .xiii. de Garzia primo qui fuit in Hispania
tredecimus Rex post eius desolationem & de gestis suo
tempore

Capitulum .xiiii. de Ordonio secundo qui .xiiii. loco
in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tēpore

Capitulum quītūdēcimū de Froyla secūdo qui fuit . xv .
Rex in Hispania post cladem

Capitulū sextūdēcimū de Alfonso . iiii . qui in Hispania
sextodecimo loco post cladē regnauit & de gestis suo tēpore

Capitulum decimūseptimum de Ramiro secūdo qui in
Hispania . xvii . Rex fuit post cladem & de gestis suo
tempore

Capitulum . xviii . de Ordonio tertio qui in Hispania
decimoctauo loco post cladem regnauit & de gestis suo
tempore

Capitulum . xix . de Ordanio . iiii . qui in Hispania . xix .
loco regnauit post cladem

Capitulum . xx . de Sancto primo qui primus Rex fuit
legionis & magne partis Hispaniē : & quomodo castella
fuit liberata a subiectione regni legionis

Capitulum . xxi . de Ramiro tertio qui . xxi . loco reg
nauit in legione & magna parte Hispaniē post cladem &
de gestis suo tempore

Capitulum . xxii . de Beremūdo secūdo Rege legionis
& magne partis Hispaniē qui post cladem . xxii . Rex
fuit & de uictoriis & gestis suo tempore

Capitulum . xxiii . de Alfonso quinto qui . xxiii . Rex
fuit in regno legionis & magne partis Hispaniē & de
uictoriis & gestis suo tempore

Capitulum . xxiiii . de Beremundo tertio qui in regno
legionis . xxiiii . loco regnauit & quomodo post istum
castella fuit erecta in regnum

Capitulum . xxv . de Sancto dicto maiore qui . xxv . lo
co regnauit post cladem & quomodo fuit primus Rex
castelle propter uxorem

Capitulum . xxvi . de Fernādo primo qui uicesimosexto
loco post cladem regnauit & quomodo in eo regna cas
telle & legionis fuerunt unita & de gestis tempore suo

47
Capitulum .xxvii . de nobilitate & extrenuitate Roderici
de Biuaradi appellati & de uictoriis & preclariis gestis
suis & quomodo ab Mauris recuperauit Valentiam

Capitulum uicesimū octauū de Sancto . ii . qui . xxvii .
loco post cladē Hispaniē regnauit & de gestis tēpore suo

Capitulum .xxix . de Alfonso sexto qui . xxviii . loco post
cladem Hispaniē regnauit . & quomodo ab isto incepit
regnū Portugalie & de preclaris uirtutibus & gestis eius

Capitulum . xxx . de Geleyra & Vrraca filiabus Alfonsi
sexti & de prole earum . & quomodo Alfonsus Rex Ara
gonum eandem Vrracam duxit uxorem . & de illius im
pudicitia . & qualiter uterq; coniunx propter irreuerentiā
ecclesiē pessima morte obierunt & quomodo Aragonenses
quodā petrū a se in regē electū regno priuarūt & Ramirū
monachum erexerūt & de his que propterea acciderunt

Capitulum . xxxi . de Alfonso septimo intitulato imper
atore qui . xxxi . loco post cladem regnauit & quomodo
regna iterum diuisit & de clarissimis gestis suis

Capitulum . xxxii . de Sancto tercio desiderato appellato
qui post irruptionem Hispaniē . xxx . loco regnauit &
de uirtutibus & gestis suis

Capitulū . xxxiii . de Feruando secūdo qui post cladem
Hispaniē . xxxi . loco regnauit in legione & frater eius
Sanctus in castella

Capitulum . xxxiiii . de Alfonso octauo qui post cladē
Hispaniē tricesimosecundo loco regnauit & de clarissima
eius prole & bellis & uictoriis suo tempore occurrētibus

Capitulum . xxxv . de gloriosissima uictoria Alfonsi . viii .
contra Sarracenos in famoso bello nauiiū tolose . & quo
modo crux Christi uisibiliter opem Cristianis tulit . & de in
numera multitudine Mauroꝝ qui occubuerūt inferātur
etiam ingentes copie eorum qui ceciderunt in nonnullis
bellis exterarum nationum

Capitulum tricesimū sextum de his que acciderunt Regi Alfonso octauo post famosum bellum prope naues tolose & de ciuitatibus & locis que acquisiuit & preclaro facinore habito circa arcem de çonta & de obitu eiusdē alfōsi Capitulū . xxxvii . de Alfonso nono qui post destructionem Hispaniē . xxxiii . loco regnauit & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita

Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post cladem Hispaniē xxxiiii . loco regnauit & de itē pestiua eius morte

Capitulum . xxxviiii . de gloriosissimo Rege Fernando q post cladem Hispaniē . xxxv . regnauit in castella & legione & qualiter in eius persona utrūq; regnū fuit unitū & quomodo Bethicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus dignis relatu que huius Fernandi tempore occurrerūt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia . uidelicet guelforū & gebelinorū & quomodo Fernādi tēpore . per Iacobū Regē Aragonum . maiorica & insule Baleares lucro fidei acreuerūt & de felici obitu Fernandi & de diuisione in imperio & qualiter in discordia electus est . Alfonsus . x . filius huius Fernādi .

Capitulū primū de Pelagio primo Rege in Hispania post eius cladē & desolationē a Mauris & de genealogia eius & Regibus Gothorum & de gestis suo tempore

ELAGIUS primus Rex Hispaniē fuit post eius cladem & . xxxvii . ab Athanario primo Rege Gothoy incepit regnare anno domini . Dccxii . regnauit annis . xx . hic ut histone perhibent . filius Theofredi fuisse creditur . ipse uero Theofredus filius extitit recēsiuindi Regis Gothoy . qui fuit pulsus in exiliū per Egicā patrē Vitige . & hic Theofredus pater fuit Regis Roderici

47.
48.
& per cōsequēs Pelagius fuit frater Roderici ultimi Regis Gothorū : Alii historiografi aiūt Pelagiū ipsū fuisse filiū Fafille ducis Cātabrie . oēs tamē concordāt Pelagiū per rectā lineā a Regibus Gothoy descendisse : Adde quia Alfōsus dictus Catholicus filius Petri ducis Cātabrie : Ex progenie gloriosissimi p̄ncipis Recaredi Regis Gothoy . gener fuit Pelagii . quo fit ut ex omni successione . Pelagius & ab eo descēdētes uey Hispaniē p̄ncipatū obtinuerūt : hic igitur Pelagius primus post cladē hispaniē p̄ncipatū in ea tenuit . saltē iure licet nō plene defacto ut dictū est . tū quia in eo uno referabatur ius & successio p̄ncipatus hispaniē : ceteris Regibus Gothoy & presertī Roderico . fratre mortuis atq; ceteris tū quia ut ait Rodericus in cronica sua populi cristianoy q̄ in asturijs . latitabāt in q̄bus residebat ius eligēdi p̄ncipē . eundē Pelagiū in p̄ncipē elegerūt . q̄ illa electio . fuit q̄si quedā iuris cōtinuatio potius q̄ noui domini assūptio . Hic Pelagius diuina pietate preseruatus . creditur ut miseras Hispanias peccatis Cristiani populi afflictas . & pene euersas restauraret . ne inclite gentis Gothice lucerna in orbe penitus extingueretur . ut de roboā legimus quē ob merita dauid & patrū suoy deus in regno iuda preseruauit : postq̄ igitur apud Asturias latuit diuino cōfortatus auxilio . paucoy Catholicoy copiā fretus . Mauros q̄bus ūdicq; circūseptus erat . paulatī insequitur : tādē eo magis respirās . incredibilia & plusq̄ humana bella gessit a deo ut paucis interiectis ānis nō mediocrē terray perditarū partē . iuuante domino recuperauit . Hic recte primus liberator & patriē instaurator dicendus ymo lustrandus est . huic sacerrimo principi cedat Romanus Camillus . qui ut aiūt Romā captā agallis libēuit . Cedat & quintus Fabius . M . q̄ Imperiū Italiē Romanis restituit ac sepe cōseruauit . Hamilchar quoq; sileat pater Hanibalis . q̄ Imperium Carthaginensibus restituit

Pelopidas item q̄ tyrānos ex urbe Thebay expulit. Brutus
deniq̄ q̄ Targnū Regē superbū a patria ignominiosē de/
iecit. Sed & Dion Siracusanus q̄ patriā a manibus Dionisi
tyrāni liberauit: Trasibulus quoq̄ Pelagio inferior est. licet
Athenas patriā a. xxx. tyrānis liberauit & Themistocles q̄
Grēcā a manibus Persay tutatus est: Pelagus igitur de
quo sermo est. postq̄ magnā Hispaniē obtinuit partē. cōtra
Mauros igētia bella deuiat & de cetero successores sui nō
fuerūt intitulati Reges Gothoy. sed Reges legionis & as/
turtarū. Genuit duos filios Fasillā q̄ post eum regnauit &
Ormisebā reginā uxore Alfōi Regis Catholici: Hoc tēpore
sedebat Romē Gregorius Papa. ii. In Imperio Anastasius
& post eū Theodosius .iii. hic Anastasius nequissimus fuit
q̄ Philippū Imperatorē predecessore suū iugulauit. Theodo/
sius uero Anastasiū deposuit & fecit presbiterū ordinari. hic
gesta. vi. synodoy fecit describi. tādē a Leone Papa depositus
clericus effectus in pace quieuit

Capitulū. ii. de Fasilla .ii. Rege Hispaniē post dictā
cladē & de gestis suo tēpore

AFILLA filius Pelagii .ii. Rex fuit in principatu
Hispaniē post illius cladem & . xxxix. ab Athanarico
primo Rege Gothoy. ācepit regnare āno domini. Dccxxx.
regnauit ānis .ii. hic magnus uenator fuit & a quodā urso
quē īsequabatur occisus: nō parua demētia est sese periculis
exponere: cū necesse nō sit: maxime uero cū feris uolūtariē
cōtēdere: ut de Adonide legimus ab apro īterfecto & Atis
Cresi filio q̄ Adrastrū hospitū hasta trāstigitur. dū aprū petit
q̄ enī feras īsequitur dignū uidetur ut a feris ledatur. fera enī
bestia se natura tuetur cū persequētē ferit. homo uero cōtra
naturā agit cū bestiā nō ledētē persequitur. Cuius tēpore Gre/
gorius .iii. Romē sedebat. In īperio uero Leo .iii. quo tēpore
Sarraceni Cōstātinopolī obsederūt & plurima dāna ītulerūt
huic Leoni Imperatori successit filius eius Cōstātinus .v.

Capi .iii. de Alfōso priō dicto catholico .iii. rege post
cladē hispaniē & de eius genealogia & gestis

LFONSVS primus dictus catholicus .iii. rex fuit ī pri-
cipatu hispaniē. post eius irruptionē .xl. uero ab athana-
rico priō rege Gothoy. regnauit .xix. ānis. hic gener Pelagii
ex regū Gothoy. genere descēdens. fuit enī ipse Alfōsus fi-
lius Petri ducis Cātabrie de genere Recharedi gloriosi Regis
Gothoy. q̄ āte cladē Hispaniē heresim Arrianā extirpauit:
ueluti enī fide & opera cōstātini magni in .vi. synodo precisa ē
heresis Monicheoy. in oriēte: sic in occidēte eadē religiōe &
fide. Alfōsus Arrianā heresim extirpauit. In Italia uero grati-
anū cēsare heresim extirpasse legimus & ad rectā fidē perdux-
isse. q̄ libros beati Ambrosii cōtra eādē heresim ab omnibus
recipi obtinuit: Incepit autē regnare āno domini. Dccxxxi.
dictus est Catholicus. quia fidei documēta obseruabat. Hic in
oī parte Hispaniē multa oppida & castra obtinuit a Mauris.
Deinde Astoricā. rursus legionē ubi sedē regiā posuit. Cāpos
etiā Gothicos & plurima castra ī castella deuicit. Sed qd̄ hec
minima cōmemoramus. fuit gloriōsissimus & uictoriosissimus
nā ī gētes uictorias cōtra Sarracenos obtinuit. & plurimas
prouintias ciuitates & oppida a Mauris occupata mira ani-
mositate lucro fidei adiecit. īter cetera recuperauit portū / brachā
uiseū / in Portugallia / deīde Beiar: ledesma: gamorā: salamāticā:
Simācas / duēnas / Saldanā / mirādā / Segobiā / Curugnā: In Ga-
litia: trāsmierā / Garnicā: & prouitā Bardulie que nūc castella
uetus appellatur. ordunā: uiscaiā: bitoniā: pāpilonā & nauar-
rā / Pācoruo: & q̄si usq̄ ad mōtes pyreneos. deīde Alfōsus re-
& noīe Catholicus oēs ecclesias a Mauris destructas repa-
rauit. q̄bus calices & ornamēta donauit. Merito igitur hic ex-
cellētissimus rex post irruptionē Hispaniē ac post Pelagū .ii.
īnstaurator patriē recte dici potest. ut alter Camillus Roma-
nus q̄ urbē a Gallis obsessā liberauit etiā recipiētes aurū pro
tributo expulit & ad epta libertate uocatus ē alter Romulus ut
ait Liuius. Rursus idē Alfōsus ut alter Iosue amissa patrūm
suorū hereditate ut scriptura cōmemorat expugnauit ī surgētes

hostes ut cōsequeretur hereditatē perditā. suocauit altissimū & ipugnauit inimicos iudicq; & ut alter Natā ornauit tēpla usq; ad cōsumationē uite ut laudarēt sacerdotes nomē factū domini: Deniq; Alfōsus ipse tā feruētissimi celi fuit ad augēdā. remp. Cristianā: ut sepe dissimulato habitu castra, mauroy. exploraret. q; plerūq; cognitus fuit. sed mirā strenuitate euasit. imitatus mutuū sceuolāq; obsessa urbe porsena a rege etruscoy. iuit ī castra regis ut eū īterficeret. loco cuius occidit secretariū. Captus igitur & ad regē ductus cōstāti aīmo affirmauit peccasse. quia regē occidere decreuerat. manūq; in igne positā cōbussit. q; aīmi cōstātia rex ab obsidiōe recessit: sed iā regis Alfōsi prole referamus. Igitur ipse Alfōsus ex filia Pelagii genuit Froilā & Aureliū. q; regnauerūt post eū successiue. genuit & Egimadam que fuit uxor Silōnis. & propter eā regnauit. & Ilmarau. patrē ueremūdi regis & mauregatū ex cōcubina: Incepit regnare āno domini. Dccxxxi. fuit piissimus & deo & hoībus dilectus. Suo tēpore sedit Romē q; acharias. pp. In īperio Cōstātinus. v. hic fuit patre peior quia sacrificia demonibus īmolauit. tandē pessimi icēdii plaga percutitur: & clamās adhuc uiuus igni simul inextinguibili traditus miserabiliter moritur.

Ca. iiii. de Froila p̄rio q. iiii. loco post cladē hispaniē regnauit & de eius genealogia & gestis.

ROILA huius. noīs primus Alfōsi filius. iiii. rex fuit post Pelagiū sed. xli. post athanaricū primū regē Gothorū. Incepit regnare āno domini. Dcclii. regnauit ānis. xiii. hic cōtra Sarracenos galeciā īfestātes bella felicia egit. Liiii. milibus arabū cēsis. a qbus ditissima spolia & diuitias cōsecutus est. maiorē certe in ea re laudē cōsecutus: quā cesar q; totidē Galloy. Item quā marus q; cimbroy. multa milia imperādi gratia occidit. Cū hic religionis nō ābitionis causa hoc fecerit. nauarros rebellātes īuasit: Vascones īfestos subdidit: tandē in asturiis ab Aurelio fratre suo iuste regnādi gratia propriis manibus occiditur: Idēq; frater filiū īterfecti fratris noīe. Veremūdū q; si pro satisfactione adoptauit: Imitatus ptolomeū q; teste Valerio menefitē filiū suū quē ex cleopatra eadē sorore sua &

uxore sustulerat optia spe puerū in cōspectu suo occidi iussit
 nec ea seuita cōtētus: capud manus & pedes eius abscisos ma-
 nibus cōrectauit. naribusq; applicās: dicebat: optie olere filiū
 hostēq; occasū. Tādē mēbra ipsa icusa clamide coperta pro mu-
 nere natalino matri suę misit: demū tātū flagitiū arbitrās bene-
 ficio delere alterū filiū parti regni prefecit. similis regnādi cu-
 piditas Romulū: atreū: polinicē: ad tale facinus ipulit. Ferūt his
 panorū ānalia quēdā ueteranū militē dixisse Alfōso Catholico
 patri huius Froile: ut modū daret in successione regni. uidebat
 enī aureliū oē periculū subiturū regnādi gratia. Ad quē Alfō-
 sus uerba magni Alexādri retulit. ut ait quītus. Curcul desig-
 nās enī Froilā. nefas igt est forti uiro aliū q̄ uirū fortē succede-
 re aut tātū regni opes aliis q̄ fortibus & probatis uiris relinqui
 & subdit talē q̄ppe uobis in regno dimitto. sed futuri periculi
 timorē nō aufero. Tēpore suo in cathedra Petri sedebat Step-
 hanus. ii. In iperto Cōstātinus .vi. cū filio Leone. iiii. Hic Leo
 cupiditate ductus a crucifixo cuiusdā ecclesię coronā habentis
 lapides preciosos asportauit. Cū igitur eādē coronā in capite
 portaret exierūt lapides & gēme. Ipseq; febre mortuus est post
 quē deuenit iperū in manus uxoris Hirene dicte & Cōstātini
 filii secūdū Sicardum.

Ca. v. de Aurelio .v. Rege Hispanie post cladē.

VRELIVS filius Alfōsi catholici .v. loco regnauit post
 cladē Hispanię sed. xlii. Rex fuit ab Athanarico priō re-
 ge Gothoz regnauit ānis sex. hic post itēfectionē fratris sui
 cepit regnare āno domini. Dcclxvi. huius Aurelii tēpore serui
 per oēs Hispanias cōtra dominos surrexerūt. sed Aurelii in-
 dustria uerberati in pristinā seruitutē sūt redacti: uoluerūt enī
 imitari scythas de qbus Herodotus ait quia cū persequerētur
 gētes Cimerias Asiā igrēssi sūt & Medos iperto eiecerūt quod
 xxviii. ānis tenuere reuersi itaq; in patriā iuenerūt uxores in-
 patiētia libidinis cū seruis cōcubuisse: quare opus fuit: ut serui
 cōtra dominos arma summerēt. q̄ superari nō potuerūt. nisi

serui cōtra dominos
 in patriā reuertuntur

domini eos uerberibus nō gladiis cōprimerēt . fuerūtq; eiecti
cū prole extra patriā : Ex his originē ducūt populi q; appellā-
tur Sindi : De q;bus Valerius Flaccus ait degeneresq; ruūt Sindi
glomerātq; paterno crimine nūc etiā metuētes uerbera turmas
hac de causa scythe quoscūq; capiūt seruos occidūt : sic & ī Sicilia
īgēs seditio seruilis insurrexit cōtra dominos plusq; .xxx. milia
quoy īsolētā Fuluius & Rutilius represserūt . & teste Iustino .
xx. milia ex eis trucidarūt . In Mīturnis uero . ccccl. serui in
cruce suspēsi fuere | apud Suefā quoq; .iiii. milia seruoy tumultuātū a . Q . Metello & Gneo Seruilio oppressa sūt . Regnante
aūt eodē Aurelio . sedebat romę Paulus primus ī iperio Leo . iiii .

Capi . vi de Silo . vi . Rege Hispanię post cladē .

ILO frater Aurelii gener Alfōsi Catholici post Aurelii
obitū . vi . loco regnauit post pelagiū . sed post Athanaricū
primū Regē Gothoy . xliii . loco regnū suscepit . regnauit ānis
viii . hic uxorē duxit Odifindā sororē regis Froile . & Alfōsi
filiā : propter quā regnū simul & pacē obtinuit | nuptię enī se-
pe ex Regia stirpe cōciliāt regnū ut olim accidit multis Re-
gibus Syrię Macedonię & totius orbis : Incepit aūt regnare
āno domini . Dcc . lxxii . hic pacē ignobilē firmauit cū arabibus
sed tādē male ei fuit obseruata . ut in eo uerificaretur : quia qui
turpē pacē cōficiat honestum bellū patitur : In penam quidem
perniciose pacis . iusto dei iudicio graue bellum & improui-
sum a Mauris sustinuit . ut de eo propheta dicere uisus sit :
decepisti populum tuum . dicens Pax erit uobis & ecce gla-
dius : & iterum Curabant contricionem populi cum igno-
minia & dixerunt pax & nō est pax | tandem correctus de tur-
pi pace . utiliter postea cōtra Mauros bellauit . Deniq; Ga-
leciā rebellantem domuit . Eo tempore sedit in Cathedra
Petri Constantinus secundus natione Romanus | & Stephanus
natione Syrus . In Imperto prefuit Constantinus septimus

hic Constantinus cum matre sua Hierene nomine imperavit annis . x . quorum tempore congregata est Nicena synodus . cccl . patrum . Hic Constantinus matrē priuat impeno & solus imperat ut Ninus iunior matrem Semiramim regno Babilonie . Ipsa uero Hierene mater erepto sibi imperto rancore stimolata Constantinum filium exoculans . uita & imperto priuat & sola tribus annis imperat . Hanc Hierenē quia Carolo nubere uoluit greci in monasteriū intruserūt & Nichoforū imperatorē elegerūt

Capitulum . vii . de Mauregato septimo rege Hispanie post eius cladē & de gestis suo tēpore

AVREGATIVS Alfonsi catholici naturalis filius Silone defuncto per tyrannidē regnū occupat : nam Sarracenis cōfederatus eorum auxilio fretus regnum optinuit : & sic numeratur . vii . rex a Pelagio primo rege post cladem Hispanie sed . xliiii . ab Athanarico primo rege Gothorum . regnauit annis tribus . Hic Mauregatus Pseudo Philippo similis fuit : qui licet spurcius regnum tamē per tyrannidem occupare conatus est . Alfonso catholico patri suo ualde dissimilis : ille enim talis fuit ut nullus clarioribus uiris fuerit deditior : iste uero nullus turpioribus coniunctior . Illo nullus principū melior : isto nullus hostis deterior . illo nullus principū suo tempore castior . isto nullus uoluptatibus inclinior . illo nullus liberalior . isto nullus rapacitate auarior . illo nullus animosior : isto nullus timidior : ipse enim quadā animi malicie in dei offensam ut Sarracenis placeret : certas uirgines pro tributo annuatim mittebat . qua de re deo & hominibus ingratus est . & in quinto anno regni prauus in prauia asturie prouincia mortuus & sepultus est . Cū enim uariis uoluptatibus & deliciis deditus

+

foret : euenit ut ignauus imbecillis ac pusillanimis euaderet. Nā qui tam turpibus seruebat uitis . necesse erat tam turpia tributa prestaret. Scriptū est enim . per sapientē manus fortium dominabitur . quę autem remissa fuerit seruiet ignobiliter : hoc est certe illud funestum tributum de quo Intrenis propheta lamētabatur inquiring contrite sunt uirgines populi mei & sequitur quis audiuit talia horribilia ! & iterum uirgines eius squalide oppresse : amaritudine . Nec aliud tributū deplorabat Ieremias . audite iquit obsecro uniuersi populi & uidete dolorē meū . Virgines mee abierunt in captiuitatē inimicorū suorum Eo tēpore sedebat : Romę Adrianus primus : In imperio Niceforus cesar . hic imperauit apud Constantinopolī ānis . ix . & post eū Stauratius filius eius secundū Sicardū

Capitulum . viii . d . Veremūdo primo qui . viii loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore

EREMVNDVS huius nominis primus . filius Bilmarai filiū Alfonsi regis catholici fuit . viii . rex a Pelagto ab Athanarico primo rege Gothorū . xlv hic regnare incepit . Anno domini . dclxxxiii . regnauit ānis duobus . Hic Mauregato mortuo in regē assummitur . Fuit magnanimus . recolens tamen ordinē diaconatus suscepisse . regno sponre cessit post duos annos . & consobrinū suū Alfonso qui ad Nauarros cōfugerat in regno sustinuit successorē . relicta uxore sua in religione Ex qua duos filios suscepit Ramirū postea regē effectū & Garciam : Hic Veremundus imperatorem Lotharium imitatus est . qui partito inter filios regno . seculo renūtauit . ut ante animo conceperat & monachus effectus est . magisq; orationibus suis . quam filiorum armis regno

Imitatus est denique Lycurgum qui filio fratris . facto ad-
ulto regnū restituit: hoc tempore sedebat Romę . Papá
Leo . iii . in imperio Michael apud Cōstantinopolí ānis
duobus . huius imperatoris & duorum p̄decessorum
uidelicet Nichofori & Stauratii impenum orientale ut
inquit Sicardus ad nihilum reddatus est .

Capitulum . ix . de Alfonso . ii . cognominato
casto qui fuit . ix . rex post Hispanie desolationē
& de gestis suo tempore .

LFONSVS . ii . cognominato castus filius regis
Froile fili Alfonsi catholici . Incepit regnare Anno
domini . dcccv . hic . ix . rex fuit a Pelagio primo
rege Gothorum post cladē Hispanie . set . xlvj . ab Atha-
narico primo rege Gothorū regnavit ānis . xli . Sobrius
autē & pudicus admodū fuit pius & humilis ideo recte
nomē casti sortitus est : quare deus ei p̄cipuas contulit
uictorias : quia scriptum est uir humilis loquetur uictori-
as . Nam magna arabum multitudo asturias ingressa est
quā Alfonsus deo duce prostravit . lxx . milibus arabū
celis edificator fuit p̄cipuus ecclesiarū iter quas ouetēn .
& Astoricēn . cōstruxit & dotauit . & ut cultus dei auge-
retur plurimū fuit sollicitus . quare auxit deus domū &
regnū suum : gratissima est enim deo templorū edificatio
& reparatio . Nam ut sacra scriptura cōmemorat . Abra-
ham q̄primū edificauit in terra Cham altare domino .
illico audire meruit . tibi & semini tuo dabo terrā hanc .
Sed & Salomon quia prius edificauit domūm dei . q̄
palatiū regiū : auxit deus regnū suū & siluerūt corā eo oēs
inimici eius . Demū hic Alfonsus Gothorūm pristinam
gloriā pene extinctā ad hominū memoriā reduxit . & ad
eandem ecclesiam Ouetēn . reliquias sanctas ex Toletō &

h. audier.

aliis partibus honorifice transportauit. Hic rursus ut a multis fertur: uicit Carolum magnū regem Francorum & Rolandum: & ceteros a seculo famosos dictos pares apud montes Pyreneos in ualle quę hodie: hospira uallis dicitur. Iste Alfonsus religione & pietate Constantinum magnū imitatus fuit. Numā Pompiliū superans: nec mirum si exteriores deuicit hostes: qui interiores supera- uit: carnē uidelicet ad libidines prouocantē. Nam Hye- ronymo teste Iudith castitas hostem Olofernem uincere meruit: quę seuissimū sui hostem superare potuit. Hoc tē, pote sedit Romę Stephanus .iiii. & Pastasius & Euge- nius: in imperio Carolus magnus filius Pipini .ii. hic Catolus fuit coronatus a Leone papa .iii. in Basilica san- cti Petri. Cum regnasset super Francos annis .xxxiii. hic primus Francoꝝ romanis imperauit annis .xiiii. & cum Michaele & Nichofoꝝ imperatibus apud Constā- tinopolim cōcordauit: & inuicē se iuuarent & fratres ap- pellarētur: & gręcus imperator haberet orientem Caro- lus uero & successores occidentem.

Capitulum .x. de Ramiro primo qui fuit .x. rex
post Hispanię cladem & de gestis suo tempore

AMIRVS huius nominis primus filius Vere- mūdi regis prædicti .x. rex fuit a Pelagio sed .xlviij. ab Achanarico primo rege Gothorum: regnauit annis sex | mensibus .ix. Incepit autē regnare Anno do- mini .dcccxxiii. hic dum in castella pro accipiēda uxore morā traxisset. quidā Nepotianus comes palatinus tēp- tauit regnum occupare: cui Ramirus festina & armata manu restitit & tandē eum fugauit: quē iterū bello cepit & in monasterio uitam finire fecit: Hic Ramirus adeo dilexit Garsiam infantē fratrem suum propter uirtutes &

50.
53
merita sua . ut eum secū conregnare fecit & ita cuncta gubernabat ut Ramirus inter quos fuit singularis unitas :
Nec unq̄ audita est scintilla discordiæ . Suo etiā tempore gens Normānorū in numerā littoribus Galitię applicuit cui Ramirus occurrit : & cum eis confligit . Tandem . lxx . nauibus Normānorū succensis & copiis eius fufis . qui euaserunt in gloriā abierūt : iustus est enim deus : cui ysaya teste ingrata est omnis uiolenta prædatio & ut ait Iob iudicat opera & scelera aliena occupantiū : quia dignum est ut propriis careat qui aliena rapere conatur : ut illud prophete . in se expernatur . ue qui de prædatis quia de prædaberis . Hic felix rex cum Sarracenis apud Calagurrā decertauit : in quo bello sanctus Iacobus apparuit : & cęsa sunt multa milia Arabū & Calagurrā cum adiacentibus partibus in deditonē Ramiri deuenit . bello inquam apparuit sanctus Iacobus . nō fide ut olim de castore & poluce finxere Romani . merētur catholici principes diuina auxilia . cum infideles persecūtur celo ampliandi legē dei . nō augēdi regna tēporalia . Sic Machabei pro lege dei sui certantes contra Thimotheum . uisus est sensibiliter de celo . uir dei : iudeis auxilia præbēs & iudā incolumem seruans : & iterum contra Lisiā apparuit sanctus dei de celo in ueste candida hastam contra hostes uibrans : tandem obiit Rāmirus in domino . Tempore huius regis præfuit : sedi Romane . Valentinus deinde Gregorius . iiii . in imperio sedit Lodouicus primus cognomento pius Caroli magni filius . Hic fuit natura ipsa clemētissimus ideo uocatus est pius imperauit ānis . xxvi

sanctus Iacobus

Capitulū xi . de Ordenio primo qui in Hispania xi . loco regnauit post eius cladem & de gestis suo tempore

ORDONIUS Ramiri filius regnavit Anno domini . dcccxxvii . & fuit . xi . rex a Pelagio ab Athanarico uero primo rege Gothorū . xlviii . regnavit annis . x . Hic genuit quinque filios . Alfonsum . Veremundum . Nuniū . Ordoniū & Froilā . Hic aduersus Vascones rebellantes exercitū congregauit . quo simul & patriā subiugauit . quā paululū seuerè rexit . Regē quendā iuda imitatus qui populū Edon rebellātem & ne ei foret subiectus summopere conantē graui seruitute afflixit . dignū iudicās ut qui humanitatis dulcedinē . non sapiūt . acerbatis pocula degustēt : hic Ordonius in reditu Arabes inuenit patriā depopulātes . quos uicit atq; fugauit : & iterū Muçā principē Sarracēnorū . patriā infestantē deuicit . x . milibus militibus cęsis . & Lupus filius Muçę qui in Toletō principabatur Ordonio se subiecit . hic Cauriā Salamanticā recuperauit : huius Ordonii tēpore sedit Romę seruius : in imperio Lotharius huius nominis primus Lodouici filius qui solus imperare temptauit . Sed fratres eius Carolus & Lodouicus cōtra eum insurgūt . & magna utrinq; strage secuti . pax inicitur . Nā regno diuiso Carolus in Frantia . Ludouicus in Germania . Lotharius uero qui maior natus erat . tenuit Italiā & eā partem Frantie quę dicitur Lothoringia ab eodē Lothario sic dicta . Deinde Lotharius seculo ab renuntiato habitū monachalem suscepit & regnum filius diuisit .

Capitulū . xii . de Alfonso cognominato magno qui . xii . fuit post illius cladē & gestis suo tēpore

ALFONSVS huius nominis . iii . cognominatus magnus . filius Ordonii . xii . rex fuit a Pelagio : ab Athanarico uero . xlix . incepit autem regnare Anno domini . dcccxxxiii . regnavit annis . xl . genuit

quatuor filios : Garciam Ordoniũ & Froilam . & hii tres
 successiue regnarũt : genuit & Gundisaluũ archidiaconũ
 ouetensem . Contra Sarracenos uictoriosus fuit : & pluri
 ma sibi loca subiecit . Inter cętera subiugauit Alabã . Co
 limbrã cepit atq; uiseum & alias urbes in Portugalia &
 catholicos terminos dilatauit . Hic amator fuit pietatis
 & iustitię & bella cōtra Arabes assiduo gessit . & Galliã
 Gothicã & populos Vasconũ & Nauarrorũ non paruas
 terras quas Arabes detinebãt flãma & cędibus coartauit
 ecclesias plurimas edificauit : Constantinum & plurimos
 cristianissimos imitatus . qui firmamētũ imperii in reli
 gione & fide collocarũt : quod & gentiles cęsãres egerũt :
 falsos deos colētes : illi enim teste Valerio ita se humana
 rum rerũ comertia gentiũq; cuncta imperia se obtinere
 existimarũt si diuine potentię bene atq; constãter fuissent
 famulati . Tandẽ hic Alfonsus filiũ Garciam sibi recõcli
 auit : & cōtra Arabes eum misit . qui . xii . milia cecidit .
 Hic p̄iceps Alfõsus & si catholicus & animosus fuerit :
 crudelitate tamẽ simul & ingratitude nõ caruit . quẽdã ex
 regibus israhel . imitatus de quo scriptura commemorat
 quia pietatẽ & religionẽ sua crudelitate maculauit . Nam
 Veremũdũ Nũniũ Ordoniũ & Froilã fratres suos oculis
 priuauit : quia ut fertur in eius necẽ cõspirabãt . Sub hoc
 Alfonso militauit : strenuus ac nominatissimus miles
 Bernardus de Carpio . Cuius ad regẽ fides ac ad parētes
 pietas . & clarissimarũ uictoriarũ felicitas . nulla obliui
 one delebitur . Huius Bernardi patrẽ nomine Sandias
 Comitẽ uirum p̄stantissimũ . Rex Alfonsus quorũdam
 emulorũ suorũ suggestione captiuaui : tanq̄ parum sibi
 fidum . Nam teste Emilio probo est hoc cõmune uitium
 apud magnos principes liberaſq; ciuitates . Vt inuidia
 glorie Comes sit : & libenter hiis detrahũt quos uirtute
 eminere altius uident . Tanta enim erat patris & filii in

be. na. do. z. l.
 carpio.

rebus bellicis & omnium uirtutum genere præstantia ut
ceteri magnates æquo animo eum non intueretur, quare
regi de eis obloquebatur. Bernardus igitur sæpe regem
suppliciter exorauit: ut eius genitorẽ libertati donaret:
nec inuidis suis aures daret: id etiã expetebãt ingentia
patris & nati obsequia eidem regi præstiti: Illud præcipue
quo idem rex fidei Bernardi exploratissimũ argumentũ
agnouit. Nam cum apud Benauentũ Alfonsus contra
Mauros præliũ cõsereret: quippe qui interfecto eius equo
& in terra prostratus: & multitudine hostiũ obsessus: ex-
tremo foret periculo adductus: nihilominus fidelissimus
Bernadus de suo equo descendens regi assignauit: quo
egregio facinore & insigni fidei experimento: e manibus
Arabum regẽ exemit ut alter Ionathas qui se tunica spoli-
auit sua & eam Dauid dedit: ne iminens periculũ incur-
reret: imitatus illum fidelissimũ seruũ quẽ Valerius cõ-
memorat: qui ut dominũ proscriptum a morte liberaret:
permutatis cum eo uestibus & domino per Posticũ misso
sele dominũ quẽ hostes querebãt finxit: imitatus deniq;
amicum bruti qui uidens hostes: brutũ inuestigasse: ille
falso se brutum aseruit ut uere brutũ liberaret. Sed uerũ
est quod sapiens ait: quia ingratus sensu: derelinquit li-
berantem se: & uix dimidiũ reddet: qui solidum debet.
Rursus Bernardus recolebat aliud nõ inferius benefi-
cium. Cum enim ciuitas gamorẽsis a Sarracenis obside-
retur: præsidis copiis ac strenuitate Bernardi ab hostibus
liberata est: quo tempore rex Alfonsus eidem Bernardo
patrem liberaturũ pollicitus fuerat: uerum quia ingrati
animus causas semper inuenit: ne referat & nũq; dered-
dendo recolit qui semper denocendo cogitat: quia scrip-
tũ est per sapientem: ingratus etiam si potuerit reddere
aduersabitur. Rex ipse post plurimas præces. Respon-
dit Bernardo nullo pacto patrem uelle liberare ipsecq;

Bernardus ut alter quintus Crispinus quem Valerius
 cōmemorat: qui ingratum contra se principē prius mo-
 nere q̄ uincere maluit: Iterum regem hortatur ut patrem
 relaxet. Rex uero cominationē ei mortis indixit si de ea
 re amplius loqueretur ut de eo sapiens loquī uideretur:
 quia ingratus cōuita & maledicta reddet ei & pro ho-
 nore & beneficio reddet contumeliā: Bernardus igitur
 suis & amicorū copiis fretus terras regias uastat & inui-
 ctus sed uoluntaria pietate motus maximas depredatio-
 nes subditis regis infert. Contra quem Rex exercitum
 mittit: sed quia pietas ad omnia ualet, Bernardus regis
 exercitum deuicit & duces exercitus captiuauit: quos eo
 pacto regi trāsmisit ut patris liberationē obtineret: quo-
 rum precibus simul & omniū regni magnatuū instantiā.
 Rex ipse deuictus: annuit & solēniter pollicitus est patrē
 Bernardi liberare: si Bernardus castrū del Carpio regi
 assignaret. Idē egit Bernardus illico libens. Rex uero
 misit ad urbē Legionēses ut pater Bernardi duceretur.
 Sed quatuor ante diebus obierat: quę res cū regi secreto
 inotuisset: iussit corpus examine certis unguētis & aquis
 calidis perungi & optimis pannis uestiri supra equū ut
 uiuus crederetur: putans promissioni fecisse satis mor-
 tuum reddere qui uiuū dare promiserat. Cum igitur rex
 intelligeret aduentū eius obuiā ei fecit & Bernardo patrē
 assignauit: qui ut primū eum mortuū cognouit: incōso-
 labiliter lacrimatus est: cui rex loco consolationis quę pro
 causa & tempore debita erat: grauitex cominatus est: ut
 omni mora postposita a regno exiret: quod sine mora
 expleuit Bernardus & ad Carolum dictū caluum regem
 Frātie se trāstulit. Sed nec inuidiā fugit a suorū cōspectu
 recedēdo. Quinimo quāto maior fuit eius gloria tanto
 amplius emulos comparuit: eumq̄ absentē persequebā-
 tur. Ille tamen tantam ingrattudinē dicam in auditam

all. Legionēsis
 all. 9 examine

inuidiam passus a caritate patrię recedere non potuit :
in galliis enim militans saluberrima auxilia patrię contra
Mauros tulit : maiorem consecutus gloriã : odio q̄ obse/
quo emulorū : non parua fuit huius principis ingrati/
tudo . Nec aliter Themistodi accidit qui cum principi
gręce tantum præsiidiis & consiliis impēdisset : ut per eū
rex uitam simul & gręciã recepisset : tamē eo usq̄ ingratū
eū Themistodes sensit : ut pro cuius uita & regno paulo
ante triumphauerat : non debitã sibi uicem sed nec mise/
ricordiã repētiens ab eo effugere cogeretur . Sic rursus ut
apud Machabeos legitur Demetrius egit : qui cum de
manu hostiū Anthioce norū a Ionatha sepe liberatus esset :
paulopost se ab eo alienauit : quē ualide persecutus est :
Sic & Ioas rex iuda pro maximo a Ioiada pontifice re/
cepto beneficio : maximã ingratiudinē persoluit : cum
filiū eius occidit : ut apud Paralipo . Scriptura sacra cō/
memorat : habēt tamen quędã Hispanorū annalia Alfō/
sum regē post hęc omnia sibi Bernardum ob sua ingētia
merita recōciliasse amboq̄ contra Sarracenos gloriosa
simul bella gessisse . Nec aliter Salinatori & Neroni acci/
disse Valerius refert : cum enim inuidia Neronis per in/
gratum senatum missus esset in exiliū . Senatus cognoscēs
ingrate egisse aduersus Salinatorē qui plurima Ro . reip .
beneficia præstiterat : illum cum honore reuocauit . Atq̄
simul & Neronem cōsules creauit : qui pristine inimicitie
obliti apud Methaurū fluiū . l . milia penorū captua/
runt : Sic Marchus Lepidus & Fuluius . Sic Scipio &
Tiberius depositis grauissimis inimicitis in mirã utilēq̄
reipu . amicitia deuenere . Refert Lucas Tudensis tēpore
huius Alfonsi . iii . apud Cordubam a Sarracenis tunc
occupatã : regnasse quendã Machometū nomine qui cū
quadam die ad amenissimū uirtidariū uariis & odoriferis
arboribus & rosis consitum diuertisset : ait ad eum unus

miles . Quam pulcher quā dulcis sapidus & delectabilis est hic mūdus ; si homines non essent morituri . Ad quē Rex erras : inquit grauius in eo quod loquens : si enim non esset mors utiq̄ ego non regnassem . Ad quē rursus quidam sapiens qui aderat : grauius inquit : tu erras . O rex dum ideo carā habes mortē quia tibi regnū attulit odias ergo mortē necesse est quia tibi breui regnū auferret . Quare tu magis pre ceteris timere debes mortē qui magis ceteris perditurus es per mortem . Adde quia si dulce putas regnare : amarissimā puta & mortē quę ne regnes efficiet . Mibi igitur crede O rex mortem minus timet : teste Romano Vegetio qui minus delectationis minusq̄ terrene habet felicitatis mors enim quęq̄ suauia spernit : odit alta fastigia quę diu stare non finit . Ad quē rex quid igitur regnare iuuat ? At ille ut honore rex solū fruatur & gloria : cui autem teste Aristotele hec non sufficiunt : tyrannidem exercere non regnare dicendus est : nec regnat quē ratio non regit . Eo tempore sedit Rome Leo . iiii . & Iohannes . viii . demum Benedictus . iiii . & Nicolaus primus in imperto p̄fuit Lodouicus . ii . Lotharii filius de quo paulo ante diximus .

Cap . xiiii . de Garcia primo qui fuit in Hispania xiiii . rex post eius desolationē & de gestis suo tempore

ARSIAS primogenitus Alfonsi . xiiii . rex fuit post cladem Hispanie post Athanaricum uero primum regem Gothorum quinquagesimus . Incepit autem regnare Anno domini . dcccclxxxiiii . regnauit annis . iiii . Hic Arabū terras duris incursionibus afflixit : & breui tempore p̄clara bella contra Arabes confecit : inter cetera deuicit : & captiuauit Aiolas Regem Maurorū & cū magna p̄da rediuit ad propria & cū religiosissimus

& catholicus foret præciosa spolia ecclesiæ sancti Saluatoris Ouetensis contulit. Imitatus Gratianum cæsarem qui uota sua deo dirigens : inextimabilem hostiū multitudinem apud Argentariam Galliarum oppidum incredibili felicitate prostravit : & Romam rediens liminibus sancti Petri partem spoliū dedit quam siquidem uictoriam cultura recte fidei & eximie religionis tribuit. Sic & Iosue ob eius religionem & ad deum deuotū cultū Gabaonitas mirabiliter cecidit : Gedeon quoque religione plusq̃ armis deuicit : Garsias igitur post tres annos propria morte obiit : sepultus apud Ouetū. Eo tēpore sedit apud sedem apostolicam Adrianus .ii. in imperio Carolus .ii. cognomento caluus rex Francorum Ludouici .ii. filius. Hic audita morte imperatoris nepotis sui properat : & Iohannem papam .viii. & romanos sibi concilians : imperator efficitur : secundum Vincennium cōtra eum tamen a Ludouico fratre suo rege Germanie bellū paratur : quia eo inconsulto imperium usurpauit tandem cū ab Italia rediret in Frantiā creditur ueneno extinctus

Capitulum .xiiii. de Ordonio .ii. qui .xiiii. loco in Hispania regnauit post cladem & de gestis suo tempore.

ORDONIVS .ii. frater Garsie prædicti .xiiii. rex fuit & .li. post Athanaricum primū regē Gothorū Incepit regnare Anno domini .dcccclxxxvii. regnauit annis .viii. mensibus .vi. hunc Ordonium Alonsus præfecerat Galie adhuc uiuens. Hic prudens & sagax fuit in bello captiuum duxit principem exercitus regis Cordube & plurimas alias uictorias contra Arabes obtinuit : totam fere Lusitaniam deuastauit : & castrum Alarum occupauit : ecclesiā Legionē . plurimū decorauit

& dotauit: semel tantum fuit uictus a Mauris: quo bello fuerunt capti Legionenses & Astoricenses Episcopi hic Astoricensis Episcopus Pelagium nepotem obsidem dedit & tandem apud Cordubam per Abderrame regem Sarracenorum martirio coronatus est: Ordonius ipse a principio tam pius & mansuetus fuit. Ut Tiro & Vespasiano & Anthonino comparari potuerit. Verum quia insolens est regia dignitas & festinata prosperitas gloriam suam appetitu uindictae maculauit: & non mediocribus uitium uirtutes pristinas debonestauit: sed uerum est quia ut inquit Valerius: sicut aliqui degenerant a parentum nobilitate & dignitate: sic aliqui degenerant a seipsis & pristina uirtute & probitate: sicut Nero de quo quodam ad sui principatus initium dicit Seneca in libro de clementia: Nemo uiuens homo uni homini tam carus fuit: sicut tu populo Romano difficile hoc fuisset: nisi naturalis tibi bonitas inesset: qui tandem omnium nequissimus euasit. Ordonius ergo uitium accessit: sed infeliciter ei successit. Nam pro eo quod impleuit iram suam iniquitate & dolo ac loquutus est in fraude pacifica: regni Legionensi honorem & praesentiam perdere meruit: ut alter Trifon quem scriptura recolat: ne ueritas fallat: quae ait propter iniustitias & dolos regna transferri degente ingentem. Hic enim Ordonius crudeliter & impie agens Comites castelle qui tunc regi legioni subiiciebantur: subsecuritate uocatos apud Carrionem dolo cepit: & tandem apud Legionem in carceribus occidi iussit: fuerunt autem quatuor Comites sic interfecti: Nunius Fernandi & Donus Almuo Aluo Didacus filius suus & Fernandus cuius queres plurimum displicuit deo & hominibus & non parum uirtutes Ordonii obtenebrauit. Fatendum est enim iusta fuit regis indignatio contra Comites: qui uocati a rege suo pro iusto & pio bello uenire contempserunt: uerum tamen

tam acrem uindictā inferre non debuit: præsertim cum uiolatione fidei a se præstite. Nam cum scriptum sit: quia iustus ex fide uiuit; non recte iustitiam exercet qui fidē a se oblatam uiolat: quæ etiam hostibus seruanda est. Hęc aliter fecit Ioab ut scriptura cōmemorat: qui uocauit in pace Amasen ad colloquium: & quasi osculari ueller: in dolo eū percussit. Sic & Anthiochus rex locutus est uerba pacifica cōmorantibus in iherusalem: & illico in dolo irruit super eos & percussit plaga magna. Sed & Ismael ut apud Machabeos legitur ergo Doliā ducem Egechie regis apud Massad a se inuitatum insidione occidisse. Sed tanta fidei uiolatio per Ordoniū perpetrata perpetua uindicta punita est. Nam ob eam causam prouincia castelle: quæ hætenus regibus legionis subiiciebatur ob illud scelus a subiectione prædicta se subtraxit. Castellani enim regibus legionis deinceps rebellarunt: & iudices de nobilioribus patrię elegerunt uidelicet Nunium rasura uuum nobilissimi principis Fernandi Gundisalui Comitiss & Lainum Caluum proauum egregii bellatoris roderici ex quibus descendunt reges castelle. Dicitur uero Ordonius genuit: Alonsum & Ramirum. Huius tēpore sedit Romę Iohannes .viii. in solio uero imperii .iii. Ludouici Germanie filius ac nepos ex fratre Caroli Calui. Hic annuentibus sibi quibusdam Romanis imperium adeptus est. Hic Carolus corpore & animo deficiens ab optimatibus repudiatur & Arnulphum in imperatorem eligunt.

Capitulum .xv. de Froila .ii. qui fuit .xv. rex in Hispania post cladem & de gestis suo tempore

ROILA .ii. frater Ordonii & filius Alonsi .iii. xv. rex fuit post cladem Hispanie. Sed .lii. post

Athanicum primum regem Gothorum . regnare autē
 incepit Anno domini . dcccxxxiiii . uno āno & duobus
 mensibus regnauit : genuit quatuor filios Alonsum . iiii
 & Ramirū . ii . uterq; fuit rex . Item Ordonium & Froi-
 lam . Hic seuis fuit occidit enim multos nobiles : & tan-
 dem lepra percussus est : ut alter Sylla Romanus qui ob
 eius crudelitātē pediculari morbo percussus extitit : dig-
 ne quidem a uilissimis animalibus uita priuatur : qui
 nobilissimos homines morte affecit : nihil egit memoria
 dignum . Eo tempore sedit Romę Martinus . ii . in im-
 perio Arnulphus filius Caroli magni nepotis ex fratre
 Caroli . iii . hic Arnulphus filius Caroli non tamen legit-
 timus tandem imperator efficitur & pediculis moritur :
 nam irremediabiliter ut fertur ab eius corpore scaturie-
 bant uermes qua afflictione obiit : huius tempore Fran-
 ci imperium perdididerunt : quod apud eos fuerat circiter .
 cxx . annos .

Capitulum . xvi . de Alfonso quarto qui in His-
 pania . xvi : loco post cladem regnauit & de
 gestis suo tempore .

ALFONSVS . iiii . filius Froile xvi . rex fuit a Pe-
 lagio primo rege post cladē Hispanie & . liii . post
 Athanicum primum regem Gothorum cepit autē
 regnare Anno domini . dcccxcv . regnauit ānis quinq;
 mensibus . vii . Hic ex Ximena genuit Ordoniū uocatū
 malum : ipse uero Alonsus monachus effectus regnū
 Ramiro fratri dimisit : & tandem penituit . Nam apo-
 statauit a religione & monasterio sancti Facundi tandē
 iuit legionē ubi in regē erexit . Sed a fratre Ramiro cap-
 tus & excecatus fuit . Ramirus imitatus Ludouicū regē
 Francorum qui Carolum magnum filium suum pro eo

q̄ apostatauit & plurimis sceleribus genus regū macu-
labat: carceribus trusit atq̄ execauit. Alter enī Iulianus
apostata effectus erat: Ordonius uero filius huius Al-
fonsi apud Cordubā interfectus est: hoc tēpore p̄fuit sedē
apostolice Stephanus .v. & formosus & successiue Boni-
facius .iii. in imperio uero Ludouicus .ii. filius Arnul-
phi i isto Ludouico cepit deficere progenies Caroli mag-
ni & cessauit imperiū Francorū & huius Ludouici tēpore
italici ceperunt imperare. Hic Ludouicus propter tyran-
norū Italię insolentiam nō habuit benedictionē imperialē

Cap. xvii. de Ramiro .ii. qui in Hispania .xvii.
rex fuit post cladem & de gestis suo tēpore

AMIRVS .ii. frater Alfonsi & filius Froile .
xvii. rex fuit post cladem Hispanie . Sed .liiii. ab
Athanarico: cepit autem regnare Anno domini .deccci
regnauit ānis .xix. mensibus .ii. Hic genuit duos filios
Ordonium & Santium qui ambo fuerunt reges. Hic
bellis deditus contra Arabes uictorias obtinuit. Nam
sociatus nobili Fernando Gundissalui Comite castelle:
apud Osnam cōtra Arabes gloriosam obtinuit uictoriā
huic Ramiro Abenaye rex cęsar auguste obedientiam &
tributa dabat qui tandem fiducia regis Cordube nēdum
rebellauit: sed castellam ingressus est: usq̄ ad Simancas
ubi grauissimo bello cōmisso. Tandē .lxxx. milia Ara-
bum ceciderunt & Abenaye proditor captus est. Vix
tot milia hominum uno p̄elio cęsa reperimus non a ro-
manis non a Carthaginēsis: non deniq̄ ab Alexandro
quare putandum est pieq̄ credendum angelo duce ut in
castris Senacherib tantā cędem contigisse: clartores tamē
uictorias ac cęsorū numerum latius infra tangemus
cum de Alfonso .viii. agemus ferūt Hispanoy annalia

ꝓ cum Abenaye rex Maurorū prædictus cum magnis
 copiis castellam intrasset: nonnulli Barones Ramiro per/
 suadebant stipendiis admittendos esse quosdam Barba/
 ros dictos Alarabes inimicos Abenaye. Illicꝓ se uelle
 cristianos iuuare pollicebātur: si eis salaria militaria sol/
 uerētur: plures uero ex militibus Ramiri negabant Bar/
 bari stipendia danda fore: Ramirus uero ut alter Cato
 senior errare ultimos grauitè aseruit. Si enim Barbari
 inquit uicerint: non a nobis sed ab hostibus mercedem
 exigent illis soluendam ꝓ si uicti fuerint: nec a quibus
 stipendium petatur: nec qui petent erunt futuri. Ceterū
 cum parta uictoria contra Abenaye regem Maurorum
 milites Ramiri de diuidendo spolia contenderent: quæ
 pauca admodum erant: Ramirus singulis militibus:
 singulos nūmos argenteos solum distribuit: dicēs quod
 apud Quintum Curtium Alexandrū in pari casu dixisse
 fertur: longe melius fore pauperes domū redire: q̄ diui/
 tes extra eam mori. Sic & Catonem seniore dixe: ait
 Polibius. Nam cum librā argenti militibus suis distri/
 buisset: ait felicius esse ut multi cum argento q̄ pauci cum
 auro a bello reuerterētur. Habēt annalia Hispanie cōtra
 hunc regem Ramirum rebellasse duos nobiles de regno
 legionis uocatos Fernandum yuanens & Didacum Nu/
 nii. Adeo ut Ramirus nullo pacto posset eos a seditio/
 nibus retrahere: immo facti sunt uassalli Aceffe regis
 Sarracenorū: qui ab eisdem militibus instigatus congre/
 gato exercitu terras Ramiri hostiliter inuasit. Cui Ra/
 mirus adunatis gētibus suis animosè occurrit & ut deo
 placuit Sarraceni uicti & cęsi sunt. Sed & capti illi duo
 nobiles contra quos uentilato iuridico processu fertur ca/
 pitalis sententia. Sed illico plurimi nobiles regni regi
 supplicarunt: ut eis ea uice indulgeret: supponentes ca/
 pita sua si amplius rebellarent: quibus rex Ramirus ut

erat natura clementissimus dono inquit uobis uitā illorū
experiarq; an uincā beneficiis quos minis & terroribus
flectere non ualui. Quare sua illis bona restituo ac certas
illi uillas regio munere tribuo: ipsi itaq; milites cōspecta
tanta ergo eos regis clementia: & beneficentia deinceps
fidelissimi omniū fuerunt: imitatus est Ramirus illum
principē quē Seneca in debeneficiis recolit: qui cū non
posset quendam potentem militem sibi satis conciliari:
uxorem consuluit: quę dixit ei: fac quod medici solent
facere: qui ubi usitata remedia prōdesse non possunt:
temptant contraria: tu ergo si seueritate nihil profecisti:
nunc tempta per uiam clementie. Ille igitur uxoris con-
siliū sequens ei nedū indulgit sed munera dedit: fuitq;
deinceps sibi fidissimus adeo ut illum heredem faceret:
hic itaq; actus Ramiri clementia & beneficentia plenus
plures uite Ramiri insidiantes sibi deuotissimos & fide-
lissimos reddidit: ut uerum sit: quod idem Seneca ait:
quia grauiterrime errat si quis extimat ibi tutum esse principē
ubi nihil est tutum a principe: securitas enim securitate
pensanda est. Rursus hic Rex Ramirus maiores uictō-
rias obtinisset: sed a fratre Alfonso impeditus est: quē
quia excecavit penitentia ductus monasteriū sancti Iuli-
ani construxit: ibiq; fratrem sepeliuit: salubri cōsilio ductus
penitentiam egit: ne cominata sibi celitus penas lueret:
ut a quodam sancto uiro dicitur habuisse: dicente salua-
tore: si dixerō impio morte morieris & egerit penitentia
a peccato suo cōuertar ad eum & si penituerit: ego peni-
tentiam agam super malo quod cogitauī. Hoc tempore
sedit Romę papa Romanus & Theodorus & Iohannes
ix. & Leo. v. & Cristoforus in imperto Berengadus &
Cōradus Alamanus huius nominis primus hic successit
Ludouico tertio in Germania: Hic coram principibus
regni instituit Regem Henricum filium Ottonis ducis

91
60

Saxonum quo effectum est ut cessaret progenies Caroli
in regno Germanie .

Capitulum . xviii . de Ordonio tertio qui in His-
pania . xviii . loco post cladem regnavit & de ge-
stis suo tempore .

ORDONIVS . iiii . filius Ramiri . xviii . rex fuit a
Pelagio primo Rege post cladē Hispanie & . lv . ab
Athanarico primo Rege Gothorum : cepit autem reg-
nare Anno domini . dccccxx . regnavit annis quinque .
Hic genuit Veremundum paulo post Regem . Hic pru-
dens fuit : uerūptamen frater eius Santius quē Ramirus
ex sorore Garsie Regis Nauarre susceperat : fauore & au-
xilio eiusdem Garsie & Fernandus Gundissalui Comitis
Castellani attemptauit eundem Ordoniū fratrem a regno
expellere . Sed Ordonius derelicta Vrraca uxore sua :
quia pater eius Fernandus Gundissalui Comes fratri fa-
uebat . Duxit aliam in uxorem in nullo Pompeium imi-
tatus qui Iuliam uxorem licet Cęsaris hostis filiam non
modo non repudiavit : sed eo tenatius dilexit : maioreq;
honori habuit : sed nec animum Iulie patris nec mariti
odium mutauit : tam tenere itaq; maritum amauit : ut cū
Pompei uestem cruore respersam de castris adductam
uidisset : de salute mariti territa exanimis concidit : partū
edidit : quem uentre conceperat : & cum magno dolore
expirauit : Illa denicq; uiuente dissidia inter Cęsarē & ma-
ritum quieuerunt . Mortua uero tranquillitas orbis &
urbis sua parca uirtute truculentissimo cruore perturbata
est : Cęterū quia Galitia fauebat fratri : Santio Ordonius
cōgregato exercitu Galetos perdomuit : usq; ad iles bo-
nam . Tandem facta est concordia inter Ordonium &
Comitem Fernandum . Hoc tempore præfuit Romane

fedi Sergius & Anastasius in imperio uero Berengarius
de isto Berengario primo & de secundo ac de Hugone &
Berengario .iii. nulla fit mentio in Cronica Vincentii

Capitulum .xix. de Ordonio quarto qui in His/pania .xix. loco regnauit post cladem .

ORDONIVS .iiii. cognomento malus filius Al/sonsi excecati .xix. rex fuit & .lvi. ab Athanarico primo Rege Gothorum . Hic tyrannice regnum usur/pauit: ideo non attribuitur ei anni regni nec cōcurrētia quia omnia supputantur sub Santio : hunc Ordonium cum nōnulli hortarentur : ut atam infesta tyrānide absti/neret & cum Santio componeret . Ad quos Ordonius dixisse fertur : quia regnādi auuiditas nō nisi gladio amit/titur : imitatus est Ordonius immo secutus Adriani im/peratoris sententiam : qui ut ait Volcatius Gallicanus di/cebat : quia misera conditio regnātū de affectata tyrānide non aliter q̄ eis occisis credi potest : hic Ordonius duxit uxorem filiam Fernandi Gundissalui Comitis Castellę Sed propter scelera eius eā sibi abstulit & fugatus a reg/no per Santium apud Cordubā occisus est recte quidem ab hoste infideli occiditur : qui infidelis & hostis auxiliū inuocat ut illud prophete experiatur qui ait consumētur impij ab idolis quibus sacrificarunt : dignum enim ui/detur ut abexteris cedatur qui suos cedere conatur : hoc tempore sedit in cathedra Petri Anastasius in impertum Berengarius secundus

Capitulum .xx. de Sāto primo qui primus rex fuit legionis & magne partis Hispanie & quo/ modo Castella fuit liberata a subiectione legionis

ANCIUS huius nominis primus nominatus
 grossus filius Ramiri & frater Ordonii . xx . rex
 fuit a Pelagio primo Rege Hispanie : post cladem & .lvii
 ab Athanarico primo Rege Gothorum : cepit autem
 regnare Anno domini . dccccxxvi . Hic regnavit annis
 xiii . fuit intolerabili pinguedine grauatus : quare pacem
 fecit cum Abderame Sarraceno Rege Cordube : qui co-
 piam medicorum habebat : Cordubam igitur adueniens
 & magnifice susceptus : conuocatis medicis Antidoto
 cuiusdam herbe a grauitate pinguedinis est liberatus :
 Intolerabilis pinguedo pro morbo habetur iuxta illud iu-
 uenalis . Montani quoque uenter adest ab domine tardus
 Hunc annalia tradunt : herba curatum : uetus dicerem
 maturus necatum . Nam in iudicum . li . dicebat unus
 ex Regibus Egypti nuquid possum deserere pinguedine
 meam : dum uero Santius apud Cordubam moram tra-
 heret : magnates regni Asturiarum & Fernandus Gun-
 dissalui Comes Castellę Ordonium malum in principem
 elegerunt : qui habuit uxorem Ximenam dicti Comitis
 Fernandi filiam quo audito Santius fretus auxilio Ara-
 bum Regis Cordube uenit in Asturias & Ordonium
 malum fugauit & domitus rebellibus regnum recuperauit :
 Ordonius malus uictum se : exhibuit & in nullo restitit :
 quare Comes Fernandus ei abstulit uxorem : Hic San-
 tius deuotus fuit & construxit monasteria apud legionem
 qui Rex legionensis existens : ex pacto facto cum Fernan-
 do Gúdisalui Comite & domino Castellę a iurisdictione
 Regum legionensium quibus hactenus obediebat Castellam
 perpetuo liberauit . Obiit Santius ut creditur ex ueneno
 adeo enim est infida Regum fortuna ut uel gladio crebrius
 aut ueneno eos mori sepe contingat : reliquit autem Ra-
 mirum filium suum qui postea Rex . Eo tempore sedebat
 Romę Anastasius . iii . & Iohannes . x . in imperto Hen-

ricus primus . Hic primus dicitur inter Reges Theoto-
nicos fuit filius Ottonis ducis Saxonie quo defuncto
filius eius Otto primus in Regem coronatur : aliqui non
computant in numero imperatorū quia nec benedictio-
nem obtinuit : nec in Italia regnavit .

Capitulū . xxi . de Ramiro tertio qui . xxi . loco
regnavit in legione & magna parte Hispanie post
cladem & de gestis suo tempore .

AMIRVS . iii . filius Santii . xxi . rex fuit a Pe-
lagio primo Rege post cladem Hispanie & . lxiii .
ab Athanarico primo Rege Gothorum . Cępit autem
regnare Anno domini . dcccxxxvii . regnavit annis .
xxv . Hic quinq; annorum existens de consilio matris cū
Arabibus pacem fecit : interim Normānorū multitudo
cum Rege eorum Gundriedo : littoribus Galicie appli-
cuerunt : urbes & loca vastantes & cum uellent discedere
nobilis Comes Gūdifsaluus Santii : uocato nomine do-
mini & Iacobi apostoli mirabiliter sunt prostrati & in
ore gladii cęsi nauigiis eorū succensis : Interim Arabes
rupra pace cum Ramiro : patriam castelle & legionēsis
insequuntur cędibus & incendiis cuncta vastantes : &
uenientes gamoram funditus eam subuerterunt : Rami-
rus uero duxit uxorem Vrracam : hic etate & actibus
puer insolenter regebat : quare Galecii Veremundū filiū
Regis Ordonii : in Regem apud Copostellam creauerūt
contra quē Ramirus cum magno exercitu uadit : & prelio
cōmisso uterq; inuictus a prelio discessit non sine graui
utriusq; gentis cęde : plurima incommoda hic Rex
sua imprudentia expertus est quia Comiti Gundifsaluo
parū credidit : scriptum est enim Rex sapiens stabili-
mentum regni & qui spernit consilia perdet populū suū

& iterum apud Danielem consurget Rex imprudens &
 non prosperabitur . Obiit autem morte communi . apud
 legionē absq̄ liberis . Tempore huius Ramiri Regis le-
 gionis erat dominus Castellę Garfias Fernādi filius no-
 bilissimi Comitis Fernādi Gundissalui . Cum igitur iussu
 eiusdem Garfie Comitis nobiles uiri septem infantes filii
 Gundissalui gustus de lara . terras Sarracenorum inna-
 derent : ex insidiis & proditōne perfidi auunculi sui Ro-
 derici uasti traditi sunt ad manus Sarracenorum . Nam
 & si horribile atq̄ infaustum auspicium conspexissent in
 uia . Viderunt enim aquilā seipsam percutientē : multiq̄
 eisdem suaderent ne ultra procederent . Illi tamen non
 acquiescentes illico obuiarunt auunculo proditori : qui
 sub pacis uelamine eosdem nobiles infantes deduxit ad
 insidias paratas : eius enim industria latebant : duo Sar-
 racenorum Reges uidelicet Aliquamte & Viara magnis
 copiis muniti comisso itaq̄ bello Tandem uicti pariter
 & occisi fuerunt infantes p̄dicti . Sepe enim prodigia
 & auspicia futura indicant . Sic enim ante mortem Iulii
 Cęsaris ut ait comestor fulgur cecidit iuxta statuam eius
 quę Iulia dicitur : & de nomine eius . C . litterā capitalē
 amputauit : mortē eius p̄signans . Rursus iuxta Mar-
 tianum . ii . de nugis philosophorum plerunq̄ deus cō-
 monet mortales uel syderis cūrsu uel fulminis iaculo : uel
 prodigiali nouitate sicut excidium Troie stella super do-
 mum fascem ducens : uiamq̄ significans in Ida se condi-
 dit : quo signabatur Troianos ad domum Anchise fugi-
 turos : hęc tamen auspitiā siue prodigialia signa terrere
 sed nec mouere catholicos debent : similes enim actus
 auium & animalium secundum sanam doctrinam con-
 tingere possunt : excorporum supra celestium dispositione
 quo casu signa quędam sunt circa naturalia . Non nunq̄
 uero accidunt diuina dispositione quę ita disponit : ut per

aliqua animalia certa futura prenostentur. Veluti cor-
uus qui pascebat Heliam: sed plerumque talia contingunt
diaboli illusionē: qui per tales actus animalium decipit
quos prospicit pronos ad talia credendum: ut tandem
inducant ad demonum culturam uel ut ipsos fideles ter-
reāt: quo facilius ab infidelibus uincantur: cū fidei iactu-
ra: quemadmodum Hispanica annalia referant accidisse
tempore nobilis uiri Fernādi Gundissalui Comitis Ca-
stelle patris huius Garſie Comitis. Nam cum potentis-
simus Rex Sarracenorum Almanſor adunatis copiis:
terras Christianorum inuaderet: prefatus Comes Fernan-
dus Gundissalui ei uiriliter occurrit. Ea igitur demonū
deceptione uisus est ingens draco in aere uolitās ignesq;
euomens atq; terribiles ulullatus emittens: cum uero
Christianus exercitus non parum terreretur: Fernandus
Comes eos confortans illa demonum esse prestigia ad-
terrendos decipiendosq; fideles suadens ut in deo spem
ponerent: cōmisso igitur sequenti die bello Sarraceni ui-
cti fuere: Hoc tempore sedebat Romę Stephanus . vii .
& Iohannes . xi . & Leo . vii . & Stephanus . viii . In im-
perio sedit Berengarius . iii . hoc tempore graue scisma
fuit in Italia:

Capitulum . xxii . de Veremundo . ii . Rege legi-
onis & magne partis Hispanie & de uictoriis &
de gestis suo tempore

EREMVNDVS . ii . filius Ordonii . xxii . Rex
fuit a Pelagio primo Rege post Hispanie cladem
& . lix . ab Athanarico primo Rege Gothorū . Hic mor-
tuo Sancto patruo suo & Ramiro consobrinno . regnum
legionē . ad eum deuolutum adeptus est: Anno domini
dcccclxii . regnauit ānis x vii . hic binas successiue uxores

duxit. Ex prima Alfonsum genuit postea Regem : hic
 contra Almançor Regē Maurorum qui usq; ad Com/
 postellam cuncta uastabat : uiriliter pugnauit assistente
 Garfia Fernandi Comite Castellę & eum primo deuicit :
 deinde Almançor reassumptis uiribus regnum legionis
 potenter ingreditur : adeo ut Rex Veremundus cogere/
 tur fugere in Asturias sanctis reliquiis in Ouetum trans/
 portatis . Tandem Almançor legionē obsedit : & ciuitas
 occupatur muris destructis . Deinde cuncta deuastans
 faustu & superbia elatus : in patriam rediit Osnam &
 Berlangā obtinuit . Nec his Almançor contentus . iterū
 in Galetiam ingreditur per partem Portugalię Compo/
 stellanam cepit ecclesiam eamq; dirupit : sed locum ubi
 erat corpus Iacobi fulgure territus uiolare non ualuit .
 Sed statim penam tanti sacrilegii suscepit . Nam incredi/
 bili dissintena percussus uix euasit : reliqui morte subita
 perierunt : quorum spolia Veremundus colligi fecit . Tu/
 etur enim deus que sua sunt : tuentur & sancti . Sic enim
 in libris Iudicum sacra scriptura cōmemorat quia Barba/
 ros sanctum templum domini contaminantes apprehē/
 dit tremor & horror ne facerent quod cogitarant : quin/
 immo Machabeorum principes illico post templi uiola/
 tionem inŕgenti uictoria potiti sunt : dixeruntq; uadamus
 mundare templum domini quod & si Priscorum gentiliū
 annalibus credimus sacra offendentes hii multos dimi/
 sere . Sic Dionisius tyrannus : quia templum proserpine
 uiolauit simul & spoliauit : ac Esculapio Barbam euulse/
 rat a regno eius filius delectus est . Sic & Varro quia pa/
 rum honorauit sacra templa Canensem cladem pati mie/
 ruit : Itē Varro propter sublatas regulas a tēplo Iunonis
 locrine insanus factus est . Sic rursus & Quintus Flami/
 nius quia offendit sacra Romanis suis memorabilē illā
 stragem apud Trasimenum perpessus est . Deniq; Nero

*contra templa eius nec
 uolentes. m. f. 4*

ipse & Domitianus fides nostre hostes penas luerunt sacrilegiorum intempla commissorū . Valens quoq; perfidus quia sacra & religiosos insequeretur diuino miraculo in bello cōtra Gothos uiuus celesti igne cōsumptus est . legitur deniq; intripertita q̄ Pompeio obsidēte Ierosolimā Aristobolus & Hircanus intra urbem plurimū diffidebant dum alter ingressum Pompei impedire alter ut intraret niteretur : quę discordia efficit ut libere Pompeius urbē caperet : captiuatis itaq; Aristobolo & filiis : Hircanū dimisit pontificē & ducē ciuitatis : Interim tamē romani insolentes ex uictoria effecti : sacrū templū irreuerenter polluūt : equosq; in porticu locāt : & sacra multipliciter profanarūt . Qua de re fertur Pompeiū ex illo tēpore in felicē fuisse & semper uictū qui ante uictoriosissimus fuit . De hac uiolatione sacrorū tangemus infra sub Sancto maiore . Tandē igitur reformata pace in ter Veremundum & Garsiā Fernādi Comitē Castellę ambo personaliter Almançor insequuntur : qui iam exercitum magnis copiis auxerat : & apud oppidū decanatanagor prope Sorā bellū est cōmissum : in quo plurimi Mauri ceciderūt : quo dolore prostratus Almançor uitā finiuit apud Medinam celi . Rursus in eodē loco filius eiusdem Almāçor post dies paucos uictus & fugatus est : Veremundus igitur tantis uictoriis plenus rediit gloriosus : hic postea leges Gothorū cōfirmavit : uitis tamen non caruit facilis enim fuit ad credendum . Ex qua re seuitias exercuit : presertim contra Episcopum Compostellanū n quem thaurum ferocem iniecit : qui māsuetus effectus ad Episcopum innocentē accedens cornua in manibus ius dimisit . Hic Rex etiā Episcopū ouetēn . i carcerauit & tamdiu pluuia cessauit & ingēs siccitas terrā oppressit : quousq; Episcopus liberaretur . Eo itaq; liberato pluuia habundanter de celo descendit quo miraculo Veremūdus

compunctus ecclesiam sancti Iacobi & cetera pia loca per
 Almāgor dirupta restaurauit & penitentiā de cōsilio prela-
 torū egit. Cauere catholici p̄icipes debēt sacrilegas manus
 in Episcopos domini mittere : qui ait nolite tangere Cri-
 stos meos : & in prophetis meis nolite malignari : sed
 imitari debēt Cōstantinū gloriosum qui teste Eusebio Ce-
 sariē . dicebat : absit ut nos deos iudicemus . Quid enī
 mirū si nostrā pietas eos dignetur honorare : quibus deus
 in suo eloquio honorē tribuens . Illos deos aliquādo an-
 gelos nominauit : & subdit dei ergo solius est eos iudi-
 cāre : eo per prophetā dicente deus stetit in cōgregationē
 deoy : in medio autē discernit deus . Ea igitur de re p̄i-
 ceptus ille deuotissimus felicissimus fuit & uictoriosissimus
 longe aliter sacra annalia perhibēt de his qui sacerdotes
 dei inhonorāt . Sic Sedechias Rex cū yeremiā prophetā
 captiuasset pessima occubuit morte : Ogas itē Rex quia
 contumelias intulit sacerdotibus : eisque penas pollicens
 statim lepra in fronte respersus est : quis enim dubitat
 iniuriam ministris illatā deo inferri : cuius sunt ministri :
 qui ait qui uos tangit me tangit : & qui uos spernit me
 spernit . Tandē Veremundus obiit relicto Alfonso filio
 & Rege . Hoc tempore sedebat Romę Martinus . iiii . &
 Agapitus . ii . & Iohannes xii . Et in imperio Lotharius
 imperator huius nominis . ii . hic imperauit apud Italiā
 annis duobus .

Capitulū . xxiii . de Alfonso quinto qui . xxiii .
 Rex fuit in regno legtonis & magne partis His-
 panie & de uictoriis & de gestis suo tempore .

ALFONSVS . v . filius Veremūdi . xxiii . loco post
 cladem regnauit Anno domini . dcccclxxxix . reg-
 nauit annis . xxvii . hic genuit Veremundum regni sui

*Virginitas virtus
maxima*

successorem & Santiam quę nupsit Fernando filio regis
Nauarre qui & Rex Castellę fuit. Sed & propter eam
regnū legionis adeptus est: hic Alfonfus prauo ductus
consilio cum esset puer: Theraltā sororē suam cuidā Ab-
dale Sarraceno Regi Toleti uxorē dedit: ut et auxilium
prestaret cōtra Regē Cordube: ipsa autē sancta femina
renuens suasit Abdale ne eam tangeret: alias Cristus fi-
lius dei eum percuteret. Rex autē impius talia deridēs:
eam amplecti tēptauit. Sed illico ab angelo percussus est:
quasi ad mortē quare uocatis familiaribus sanctā uirginē
auro & argēto ac preciosis uestibus Onustā ad legionē
remisit quę in monasterio sancti Pelagii uitā celibē fecit.
Quid enim mirū si Cristus castitatis amator uirginitatis
sectator uirgines suas tueatur. Cum teste Egippo gen-
tiles uirgines falsorū deorū patrocinio tute legātur. Claudia
enim uirgo uestalis teste Valerio cum insuspitionem
stupri uenisset & simulachrū dee matris inuado Tiberis
ad probandā suā pudicitā peterēt: fertur cingulo duxisse
nauē quam multa hominū millia trahere nequiuerunt.
Ex eo tamē Alfonsi tēptato infelici Cōtubernio quo ma-
gis ipse culpe reus arguitur eo magis filie pudicitia lu-
stratur: Hęc enim uirgo imitata est Corneliā Scipionis
filiā cunctis seculis cōmēdatissimā: quia spreuit nuptias
Ptolomei Regis Egyptiorū Barbare religionis ac secte:
Pater uero parū imitatus est quosdā Imperatores Ro-
manos qui quanq̃ omnia possent: tamē nequaq̃ cum po-
tentissimis ex terrarū nationū nuptias fecere & si Cęsar
Cleopatre regine Egypti se uinxerit: penas ut putatur eo
scelere luit &: M. Antonius interfecto Cęsare non alieno
supplitio emēdatus cum eadē Cleopatra fędus nuptiarū
iunxit: filiosq̃ suos Regibus iudeorū nuptui dedit. Ex
quo flagitio sibi manus inferre coactus est: hic Alfonfus
apud Viseum in Portugalia: quę tunc Arabum erat &

quam tenebat obsessam a sagitta cuiusdam Sarraceni
 letaliter est percussus : & uitā finiuit . Sed paulopost Fer-
 nandus primus Rex Castellę Gener eius iterū Visen .
 ciuitatē obsedit : tandem eam cepit . Sed balistarū Sar-
 racenū qui Regē Alfonsum percusserat diuersis mortis
 supplicis affecit atq; in uindictā necis Alfonsi maximā
 Sarracenoꝝ multitudinē cecidit . Eo tēpore Santius Co-
 mes Castellę apud Cordubam Arabes famoso pręlio
 deuicit . Sedit eo tēpore Romę Benedictus . v . Leo . viii
 Iohannes . xiii . & Benedictus . vi . & Benedictus . vii .
 In imperio uero sedit Otto . ii . Hic Otto primus secūdū
 Sicardū primus imperator fuit Alemanorū usq; ad tēpus
 presens . Hic Otto apud Medebruth ecclesiā mirifice
 edificauit & in ea fuit tumulatus Otto uero secūdus Ro-
 mę moritur : sepultus apud sanctum Petrum .

Capitulum . xxiiii . de Veremundo . iiii . qui in
 regno legionis . xxiiii . loco regnauit & quomo-
 do post istum Castilla in regnum fuit erecta

EREMVNDVS . iiii . filius Alfōsi . xxiiii . loco
 post cladem Hispanie regnauit : & ab Athanarico
 primo Rege Gothorū . lxi . Rex fuit : cepit autē regnare
 Anno domini . M . vi . regnauit annis . x . Hic Vere-
 mundus Rex legionis desponsauit Santiam sororē suam
 infanti Garsie filio Santii Comitis & domini Castellę :
 qui Garsias apud legionē proditorie est interfectus : ut
 illud Lucani dici possit nulla fides regni : sociis omnisq;
 potestas impacēs cōsortis erit . Deinde eadē Santia de-
 sponsata est Fernando filio Santii dicti maioris Regis
 Nauarre qui postea ut paulo ante diximus fuit primus
 intitulatus Rex Castellę propter uxorē quę erat filia Santii
 Comitis Castellę & cū inter hos Fernādū & Beremūdū

dissensio orta fuisset : propter successionem regni bellum inter eos initum est apud Carrionē & Veremūdu regno pariter & uita priuatus : & trāslatū est regnū legionis ad dictū Fernandū propter Santiā uxorē suā qui enam fuit Rex Castelle & sic regna Castellę & legionis fuerūt unita in persona Regis Fernandi . Vt olim Romanoy & Albanoy . Item Persay & Babilonie : Igitur usq; ad istum Regē narrata est genealogia regū legionis nam Castella regebatur per Comites ut prædiximus nec hætenus fuit regio titulo illustrata . Sepe enim sic disponēte dei prouidentia regna aut erigūtur aut subprimūtur . Nam Augo. teste Regna deus distribuit ut ei placet cui nihil iniuste placet : quādo enī uoluit regnū dedit romanis sicut dedit Assiriis uel persis Castella igitur erecta est in regnū cuius sectio siue diuisio a regno legionis deo disponēte facta est quēadmodū Alexandrū Macedonē fecisse liber Machabeoy ostēdit : qui prouintias pueris suis diuisit & illi posuerūt sibi diademata sic & prouintia Iuda quę sub regno israhel fuit : postea regio titulo fuit decorata : nec id ingrātū fuit deo quod ex eo liquido patet : quoniā Ieroboan primus regnauit in Iuda . Cūq; uellet eam prouintā tanq; per tyrannidē diuisam persequi & regno israhel ut hætenus fuerat subicere : prohibitus est populus iussu dei ne pugnare contra fratres suos : Vnde subdit Augo. manifeste cōprobari iussu aut uolūtate dei aut uindicātis aut sic oculis nobis causis disponētis : quasdā regiones sic diuidi : ut duo regna efficiātur : non nunq; regius titulus supprimatur ut dietim conspicimus in Lombardia & Burgūdia quę antiquo tēpore titulo Regio gaudebāt . Sic & in Hispania|Valentia|Cesaragusta . Item Hispalis Cordubā Toletū quę oīa regiis ntulis olim iustrabātur Rursus non est obmittendū quia ab Athanarico primo Rege Gothorum in Hispaniā usq; ad Rodericum cuius

tēpore Hispania destructa & a Mauris occupata est. Hispania ipsa gubernata fuit sub titulo regio Gothorū : Postea uero Pelagius qui Hispaniā restaurare & recuperare cepit. Licet de genere descenderet Gothorū ut diximus. Tamen ipse & posteri sui non fuerunt intitulati Reges Gothorū. Sed sumpserūt titulos legionis & Asturiarū : deinde Castellę prout eas a Sarracenis recuperarūt : Huius regis tēporibus sedit in cathedra Petri Benedictus . vii . & Iohannes . xiiii . & Gregorius . v . & Iohannes . xv . In imperio uero sedit Otto . iii . filius Ottonis . ii . Hic coronatus fuit Rome a Gregorio . v . & ut fertur in Italia fuit ueneno extinctus & hiitres Ottones per successionem generis regnarūt . Post eos uero ecclesia romana instituit ut per officiales imperii eligatur Imperator . Vnde uersus Maguntinē . Treuerē . Coloniē . quilibet imperii Cancellarius horū palatinus dapifer . dux portitor . ensis Marchio Prępositus Camere Pincerna Bohemus hi statuunt dominum cunctis per secula summum

Cap . xxv . de Sancto dicto maiore qui . xv . loco regnauit post cladē & quomō fuit primus castellę propter uxore

ANTIVS dictus maior Rex Nauarre filius Garcia tremulēti regis Nauarre . xxv . rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cladē & . lxii . ab Athanarico primo Rege Gothorū : huic non cōputantur anni regni quia paruo tēpore pręfuit tanq̄ Rex Castellę : hūc propter uxore Eluirā filiam Comitis Castellę . aliqui primum Regem Castellę intitularūt . ut supra dictū est . Alii uero Fernandū filiū eius propter matrē in Castilla & legione primum Regem effectualiter dixerūt . utcūq̄ sit Sanctius dici potuit propter uxore primus rex Castellę quia ut iura uolunt . Vir corruscat honore & dignitatē uxoris . Sed

Fernandus filius eius ex successione efficacius fuit rex legi-
onis & Castellę : hic Sanius ex dicta Eluira genuit Gar-
siã & ex cõcubina Ramirũ bastardũ de quibus inferius
dicetur : Sanius itaq; instigatus ab uxore Eluira prædicta
sorore infantis Garsie . qui fuit dominus Castellę . iustis-
sime condẽpnauit Comites Eneçũ & Didacũ ac Roderi-
cũ uela filios Comitũ uela . quia proditorie interfecerunt
prefatum infantẽ Garsiã dominũ Castellę . Nã post longã
obsiddionẽ in castro de monçon . Tandem eos cepit &
sentẽtialiter cõburi iussit . Ceterũ hic Sanius maior bellũ
graue gessit cõtra Beremũdũ regẽ legionẽ . & plurima
castra & loca ab eo euicit : hic cum esset magnus uenator

Aprũ sequutus est usq; in ecclesiam sancti Antonini . que
tunc in quadam silua nemorosa sita erat . Nec eo tempore
aliqua populatio nec ecclesia cathedralis ibi erat . Cũ uero
aper ad altare sancti martiris confugisset . Sanius rex
conatus est illũ uenabulo percuttere sed propter irreuerẽ-
tiã sacri templi & reliquiarũ beati martiris diuino flagello
percussus illico obriguit brachiũ eius . nec potuit bestiã
percuttere : Rediẽs igitur ad se & prostratus apud altare
Tandẽ precibus beati martiris . uires brachii fuere sibi
restitute . ipseq; ecclesiã mirifice edificauit : & opulenter
dotauit atq; in cathedralẽ erigi optinuit & ciuitatẽ Palen-
tinã edificare & populare incepit . Hic Sanius irreuerẽter
se habuit uolẽs bestiã apud sacrum altare interficere imita-
tus senum illũ Sillã romanũ qui Mutiũ Sceuolã ad tẽ-
plũ ueste quo nihil Sanius Romę habebatur obfugietẽ
arãq; ipsã amplexantẽ irreuerẽter gladio perfudit : ut
ait Augustinus quod Sacrilegiũ inultũ dii non permisse-
runt : summã certe reuerentiã antiqui sacris tẽplis presta-
bãt . Nec uiolẽtã aut sanguineã effusionẽ in eisdẽ templis
patiebãtur : Nam scriptura sacra quandã securitatẽ cõctis
animantibus polliceri uidetur . dicens ingredietur bestia

palencia

latibulum suum & in antro tute morabitur : Adde quia fugiētes præ lassitudine bestias persequi . non est actus fortitudinis . Simile narrat Herodotus decambisse qui in Egipto contēpnēs tēplū in eo uulnerauit Apim bouē quo scēlere equo descendēs pugione seipsum trāssodit : Rursus Meleager quia intēremit aprū Calidoneū . sacrū Diane mortis causam sibi præbuit : Cresus quoq; cum aper facer se ei i uenatione offerret . casu quodā siue quia rem sacrā rex ipse polluisset . filiū suū Atim occidit . dum hastā iacularetur in aprū : Vide quē de irreuerētia tēplorū & sacrorū . Diximus supra sub Veremūdo . ii . Huius regis Santii tēporibus sedebat in cathedra Petri Iohannes xvi . & Benedictus . viii . qui fuit a papatu eiectus & fuit teterrimū scisma in ecclesia . de quo alibi dicemus . In imperio uero sedit Henricus . ii . hic secūdum Richardum filius fuit Conradi

Cap . xxvi . de Fernādo primo qui . xxvi . loco post cladē regnauit & quomō in Egna castelle & legionis fuerunt unita

ERNANDVS huius nominis primus filius Santii maioris prædicti . xxvi . rex fuit a Pelagio primo rege Hispanie post cladē & . lxiii . ab Athanarico primo rege Gothorū : Cēpit autē regnare Anno domini M . xvii . regnauit ānis . xl . Hic ut diximus duxit uxorem Santia filiā Alfōsi regis legionis sororē Beremūdi . quo sine filiis decedēre Fernādu prædictus propter uxorem Santiam regnū legionis optinuit . quo euenit ut iste Fernādu uirtualiter & ex successione . primus rex intularetur in castella & legione : hic genuit ex Sātia uxore Santu Alfōsum | Garfiā | & Eluirā & ex cōcubina Fernādu qui fuit sancte romane ecclesie cardinalis : hic Fernādu optimus princeps fuit & ualde bellicosus Colimbrū in Portugalia ab Arabibus occupatam sancto Iacobo

uisibiliter apparēte optinuit & maiorem Portugalię par-
tem sue dictioni subiecit: Nam ut ait Lucas Tudē. dū
hic Fernāduſ eandē ciuitatē Colimbrię a Mauris detēta
obsideret. accidit quendā Episcopū grecū nomine hosti-
anū limina sancti Iacobi uisitasse. & cum multis referētū-
bus audiret gloriosum apostolum Iacobū ut militē sepe
uisum fuisse auxilia Cristianis ferentē deridens nolite in-
quit. apostolū uocare militē sed pastorē aut piscaorē dum
igitur ea nocte dormiret. apparuit ei sanctus Iacobus.
dicens noli hostiane dicere me non fore militem. contra
Cristi persequutores. quod ut pro explorato habeas: ecce
iam equito laturus auxilia regi Fernādo. qui per septem
annos obsedit Colimbriā. & ut sis certior cōspice claues
quibus cras hora tertia aperiā portas ciuitatis Cristianis.
qua reuelatione perterritus. facto mane canonicis eccle-
sie cōpostellane reuelauit. & compertum est ita euenisse.
Sepe enim diuino nutu in somniis reuelantur futura.
quemadmodū ait Polibius. quia ea nocte qua mortuus
fuit Achilla rex Vgnorum. Imperator Marianus. tunc
apud Cōstantinopolim residēs. uidit in somniis Archū
Athille fratrū. ex quo sequēti die affirmauit mortuū fore
Achillā. In dōmo huius Fernādi nutritus est inclitus uir
Rodericus Cidus. qui postea Valentīā a Mauris opti-
nuit. Sic & Philippus princeps Macedonū nutritus est
apud Epaminundā Thebanū. De quo pauca ex multis
insequēti capitulo dicemus. Cum autē Garstas rex Na-
uarre frater Fernādi torqueretur de fratris sublimatione.
& apud Anaiarū egrotaret. Fernāduſ rex eum uisitauit:
Sed Garstas eum decreuerat retinere: cuius maliuolam
mentē Fernāduſ agnouit & incolumis ad propria reme-
auit. quē infirmantē. rex Garstas frater eius similimodo
personaliter uisitauit: Fernāduſ uero uices ei gerēs captū
custodiri fecit. Ut de eo illud sapiētis uerum sit: quia qui

*o. hic beatus Iacobū
apostolū militē
contra cristi perse-
utores*

69
68

fraudem cogitat incidet in eam & iterū laqueū aperuit & cadet in ipsum: Sic Andronicus in eodē loco occubuit. Vbi alios fecerat trucidari. ut apud Machabees legitur. sed & Amon eodē patibulo quod alteri parauerat est suspensus: Postea uero Garsias a carceribus euadēs iudictā procurauit & cōgregato exercitu castellā ingreditur. cui occurrit Fernādus cum copiis suis & inito prelio. Cum Garsias insolens esset & suoy animos non haberet in eō bello uictus & cesus est. ne hostes quantūcūq; debiles cōdenamus: Nec aliter Remus egit. cogitauit enim fratrem regno pellere: quod ille presentēs Remū nō modo regno priuauit sed uita. Fernādus uero fratre occiso & fugato motus pietate suis iussit ne fugiētes lederent. corpusq; Garsie honorifice ad monasteriū de Anaioro quod ipse cōstruxerat deportari fecit: Sepe enim prosperitas hominis causas inuidēdi reprobis occasionaliter tribuit. Sibiq; tandē in perniciē uertitur. Sic ysaac cū esset locupletatus paciebatur inuidias simul & insidias a Palestini. Sic & fratres Ioseph inuidebāt ei q̄ prospera ei succederēt: Nam enim propinquus inuidia parcat. Nam & maria atq; Aaron Moysi fratri suo inuidebāt q̄ dux adeo cōstitutus esset: regno p̄sertim inuidia innata est: cuius dignitati multi inuidēt. plures etiam cōcupiscūt: quo fit ut plerūq; fratres regnātes. non libeter fuerint ante oculos fratrum suoy: hic igitur Garsias iuste penas inuidie luit: & iniquitas quā fratri inferre cogitauit: in se reuersa est ut puniatur in quo delinquit. Sic Saul cogitauit capere David & ipse in manus eius incidit. Sic & Amasani cogitauit occidere Ioab qui eadem fraude eum percussit: nam quasi osculari eū uellet gladio effudit intestina illius: hic igitur Fernādus fratre mortuo. regnū fratris obtinuit & factus est Monarcha Hispanie ulterioris scilicet Castellę & legionis rursus Galie in qua Portugalia &

Asturiarum terra autē Nauarre inter yberum & Pyreneos montes māsit. Sātio regis Garſie filio qui poſtea occiſus eſt. Aragonia uero cum Ripagorcia Ramiro fuit aſſignata. Hic Fernāduſ cōtra Sarracenos qui partē Luſitanie occupabāt. perſonaliter accedit & multas ciuitates ac oppida fidei lucro dedit. tandem Fernāduſ ipſe ne filii ſuper regnis poſt mortē cōtenderēt. dum uiueret regna diuiſit. Nam primogenito Sancio caſtellā contulit. Alſonſo legionē Aſturias & trāſmerā. filiabus uero hyrrace & Eluyre cōtulit çamorā & Taurum Alſonſo fratre id petēte. Garſie uero totā Galetā aſſignauit cum ea parte quę dicitur Portugalia. Hic multas eccleſias & pia loca conſtruxit & dotauit. huic Arabes celtiberie & carpētanie tributa ſoluebāt. & inſtante die mortis ſue. quę ſibi reuelauit beatus yſidorus. feliciter obiit. Vir certe fuit cuius regū externorū cōparādus. non ſolum fortuna et alludēte. Sed magnitudine animi. pietate religione: ac Sobolis felicitàte: Sepultus eſt in eccleſia ſancti yſidori apud legionem quam ipſe conſtruxerat.

Ciſ

Cap. xxvii. de ſtrenuitate & nobilitate Roderici Cidi dicti cāpiatoris & de præclaris geſtis ſuis & quomodo recuperauit Valentiam

ETERVM quia ut diximus tēpore huius Fernādi floruit eternis uictoriis Rodericus Debiuar cognomēto Cidus Campiator exigūt eius ingētia merita ut pauca ex multis in mediū afferamus de eius ſtrenuitate ac in numeris uirtutibus: Rurſus de excellētiffimis eius uictoriis quę totū pene orbē replerūt: Duxit itaq; originē Rodericus Cidus ex illuſtribus & antiquis Comitibus caſtellę ſignāter a clariffimo uiro Layno Caluo. qui una cū Nūno raſura. longō tēpore per ſe ſuoſq; ſucceſſores iudicauit caſtellā. nam prædictus Laynus genuit Fernandum Layni. a quo genitus eſt Laynus Fernandi

qui genuit Nuniū Layni . a quo genitus Laynus Nunii .
 a quo genitus est Didacus Layni . qui ex uxore sua Te-
 resa Nunii : que neptis erat ex cōcubina Regis legionis
 genuit . illustrem bellatorē Rodericū prædictum qui fuit
 pater Eluire regine Nauarre . ex qua natus est Garſias
 Rex Nauarre . Pater domine Blanche que fuit regina
 Castellę uxor Santi regis dicti desiderati . Ex quo ma-
 trimonio genitus est Rex Alfonsus . viii . ex qua breui
 genealogia aperte cōspicitur excellētissima Roderici Cidi
 generis claritudo . Verum magna ac inclita eius gesta
 tam excellētia & sempiterna sunt . ut ea magnus non cape-
 ret liber : Succincte tamē quedam paucula summatim tan-
 gemus : fuit Rodericus creatus miles per prædictū Fer-
 nandum Regē legionis ea præsertim die qua Colimbrā
 a Mauris recuperauit . Præfatus . igitur Rex cū cognos-
 ceret . strenuitatē prudentiā & uirtutes Roderici . sciens
 quod scriptū est per sapientē quia legatus fidelis sanitas
 & ipse est protectio fortis . & iterū sicut frigus niuis in
 die messis . Sic homo fidelis ei qui misit eum . decreuit
 cōmittere Roderico gubernationē Burgē . ciuitatis &
 Castellę : Cum igitur quinque Reges Sarracenoꝝ terras
 Cristianoy ei cōmissas hostiliter . ac ualida manu ingressi
 foret . Rodericus multitudine Maurorū non perterritus
 cum quadam animi latitudine & strenuitate eos insequi-
 tur in domino cōfusus . qui ut ait Iob prout ei placet dat
 fidelibus suis uictoriā . tandē eosdem reges Mauroꝝ &
 eorum copias gloriose deuicit : atq; plurimos captiuauit :
 Deinde superauit simul & interfecit . fortissimū militem
 Martinū Gomeci qui Calagurā nomine Regis Rago-
 num occupabat . & ciuitatē ipsam regi Fernādo subiecit :
 præterea his uictoriis non contentus : cecidit maximum
 exercitū Arabū prope oppidū sancti Stephani de Gor-
 mas . qui magna spolia de ternis Cristianoy deportabāt :

Demum uero cum Rex Alfonso .vi. eundē Rodericū ad Regem Sibilie uassallū mitteret . ut solitum tributum reciperet . euenit ut Roderico morā apud Sibiliā trahēte Rex Granate plurimis nobilibus Cristianis sociatus qui erant ab Hispania exules . durissimū bellū contra regem Sibilie prædictū ageret . Rodericus itaq; ad defensionem Regis Sibilie uassalli regis Alfonsi uiriliter accessit . tādē regē Granate & prædictos nobiles prostrauit & plurimos captiuaui : Rursus maxima ui & arte castrū fortissimum de Alcozer a Mauris cepit & parum post duos Reges Sarracenoꝝ eundē Rodericū in dicto castro obsidentes mirifice deuicit . & ingentia spolia reportauit : post prædicta . bellū campestre tribus uicibus gessit cum Raymundo Comite Barchinone . & regē Denie & tocies eū deuicit : & postremo captiuaui : quē tandē liberaliter relaxauit . Deniq; Petrum regē Aragonū in campo collatis utrinq; signis strenuissime deuicit atq; cepit quem cum multis nobilibus domus sue magnifice liberauit : Post has præclaras uictorias & plurima alia quas enarrare operosum foret . cepit sibiq; subiugauit inclitā ciuitatem Valētie . contra quē Rex de Marruecos dictus Vnes . potentissimā ex Africa classē parauit . & tandē obsedit Valentīā quinquagīta millibus equitū & centū millibus peditū : Rodericus uero Cidus non expectata longa obsidione ei animose occurrit . cōmissioq; durissimo bello . Demum ut deo placuit uicti sunt Arabes magna eorū parte cesa & captiuaui Rex uero Vnes percussus sese & quos adunare potuit ad classē recipiētes . patriā infelicitate penerunt : Ipse uero Rex ex uulneribus post paucos dies uitā mestus finiuit : Iniungens Buchar potentissimo fratri suo . ut tante iniurie non inmemor q̄tocius eam uindicaret : Buchar igitur adunata sua potentia Valentiam petiit : tante itaq; erant Arabum copie . ut teste

67
70

Giliberto qui Africanam historiam contexuit. in castris Regis Buchar magna tentoria quinq; millia reperiuntur præter Pampilonos innumeros: Cum igitur exercitus Roderici innumeram Maurorum multitudinē expauesceret: Rodericus ad suos ait sinite timere. armorū enim uarietas non militum strenuitas est. quam conspicitis: adducens illud Titi Quintii consulis Romani qui cum uideret milites suos: ex aduentu exercitus Regis Antiochi in Poloponesum. non parum pauidos ad eos ualde probe & facere ait. Cum Calade apud hospitem cenarem. mirarerq; multitudinē carniū hospes ad me inquit. eas omnes porcinas esse. sed condimentis atq; apparatibus differre. proinde ait. nec uos admiremini Antiochi copias. nam sagittarii astati. equites. ac pedites. Siri sunt. quos sepe uicistis: nunc tamen solis armis sunt diferentes: Qua spe confortati hostē uicerunt: Hiis igitur dictis contra hostes Rodericus Cidus uiriliter occurrit. ubi acerrime pugnatum est. nec sine anceps fortuna uarietate. Nam Sarraceni de multitudine confidetes. ac priorē cladē mestissimis animis recolentes in Christianos primos impetus plusq; uiriles dederunt. sed diuino auxilio nostris operam ferente. in progressu prælii imbecilles animos & minusq; femineos habuisse rerū euentus demonstrauit. Nam in eodem bello. Sarraceni uicti & prostrati sunt. habent enim illius temporis annalia ultra xxx. millia in bello occubuisse. præter captiuos & eos qui in mari submersi sunt. Ipseq; Buchar illorū Rex uictus & fugatus infelix euasit: quem cum sui inproperarent q; non a Rege: sed apriuato homine esset uictus sinite inquit talia loqui. non dignitas sed strenuitas uictoriam cōparat. & addit quid enim mirum. si unum Regem uicerit qui plures eadem die. superare solet: nec mihi inquit pudori est. ab eo uinci qui meliorem me fratrem deuiat

nam si uinci oportet . præcligerem abhercule uinci q̄ cum
Sardinapalo uincere : Imitatus es in hiis uerbis Bucha
Darium . qui ut ait Quintus Curtius gratum sibi esse
aferuit . si Alexandrum uincere non posset . nec sibi de
decori putauit q̄ a tali clarissimo duce uinceretur : Rode
ricus igitur deuictis hostibus ex eo bello ditissima spolia
assecutus est . de quibus magna oblationes ecclesiis & piis
locis deuotissime obtulit . Nec in uita hic gloriosus Dux
Arabes deuicit . Sed mortuus ut eius habent annalia :
Ex huius Roderici nobili stirpe . procedit nobilis domus
de Mandoga ut historie ferunt : hic certe Rodericus
Cidus nunq̄ reperitur superatus . sed semper uictor eua
sit . non inpar Iulio Cæsari qui ut aiūt signis collatis quin
quagies dimicauit & Marco Marcello qui . xxxix . ui
cibus fuit præliatus & totiens uictoria potitus : quibus
hic Rodericus inbellâdo par fuit . In uictoria tanto glo
riosior . quâto illi non pro religione sed pro Caduco . im
perio dimicarunt . hic uero non pro terreno incremento
sed fide catholice augmento conflixit : Fuit Rodericus
tante bonitatis ut quos armis subegit . clementia magis
uicerit : Sed ut paucis agamus . quâte excellētie & uirtutis
prædictus Rodericus Cidus fuit . Inter cetera ex honore
ei a Rege Alfonso . vi . filio huius Fernandi præstito . fa
cile cognoscitur : Rodericus enim ex Valentia discedens
noningentis electis militibus sociatus . ad curiam Al
fonsi Regis apud Toletum accessit . iustitiam petiturus
contra infantes Carrionis propter iniurias factas uxori
bus suis filiabus eiusdem Roderici : Alfonsus igitur cog
nito aduentu Cidi . obuiam exiit ei honorifice : cui ut
ubertorem exhiberet honorē . leuius semper cum eo per
totam uiam & urbem incessit eumq̄ usq̄ ad eius hospi
tium sociauit . cunq̄ sequenti die Rodericus Regem in
suo palatio uisitasset . quereretur a Rege quoniam in loco

se & suos sedere uolebat . ad quem Rex non tam urbañe
q̄ prudenter . tam ingentia inquit sunt merita uestra ut in
nullo alio loco nisi mecum uobis sedere cōueniat . Nam
merito sedere debet apud Reges qui solet uincere Reges
decernimus igitur sedem uestram contiguam imposte ū
fedi regie in mediatamq̄ esse debere : lōge certe arbitrato
nostro rex Alfōsus moderatior prudētorq̄ fuit q̄ Actius
poeta . quem maximus Valerius cōmendare nititur . qui
Iulio Cēsari amplissimo ac florentissimo imperatori in
collegium poetarum uenienti . non assurrexit . quasi in
comparatione studiorum . aliquanto inferior esset Cēsaris
maiestas : sed nisi fallor istius humanitas & illius petulā
tia facile ex eo conspicitur : dum iste regia dignitate insigni
tus priuatā uirtutē honorauit . ac ille infime conditionis
uir . tante maiestati impudēter non assurrexit : Huius Fer
nandi temporibus sedit in cathedra Petri Romę Iohan
nes . xviii . & Benedictus . viii . fuit maximum scisma in
ecclesia dei de quo alibi dicemus . In imperio uero sede
bat Henricus secundus

Capitulum . xxviii . de Sancto . ii . & de preclaris
gestis suis & de ceteris occurrentibus suo tempo
re & de eius genealogia

ANTIVS . ii . primogenitus Fernandi . xxviii .
Rex fuit a Pelagio primo Rege Hispanie post cla
dem & . lxxiii . ab Athanarico primo Rege Gothorum
Cepit autem regnare Anno domini . M . lvii . regnauit
annis sex : hic cum Alfonso fratre suo coucertans . reg
nū legionis a patre diuisum ui accepit . Ipse uero Alfonso
metu fratris Santii ad Regem Tolleti Maurum . dictū
Habalmone se transtulit . qui solenniter est receptus : Eo
autem apud Tolletum manente Garsias alter frater se

transtulit ad Agarenos regni Cordube . quorum præsi-
dio incepit Portugalam Regi Fernando subiectam in-
festare . cui occurrit Santius apud Sanctum Anderum
bello itaq; cõmisso Santius uincitur & captiuatur simul
& Nunius de Lara & Garsias de Cabra . plurimis ex
suis cõsis . Garsias tamen uolens uictoriã prosequi San-
tium quattuor suis militibus cõmisit custodiendũ . Interi
uero nobilis Aluarus Fãnes Minaya . qui erat de fide-
lioribus Santii . relictis gẽtibus quas adunare potuit
circuibat : ut leo rugiens querens dominum suum : quẽ
ut uidit ait . ad milites custodes Santii . dimittite Regẽ
uestrum o proditores : tam animosẽ igitur atq; strenue
cum illis conseruit . ut eos uicerit illorumq; equos Santio
& cõteris captis assignauit . qui omnes reassumptis uir-
tibus . cõteros Santii milites dispersos congregant . Interi
uero nobilis Rodericus Cidus cum tricenis electis mi-
litibus applicuit . opem laturus Santio : Iterũ ergo con-
fligitur . & post multa Garsias uictus est pariter & cap-
tuatus . fuit deniq; interfectus infans Santius Nutricius
& director Garsie & plurimi alii : Garsias utiq; scuit uĩ-
cere . sed nescuit uictoria uti : Nec enim parũ esse de-
buit uincere . a quo uiribus uinci debuit : sed uerum est
quia ut ait Valerius . sepe uictor ab ipsa uictoria uinci-
tur . Ideq; accidit cum uictor inmoderate ipsam uictoriã
ad insolentiam uertit . ut enim idem Valerius subdit .
Decet uictorem uictoriam temperare . & insolentes ani-
mositatis impetus . cum pietate & ratione ab animo co-
hibere : quia ut aiunt ipsa optatissima uictoria . modera-
tione temperari desiderat : fatemur uincere egregium
est sed superuincere inuidiosum : Hinc alius ex sapien-
tibus ait . quia uictoriã assequi gloriosum est : sed uicto-
riam insequi periculosum : libuerat enim Regi Garsie .
reliquias ipsas uictorie non persequi . aut humanitatis

intuitu . aut quo testes superessent uictorie sue : sed iuste
ab ipsis belli fragmentis fractus & superatus est : qui ui-
cto quippe & captiuato principali hoste : ymo fratre .
contentus non est . nec enim modo hostem sed & fratrem
persequeretur : quare hostilem decuit animum deponere
ac aduersam calamitatem . fraternis lacrimis deplorare :
non penitus exterminare : memor illius prudentissimi
ducis Abner . quem libri Regum comemorant . qui ait
ad Ioab . nunquid usque ad internitionem tuus mucto
deseruet ? An ignoras quod periculosa sit desperatio ? & sub-
dit usquequo non dimittis persequi fratrem tuum ? sed iam
ad Santium reuertamur . qui potius ultima uictoria :
Garsiam captiuum apud Lunam castrum in Asturiis
uinculis trudit : Hic Santius terras sororis uoluit occu-
pare . & cum Hurracam sororem conclusam apud ca-
moran teneret a quodam uellido proditore proditore .
est interfectus . proditorem autem ipsum Rodericus Ci-
dus insequens interfecit : Proditor inquam putabat se
rem gratam fecisse Hurrace . sorori illius : tamen acerbis-
sime tulit . & uindictae operam dedit imitata magnum
Alexandrum qui teste . Q. Curtio familiarē proditorem
atque interfectorem Darii in uindictam proditionis fratri
Darii concessit trucidandum : dicens falli eos qui ab eo
proditionis premium expectarent . Imo uiolate fidei ne-
minem actiorem fore uindictam quam seipsum : Santius itaque
sic in regna & fratrum dominia ambiens uita caruit atque
regnis : parum imitatus Scipionem Africanum qui adeo
Lelio caritate fraternae coniunctus erat : ut supplex roga-
ret Senatum ne prouintiae fors : que a fratre suo eripienda
erat ad eum transfiret dicens dignitates fratribus se optare
non eripere : Santio itaque sine liberis decedente magna-
tes regnorum Alfonso qui a facie fratris ad Regem
Sarracenorum apud Tolletum confugerat per nuntium

secretissimum reuocarunt . Tandem Alfonso prestato iuramento ꝓ Regi Tolleti & filio suo amicus esset liber permissus est ad regna accedere qui obtento regno quod perdiderat atq; etiam regnū fratris ac imperii diadema accepit : ut infra dicemus : Huius Santii tempore sedit Romę . Victor . ii . qui imperiali fauore factus est Papa & Stephanus . ix . & Benedictus . x . & Nicolaus . ii . & Alexander . ii . In imperio uero sedebat Henricus . iiii . hic fuit filius Henrici . iii . imperatoris : hic suscepto imperio secundum Sicardum patrem suum cepit ac in uinculis morti fecit . Quare iusto dei iudicio punitus est quia patrem debonestauit : nusq; aut raro legitur tale facinus nisi de Ioue qui saturnū patrem captiuauit & regno spoliavit si fabulis credimus . Mitridates etiam regnandi gratia contra patrem dimicauit . & Sartaſter cōtra Tigranem patrem Armenie Regem pugnauit . Decessit enim sine filio successit ei Lotharius Dux Saxonie

Capitulum . xxix . de Alfonso sexto qui . xviii . loco post cladem Hispanie regnauit & quomodo ab eo Reges Portugalie ortum & initium habuerunt & de uxoribus & prole Alfonsi : & quomodo recuperauit Tolletum & alia loca a Mauris & qualiter ecclesia Tolletana ex Mesquita fuit consecrata & de hiis quę ob eam rem acciderunt & de præclaris uictoriis & uirtutibus eius

ALFONSVS . vi . filius Fernandi & frater Santii xxviii . loco regnauit post cladem & lxx . post Athanaricū primum Regem Gothorum : Incepit autem regnare Anno domini . Mill . lxxviii . Regnauit annis xliii . Ex hoc descenderunt Reges Portugalie ut statim dicemus & supra diximus . In prima parte . capitulo xii .

ubi egimus de origine Regum Portugalię & aliorum
 Regum Hispanięhic igitur Alfonsus filium masculum
 non genuit . Sed plures filias reliquit ex sex uxoribus .
 Ex prima procreauit Hurracham . ex aliis uero genuit
 alias filias . ex quarũ una que fuit Sarracena filia Regis
 Sibilie uocata gaida ad fidem conuersa maria cognomi-
 nata genuit infantem Santium qui in quodam prelio
 occisus est ut statim dicemus . Ex quadam uero concu-
 bina genuit Therasiam que nupsit Henrico Comiti Lo-
 toringie & dedit eis in dotem partem Galetie que nunc
 Portugalia uocatur ex quibus descendunt Portugalię
 Reges . Nam ille Henricus Comes fuit pater primi
 Regis Portugalię . Hic Alfonsus . vi . Rex Castellę Tol-
 letanam urbem uariis uastationibus fatigatam post lon-
 gam obsidionem obtinuit . modo qui sequitur . Reg-
 nabat enim Alfonsi tempore in Tolletto Alemaymon
 Rex Sarracenorum qui singulari federe & amicitia Al-
 fonso uinctus erat adeo ut Alfonsus ipse iurauerat eun-
 dem Regem & filium suum iuuare & in uita eorum pro-
 tegere : idq; sibi fideliter obseruauit : Verum uita functis
 eodem Alemaymon & filio Alfonsus solutus a fide pre-
 stita durissimum bellum gessit contra eandem urbem .
 Tandē necessitate famis uenerunt Sarraceni in deditone
 Alfonsi : eo pacto ut Sarraceni ipsi tanq; ciues & uassalli
 manerēt in urbe retinerentq; domos & agros : Rursus
 illesa eis maneret Mesquita maior eiusdem urbis . arces
 uero & cętera omnia ad manus Alfonsi . dederunt : De-
 creuit igitur Alfonsus in eadem urbe dimittere Reginā
 uxorem suam & Bernardum electum Tolletanum : ipse
 uero pro occurrentibus rebus ad regnum legionis se
 trāstulit : Interim itaq; Regina ipsa spiritu dei uigorata
 & Bernardus quadā in tempesta nocte multis Cristianis
 sociata militibus . Mesquitā Sarracenorũ ingrediuntur :

Porto gni

toledo

iglia mayor de toledo

que ex pulsis cunctis Machometi spurcitiis in ecclesiam sancte Marie dedicata & per Bernardum deuotissime consecrata est. altareque erectum & inibi celebrauit Archiepiscopus : Sarraceni uero ruptis uestibus simul & in ternis uisceribus plurimum fuerunt conturbati : & illico lamentabiles querelas per suos Legatos apud Regem fecerunt . Quare Alfonso accerrime iratus & uehementer contra Reginam & electum indignatus est : Itaque cunctis dimissis rebus Toletum celerrimo gressu peciit : deliberauerat enim & firmo animo fixerat Reginam & Archiepiscopum publice interficere : Et quia sciebat plurimos Barones pro Regina & electo fore exoratuos : Iurauit Rex presentibus legatis Sarracenorum nihil facere eorum que pro parte Regine & Archiepiscopi sibi foret petatum : dicebat enim iniuriam non Sarracenis sed eidem Regi fuisse factam : asserens quia cum omnis rex non nisi pacto & fide subditorum regnet indigne Rex appellari potest : qui pacta & fidem subditis non seruat . tandem Regina & electus intelligentes Regem tam acriter esse commotum . clerum & omnes religiosos processionaliter & Regis filiam inductam cinere & cilicio in medio processionis incedentem premiserunt : quos cum Rex uidisset ut erat deuotissimus descendit de equo ut sacris solitam reuerentiam ageret . & cum filiam conspexisset nulla paterna pietate flexus : Vah . inquit matrem forciabis in morte : Iuraui nil agere eorum que petitura es : Filia uero que iuramentum nouerat instructa quid diceret peto inquit domine mi Rex ut Reginam tibi terreno Regi . non parentem sed celesti Regi fidelem simul & Archiepiscopum illico interficias : tunc Rex obstupuit quinimo tam pia sagacitate deuictus ad filiam ait : liberasti o filia a morte matrem sed perpetuo maritali carebit consortio . nedum enim uerba expleuit & uidit uniuersos

Sarracenos utriusq; sexus sibi obuiam facientes : qui mutato proposito regi supplicarunt ut omnino regine & Archiepiscopo ueniã daret. asserentes multis retro diebus per certũ uaticiniũ idipsum nutu diuino futurũ esse : tunc Rex penitus placatus acquieuit p̄cibus supplicantiũ & letus intrauit ciuitatẽ primò tamẽ ecclesiã ex Mequita cõsecratam deuote. uisitans : in mediõ porte reginã sacco inductã & Archiepiscopũ pontificalibus ornatum inuenit : qui regi aiunt peccauimus in te o Rex sed oramus cõsidera peccati causã & finẽ respice : Rursus quia felix est culpa quẽ tam insigne templũ meruit obtinere : Felix paucorũ trãsgressio : qua multorũ peccata purgãtur Tũc Rex manus p̄sulis deosculãs : Reginã amplectẽs regale palatiũ peciit : cõmendãda est industria filie Regis qua perniciosum Regis iuramẽtũ . in matris beneficium uertit : Imitata Anaximenẽ p̄ceptorẽ Alexandri . Cum enĩ teste maximo Valerio ipse p̄ceptor occurisset Alexandro festinanti ad excidiũ cuiusdã rebellis urbis greciẽ : cum primũ eum Alexander uidit . timẽs ne irẽ sue p̄ces opponeret iurauit non se facturũ quod peciisset : tunc Anaximenes obsecro inquit ut urbẽ dirruas . quia solerti industria ciuitas liberata est : Postq̄ uero Rex Alfonso Toletũ & ad iacẽtia loca fidei lucro dedisset mãsit aliq̄diu apud eandẽ urbẽ regiã cum magna nobiliũ & militũ copia : Verũ milites eius balneis & delitiis plus solito se dedere : quẽadmodũ in eadẽ urbe Tolletana Sarraceni agere soliti erãt : Cum igitur quidã Barbari dicti Alarabes ex Africa trãsissent uastassẽtq; prouintiã Carthaginẽsem : exercitus Alfõsi eis occurrit & peccatis Christiani populi . apud Alcaçar de Consuegra uicti & prostrati sunt : Ibiq; interfectus fuit Sãtuus infãs filius Alfõsi occubuerũt etiam septẽ nobilissimi Comites a quo tristi euẽtu locus ille . usq; in hodiernũ diẽ uocatus est septem

comitū: Rex uero filii mortē equanimiter tollerauit; uerū
tamē cū inuestigasset Rex solertissime cur nā milites arma
& bellicas labores . non satis ferrēt a sapiētibus respōsum
est causam fore potissimā : quia plus solito milites luxurie
& balneis uacabāt: Iussit igitur Rex ut omnia balnea de/
struerētur : prohibens libidines ac delicias . quę militum
corpora simul & animos effemināt: Demum induxit
hastiludia torneamēta & alia bellica exercitia: qua solertia
pristinās uires milites recuperarūt: Imitatus est rex Al/
fonsus Scipionē consulē in Hispania qui ut ait Valerius
& recitat Augustinus . ix . de ciuitate dei . ut fortissimos
numātinorū spiritus contunderet iussit . ut omnia quę
uoluptatis causa cōparata erāt: auferētur : quo effectū est
ut duobus millibus Scorthorū a castris expulsis sic Ro/
manorū exercitus a tali . luxurie Sentine uacuatus recre/
ata uirtute animosam Numantiam deleuit

Capitulum . xxx . de Geloyra & Hurracha filiabus
Alfonsi & de prole earum & quomodo Alfonsus
Rex Aragonum duxit uxorē Hurrachā & de eius
impudicitia & qualiter uterq; cōiunx propter irre/
uerentiā ecclēsie pessima morte obierūt & quomo/
do Aragonenses quendam a se in Regem electum
regno priuarūt & Ramirū monachū in regē erexerūt.

ETERVM Alfōsus cernēs se filiis masculis orba/
tū auiditate procreādi filios futuros regni successo/
res quandā nobilē duxit cōcubinā dictā Ximenā nunēs .
ex qua genuit Alfonsū Iordanis sic appellatū quia in flu/
mine iordanis fuit baptigatus : Nā ipsa cū Comite prædi/
cto uiro suo Siriā transfectauit tēpore illius maximi pasā/
gii . in quo Raymūdo Comite & Duce Iherusalē Tripolim
& Antiochiam lucro fidei acreuerūt , Hic igitur Alfōsus

de quo agimus Hispaniarū decus & lumen fuit dextera eius presidium patrie ut Macedonum Alexander . ut Epirotarū Pyrrhus ut hebreorum Moyses Josue & Gedeon . ut deniq; illius antique Hispanie Vrinatus : qui tot cladibus romanos afflixit & nouissime ut Rodericus Cidus campiator ac Fernandus . iii . de quo in suo loco dicitur : Plurimas deniq; alias uirtutes Alfonsi narrat Rodericus Archiepiscopus in sua historia : Tempore huius Alfonsi : Rodericus Cidus ualentia acquisiuit : de cuius uictoriis & clarissimis gestis diximus supra sub Fernādo primo patre huius Alfonsi : Hic autem Alfonsus iam in senio constitutus cum filios non haberet masculos filiam eius Vrracam uiduam : quam ex Regina cōstantia genuerat & quam Raymundo Comiti Barchione uxore dederat mortuo Comite qui filium Alfonsum reliquit Alfonso Regi Aragonum matrimonio copulauit : ex quo nullum filium suscepit ymo plurimum cum ea discors fuit pro eo quia ut dicitur inhonestam uitam ducebat : q̄ rem tarde intellexit Rex : palā enim de eius impudicitia dicebatur : Ipse tamen ignorabat : quia teste Seneca nouissimi incōmoda domus nostre didicimus : Nec aliter de Metella uxore Sille narrat Ieronymus cuius tam nota erat impudicitia ut Athenis cantaretur quod Sylla ignorabat : quinimo secreta pudenda domus sue . non aliter q̄ hostium conuitio didicit : Nec aliter accidit Gneo Pompeio uictori urbis : qui impudicissimā uxore fortitus est . Ferunt historie quosdam familiares Alfōsi ei suasisse ut Vrracam uxorem tantopere impudicā repudiaret ad quos ille probe & facete ait illud Marci Antonini Cēsaris : cum enim uxorem de adulterio suspectam haberet suaderentq; plurimi ut eam repudiō daret : Ille dixisse fertur . Si uxorem dimittimus reddamus & dotem : Dos autem erat imperium : Alfonsus igitur post

Uglia de burgos

multa præclara opera ad dei cultum & ad fidei defensionem
gesta obiit morte comuni & apud monasterium sancti
Facundi una cum çayda alias dicta Maria sepultus est
fertur enim eum ante recepisse habitum monachalē: fidei
tamen ob fratris sui Santi timorem. Hic magnus edifi-
cator fuit ecclesiarū: Reparauit enim ecclesiam Toletanā:
Instituit burgēn. utranq; mirifice dotauit: Post mortem
vero Alfonsi. vi. prædicti Regis Castellę. Alfonsus rex
Aragonum in regnis Castellę & legionis temptauit reg-
nare propter uxore & fuit non parua discordia aliis fa-
uentibus Regi Aragonū: aliis præsidia ferentibus Al-
fonso filio Vrrace. Tandē post plurima dissidia & bella
obtinet Alfonsus filius Comitis & Vrrace: Ferunt His-
panorum annalia hanc Vrracā irreuerentē fuisse ecclesiis
& piis locis. Sepe sacra templa spoliando & ecclesie mi-
nistros uituperando & capiendo: Quare iustissime acerr-
mas suorum sacrilegiorū penas soluit: Cum enim bellum
gereret contra Alfonsum imperatorem filium suum in-
gressa est monasteriū sancti ysidori legionēn. atq; a mo-
nachis importune petebat pecunias: Cum uero illi dice-
rent se non habere: Iussit militibus ut ecclesiam spoliaret
ornamentis & calicibus: illi non sunt ausi: Quare ipsa
indignata templū cunctis iocalibus spoliauit: Cum uero
egrederetur limen ianue media crepuit cunctis uiden-
tibus & iudicia dei laudantibus: nec dissimili morte inte-
riit: Alfonsus Rex Aragonum. maritus Vrrace: Fer-
tur enim multa sacrilegia perpetrasse: ecclesias spoliasse:
& ob eam rem: creditur diuino iudicio punitum esse: Nā
ultimo bello quod contra Sarracenos apud fragā conse-
ruit occisus est & ut ait Rodericus Toletanus nulla eius
uestigia reperta sunt: eodem Alfonso Rege Aragonū
sic interfecto. ut ait Lucas Tudēn. nonnulli proceres &
Barones regni Aragonie decreuerunt eligere quendam

nobilem appellatum Petrum Tares : multorum iudicio probū : Qui ut se uidit in regio trono se supra se extulit : Incepit enim desplicere nobiles regni & leges ac consuetudines patrias abrogare : Cum igitur pro more regni curie generales tenerentur essentq; Barones & nobiles uocati : plurimi Aragonenses & Nauarri : qui primo uenerant . non exierunt ut est moris Regi nouo obuiam nisi solus unus miles uocatus Petrus Tigon : ceteri uero peccerunt Regis palatium ut uiderent an aliquod curialitatis signum Rex eis ageret : Ille uero indignatus iussit portas palatii sibi claudi : Barones uero & nobiles sequenti die curias sine Rege celebrarunt : atq; in primis Petrum Tares titulo & regno pellere decreuerunt quia cum in honore esset . non intellexit : Sed uerum est illud Aristotelis quia magistratus uirum ostendit : Non parum periculi est priuatos homines in magnis magistratibus nō expertos subito ad regale fastigium sublimare : Nam teste philosopho . Nuper ditati & exaltati nesciunt ferre magnas fortunas . Quinymo ut plurimū sunt despectui . Dedignantur enim amicos priores : notos ignorant : histriones honorant : Comites contempnunt : grandia loquuntur : sublimia meditantur . rationi subesse non paucuntur : præesse moliuntur : sunt deniq; subditis honorosi omnibus infesti : Quare ut inquit Seneca talibus repete exaltans facilius est potentiam amittere q̄ acquirere : Expulso igitur Petro Tares regnicole Aragonie cōmuni consensu reuocarunt a monasterio Ramirū monachum præspiterum filium legitimum . Santii Regis Aragonū & fratrem Alfonsi sine filiis præmortui : cui dederunt nobilem uxorem uidelicet filiam Raymundi Comitis Pictauiē . optentaq; dispensatione apostolica genuit unicam filiam : Sed non putamus alienum a proposito fore breui diserere : quid interim Ramiro & nobilibus suis

acciderit: Narrant enim Hispanorum annalia Ramirum
fuisse probum uirum & penitus diuine contemplationi
deditum: sed ualde simplicem agibiliū inexpertū: Con-
tingit autem ut necessariū bellum contra Sarracenos con-
fereret. Ille uero armorum & equitandi usu experts equū
ascendit: Nobiles uero scutum in manu eius leua posu-
erunt & lanceam in dextera: Rursus dixerunt ei ut bri-
dam siue frenum caperet: Ille uero ponite inquit in ore
quia utraq; manus occupata est: & ita actū est: Tandem
Sarracenos uirtute aggredditur: & eos strenue deuicit:
nihilominus nōnulli Barones de huiusmodi actu & cę-
teris simplicitatibus tam assiduo & irreuerēter irridebāt:
ut Ramirus ferre equo animo non posset: Quare depo-
sita monachali simplicitate animū induit plusq; militare
Nam undecim nobiles ad se apud Hoscā uocatos Gla-
dio ferre fecit: & ad superstites ait in uulgari Hispanico
Non Sabe La uolpeia con quien trobeia. quod est dicere
Nescit uulpecula cum quo ludit: Quo terribili exem-
plo cęteri perterriti nēdum ab irrisione cessarunt: sed et insi-
dias parabant: Ramirus uero se & regnū Alfonso. viii
Regi Castellę dicto imperatori recōmisit quousq; filia
eius fuit nubilis quam accepit uxorem Raymūdus Co-
mes Barchinone: qui postea fuit Rex Aragonum &
Comes Barchinone: Deinde dictus Ramirus donauit
eidem Regi Castellę Soriam cum districtu: quę ante ad
regnum Aragonie pertinebat: Cunctis igitur peccatis
Ramirus rediit: ad monasterium ubi celebem uitam
egit: Barones ergo ac nobiles Aragonie: quo pacto
non incusam Regem irridentes non facile inuenio.
Scio scriptum esse non irridebis homines in amartu-
dine animi sui. Vnde de Regibus uidetur dictum
illud ysaye: Illudam illusores eorum & iterum abhomi-
natio domini: omnis illusor: & rursus sapiens irridēs.

84
77

erūt deridētes sine honore : Deniq̄ scio iuuenes irridētes
Heliseum ur̄si lacerarunt : sed & uiri Sadoch irriserunt
principē Gedeonem sed luerunt penas : Gezabel quoq̄
irrisit Acab qui pessima morte obiit : Verūtāmē quomo-
do Regem a tanta crudelitate excusē ignoro : p̄sertim
in monachali innocentia nutritū : qui sēpe illud Seneca
legerat : nondū felix es si te turba nō deriserit : si uis beatus
esse cogita hoc primū cōtēpnere contemni : & iterū idem
Seneca ad honesta uadenti cōtēpnēdus est ipse cōtēptus
& Cicero nemo contemni timet . nisi qui se cōtēpnendū
arbitratur . Hoc tempore sedit Romę Gregorius . vii . &
Victor . iii . & Urbanus . ii . In sede uero imperii Henr-
ricus . v . filius FridERICI primi : Hic fuit coronatus a Ce-
lestino mortuus est in Sicilia : quo mortuo orta est dis-
senso in imperio quibusdam eligentibus Ottonē filium
ducis Saxonie : Aliis uero Philippum fratrem quondam
Henrici Imperatoris .

Capitulum . xxxi . de Alfonso . vii . intitulato im-
peratore qui . xxix . loco post cladem regnauit &
quomodo regna iterum diuisit & de clarissimis
gestis suis .

ALFONSVS . vii . p̄dictus nepos Alfonsi ex
filia intitulatus imperator Hispaniarum . xxix .
Rex fuit a Pelagio primo rege post Hispanie excidiū &
lxxvi . post Athanaricū primū regem Gothorū . Incepit
regnare Anno domini . M . cviii . regnauit ānis . li . hic
diuisit iterū regna : nam in regno Castellę instituit primo-
genitū Santiū : in regno legionis Fernandū secūdo natū
Diuisio suę particio regni & si plerunq̄ fiat ex uoluntate
dei aut uindicātis aut p̄sentia dissidia tollentis ut inquit
Augustinus simpliciter tamen regnorū diuisio minime
ad perpetuitatē regni cedere cōpertū est regnū quidē teste
philosopho nō nisi unitate firmatur : hic pro benedictione

ſingulari deus in uno principatu unicūm p̄ncipem con-
ſtituit : dicente ſcriptura per prophetā : adducā uos de
medio nationū ingentē unā ! & rex unus erit omnibus
imperans : quēadmodū pro maledictione datum eſt ut
regnum diuidatur quia ut ait Sapiens : propter peccata
populi multi principes eius : Sic propter ſcelera ſalomo-
nis & filii Ieroboan eius regnū diuiſum eſt : fatemur tamē
quia non nūq̄ ad uitanda inter fratres inſterna diſſidia
expedit regna inter eos partiri idēq̄ plurimi imperatores
fecere ut ſupra diximus : Quę ſiquidē regnoꝝ particio
& ſi diſcordiis protunc occurrētibus prouidere uideatur
maiores tamen timentur inquietudines : Adde quia
facilius partes diuiſe ab hoſtibus inuadūtur q̄ totum in
unitate roboratū : Hic igitur Alſonſus regna diuiſit : In
qua re dum filius p̄ſentibus prouidit : futura ſcādala nō
uitauit : quouſq̄ regna iterū unita fuere ut inferius tan-
gemus : Hic fuit uir bonus ſtrenuus & māſuetus multa
caſtra & oppida a Mauris ſignāter calatrauā cum adia-
centibus ſue ditioni ſubiecit : huius Alſonſi tēpore mor-
tuo Alſonſo Rege Aragonum & ſubſtituto ei Ramiro
monacho fratre ſuo : Alſonſus Rex Hiſpaniarum cepit
Aragoniā inſeſtare : & ciuitates ac caſtra citra Hiberum
occupauit : tandem in concordia redierūt : ut Rex Ara-
gonū p̄dictā patriam in feudo teneret a Rege Hiſpa-
niarū eſſetq̄ ei pro dictis locis uaſſallus : quod fideliter
obſeruauit : uſq̄ ad obſidionē Conche : in qua fertur Al-
ſoſo regi Aragonū Homagiū remiſiſſe : hic ſe imperatorē
Hiſpaniarū appellauit : Nam principatū tenebat a mari
occeano uſq̄ ad mare mediterraneū : Sortitus eſt Alſoſus
duas uxores Berengariā atq̄ Vrracā : Ex Berengaria ge-
nuit Santtū & Fernādū : Helifabet & Beatricē : Hęc itaq̄
Beatrix nupſit Ludouico regi Frantie : Fuit hic Rex Al-
ſoſus glorioſus & uirtuoſus magnas prouintias & urbes

fidei lucro adiecit : usq̄ adeo ut Sarraceni ei seruirent in tributo & ad curias suas ut subditi uenire cogerētur : Huius tempore Ludouicus septimus rex Frantie gener Alfonsi decreuit uisitare limina sancti Iacobi : Deniq̄ uoluit Alfonsi Soceri curiā acerfiri : fuerat enim eidē Ludouico falso suggestū . reginā Francoꝝ uxore suā filiam Alfonsi non esse legitimā : Alfonsus igitur sociatus regi Nauarorū Ludouicū apud burgēn . ciuitatē sollemnissime recepit : quē sociauit usq̄ ad Cōpostellā : eumq̄ expleta peregrinatione Toletū cōduxit . ubi rex curias generales indixerat : Interfuit in eisdē curiis . Raymūdus Comes Barchinone . & plurimī alii principes fideles pariter & infideles : Fuitq̄ tanta inibi addunata nōbilitas . ut Rex Frantie palā dixerit non fuisse in orbe simīle regis curiā Alfonsus uero plurima dona Ludouico & militibus suis cōtulit : Fuitq̄ habūde certificatus uxore suam legitimā fore filiā Alfonsi imperatoris : Quare plurimū delectatus rediit incolumis & hillaris in Frantiā : quē Rex Nauarre & Comes Raymūdus usq̄ ad Baionam sociarūt : Hic Alfonsus iusticie zelātissimus fuit : fertur enim patriā regni sui executores quos Alguagiles uocamus non indigē : ibiq̄ ministrabatur iusticia : habēt enī gesta huius regis : quendā rusticū Galecū apud Toletum . querelas egisse cōtra unū potentē militē bona sua inuadentē : cui rex Alfonsus breuē litterā concessit : iniungens ut illico miles quē astulerat rustico assignaret : ille uero pro restitutione minas mortis laboranti intulit : regē itaq̄ rusticus iterū addit : qui cōmotus finxit se egrotū & interim secreto Galecū peciit celeri gressu domūq̄ militis obsedit : quē tandē cepit & prope eius . domū suspendit : quo singulari actu multi perterriti fuere & ab inuasionibus & rapinis abstinuerūt : Hic Alfonsus Cordubam magno exercitu obsedit cui princeps Sarracenos qui eā regebat

de uiribus suis diffidens . exiuit obuiam ciuitatis clauis
offerens : Alfonfus ergo accepta ciuitate eam cōmisit cui/
dam Mauro sibi fideli sub Homagio : tandē procedens
per maritimā Almeriā obtinuit : deinde Baegam : ibiq/
relieto filio suo Satio obiit in uia ex egritudine sub qua/
dam arbore in monte qui dicitur del muladar : Hoc tē/
pore sedie in cathedra Petri Innocentius . ii . & post eius
obitum Celestinus . ii . & Lutus . iii . quo tempore fuit
magnū scisma . In imperto autem fuit Conradus . ii . &
Fridericus primus hic Conradus nepos Henrici impe/
ratoris & sorore benedictionem non habuit .

Cap . xxxii . de Satio . iii . desiderato appellato qui
post irruptionē Hispanie . xxx . loco regnauit & de
uirtutibus & gestis suis .

SANTIVS . iii . cognominatus desideratus primo/
genitus imperatoris Alfonsi . xxx . rex fuit a Pela/
gio primo rege post cladē Hispanie & . lxxvii . post Atha/
nariū primū regē Gothoy . Cepit autē regnare Anno
domini . M . clix . regnauit anno uno . hic cum intelli/
geret mortē patris concito gressu corpus eius duxit To/
letum : ibiq/
honorifice sepeliuit : Hic uxorē duxit patre
uiuēte blancā filiā Garzie regis Nauarre : qui fuit nepos
ex filia nobilis Roderici Cidi . Ex qua suscepit Alfon/
sum qui post eum incarnabilis existēs regnauit in Castilla
Hic rex Satius multis uirtutibus pollebat : & clipeus
nobiliū dicebatur : & erat enī humanissimus nulli fides
eius : nulli uictus : nulli auxiliū defuit : Imitatus Simonē
Athenēsiū ducē . cuius tanta fuit ad suos caritas & be/
nificencia : ut nullus inopia rei familiaris mēstus esset :
multos locupletauit : suocq/
sumptu extulit : ut eo mortuo
nōtam dux q/
omniū pater extinctus uideretur : Fernādus
autē frater Satio cui pater regnū legionis dimiserat licet
pius & benignus tamē quorūdā prauis consiliis abstulit

feuda & castra quibusdā nobilibus : quę pater eius concesserat : Illi uero regē Santū Castellę adierunt : qui congregato exercitu regnū legionis ingreditur : Fernandus tamē bello captus est : qui tandē fratris arbitrio se cōmiserit : quē frater cōspiciēs nudū regalibus uestibus induit : Imitatus Pompeiū regē Armenie . qui fratrem bello captiuatū genibus flexū iacere non permisit sed benignus fratrem recreauit & diadema quod amiserat : capiti imponere iussit : uitāq; simul & regnū cōtulit : eque pulchrum iudicās & regē uincere & facere : nec aliter Santius & si regno fratris imo suo potiri potuisset fratrem sibi cōciliauit quē futurū heredē in spiritu p̄fessit : Tandē rebus compositis unusquisq; in patriam rediit : Rex uero Santius consumatus in breui compleuit tempora multa : placita enim erat deo anima illius : Ideo festinauit eū dominus adducere de medio iniquitatis : Obiit enim apud Toletū uocatus est enim desideratus : quia p̄mature tam dilectus de terra delectus est : Hoc tempore sedit Rome Lutius . iii . In imperto p̄dictus Fridericus primus . Hic dux fuit Sueuorū & nepos Conradi imperatoris . Hic coronatus fuit ab Adriano Papa . Cum igitur trāsisset in orientales partes & fatigatus magno estu in quodā fluuio natasset sumersus est ut dicitur ī Cronica Sicardi

Cap . xxxiii . de Fernādo secūdo qui post cladē Hispanie . xxxi . loco regnauit in legione & frater eius Santius in Castella .

FERNANDVS . ii . frater Santii & filius Alfonso imperatoris . xxxi . rex fuit a Pelagio primo rege post cladē Hispanie & . lxxiii . post Athanaricū primū regē Gothorū : Cępit autē regnare in regno legionē . Anno domini . M . clxx . regnauit annis . xxxi . Eodem enim

tempore Santius in Castella regnauit. & Fernandus in
legione. sed non equali peryodo in regnis perdurarūt.
Santius enī uno anno sed Fernādus .xxxi. p̄fuit. Sā-
tius itaq̄ cum recte pie & iuste regnauerit. licet paucis
annis lōgo tamē tēpore uixisse censendus est: Nam eras
hominū bene distributa lōga est. si male breuissima: diu
enim uiuit qui diu impie uiuit dicēte Salomone. si quid
impiorū longē uite fuerit: in nihilū reputabitur: Vnde
Seneca decipitur qui propter canos & rugas in fronte
putat: diu uixisse: Hic Fernādus sic ut permissum est p̄-
mature mortuo Sāto rege Castellę eius fratre qui Alfō-
sum filiū anniculū reliquerat: ut quidā aiunt ad regnum
aspirabat. aut ut alii uolunt nepotē sibi uassallū subicere
tēptauit. Sed obstitit explorata ac eternis laudibus illu-
strata erga Alfōsum nobiliū suorū fides: p̄sertī duorū
fratīrū Manrici & Nuniū Comitū de lara: Cū enim ipse
Alfonfus mortuo Sāto patre incunabilis agens a no-
bilibus Castellę iure in regē electus atq̄ receptus esset.
Fernādus de quo agimus patruus eius. manu armata
regnū Castellę ingreditur & magnā eius partē occupauit
persequeretur enim miro odio Manricū: & Nuniū. Co-
mitēs p̄dictos: quibus Sātus rex filiū cōmiserat: Ipsi
igitur nobiles uiri. non ualētes aliud efficere. Homagio
protunc ab eis p̄stito assenserūt regis Fernādi uoto: ut
Alfonsum tanq̄ uassallū sibi traderet Alendū. Cū igitur
Fernādus oppidū Sorie peteret ubi erat puer esset corā
patruo adductus cepit plorare: cui Fernādus ne ploraret
blādiri cepit: tunc Comes Manrricus sciēs quod scriptū
est quia in tēpore tribulationis fidelis agnoscitur omni
timore deposito ad regē ait: puer inquit lactari cupit.
nō seruire nutricis potius mamillis q̄ patruī obletamētis
indiget: lōge magis puero opus esset lactātis solatio q̄ pa-
trui palatio magis optat lac q̄ sanguinem: longē magis

et expedit ablatatus uagire : q̄ coactus seruire : Voluisti
 hodie Rex efficere quod natura nō patitur . Cupis enim
 ut tibi prestat Homagii formā : qui formare uerba non
 didicit : Cupis rursus ut tibi seruire incipiat : qui uix ui-
 uere inchoauit : Optas ut tibi Homagiū dicat : qui quid
 sit quod petis ignorat : & ut paucis sed ueris tua pace
 agamus . uis ut tibi fiat uasallus : qui dominus iure fore
 deberet . Fac igitur quod tibi liber : Sed uide an liceat :
 nos cedemus tempori non rationi : dum tu respicis pueri
 etatē : non tui honestatē : Si igitur placet puerū ad nutri-
 cem adducā que eū lactabit : postea iocunde uidebit eum
 Rex . Iterum uero quidā miles dictus Petrus . Melēdi :
 iussu Comitū ascendit equū & puerū sub mātello abscon-
 sum celeri gressu duxit ad oppidum Sancti Stephani de
 Gormag idē cum intimatū esset Regi Fernādo qui Al-
 fōsum auide expectabat nimia ira indignatus est con-
 tra Comites . Illi uero quodā rubore perfusi dixerunt se
 uelle Regē querere & ad Fernādū adducere Comes itaq̄
 de lara Paulū ceteros precedēs ad oppidū pergit Sancti
 Stephani . puerūq̄ ad arcem de Atiença attulit . nec pu-
 tauit ire cōtra Homagiū . ut dominū suū aut a morte aut
 seruitute liberaret : Fernādus ergo rex . Nuniū diffidauit
 ille uero statim se regi presentauit : quē Rex toruo oculo
 conspiciēs proditorē appellauit . Sed Nunius patienter
 tulit . dicēs id egisse ut dominū suū liberaret . nec crede-
 bat contra regni instituta egisse : Fernādus itaq̄ rem de-
 duxit ad consiliū & a cunctis proceribus iudicatum est .
 Comites minime contra Homagium quinimo strenue &
 fideliter egisse . quo preclaro facinore . Rex Santius aut
 a morte aut a seruitudine liberatus est : Manricus igitur
 & Nunius eterna sunt laude comedandi . qui nedū uitam .
 sed honorē domini sui . uitę proprię pretulerunt : imitari
 fidelissimos illos Ioiadam & Ioroçabeth . quos scriptura

sacra cōmemorat. quia absconderunt Ioas parvū filium
in uirtute sua & in cubiculo suo: contra Athaliā & ceteros
semen regis extinguere molliētes: sic puer Ptolomeus
Rex Egypti: quē pater eius Ptolomeus Romanoꝝ fidei
cōmiserat. per eorundē Romanoꝝ fidem & probitatem
ut ait. Valerius defensus est contra patruos & Egypcios
iegnū illius eripere molliētes: Hic Fernāndus deuicit in
prelio Alfōsum qui primus fuit Rex Portugalie: Huius
Fernādi tēporibus sedebat Romę prædictus Lutus .iii. In
imperio uero Fridericus primus de quo paulo āte diximus

Capi. xxxiiii. de Alfonso. viii. qui post cladem
Hispanie .xxxii. loco regnauit & de clarissima eius
prole & bellis & uictoriis suo tēpore occurrētibus

ALFONSVS. viii. cognomento bonus filius regis
Santii. xxxii. Rex fuit a Pelagio primo Rege
Hispanie. post cladē & .lxix. ab Athanarico primo Rege
Gothorum: Incepit autem regnare in regno Castellę
Anno domini. M. clx. & regnauit ānis. liii. Hic Alfōsus
ut paulo āte prædiximus patre Sātio uita fūcto inter
iplos uagitus infantie regnare cepit. Nec parū fuit mi-
raculi eum intāta euasisse innocētia: quē tot pectora nō-
centia insidiabātur. Sed nec carebat misterio illū incolu-
mem posse seruari. quem tāta ambitio: aut tanta inuidia
inuaferat: Quare futurū uidebatur ut quem maxima fi-
des defenderat. maxime ipse fidem defenderet. & inter
multos clarissimus euaderet. quem clarissima auspicia
futurum clarissimū demonstrarunt: Hic igitur Alfonso
post annos sue adolescentie. non sine conflictu. sed
cum uictoria feliciter exactos: Duxit uxorem Leonoram
filiam Richardi Regis Anglię. ex qua genuit tres filios
scilicet Santium. qui obiit in infantia & Fernandum

Strenuissimum atq; excellentissimum Principem : qui cū
 esset . xxv . annorum : apud Maoritum communi morte
 obiit . Deniq; genuit Henricum qui postea regnavit .
 Genuit rursus plures filias : uidelicet dominam Blāncā
 quę nupsit regi France : ex qua genuit sanctū Ludouicū
 etiam regem Franņę . Nec mirum cum ex generoso se/
 mine nascatur ī quauis spetie : optima proles fuit igitur
 singularis felicitas . Huius Alfonsi tam egregiam clarāq;
 obtinuisse prolem : quę ipsum pene orbem excellentissi/
 mis principibus repleuit . teste enim Aristotile : mult/
 tudo & bonitas prolis magnam felicitatem parentibus
 affert . pro singulari enim munere cōcessit deus Habrabe
 & Iacob ut uiderent filios : & filios filiorum suorū : pacē
 super Israhel . Adde quia probitas filiorum plerūq; de/
 nuatur a patre & transit in filios : quia scriptum est . Iu/
 sticia illius in filios filiorum suorum : & sicut teste sapiēte
 filius insipiens ignominia patris : ita uirtus filiorum
 gloria & felicitas est patris : nec enim parua fuit gloria
 Pauli . Q. Mucium & reliquos præclaros habuisse filios
 qui in eodem genere laudis : patrem ne dixerim imitari :
 sed excellere uisi sunt . Sic & Africanus in re militari
 paternis laudibus addidit . Id ipsū fecerunt Thimotheus
 & tres eius fratres Cononis filii qui imbelli laude do/
 ctineq; & ingenii : prestantia non inferiores patre fuerūt
 hii optimam hereditatē a patribus receperunt : tales ui/
 delicet patres obtinuisse : patres quoq; prestantissimum
 patrimonium filiis reliquerunt : cum tales filios genuis/
 sent . Rursus quid felicius Metelli Romanorum Prin/
 cipis felicitate : si prolem respicimus ! Quid preclarus
 filii si patrem non despiciamus ! Hic enim Metellus cō/
 sul : imperator : triumphator ex uxore pudica : quatuor
 inclitos genuit filios : tribus consulatibus & censuris &
 una prætura . Giges deniq; Lidorum : rex adeo prole

felicissimus fuit ut Apollinis oraculum cōsulere sit ausus
an quisq; se filiis felicior foret. Iterum Alfonsus genuit
dominā Berengariam quę fuit uxor Alfonsi Regis Le/
gionē . Ex qua genitus est gloriosissimus Fernā Rex q
Hispalim Cōrdubam & totam fere Bethicam & Vāda/
liam a Mauris obtinuit . Ex eadem rursus Berengaria
genitus est Alfonsus qui dictus est infans Moline : Itē
dictus Alfonsus .viii. genuit Hurracam quę fuit regina
Portugalie & Leonoram quę fuit regina Aragonie . Hic
Alfonsus a Mauris in prēlio deuictus est : apud locum
de Alarcos . Fuit autē dux Maurorum Miramome/
linus qui prosequens uictoriam : multa castra acquisiuit
obseditq; arcem delos arcos : pręsertim quia cognouerat
nobilem uirum Didacum de Haro dominū de Vistaya
post prēlium in eadem arce receptum esse . Sciebatq; ob/
fessis uictualia defecisse : Miramomelinus itaq; iurauit
super Alcoranum q̄ si Didacus de Haro illico sibi non
assignaret castrum : omnes gladio ferret . Verum cum
apud eundem Miramomelinum exularet : nōbilis uir
Petrus Fernādi de castro occasione inimicitiarū cū Nu/
nio & Aluaro Comitibus de Lara : generis eiusdem Di/
daci suscepit idē Petrus Fernādi onus intimādi Didaco
uotum regis Sarracenorum . Exposita igitur legatione
Didacus necessitate famis compulsus : deliberauit arcem
assignare : eo pacto ut omnes secum existentes saluaretur
quod placuit regi exceptis comitibus de Lara : qui de/
bebant capti assignari Petro Fernandi inimico eorum :
pacto igitur inito : rogauit Didacus Petrum Fernādi ut
secū duos milites deferret : idēq; Petrus iurauit q̄ assigna/
tato castro Mitamolino eadem hora : omnes existentes
in arce liberarentur : pręter Comites de Lara . Didacus
uero mandauit suis : ne castrum redderent post quatuor
horas recessus sui : ille uero assumptis secū eisdē Nunio

& Aluaro generis suis : exiit de castro & infra paucas
 horas aliud castrum cristianorum securus peciit . Cum
 itaq; Petrus Fernandi letus admodum esset putans se
 habere ad manus Comites de Lara ac inuenisset eos
 abiisse cum Didaco : doluit se illusum . Nihilominus ser-
 uans quod iurauerat : cunctos qui in arce manserāt ille-
 sos abire fecit : datis per Didacum duodecim obsidibus
 de assignando castrum ut statim dicemus : sic itaq; auidi-
 tas uindictę Petri Fernandi optima arte illusa est . Ceterū
 non oberrabimus ab incepto proposito : si breui inseru-
 erimus quid huius incliti Alfonsi temporibus eidem
 nobili Didaco de Haro acciderit . Fuit enim Didacus ut
 ferunt Hispanorum annalia Alfonso regi carus : pluri-
 mumq; acceptus : nam erat uir strenuus corporis atq;
 animi uiribus polens . Verumptamen apud semetipsū
 cunctis fortior uidebatur : quinymo bellandi arte ani-
 mositate & fide plurimis se prestare arbitrabatur . Ut
 alter Metelus : quem Salustius in iugurta cōmemorat
 qui quāq; gloria & uirtute clarissimus : tamē et erat arrogās
 atq; cōceptor animus : qui arrogantia comune nobilitatis
 malum est . Ea igitur infelicissima die qua rex Alfonsus
 configere debebat cum Miramomelino rege Mauroꝝ
 prope Alarcos : Didacus ipse quatuor probleumata
 publice & arroganter deuouit . Erat primum nullo peri-
 culo dominum suum imbello dimittere : secundū q; nulla
 necessitate castra aut arces domini sui hostibus traderet
 Tertium q; si unq; obsides assignaret : illos omnino redi-
 meret . Quartum q; iam conferto prelio : si semel calca-
 ribus equū percuteret : contra Sarracenos nullo discri-
 mine respiceret retro . Sed altissimus deus cuius est om-
 nis fortitudo & potentia : fregit arrogantiam eius : quia
 scriptum est : qui se iactat & dilatat : deo displicet & iur-
 ga concutat : & in Ecclesiastico scribitur : Nec te extollas

in cogitatione anime tue : uelud taurus : ne forte elidatur
uirtus tua per stulticiam & folia tua comedat : & fructus
tuos perdat : & relinquaris uelud lignum andum in he/
remo . Hinc Augustinus in libro de conflictu uictorum :
desine grandia loqui . Frangit deus omnem arrogantē :
magniloqui cadunt : inflata crepant : tumefacta premū/
tur . Itaq; tantam arogantiam Didaci de Haro : deus nō
sustinuit : quippe ea die cōtra predicta quatuor : aut me/
tu : aut infelicitate uel necessitate agere coactus est . Nā
uicto exercitu cristianorum : ipse Didacus plurimos cri/
stianos fugere conspiciens : ad arcē de Alarcos aufugit
at cum cerneret uictualia deesse : exiens de castro suis mi/
litibus sociatus : impetum in Arabes fecit ut tandem ut
euadere posset . Verum sui eum deseruerunt : cum itaq;
retro respiceret : neminem prope se uidens : uerecunde
satis rediit ad arcem . Rursus eadem die duodecim mi/
lites Miramomelino regi Sarracenorū ex pacto obsides
assignauit : ipseq; sequenti die incolumis sed infelix euasit
& arcem infelicius hostibus consignauit . Sic itaq; eadē
quatuor eadem die nescio an insolentius ac impudentius
fregit ac uiolauit : nec defuit qui ei palam iactantiā suā
improperaret dicens : O Didace memor esto : quia in
quo multa te actūrum iactasti : in eo multos offendisti
Iactantia enim ut inquit noster Quintilianus : audienti/
bus non modo fastidium : sed etiam odium generat : q;
enim se iactant hoc facere . tanq; superiores aut fortiores
sibi uidentur . Quare supra modum ceteros premere &
despicere creduntur : hinc & noster Seneca ait quia ma/
gnanimitas si se supra se extollat : facit uirum minātem
inflatum : iurgidum : inquietum : cunctis odiosum . Tu
ergo : o Didace illud Scipionis utinam animo cogital/
ses : qui militem tacitum esse debere ad exequendum
ad faciendum potius : q; ad dicendum proniorem . Tu

ergo qua die te uerbis obstēraſti : ea te . operibus defrau-
daſti : & qua die uouiſti : ea uotum fregiſti : ut in te illud
ſapientis impleatur : ſuperbia tua extulit te : & iterum
eſt qui hodie extollitur : & cras decider : uerba tua te po-
luerunt : Sed hoſtes non terruerunt : quia ut poeta ait : nō
ſemper fert quodcumq; minabitur archus : heu uerbis
hoſtes uiciſti : a quibus hodie uictus euaiſti : Vt imiteris
Damaſipum quem Machrobius . comemorat : qui cum
policeretur aprum ſolus . interficere . Cicero queſiuit an
ipſum uenabulo uel uerbis interficere promitebat .

Capitolium . xxxv . de glorioſa uictoria Alfoñſi . viii .
contra Sarracenos in illo famoſo bello de nauibus
Toloſe : & quomodo crux criſti precioſa uiſibiliter
opem tulit : & de innumera multitudine ceſorum :
inferuntur etiā copie interfectorum in antiquis bellis .
& ceterarum nationum .

IBET igitur breui diſerere geſta Alfoñſi . viii .
poſt infelicem cladem peccatis populi criſtiani ſuſ-
ceptam apud locum delarcos . Poſtq; idem Alfoñſus a
Miramomelino rege Sarracenorum ſic infeliciter uictus
fuit : conſpiciens peccatis ſuis id . eueniſſe compunctus
cōrde multā pietatis opera fecit : fundauit enim atq; do-
tauit monaſterium de Holgis : & hoſpitale regis apud
Burgēn ciuitatem : & alia plurima monaſteria monialiū .
Fernandus itaq; filius eius cum eſſet ingentis roboris
animi : inceſſabiliter interpellat patrē Alfoñſum ut Mi-
ramomelinum regem Maurorum pauloante uictorem
agrederetur : pater uero cum conſpiceret Sarracenos in-
ſtructos copiis multis ac in locis ſaltuoſis manere . Ad
filium ait : agrederer o fili hoſtes . libens : ſi plurimos
tibi ſimiles in caſtris meis conſpicerem : & hoſtiū uires .

batalla nabae de
tolosa

expertus non essem: imitatus Paulum Fulvium qui cōtra Macedones consul missus cum essent hostes in locis inaccessibleibus: ortante eum Nafica optime indolis iuvene: ut hostes adorirentur: facerem inquit istud: si tua mihi etas fuisset: aut tibi mea experientia: Verum plures expertus sum non tutum esse: ut recenti infelicique clade prostratus: aduersus instructam aciem dimicem. Tandem Alfonso precibus filii atque sui animi amplitudine roboratus: eundem regem Sarracenorum disidauit. Interim Rodericum Archiepiscopum Tolletanum Romanam misit: pro cruciata quam confestum obtinuit. Adueniente igitur die belli congregato & instructo exercitu Sarraceni in multitudine confidentes ut moris habent clamitabant magnis uocibus & diuersis sonorum & tubarum strepitibus rigeabant: ut nostris timorem: suis uero animum darent. Cum uero Alfonso suos hostium potentiam formidare conspiceret: ad eos ait quod Salustius in Cathesinario refert. Semper inquit in prelio illis est maximum periculum qui maxime timent: nobis ergo o cristi milites: audacia pro muro: spes pro securitate: gloria pro uictoria: iusticia pro certitudine uincendi habeatur. Et subdit nec uos conturbent hii hostium clamores: illis enim pauor est in animo: quibus refusa uox est in ore. Imitatus est Alfonso magnū Alexandrū qui ut Quintus Curtius refert contra Dariū pugnatū in simili casu ad suos formidantes ait: Quid Barbarorum clamoribus turbamini: qui timoris habent testimonium: non confidentie probationem. Nam & canibus infelictoribus mos est: quanto plus defecerint uerbes: eo magis latratibus indulgere. Expletis igitur hiiis uerbis. omnes in domino confortati Sarracenos impetunt. Vtrunque itaque pugnatum est acerrime & non sine uarietate fortune: eo auxilium ferere coram quo fortuna

ipsa aut nihil est : aut nihil potest . Tandem Arabes
 mirabili strage fusi & cæsi sunt : fuit hoc bellū famosū di-
 ctum de nauibus Tolose ubi crux cruce uisibiliter opem
 tulit . Meruit hic Alfonso sua ad cruce crucem deuoti-
 one & reuerentia crucis triumphātissime auxilio uincere
 ut alter Constantinus Constancii filius : qui ut inquit
 Casiodorus aduersus Maxētum pugnaturus : uidit per
 somnium signum crucis in celo : flammineo more rui-
 lare : & angelos assistentes atq; dicentes : In hoc signo
 uinces Constantine : Triumphauit autem Constantinus
 in signo crucis ut nec solus unus de suis in bello mor-
 tuus atq; captus fuerit : quo effectū est ut crux quæ pri-
 mo apud Romanos supplicium fuerat : in numismatū
 signis sit descripta litteris ascribentibus : hoc est inui-
 cible signū dei uīui . Fuit itaq; tam gloriosum hoc bellū
 sicut unq; in Hispania accidisse legitur . Cæsa enim fuere
curator . cc . milia Arabum . Stupēda clades : inaudita
lues tot interfectorum hominum multitudo : quæ non
miseranda : non deflēda . Sed cum summis gaudiis re-
ferenda atq; immortalī deo gratulanda est : Quis enim
Barbarorū miserebitur : quos cum non ledimus catho-
licā fidē euertere : nosq; & nostra diripere : sueq; perfide
subicere conspiciamus : tantam itaq; cæsum stragem :
tantamq; occisorum multitudinem ut eo bello Alfonso
intulit : nulla referunt annalia : Nam & si clariora bella
truculentioresq; præhiorum cædes recolimus . huic Alfōsi
uictoriæ non facile comparantur : ut enim refert Orosius
in primo congressu Alexandri cum Dario : sexcentum
milia Persarum bellantium fuere : quæ non minus arte
Alexandri : q̄ uirtute Macedonum ubi magna cædes
fuit Persarum . In exercitu uero Alexandri tantū centū
uiginti equites : & octo pedites defuere : parum uero
post : Darius cum quatuor centum milibus pedirum : &

bellū inter alexandri
 & darianum .

centum milibus equitum in acie prodiit: pugnaq; co-
mittitur: amboq; reges uulnerantur: tandem Darius
fugit: cęsaq; sunt octuaginta milia peditū: equitū uero
decem milia: capta autem quadraginta milia: & rursus
Darius spe pacis amissa: quatuor centum milia peditū
& centum milia equitum congregauit & Alexandro ab
egypto reuertenti apud Tarsum bellum cōponit: raroq;
in nullo p̄lio ut in hoc tantum sanguinis effusus est:
totusq; oriens in potestate Alexandri uenit: quantus
autem numerus militum Alexandri ceciderit: non tra-
dunt scriptores. Veterum enim mos est ex ea parte que
uincit: occisorum numerum non ponere: ne uictoriam
maculent damna uictoris. Deniq; contra Pyrrhū apud
Luchaniam Curius consul bellū gessit: ubi octuaginta
milia peditum: & septuaginta milia equitū regem Pyr-
rhum habuisse ferunt: Ex hijs triginta sex milia cęsa re-
feruntur. Rursus Regulus aduersus duos Hasdrubales
& Amilcarem acerrimum bellum gessit: Vbi triginta
milia Romanorum ceciderunt: postea uero anno ab ur-
be condita Quingentesimo sextodecimo apud Arcium
comisso p̄lio: Attilius consul est occisus octoginta mi-
libus Romanorum cęsis. Cęterum Silla Mitridaticum
bellum cępit: in totoq; p̄lio cū Archelao conflictat: Vbi
nonaginta milia interfecta referuntur: parum uero post
cum Mitridates adiutorium Archelao misisset: secūdo
p̄lio quinquaginta milia ex suis interfecta sunt. Item
Iulius Cęsar apud Rodanum Gallos bis uicit: Vbi
quadraginta milia Gallorum ceciderunt: Sed & Tibe-
rius Preuignus Augusti Germanos bello superauit:
Vbi centum uiginti quatuor milia cęsa & captiuata ferū-
tur: Quod bellum maximum & formidolosum quin-
quaginta legionibus gestum est: nec fere ullum maius
bellum post Punicū fuit. Postremo ut id Orosius refert

nt

anno urbis condite . dcccxxv . Vespasianus templum
 Iherosolimis dirrupit : murosq; urbis solo equat : & ibi
 sexcenta milia iudeorum interfecta : Cornelius & Sue-
 tonius afferunt . Iosephus uero undenes centena milia
 iudeorum gladio & fame periisse : nonaginta uero mi-
 milia toto orbe dispersa . De Romanis uero uix . xxv .
 equites ceciderunt .

Capitulum xxxvi . de his que acciderunt regi Al-
 fonso . viii . post famosum bellum nauium Tolose
 & de ciuitatibus & locis que acquisiuit & de singulari
 facinore circa arcem de gorta & obitu eius .

VPEREST igitur ut ad Alfonsi preclarissima
 facta & eius tempore gesta redeamus : Postq; itaq;
 bellum predictum de nauibus Tolose toto orbe famosu
 Alfonsus feliciter expleuit creuit ad maiora animus . Vt
 enim inquit Valerius felicitate obtente uictorie : roborat
 tur nobilis animus atq; nutritur ut clariora semper agre-
 diatur : illaq; cum laudu cumulo perficiat : prosequitur
 igitur uictoriam sibi a deo missam : & post multa labo-
 riosa bellica certamina : plurima loca a Sarracenis euicit
 lucriq; fidei adiecit : presertim Calatrauam : Alcaram :
 Concham cum districtu Alarcon : castrum dominarum
 Vbetam Baegam & innumera alia castra & oppida que
 tempore Alfonsi . vi . fuerant a Mauris occupata : nec
 putamus alienu a proposito nostro breui referre quoddam
 non dixerim preclarum facinus . Sed & dolendum pa-
 riter & ridendum exemplum quod & si Alfonsum non
 parum afflixerit . Tandem sua prudentia & industria in
 eius utilitatem & gloriam uersum est : Rebellaerat contra
 Alfonsum miles quidam dictus Lupus de Arenis : secp
 in arcem famosam de gorta inclusit atq; intrusit : ex qua

is
 n

incomoda plurima finitumis ingerebat. Cupiebat rex q̄
maxime castrum simul & militē ad manus habere. Idq̄
cum quidam mimus siue bufō dictus Dominguellus fa-
cetus sed prudens qui apud Lupum erat intellexisset re-
gem ipsum arcessiuit sibiq̄ castrum & militem se daturū
policetur: percunctatus a rege quonam pacto id fieri
posse confidebat. Ille ut erat astutus, remq̄ diu animo
digresserat: regi utilem: sed funestam maliciam aperuit
ut uidelicet pateretur se aliquem ex regis militibus in fa-
cie citra mortem percutere: statimq̄ ad castrum fu-erit
ut Lupo castellano nuntiaret: quendam ab eo militem
in regis presentia pro eo interfectum quia de eodē Lupo
detraheret proditorēq̄ appellasset: Qua occasione grate
eum reciperet & tandem castrum ad regis manus dedu-
ceret. Annuit rex: sed non reperiēbatur qui se percuti
a bufone permetteret. Affuit tandem quidam nobilis &
grandeuus miles Petrus Didact. Is ut rex castrum ob-
tineret passus est se a bufone in facie percuti. Expleto
igitur concepto fauore: Dominguellus concito gressu
ad arcem fugit: castellanocq̄ retulit ob eius honorem in
regis conspectu militē occidisse: quę res pergrata Lupo
fuit: illumq̄ dilectum habuit: & custodibus arcis pre-
posuit. Cum igitur captata die castellanus in camera
raderetur oblata opportunitate lancea bufō spatulas
eius perfodit. & illico interemit ac per locum ab eo de-
stinatum ex arce exiens ad castra regis deuenit: Cui ex-
pleui inquit quę promisi: Lupum proditorem interfecit
Eocq̄ loquente: Nepos Castellani ad regem accessit: cla-
uesq̄ arcis donauit. Meruit certe Lupi proditio ut alia
proditione plecteretur: quia scriptū est: delictum acto-
res insequitur & dignum fuit ut ei qui fidē fregit: fides
frangeretur ipsa. Sed dum proditio punitur: illius no-
bilis fidelitas ad cęlū usq̄ extollitur qui facie se perpetuo

uulnere truncari permisit ut domini statum incolumem
 redderet. Fuit hic Alfonsus mire patientie & longani-
 mitatis qui sepe a subditis conuicia impugne ferebat.
 Aiunt enim annalia Hispanie iuuenem quendam; non
 satis moribus ornatum licet nobilem; preteruram ciuitatis
 Toletane ab eo postulasse. Rex uero etatem & mores illi
 impedimento fore dicebat: ad quem iuuenis libertor q̄
 modestior: & tu inquit rex mihi etate improperas: qui
 in cunabulis regnare cepisti. Demum plures agno-
 sco qui tecum p̄ndie pila & alea luserunt: a te preteruris &
 hononbus exaltatos: sed ut puto ideo illos ad dignitates
 admisisti: quia simul cum eis lusisti: me uero ideo repel-
 lis quia cum rege non lusi: nisi rex faceci um iuuenis | &
 libertatem in laceffendo in regem presernm qui ludendo
 atq̄ ridendo proscnberet solet: itaq̄ nulla ira comotus
 armis & equo iuuenem donauit. Imitatus Cesarē Mar-
 chum Antonium: qui cum quendam adolescentem nō
 satis moneratum: honorem petentem repelleret: mone-
 retq̄ ut se bonis artibus muniret: quo postulato honore
 dignus haberetur. Ille libera fronte ad Cesarē ait: mul-
 tos agnoui o Cesar qui tecum in arena pugnarunt | tecūq̄
 gladiatorum arte usi sunt: quos pretores & tribunos
 euexisti: quod Cesar patientissime tulit. Post predicta
 igitur clarissima Alfonsi gesta & amplissimas uictorias
 ipse gloriosus Alfonsus a domino uocatus in quodam
 rure oppidi de Areualo uocato: gutierre mūnom gra-
 uiter infirmatur: uitāq̄ finiuit & secum Hispanie gloriam
 sepelliuit. Hoc tempore sedit Rome Urbanus. iiii. quo
 etiam tempore ciuitas sancta Iberusalē a Sarracenis oc-
 cupata est. hoc etiam tempore Constantinopolis a Fran-
 cis & Venetis capta est. Eo etiā tempore floruit in His-
 pania sanctus Dominicus institutor ordinis predicatorū
 hoc tēpore sedit in imperto Henrricus. vi. & Otto. iiii.

Hic Otto per industriam Innocentii pape . iii . imperiū obtinuit : Philippo interfecto : hunc Ottonem tandem Innocencius papa excommunicauit & deposuit : quia contra eius uoluntatem ingressus est regnū Apulie : quod conabatur auferre Frederico regi Sicilie . principes Alamanie Fredericum elegerunt : & Otto salsmaticus moritur

Capitulum . xxxvii . de Alfonso . ix . qui post destructionē Hispanie . xxxiii . loco regnauit : & quomodo in isto Alfonso iterum regna fuerunt unita .

ALFONSVS . ix . filius Fernandi regis Legionis . xxxiii . rex fuit a Pelagio primo rege post cladem & . lxx . ab Athanarico primo rege Gothorum . Cēpit autem regnare Anno domini Millesimo . cc . regnauit annis . xxviii . hic ex domina Berengaria filia inc liti Alfonsi . viii . regis castelle genuit ut diximus excellentissimum regem Fernandum . iii . fidei catholice propagatorem : qui Hispalim & totam Vandaliā & maiore partē Bethicē : sue ditoni & lucro fidei subdidit : in quo Fernando fuerunt regna Castelle & Legionis iterū unita ut apud Romanos mortuo Lepido & Marcho Antonio qui partit inter se orbem fuerāt : fuit ergo hęc reintegrationo regnorum Castelle & Legionis ad maius firmissq; principatus stabilimentum & quietudinem ingentem ut sub eodem Fernando . iii . dicemus : quia scriptum est in libris regum : unum uirum queras & totus populus erit in pace . Rursus hic Alfonsus . ix . genuit etiam Alfonsum dictum infantem Moline . Tandem Alfōsus rex fedus iniuit & renouauit cum nobilissimo Alfōso . viii . rege Castelle olim socero suo & ab eo plurima castra dono accepit & plurima dissidia inter utrumq; regnum seddata fuere . Tēpore huius Alfonsi . ix . accidit

cuiusdam fidelissimi militis preclarum facinus non nisi
 sempiternis laudibus commemorandum & a cunctis no-
 bilibus arcium custodibus non modo animo figendum
 sed imitandum : hic enim Alfonso ab Vrraca Nouerca
 sua sorore Didact de Haro domini de Viscaya non parū
 offensus patre Fernando uita functo : eandem Vrracā
 etiam sibi non satis fidam simul & Didacum fratrem suū
 a regno expulit : castrumq; famosum de Guiar : septem
 continuis annis obsedit plurimumq; affligit : cui Dida-
 cus de Haro quendam fidelissimum castellanum prese-
 cit : uidelicet nobilem uirum Marchum Gueterrii cuius
 fides : constantia & animi magnitudo : nullis preconiiis
 satis lastrari potest . Cum enim & longa obsidione non
 modo homines : sed cuncta uictualia deessent : Guterrius
 Castellanus solus : sed forti animo sociatus in castro per-
 mansit . Erantq; et ibi animalium : cortia : herbe demū
 ac mures & cuiusuis generis bestia quam occupare po-
 terat : his igitur consuptis : Marchus suspensus ad collū
 arcis clauibus : inedia fameq; consumptus ad portā in-
 tertorem turris in medio cardinis fere exanimis prostra-
 tus decubuit : sic itaq; mansit integra die . Effecit igitur
 Marchus spiritu & uiribus deficiens : quod incolumis
 patrare solitus erat . Vnde moriens se se in media porta
 intrantibus obicem opposuit : ut nemo nisi supra eum
 intraret : cum nullus dum uiueret contra eum ingredi
 potuerit . Rex uero solitum impetum ad arcem dirigens
 neminemq; resistentem prospiciens : apponi iussit ad mu-
 rum scalas : ascendentes nobilem uirum semiuuū repe-
 riunt : castrum non se custodientem : arbitantes igitur
 qui ascenderant castellanum mortuum ad regis presentā
 supra humeros detulerunt : lacrimatus est igitur rex ob
 uiri illius ingentem uirtutē : curamq; de eo gessit reme-
 diisq; adhibitis : paululum conualuit . Cum itaq; rex ob

eius egregia gesta ac pertinacissimam fidem plurima obtulisset : absit inquit Marchus ut a te o rex aliquid capiam qui gloriam qui honorem arripuisti meum . Erat mihi sempiterna gloria in arce mori : quam tu ut uiuerem abstulisti : ibo si permittis ad dominum meum libens : ut uitam adimat quam tu in uicto donasti : Sed quid agam fidem ei prestuisti quam non nisi morte persoluere poteram perpetuas igitur contra te o rex agam querelas qui ne fidem persoluerem impedisti : tandem Marchus a rege dimissus : Didacum eius dominum in Africa exulante mestus adiit : a quo gratissime receptus : cumque rei seriem cognouisset : die una percelebri cum a multis nobilibus Guterii fides & constantia ad astra usque tolleretur ad eos ait Didacus . Verissimum atque fidelissimum Guterium extinxisse castellanum nemo ambigit . Verumptamen castrum libenter reciperem meum : Marcho fiducialiter commissum : quod insulsum atque seuum & inhumanum uerbum cum Marchus audisset : seque de fide incusatum nec illam satis domino prestuisse putans : illico curiam regis Legionis peccit : uillissimisque uestibus inductus prolixam barbam : negligentemque deferens capillos : inter canes uenatorios se in regis aula recepit : atque cum illis panem angustie in terra pluribus sumpsit diebus . Tandem a quibusdam nobilibus notus relatum est regi . Marchum Guterii inter eius canes uitam agere . Admiratus rex cum eum eslagitasset cur illud egisset : ille rem gestam apud Didacum dominum suum enarrauit : effusus lacrimis supplicans ne rex ipse pateretur ut profugus & tanquam proditor per mundum discurreret : etque morem gereret : ut fidem ipse seruaret castrumque ei redderet : cui rex prudentissimus : libenter inquit te ab eo periculo liberabo : effectit igitur illico castrum ut erat armis & uictualibus munitissimum ei redderetur : illudque Marchus cum uellet

domino restitueret ac fidem seruaret : Marchus itaq; le-
tus arcem plene possidens ad Didacū scripsit ut ueniret
castrum suum recepturus : petens ut fidem homagiūq;
remitteret : cui Didacus fidē uiri admirans ei rescripsit
ut arcem regi legionis traderet : eūq; nihilominus a fide-
litate & homagio liberans : consecrāda certe & perpetuo
illustranda est illius immortalis uiri fides : quam non
aliter arbitratus est se plene domino soluere potuisse :
nisi ut castrum redderet aut uitam : nec a fidē se uerbis
sed fato : non fame : sed morte liberatū credidit : sed
nec minus liberalissimi atq; magnificentissimi regis ex-
tollenda est liberalitas : que ut Marchi constantissimi im-
petus fidē seruaret optatissimū sibi & a se preciosū iocale
non modo precio numario : sed multorum sanguine cō-
paratum : hic nobilis Marchus imitatus est claros uiros
Castlinatos qui cum Hanibalis obsidionem paterentur
alimentorum facultate defecti : lora coriaq; necessariis
usibus subducta atq; a scutis detractas pelles : feruenti
aqua resolutas ederent : tali cibo uti sustinuerunt : ne
fidei constantiam Romanis prestitam uiolarent . Nec
aliter quidam Cretensium nobilis animus egit : qui in
arce obsessus ad ultimam penuriam compulsus fuit : ac
iumentorum urina sitim correxit : quia dum uinci timuit
id passus est quod uictor eos pati cogere non potuisset
ut ait Iulius Frontinus : sed de eximia fide & constan-
tia antiquorum in custodiendis arcibus laus tangimus
in libris de Castellanis & bellorū ducibus quem nuper
edidimus . Hoc tempore sedit in cathedra Petri Innocē-
tius . iiii . in imperio prefatus Otto de quo paulo ante
diximus .

Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post
destructionem Hispanie . xxxiiii . loco regnauit : &
de intempestina eius morte .

ENRRICVS huius nominis primus filius incli-
tissimi Alfonsi .viii. regis Cestelle & Leonore filie
Ricardi regis Anglie .xxiiii. rex fuit a Pelagio primo
rege post cladem & .lxxi. ab Athanarico primo rege
Gothorū : regnare itaq̄ incepit anno domini Millesimo
ccxiiii . regnauit annis duobus : hic cum esset puer . xi .
annorum : statim mortuo Alfonso . viii . patre suo : in
regem assumitur : matre eius defuncta : regni governa-
tionem suscepit nobilissima domina Berengaria soror
sua : parum tamen post Aluarus comes filius Nunnii
comitis specialem curam regis pueri suscepit : hic tēpore
Alfonsi : viii . patris Fernandi : potentia : diuiciis &
fauoribus existens plurimum creuerat : insoleus itaq̄ ef-
fectus non parua dissidia seminauit & contra dominam
Berengariam guerrā mouit : & temptauit puerum regē
filie regis Portugalie nuptui tradere : quinimo Aluarus
ipse oblitus fidelitatis : immemor beneficiorum : crude-
lis in patriam unitatis hostis plurima discrimina regno
attulit & bellum contra regem & matrem Berengariam
aperre gessit : quia scriptum est : homo apostota omni tē-
pore iurgia seminat & iterum semper iurgia querit impi-
us & discordias prouocat : & rursus sapiens ait : homi-
nes pestilentes dissipant ciuitatē : sed uerū est quia Ari-
stotele teste in . iiii . politicorum existentes in excessibus
fortune : potentie aut diuiciarum : subici nec uolunt nec
sciunt : quod uidere libet in pueris infanti etate gaudē-
tibus qui propter delicias etiam parentibus & doctori-
bus subici nesciunt : quare subdit idē philosophus quia
non contingit bene principari qui sub principe non fuit
aut bene subici non consueuit . Temptauerat enim Al-
uarus ut diximus Henrricum regem puerum : filie regis
Portugalie nuptui tradere : regina & magnatibus regni
inuietis : idq̄ de facto obtinuit : & quia se contingebāt

consanguinitatis gradu : nec ad quietem regni expedie-
 bat : ab Innocentio papa . iiii . celebratum est inter eos
 legitimum diuortium : super quo emanauit illa famosa
 decretalis : & si necesse de donacionibus inter uirum &
 uxorem . Sepe unita coniugia inter sanguinis uinculo
 coniunctos : prauos exitus parturire conspiciamus : idē
 scriptura sacra nos docet : ait enim Daniel in altera uisi-
 onum suarum : se ferrum uidisse mixtum teste fictili : quę
 licet commiscebantur humano semine : non tamen adhe-
 rebant : quemadmodum ferrum teste terree commisceri
 non potest : quod uerbum sacri interpretes de Romano
 regno exponere uisi sunt . Illud enim diuidendum erat in
 orientale & in occidentale ut coniungeretur facta sunt
 plurima conubia : & de Marcho Antonio & Cleopatra
 Sed & plurimis aliis libet reperire : qui licet humano se-
 mine commiscebantur : non tamen amictiue uinculo sibi
 ipsis adhibebant : quinimo eo grauiore surgunt inqui-
 etudines . Vt igitur ad Henricum reddeamus celebrato
 diuortio cum moram traheret apud Palętiā . casualiter
 obiit . Nam eo ludente cum ceteris pueris nobilibus re-
 gula cecidit & cerebrum eius illisit : siquidem minus
 prouide custoditus : quidam ex domicellis regulam ludi
 grana proiciens : regem in capite uulnerauit . Ex quo
 post duos dies spiritum exalauit : post cuius obitū plu-
 rima disturbia Aluarus comes procurauit . Sed tandē
 inclitus Fernandus filius Berengarie : ut iustum & de-
 bitum erat in regem Castelle feliciter est assumptus : quę
 tamen simul & Berengariam comes Aluarus insequeba-
 tur : postea tamen diuino iudicio idem comes per mili-
 tes Berengarie & regis Fernandi filii sui captus est : &
 qui multos offenderat & fidelitatem debitam non serua-
 uerat : in offensorū manibus iuste deuenit : carceribusq;
 mancipatur : quos non euasit : nisi plurima castra quę

occupauerat / restituerat : Sic itaq; impletum est in eo illud sapientis : qui in altum mittit lapidem / cadet super caput eius : Aluarus itaq; lapidem scandali misit in altum : ut altum uidelicet & eminens sceptrum regis deprimeret : digne igitur cecidit super caput eius : deus enim in laqueo suo humiliavit eum : quia teste sapiente : qui parat alteri scandalum offendetur in eo : superbus Amon & dissipator unitatis qui erat secundus à rege : incidit in scandalum quod regine & Mardocheo parauerat . Sic & Camillo consule faliscos proditoris supplicium luisse comperimus : quod aliis parauerant . Sedit tempore huius Henrici in cathedra Petri Innocentius . iiii . in imperio uero Otto . iiii . de quo paulo ante diximus .

Capitulum . xxxix . de gloriosissimo rege Fernando qui post cladem Hispanie . xxxv . loco regnauit in Castella & Legionibus : & quomodo utrumq; regnum fuit in eius persona unitum : & declaris eius filiis / & quomodo Bethicam totã recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus / uirtutibus & uictoriis .

ERNANDVS excellentissimus huius nominis . iiii . filius Alfonsi regis Legionis & domine Berengarie filie inclitissimi Alfonsi . viii . regis Castelle . xxxv . rex fuit a Pelagio primo Hispanie post illius cladẽ & lxxii . ab Athanarico primo rege Gothorum : regnauit annis . xxxv . hic mortuo casualiter ut premisimus Henrico auunculo suo : cepit regnare in castella año dñi Millesimo . ccxvi . qui uiuente Alfonso rege Legionis patre suo regnare incepit in Castella . postea uero . xvi . anno regni sui predictus Alfonsus Fernandi pater decessit : cui Fernandus ipse successit in regno Legionis . In regno uero Castelle successit ex predicta domina Berengaria

#alfonsi

filia primogenita inclitissimi #. viii . regis Castelle sine li-
 beris masculis decedentis . Itaq; regnum Castelle dicte
 domine Berengane naturali optimoq; iure debebatur :
 sic igitur Fernandus ex patre in regno legionis ex matre
 in Castella regnauit : fueruntq; in eius personam regna
 unita:que unio & reintegratio monarchie Hispanie facta
 est anno domini Millesimo . cccxxii . duxit itaq; duas
 uxores successiue Beatricem filiam ducis Barbantie ele-
 cti in Imperatorem Alamanie : ex qua genuit Alfonsu
 x . qui post eum regnauit : genuit deniq; Fredericum &
 Hemanuelem & Philippum & Sancum & Henricum
 hic Henricus Fernandi filius longo tempore exulauit
 tempore fratris sui Alfonsi ut sub eo dicitur . Defuncta
 uero Beatrice contraxit cum Iobanna filia comitis de
 Pontis : ex qua genuit Ludouicum & Leonoram : hic
 Fernandus gloriosus rex fuit qui proprie augustus dici
 potest : quia plurimum regna auxit : laudamus Camillu
 pro eo q; patrie fines dilatauerit : sed longe plus Fernã-
 dus perpetuis laudibus consecrandus est : qui tante uir-
 tutis fuit ut & bona patrie auxerit & mala in hostes trã-
 stulerit : licet enim in eius personam regna unita fuerint
 postea tamẽ diuino assistente auxilio longe maiora regna
 & dominia lucro fidei attulit : uicit enim plurima bella
 contra perfidos Machometes : recuperauit deniq; His-
 palim : Cordubam & partes adiacetes : necnon uniuersam
 Vandaliã & Bethicã : fuit deniq; Fernãdus re-
 ligiosissimus : nec enim tantum laudandus est q; de no-
 bilissima & antiqua regum prosapia originem traxerit :
 quantũ q; uictorias ingentes consecutus sit : sed de hoc
 inter cetera predicandus est : q; inter fulgura palatii &
 honorum culmina : deum timuerit : ecclesiam coluerit &
 inter regalis sanguinis & diuiciarum affluentiam: materi-
 iam uirtutũ non deseruerit : dicente scriptura sic protegit

sapientia|quod non protegit pecunia : hic princeps sacri-
ficiis & orationibus assiduus erat : Alexandrum superās
de quo ait. Q. Curtius quia eo sacrificante omnis homi-
num turba deorū laudibus uacabat : Nec ad bella per-
gebat : quin deos suis precibus conciliaret : rediensq; de
castris primo templa quam aulam petebat : Rursus hic
Fernandus armis exatatus fuit : laborum bellicorū pa-
cientissimus : toto fere uite sue tempore bellorum contra
infideles iustissimo exercitio uacabat : sciebat enim quia
ut Cato Censorinus & Vegecius de re militari referunt
ars & exercituum solent prestare uictoriam : non enim
multitudo militum : non numerus annorum : non splē-
dentia auroq; fulta arma triumphum uincendi compa-
rant : sed bellandi exercitatio & frequens usus : nutrit
enim audaciam conferendi frequētia|quia eodem Catone
teste : nemo facile metuit quod se fecisse sepe cōfidit : qua-
re Fernandus ipse suos milites uerbis sapientissimis : &
congressibus frequentissimis ad armorum exercitium
commonebat : inquit illud sapientis Vegecii : quia
in pugna amplius solet usus prodesse|q; uires : nā si do-
ctrina & usus cessat armorū : nihil uillanus differt a mi-
lite : rursus semper illud Augustini . iii . de ciuitate dei
in ore gerebat quia per annos septingentos & unum ab
Hostilio tullio usq; ad Augustum cesarem : una tantum
estate Romana uiscera sanguinem non sudauerunt . de-
niq; fuit Fernandus in ordinandis aciebus prudentissi-
mus : in congregiēdo strenuissimus : deniq; pius|man-
suetus|deo & hominibus carus : humillimus quoq; fuit
quare merito uictorissimus fuit : quia scriptum est : uir
humilis loquetur uictorias : sepe enim totius fere Africe
Mauri contra Fernandum transfretauerunt : Hispaniāq;
ualida manu uastantes : quos Fernandus mirabiliter
fregit : & contra eos diuina potentia uictor euasit : hic

91

Fernandus ut alter Alexander quem Iustinus commemorat : tam gloriosus in preliis fuit : ut cum nullo hoste congressus est : quem non uicerit : ullam urbem obsedit quam non expugnaret : nullam gentem agreditur : quã non calcauent : fertur in ore eius ille propheticus uersus semper resonabat : dominus mihi adiutor & non timebo quid faciat mihi homo : quia igitur in deo confidit : fugerunt a facie eius inimici illius & requiem dedit illi altissimus & liberauit eum a concussionem & afflictionem hostium suorum & per eum contriuit dominus baculum impiorum : uirgãq; iniqui dominantium confregit : quicquid animo cõcepit ac agere cepit : feliciter deo adiuuante compleuit : dimisitq; amplissimum principatum Alfonso decimo filio suo a mari oceano usq; ad mediterraneum & quicquid in illa infelicissima clade tempore regis Roderici ultimi regis Gothorum Sarraceni occuparunt : Fernandus ipse post multa annorum spatia felicissime recuperauit : Regem uero Granate tributarium fecit . nã ut ait Cusentinus omni die mille Morabetinos aureos ei persoluebat & ad illius curias uenire tenebatur & uocatus etiam contra Mauros . ccc. milites mittere astringebatur . fuit deniq; hic gloriosus princeps : tante moderationis & uirtutis ut nunq; nisi iustus ex causis cuiq; bellum indixerit illud Augusti Octauii semper commemorans uidelicet iactantis esse animi & leuissimi ardore triumphandi & ob Lauream id est folia infructuosa in discrimen per incertos euentus certaminum securitatem fidelium cuium precipitare . & iterum aliud Scipionis semper in ore gerebat : malle se unum cuem seruare : q̃ mille hostes occidere . hic catholicus Fernandus de tot & tan preclaris uictoriis non intumescens : nec de tanta dominiorum amplitudine superbiens : uictorias ipsas deo altissimo tribuebat : & in cremeta fidei ac cristiane religionis

4

potius q̄ terrene dominationis mente gerebat : atq̄ pro
ea fide assiduis periculis se exponebat : de quo uerius q̄
de Pyrrho dici potest : quia non satis erat illi pro salute
pugnare : nisi salutem pro fide contemneret . Hic prin-
ceps interrogatus : cur longe plus regni fines auxisset :
q̄ multi eius primogenitores . quippe qui recuperauit
que illi perdiderunt : respondisse fertur uerbum suo au-
ctore dignum : & sempiterna commemoratione dignum .
patres inquit mei fortassis animo gerebant principatum
terrenum exaltare : potius q̄ fidem plantare : augere sibi
populum multum : sed non stabilire diuinum cultum .
quare decepta sunt in adinencionibus suis . Itaq̄ ad ce-
lum oculos uertens : tu domine qui scis corda & renes
hominū nosti : quia non meam : sed tuam glonā quero
non tan caducorum regnorum : q̄ fidei tue cristianeq̄ re-
ligionis augmentum desidero . Deniq̄ semper illud in
ore gerebat : quia non propter eius merita : sed propter
infidelitatem hostium : omnia prospera ei successissent .
Sciebat enim deuotissimus princeps : quia sic Moyses :
sic Iosue : sic Dauid uicerunt regna . tunc enim prostra-
runt hostes : cum pugnarunt animo tuendi & augendi
religionem unius ueri dei . Sic & Iosaphat rex Iuda : di-
cebat militibus suis : credite in domino pro quo pugna-
tis : & securi eritis : & nehemias . deus inquit nolter pro
quo pugnamus : pugnabit pro nobis & dabit uictoriā
nos ipsi faciamus opus . Nihil profecto tantum ad ui-
ctoriam confert : q̄ recta bellandi intentio in uera iusticia
stabilita . Scriptum est enim : iustus iuuabitur in die pe-
riculi sua iusticia : & iterum iusticia eleuat gentes . hinc
& apostolus bellare admonet per arma iusticie & loricā
fidei . Nam ut scriptura commemorat : sancti per fidem
uicerunt regna . Iusticia autem belli ex ipsa recta bellātis
intentione procedit : dicente Augustino : illa bell iuste

iuste suscipi posse : in quibus non est nocendi cupiditas :
 ulciscendi crudelitas : & libido dominandi . tali quippe
 intentione bellantibus : uictoria promittitur . Nam ut
 inquit Gregorius : non deent certantibus optata uictoria
 si desit in animo humana gloria . hinc Bernardus : ex cor/
 dis inquit affectu : non belli euentu pensatur uel periculū
 uel uictoria cristiani hominis : quia si bona fuerit causa
 pugnantis : pugne exitus malus esse non potest . Rursus
 Ambrosius : O homo ideo non uicisti : quia de tuo pre/
 sumisti . Qui uero bella etiam contra infideles gerit : nō
 augende aut tuende religionis gratia : sed amplioribus
 dominis potendi aut quadam humana gloria : parum
 uictoria fruitur . Sic Romani qui ut ait Augustinus nō
 diligebant gloriam propter iusticiam : sed iusticiā prop/
 ter humanam & inanem gloriam : ingentes clades passi
 sunt : & quanq̃ pro puniendis orbis malis aliquando ce/
 leriter bella confecerunt : ipsam tamen uictoriam celerius
 perdiderunt : quod facile comperiet qui recolet q̃ diutur/
 na bella a ueteribus gesta fuere : q̃ uarios euentus : q̃ lu/
 ctuosas clades : & q̃ parū diurnas uictorias experti sūt .

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus que huius
 Fernandi tempore in diuersis partibus occurrerunt
 & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet
 Guelforum & Guebelinorum : & quomodo eo tem/
 pore per Iacobum regem Aragonie Maiorca & ce/
 tere insule baleares lucro fidei acreuerunt & de felici
 obitu huius Fernandi : & quomodo prohibuit sibi
 fieri statura : & de diuisione in imperto : & qualiter
 in discordia electus fuit Alfōsus huius Fernādi filius

ERNANDI igitur predicti tempore : uaria in or/
 be occurrerunt digna relatu : Nam seua est orta

parcialitas in Lombardia inter eos qui fauebant parti ecclesie Romane & fauentes imperio. ex quo tempore incepit pestifera parcialitas Gebellinorum & Guelforum que fuerunt nomina duorum fratrum in Tuscia: qui in has duas partes se diuiserunt. Gebelinus enim sequebatur partes imperiales. Guelfus partes ecclesie ut Consentinus ait. Rursus eiusdem Fernandi tempore. Iacobus rex Aragonum: cum Fernandi regis adiutorio summa strenuitate insulas baleares: que Maiorica & Minorica dicuntur a Sarracenis deuicit: & lucro fidei addidit ut Consentinus refert. Postquam igitur Fernandus omnia feliciter peregisset. tandem ut deo placuit: licet cum grauissimo christianitatis damno potius quam suo beatum dedit deo spiritum qui eum creauit: quo die audite sunt uoces in celo: en moritur iustus & nemo considerat. Cuncti fideles ob eius obitum incessabiliter flebant dicentes: utinam talis princeps aut non nasceretur: aut non moreretur quo nullus ante eum bellis feliciter fuit aut in pace moderator. In cunctis liberalissimus: in amicos fidelissimus. Habent enim Hispanorum annalia: quia cum hic gloriosus princeps in agonia mortis esset constitutus: a quodam milite interrogatus est: quale sepulcrum aut statuam sibi iubebat apponi. Cui ille: immaculata inquit ut potui uita mea ac gesta | sint mihi sepulcrum & statua. Imiratus Catonem seniore ad quem cum amici dicerent plurimorum ubique principum erecta fore insignia sepulcra & statuas. Ille malo inquit: ut homines flagrent: cur Cathonis statua posita non est: quam cur est posita. Rursus cum Fernandus paulo ante eius obitum non ignoraret precium ab infidelibus esse datum pro eius morte: dicebat ad suos. me inquit non querunt: sed patriam. putant enim Mauri facile Hispanias obtenturos: si Fernandus moteretur: sed & credunt Hispaniam ipsam uinci non

posse : si Fernandus non uinceretur : nec aliter teste Po-
 libio . Scipio iunior de se dicebat . Recte inquit qui pa-
 triam oppugnant me prius uolunt de medio tollere . Nō
 enim Romam casuram putant Scipione superstite . Nec
 uictum Scipionē si Roma ceciderit . Huius gloriosi Fer-
 nandi regis tempore ut scribit Martinus Cusentinus :
 quoddam mirabile ad nostre catholice fidei defensionem
 accidisse fertur . Nam cum apud Toletum quidā iudeus
 gratia ampliandi uineam suam rupem cominuisset : in
 medio saxi concauitas reperta est ubi liber erat folia li-
 gnea habens : descriptus tribus linguis : Hebreis : Gre-
 cis & latinis . scriptura uero quasi unius psalterii uide-
 batur . Hic liber de triplici mundo diserebat ab Adam
 usq̄ ad Anticristum . principium uero tercii libri inci-
 piebat a Cristo sic exordians . in tercio inquit mundo fi-
 lius dei nascetur in mundo ex uirgine Maria : pacteturq̄
 pro salute hominū : quod cum iudeus conspiceret : sta-
 tim cum familia sua sacro fonte renatus est . In fine itaq̄
 libri dicebatur : q̄ tempore Fernandi regis inueniri de-
 bebat . Sed de huius gloriosissimi Fernandi regis deuō-
 tione : religione : pietate : strenuitate : ceterisq̄ eius innu-
 meris uirtutibus : & triumphantissimis uictoriis parū
 a nobis in hoc epilogo dicitur . Exigerent enim preclara
 gesta eius integrum uolumen . Accedit quia Rodericus
 Toletanus archipresul in hoc Fernando . iiii . etatis sue
 contemporaneo . historiam clausit . Cuius uitam : gesta
 atq̄ preclara facinora in calce historie sue diserte conte-
 xuit . Temporibus huius Fernādi sedit in cathedra Pe-
 tri Innocentius . iiii . qui ad petitionem baronum : &
 totus regni Portugalie : deposuit uerius suspendit ab
 administratione regia : regem Portugalie dans illi coad-
 iutorem Alfonsum de quo habetur . M . c . grandi de
 suplena negli . prela . libro . vi . post obitum eiusdem

pontificis sedit Honorus .iii. natione Romanus : post
cuius obitum sedit Gregorius .ix. natione Campanus
& Celestinus .iiii. natione Mediolanèn. Romanum
uero imperium gerebat Fredericus .ii. Henrici quodã
imperatoris nepos qui Ottone iam deposito ab electori-
bus imperii: consilio & presidis Philippi regis France
imperator est electus anno Millesimo .CCX. ut refert
Vincencius . Hic Fredericus coronatus fuit Rome ab
Honorio .iii. de facto tamen imperauit non iure : qui
tandẽ depositus & obstinatus anathema Apuliam pent
quem egrotantem Manfredus filius eius naturalis ad
regnum Sicilie ambiens : timens quia conualesceret fecit
suffocari . quo mortuo electores imperii in duos se diui-
dunt : quidam Alfonso regem Castelle filium huius
Fernandi .iii. alii Ricardum comitem Cortumbie : fra-
trem regis Anglie : quo scismate longo tempore durãte
tandem Alfonso rex Castelle gelo ut aiunt cristiane pa-
cis succensus & Gregorii pape precibus resignauit . Ri-
cardo deniq; mortuo electus est Rödolfus comes Anec-
burgensis . Verum licet propositi nostri fuerit genealo-
giam & ortum regum & regnorum Hispanie : clarioraq;
eorum gesta & successus solum a tempore huius Fernãdi
.iii. usq; ad moderna tempora Henrici quarti nunc fe-
liciter regnantis contexere : pro eo quia idem Rodericus
archiepiscopus in sua cronica precedẽtium regum gene-
rationes: gesta atq; successus latiore sermone profecutus est.
Nos tamen quedam preclara ab eo intacta addentes:uo-
luimus sumatum & sub quodam epilogo geuealogiam &
successiones omnium regum percurrere qui ante Roma-
nos & post eos: in Hispania principatum obtinuerunt :
eos etiam qui ex Vandalis : Huguis : Gothis regnarũt
incipientes ab Athanarico primo rege Gothorum : &
demum sequentium regum qui post miseram cladem

Hispanie : & a tempore Pelagii usq; ad hunc Fernandũ
inclusiue regnarunt. Contexuimus etiam clariora eorũ tẽ/
poribus gesta: necnon exterorũ principũ & clarorũ uirorũ
acomdata exempla breuius q̃ uoluimus : ut tandem ce/
teros reges qui post eundem Fernandum : usq; ad hec
nostra tempora in eisdem regnis prefuerunt successiones
pariter & successus aptius continuemus .

Explicit Tertia pars huius historie .

Incipit quarta pars historie Hispanie : in qua enarrantur genealogie successiones & successus regum Hispanie post Fernādū .iii. usq̄ ad Henricū .iiii. nunc feliciter regnantē . Inserūtur deniq̄ egregia documēta ac preclara & comemorāda exempla antiquorū Romanorū : Græcorū & aliorū Priscorū excellentū uirorū ad legētū instructionē

VPEREST VT IVXTA POLLICITUM ordinē quartā partem attingamus in qua referūtur genealogie : successiones ac clariora gesta regū Castelle & Legionis & aliorū regū Hispaniarū post Fernādū .iii. qui Bethicā & Vandaliā a Mauris recuperauit usq̄ ad Henricū .iiii. nūc feliciter regnātē & dū Hispanicas res fideliter referimus : Romanorū & exterorū principū similia exēpla pariter & documenta | mores & uitā hominū tangentia succinte recolemus & primo de Alfonso .x. filio dicti Fernandi.

Capitula quarte partis historie Hispanie .

Capitulū primū de Alfonso .x. filio Fernandi .iiii. & de Violanta eius uxore : & quomodo tēptauit aliā uxore recuperare : & de exitu eius rei : & de eius nobili prole ac de uirtutibus illius | presertim de solertia in legibus cōdēdis .
Capitulū .ii. de liberalitate huius regis Alfonso | & mira ad calamitosos cōpassione : & quomodo grandi pecunia redemit imperatōrē Cōstantinopolitanū captiuatū a Soldano Babilonie : & de claris eius uictoriis cōtra mauros .
Capitulū .iii. quomodo Alfonso .x. recuperauit oppida de Niebla & del Algarbe post longā obsidionē & singularē perseuerantiā : & quomodo incōsulte liberauit regnū Portugalie ab eo tributo quo regibus Castelle tenebatur

ut ad eius curias ueniret : & de maximis scādalis propterea subortis .

Capitulū .iiii . quomodo hic Alfōsus .x . fuit electus imperator Alemanie & de infelici eius rei : & de discordia inter sanctum Ludouicū regē Francie & eundē Alfonsū super iure regni : & de causis discordie : & quomodo fuit dissidium per matrimonium sedatum .

Capitulū .v . quare iste Alfonsus .x . dictus est astrologus : & quomodo de sensu suo presumēs : opera dei dixit melius fieri posse : & qualiter fuit diuinitus correptus de tanta arrogantiā : & de infortunis & incomodis que ex ea causa passus est : & de ceteris incidēciis tēpore suo .

Capitulū .vi . de Sancio .iiii . filio Alfonsi : & de uirtutibus & uictoriis eius : & quomodo recuperauit a Mauris Tarifā & alia loca : & cōbussit magnā classē Sarracenorū & qualiter Alfonsū patrē uenientē de imperto non admisit ad regnum .

Capitulū .vii . de quibusdā crudelitatibus Sancii : & de bellis & scādalis ex ea causa secutis : & de singulari fidelitate Alfōsi Petri de Gugman obsessi in Tarifa : qui passus est filiū interfici ne arcē assignaret : & de mortē Sācii & de aliis occurrentibus suo tempore .

Capitulū .viii . de Fernando .iiii . rege Castelle & Legionis : & de mirificis uirtutibus domine Marie matris & tatrix eius : & quomodo omnes reges Hispaniarū didicerunt eundē Fernādū impuberē & cōtra omnes obtinuit prudētia & meritis predicte matris eius & nobiliū uiroy .

Capitulū .ix . de uirtutibus Fernandi .iiii . presertim in iusticia ministrāda : & de uictoriis eius : & qualiter recuperauit a Sarracenis Gibraltar & alia castra : & de pulcra fabula quā quidā antiquus Sarracenus sibi retulit & de subita eius morte ut creditur propter certas indeliberatas & festinas cedes nobilium .

Capitulum .x. de Alfonso .xi. & de filiis & filiabus suis & de uictoriis eius cōtra reges Bellamarini & Granate : & quomodo alcalá la real & alia castra & de suis & repentinis cedibus quorundā magnatū & de magna ingratitude contra eos admissa .

Capitulū .xi. quomodo Alfonsus emēdatus de Senicia plurimū fuit humanus & magnificus . & quomodo sublimauit quendā Aluarū Nunnii de Osorio & de pessimo eius fine propter illius insolentiam .

Capitulū .xii. de preclaris uictoriis Alfonsi .xi. cōtra reges Granate : Bellamarini & Marrochitanū & preciosis spoliis in bello habitis quę Alfonsus per suos oratores Ro. pontifici trāsmisit . & quomodo idē Alfonsus lōgo tēpore & constantissime obsedit las algeçiras quas recuperauit . & qualiter quidā Sarraceno ut liberaret ciuitates ab obsidione tēptauit regē Alfonsū in suo tentorio proditorie interficere . & de singulari clemētia qua erga eum usus est . & quomodo idē Alfōsus easdē urbes populauit

Capitulū .xiii. qualiter Alfonsus .xi. predictus obsedit oppidū de Gibraltar & de peste superueniēti ī castris eius & de singulari perseuerātia in obsidione . In qua tandem peste obiit relicto herede Petro eius primogenito & de lamentabilibus : sed perpetuo memorandis uerbis Alfonsi ad suos tēpore mortis prolatis . ac de aliis prudentissimis sententiis & furaris uaticiniis cuiusdā greci regis cōsiliarii ad Petrum libere habitis .

Capitulū .xiiii. de Petro primo huius nominis rege Castelle & Legionis .xl. rege post irruptionē Hispanie . & de causis odiorū inter eū & Blācā reginā uxorē suā . & quomodo & per quē rex ipse fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & qualiter maleficio & arte demonum similia fieri possint :

Capitulū .xv. de prole regis Petri & de moribus ac uiciis

eius signanter de plurimis crudelitibus quas infra tres propinquos ac nobiles & regnicolas exercuit. & de quodā sapiēt. respōso regi Petro dato a quodā prudēt. greco.

Capitulū .xvi. de singulari & detestanda cede iussu regis Petri facta de rege Granate dicto Rubeo ad eūdē Petrū secure & cōfidēter ueniēte . & de aliis homicidiis nobiliū & cuiū apud toletū factis & de irreuerētia eius ad matrē .

Cupitulū .xvii. quomodo Henricus & alii fratres regis Petri fugiētes eius seuiā : regē Aragonū petierūt . & de bellis inter dictū Petrū & regē Aragonū & fratres Petri quomodo Henricus regni titulū assumpsit : & regnū Castelle potenter ingreditur .

Capitulū .xviii. quomodo rex Petrus & princeps Degales cū copiis Anglicorū pugnauerūt cū Henrico qui pro ea uice uictus fuit . & qualiter iuit infantā & collectis gentibus Petrū insequitur : & tādē eū interfecit apud oppidum demontiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos .

Capitulū .xix. de Henrico .ii. rege Castelle & Legionis & de calamitanibus quas passus est post interfectionē fratris . & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punuita creduntur .

Capitulū .xx. q̄ regū delicta pro rei publice quiete plerunq̄ toleranda sunt non uindicāda . & de malis que fecuntur ex talibus homicidiis & uindictis quod ostenditur plurimis documētis & exēplis sacre scripture . & de ceteris incidentibus tempore huius Henrica .

Capitulū .xxi. de Iohanne .i. rege Castelle & Legionis dicti Henrica filio . & de clarissimis uxoribus & filiis eius & de bello cū Portugalesibus & de causis eius . & de infelici fine eiusdem belli .

Capitulū .xxii. de secūdo bello inter Iohānē regē & ducē Alencastrie filiū regis Anglie . & de causis eiusdē belli

& de cladibus & malis ex eo secutis . & rādē de felici cō/
cordia per matrimoniū Henrrici filii Iohannis regis cū
Catherina filia dicti ducis . & de sopinata & festina morte
eiusdem regis Iohannis & de illius uirtutibus . & accidē/
tibus suo tēpore in ecclesia dei .

Capitulū . xxiii . de Henrrico . iii . Iohannis filio rege Ca/
stelle & Legionis & de clarissimis filiis eius . & de infante
Fernando eius fratre minore natu . postea rege Aragonū
& de uxore & inclitis filiis eius . & quomodo omnes His/
panie uix tantā nobilitatē sustinere potuerunt .

Capitulū . xxiiii . de uirtutibus huius Hērrici . iii . prefer/
tim de ingenti eius religione & de iusticia | & liberali/
tate . Demū de filiabus eius quibus nupsērunt | presertim
de uirtutibus Marie que data ē uxor regi Aragonū & de
tēpestina morte dicti hērrici & de occurrētibus suo tēpore

Capitulū . xxv . de Iohāne . ii . Henrrici filio rege Castelle
& Legionis qui regnare incepit in cunabulis & de Ca/
therina matre & Fernando patruo tutoribus eius . & de
uxoribus & filiis & filiabus suis . & de preclaris uictoriis
Fernādi tēpore infātie Iohānis . & qualiter recuperauit
antiquerā & singulari fide & igētibus uirtutibus Fernādi
Capitulū . xxvi . de uacatione regni Aragonie per obitū
Martini regis | tempore dicti Iohānis regis Castelle & de
cōpetitionibus in dicto regno . & qualiter Fernandus cū
presidiis regis & regni castelle regnū Aragonie optinuit
captiuato comite Vrgellēn .

Capitulū . xxvii . de singulari cura & industria Iohannis
regis Castelle & Fernandi regis Aragonū pro extirpati/
one scismatis in dei ecclesia . & qualiter pro bono unio/
nis se subtraxerūt a benedicto . & quomodo sūmis affec/
tibus laborarant pro cōgregatione concilii Constāciēn &
de unione ibi secuta .

Capitulū . xxviii . quomodo Iohannes rex Castelle duxit

uxorē inclitā Mariā filiā Fernandi patruī sui . & de matrimonio Henrici infantis cū Catherina sorore Iohannis & de dissidiis ex ea causa subortis . & de Iohanne rege Nauarre & Blanca uxore eius . & de Aluaro de Luna miro modo acceptissimo regi Iohanni . & quomodo Iohannes rex Nauarre & fratres Aluarū persecuti sunt .

Capitulū . xxix . de intestinis dissidiis inter Iohannē regē Castelle & Alfonsū & Iohānē regē Aragonū & Nauarre & fratres suos occasione Aluari . & quomodo infans Henricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus & tandē relaxatus . & de magna congregatione exercitus utriusq; partis & de concordia inter eos facta per mediū legati apostolici & inclitarū reginarū castelle & aragonie .

Capitulū . xxx . de clarissima uictoria Iohānis regis Castelle cōtra Sarracenos . & de innumera multitudine Arabū occisorū . & de iterata discordia inter Iohannē regem Castelle & Iohānē regē Nauarre & infātē Henricū propter Aluarū de Luna & gubernationē regni . & quomodo obsederūt & ingressi sunt oppidū de medina ubi erat rex Iohannes . & de reuerentia ei exhibita & fuga Aluari .

Capitulū . xxxi . de redditu Aluari ad regē . & de iterata discordia . & de bello apud oppidū de Almedo in quo Iohannes rex Nauarre & Henricus & sibi adherentes fuerunt uicti . & de confiscatione dominiorū suorum . & tandē de concordia secuta . & infelici exitu illorum : qui contra regem arma mouent .

Capitulū . xxxii . de ingenti affectu Iohānis regis Castelle ad Aluarū de Luna cuncta regentē & cuius sūma dilectione nullis monicionibus nec iminentibus periculis retrahi poterat & tandē ob Aluari insolentiam : amor in odiū mutatus est . & quomodo singularius corda regum sūt in manu dei : que facile quo uult ea dirigit . & de nobilitate regalis animi & de multis exemplis que ad ema-

rem adducuntur .

Capitulū . xxxiii . qualiter Aluarus de Luna predixit ruinam suā : quē tandē Iohannes rex Castelle apud ciuitatē Burgēn incarcerauit & facto legitimo processu decolarū publice iussit dominiis & bonis partim cōficatis partim filiis concessis .

Capitulū . xxxiiii . de uirtutibus regis Iohānis & de eius felici obitu . & de erectione Henrici . iiii . filii eius in regē eo uiuēte & de obitu Alfōsi regis aragonū apud Neapolī

Capitulū . xxxv . de scismate in ecclesia dei extirpato apud cōstātiā tēpore huius regis Iohānis Castelle . & de Martino papa ibi electo & de Eugenio eius successore . & de congregatione concilii Basiliēn tēpore eiusdem Eugenii & de infelici exitu illius congregationis & ceteris occurrentibus suo tempore .

Capitulū . xxxvi . de Henrico . iiii . filio Iohānis moderno rege . & quomodo in initio regni sui quietauit omnes differētias cū Iohāne rege Nauarre sibi reconciliās barones extra regnū existētes . & demū quomodo post prestatā reuerētā Calisto pape . ii . nouiter assumpto : regnū Granate potenter ingreditur plurimis magnatibus regni comitatus & quomodo duxit uxorē sororē regis Portugalie

Capitulū . xxxvii . de dissidio inter Iohānē regē Nauarre & Carolū filiū suū . & qualiter Henricus rex Castelle fauebat Carolo quo mortuo regnū Nauarre potēter ingreditur aliquas terras sibi subiectēs . Deinde qualiter principatu Cathalonie Iohanni regi Aragonū rebellante Iohannes rex Castelle sūma moderatione usus dominū Cathalonie sibi oblatum nō admisit & de causis quare hoc fecit .

Capitulū . xxxviii . qualiter tēpore huius Henrici . iiii . oppidum de Gibrāltar & plura alia loca recuperata sunt Mauris expulsis & de uirtutibus & preconiis huius Henrici . & qualiter plurimos ad magnos honores

sublimauit & de ceteris preclaris ab eo & suo tēpore ge-
stis . presertim qualiter fuit magnificus & liberalis . &
qualis liberalitas est laudāda uel improbāda in principe .
Capitulū . xxxix . de strenuitate huius Henrici . iiii . & de
eius humanitate : pietate & mansuetudine & ceteris illius
uirtutibus : presertim de tēperantia & sobrietate . & quo-
modo fugiebat ornātū regiū & queuis molia delicamenta
Demū qualiter plurimos nobiles exaltauit . & quomodo
delectabatur in uenacionibus & de incomodis huius
exercitii frequentati .

Capitulū . xxx . de his que acciderunt in ecclesia tēpore
huius Henrici & de romanis pōtificibus qui eo regnā-
te presuerunt : presertim de eōrum laudibus & preclaris
gestis & de opusculis auctoris huius historie sub eisdem
pontificibus & illorum iussu editis . & de Frederico im-
peratore & de duplici eius aduentu ad urbem romanā

Prologus in Quarta parte :

Ogit scribēdi ratio & rerū magnitudo ut in hac quar-
ta & ultima parte post enarratas breui stilo genealo-
gias successiones simul & successus regū Hispanie presertim
Castelle & Legionis usq; ad gloriofissimū Fernandū hu-
ius nominis . iiii . qui Hispalē / Cōrdubā & totā pene Vā-
daliā & Bethicā lucrō fidei catholicē adiecit : historiā ipsā
cōtinuemus etiā genealogias : successiones & clariora gesta
sequentū regū post eundē Fernandū usq; ad Henricum
. iiii . nunc feliciter regnantē . Verū ut historiā ipsā pul-
chrorē elegantiorēq; reddāmus solitū obseruabimus or-
dinem . Nam ad narrationes rerū Hispanarū aliqua in-
signia & preclara ac relatu digna gesta & dicta tam ex
sacra scriptura : q̄ ex annalibus Romanorū priscorum &
Grecorū similia exēpla aptabimus moraliaq; documenta

& sapientum sententias addemus ut qui hanc Hispanie
historiã percurrerit . ceterarũ etiã partũ clariora facta le-
gisse letetur . & aliquid ad humane uite informationem
attigisse uideatur . Demũ historiã ipsã rerũ Hispanicarum
altius repetemus . pro eo maxime quia prefati Roderici
Toletani historia : regũ sequentũ tẽpora nõ attigerit . sed
solũ in eodẽ Fernando . iii . narrationẽ clausit . Itaq; age-
mus in hac quarta parte de . xi . regibus qui post Fernã-
dũ . iii . predictũ in Hispania . Castella uidelicet & Legi-
one rgnarũt : atq; in prouinciis eidẽ principatui subditis
& de eorũdẽ regũ genealogiis & successiõibus ac claris
gestis : nec omnia particulatim tangemus . sed solũ illu-
striora . quilibet enim rex pro rerũ occurrentiũ magnitu-
dine & uarietate . unũ expeteret uolumen . si cuncta cõ-
texeremus . Verum quia in occurrentibus aut recentibus
rebus scribere : nõ parũ discriminis & difficultatis uerti
solet . pro eo q; iuxta scribentũ uarias passiones plerũq;
uaria aliquando ficta narrantur . Nos ueritatẽ rerũ ge-
starũ pro scuto sumẽtes . nec adulationibus : nec odiis uin-
cemur . Sed prout ex ueridicis Hispanie annalibus carpere
potuimus : & ab egregiis & omni exceptione dignis per-
sonis ab illis presertim qui nõnullis ex narrandis rebus
interfuere didicimus : rerum gestarũ seriẽ describemus .
absit enim ut ipsa historiarũ noticia que ad eruendã ueri-
tatẽ inuenta est : contra eandẽ ueritatẽ militet : Nam teste
Isidoro . sapientes preterita hominũ gesta ad institutionẽ
presentiũ historiis demandarunt que & si sũmis retro tẽ-
poribus acciderũt : si tamen ueritate nituntur . q; maxime
nos dirigũt atq; quodã certo testimonio admonent que
sequi : que rursus uitare debeamus . quosdam enim longe
magis priscorũ gesta mouet : q; uisa recenter . ut enim in-
quit Gregorius ex transacta priscorũ hominũ uita didi-
cimus qualiter nos in subsequenti conuersari debeamus

& castodorus instructus redditur animus ad futura quādo preteritorū preclara gesta ad memoriā recolimus .hinc poeta ait preteriti ratio scire futura facit . Ea de re Cicero cū de oratore agit.historia inquit tēporū testētis est ac lux ueritatis : uita memoriē : magistra uite.Incipientur igitur ab Alfonso . x . filio gloriosi Fernandi . iii . de quo paulo ante egimus .

Capitulū . i . de Alfonso . x . filio Fernandi . iii . & de Violāta eius uxore & quomodo tēptauit aliā accipere uxorē:& de exitu eius rei & de eius nobili prolē & de uirtutibus illius presertim de solertia in legibus cōdendis .

ALFONSVS huius nominis . x . glorioso Fernādo . iii . patri eius in regnis successit āno domini Millesimo . cclii . hic . lxxiii . rex fuit post Athanaricū . i . regē Gothorū . & . xxxviii . a Pelagio . i . rege post cladē hispanie . Regnauit autē . xxxii . annis duxit uxorē Violantā filiā Iacobi regis Aragonie . ex qua cū prolē nō susciperet arbitrans defectū generandi in ea fore misit oratores ad regē Dacie petens in uxorē speciosissimā eius filiā dictā Cristianā . Ille uero ob celebratē nominis Alfonsi regis filiā comitatā pluribus nobilibus suis ad eum transmisit & tandē Hispalim applicuerūt . Interim uero domina regina Violanta ex Alfonso concepit & peperit inclitā Beringuelā . postea dominā Guādalfaiare . Cū igitur Alfōsus intelligeret filiā regis Dacie ab eo tātopere exoptatam aduentasse ingenti rubore & uerecūdia confusus est : nec sciebat quo nā modo tante leuitati cōsuleret : non tamen illius pudiciā attēptauit . sed sūmo studio remedia inq̄rebat : quod Philippus frater eius conspiciens qui erat abbas Valisoleti & de caueis rubeis aelectus ecclesie hispalē clericatu dimisso : obtulit se Cristianā ducere ī uxorem : que res gratissima admodū fuit regi Alfōso : deditq̄

in dotē aluā & Valdecorneia & alia plurima castra & do-
minia . sic itaq̄ perniciosū huius facti initiū accomodato
fine reparatur . Alfonsus igitur Violantā plurimū dilexit
& genuit ex ea Fernandū primogenitū qui postea cōtra-
xit matrimoniū cū domina Blanca filia sancti Ludouici
regis Francie : ut inferus tangetur . obiit autē Fernāus
ipse uiuente patre . genuit deniq̄ idē Alfonsus alios fi-
lios Sanctū uidelicet qui postea regnauit : ac Iohannē &
Iacobū ac Petrū : Berengariā & Leonorā . Ex concubina
uero genuit Beatricē que fuit uxor Alfonsi regis Portu-
galie . Ex qua genuit Dionysium qui fuit rex Portugalie .
Iohannes uero secundo natus eiusdem Alfonsi regis
fuit ualde strenuus & animosus in armis : duxit uxorem
dominā Margaritā filiā magnifici marchionis mōtisser-
rati : ex qua duos filios genuit : hic Iohannes preclara
bella gessit contra Mauros : plurimacq̄ castra & oppida
ab infidelium faucibus eripuit : toto tēpore huius Alfonsi
exulauit infans Henricus frater eius ut ait Cusentinus
quia eundē Alfonsū fratrem non satis honorabat nec unq̄
manū regis ut moris est uoluit osculari : quare idē Hen-
ricus Rome senator effectus est fauentibus sibi quibusdā
nobilibus : Tandē fauēs Corradino contra Carolū regē
Sicilie ab eo in regno uictus est . Vt igitur ad Alfonsū
redeamus fuit hic princeps excelsi ac magni animi & ad
grandia mentē dedit : nā uelut teste ysidoro : Moises le-
ges hebreis tradidit . Lycurgus Lacedemoniis : Solon
Atheniesibus . Romanis uero Numa Pompilius prout
a numinibus acceperat . Sic hic Alfonsus legibus con-
dendis deditissimus fuit . Nam conspiciens per diuersa
uolumina plurimorū principū & populorū leges disper-
sas fore : eadē curiositate qua olim romani usus est . Illi
enim Augustino teste post Romā conditā ab Atheniē-
sibus leges Solonis receperūt : quas tamē postq̄ accepere

meliores ac comodiores facere conati sunt . Idq̄ ut de legibus Lycurgi Lacedemonii ferūt: quibus Lycurgus ipse ex Appollinis auctoritate leges illas se instituisse finxerit quod romani credere noluerunt . Qua de re leges . ut ab hominibus non a diis latas admisere : Nec aliter Alfōsus effectit . leges enim romanas in regnis suis legi fecit licet minime eis subiiceretur . Demū ex omnibus sūma moderatione & ratione ac equitatis uibramine . septē libros quos partitas uocant instituit & salubriter cōpilauit in quibus sacratissime leges non solū ad causas hominū decidendas : sed ad diuinū cultū dirigendū augendumq̄ continentur . Deniq̄ idē Alfonsus rerū in orbe gestarū librū accomodatissimū per sapientes scribi fecit . quē generalē historā hispani appellant . Rursus hic Alfonsus ad arma strenuo se uertens : regnū Murcia a Carthagine noua usq̄ ad Chinchilla a sarracenis recuperauit : Murciaq̄ cristianis populauit : quā ciuitatē plurimū dilexit & illa fidelissima ei fuit in aduersitatibus suis ut inferius tangemus :

murcia

Capitulum . ii . de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos cōpassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorē Cōstantinopolitān captiuatū a Soldano Babilonie & de claris uictoriis eius contra Mauros .

LVRIMIS quidē uirtutibus Alfonsus predictus fuit presertim liberalissimus munificus atq̄ magnificentissimus erat . inter plurima igitur illius principis magna gesta breui aliqua differemus . Cū enim apud ciuitatē Burgē sollemnissimas nuptias celebraret Fernādo dela cerda primogenito filio suo cum domina Blanca filia sancti Ludouici regis Francorū . interfuerunt inuitati ab eodē Alfōso multi p̄ncipes de maionibus orbis . uidelicet Philippus primogenitus eiusdem sancti regis Ludouici

qui postea regnavit in Francia . Rursus Eduardus etiā
primogenitus Anglie qui nepos erat filius sororis Alfōsi
Itē infans Petrus primogenitus Iacobi regis Aragonie
Itē infās Sancius frater eius . Itē Fredericus & Emanuel
& Philippus infantes fratres Alfonsi . Item Sancius ac
Petrus & Iohannes infantes filii eiusdem regis Alfonsi
eratq; tanta inibi congregata nobilitas . quanta a multis
seculis pacis tempore coadunata non reperitur . quibus
principibus tam excelsa tanq; assidua parabat conuiuia
ut excedere uideretur Cayum Caliculam & Vitellium . q
ut ait Suetonius . prandia & cenas simul regibus pararūt
adeo ut in una famosissima cena duo millia electissimorū
magnorūq; pisciū . & septē millia auiū siluestriū in eduliū
preparasset : hic Alfōsus Metellū excessit qui ut aiūt fa-
mosā imo infamē fecit cenā . cuius excelsum distulius est
referre q̄ intelligere . Itaq; nō facile credi posset . quāta fuit
Alfōsi industria in eisdē festis atq; cōiuiis : quātus mini-
strorū ordo : quāta sedulitas obsequii : quanta urbanitas
hospitis . ubi Alfonsi iussu uictualibus in foris dimissis .
nullus erat custos ut quisq; quibus uellet frueretur . nu-
mularii publice aderāt qui omnibus forētib; quas pe-
tebant pecunias dabāt : & erāt alii deputati ut si quē male
uestitū uiderent Illicō indumentis iam factis tegerent :
ne diferendo negare uiderētur . festis uero finitis . incre-
dibilia dona eisdē principibus cōtulit nec fuit quisq; ita
minimus qui regis liberalitate fraudaretur . Vt igitur pau-
cis agā . tāta fuit eius liberalitas ut quēadmodū de ro . po-
Valerius ait sicut tantū accepisse uix inuidiā uitare potuit :
sic tantū tribuisse gloria carere nō potuit . Ceterum eisdem
nuptialibus festis durantibus allata est oportunitas ut
alia Alfonsi regis excelsa magnificentia & ingens pietas
toti orbi claresceret . Cum enim Imperator Constantino-
polititanus ob cristiāni populi demerita a perfido magno

Soldano Babilonię bello uictus & captus foret : & de-
 cem milibus marcharum argenti eius relaxatio esset com-
 posita Imperatrix uxor eius Romanū Pontificem arces-
 situit qui partem tertiam redemptioni donauit : Rex de-
 niq; Francię cristianissimus certam quotam itidem per-
 soluit : poscebat igitur ipsa Imperatrix ab eodem Alfon-
 so cuius liberalitatem & uirtutes audierat ut sibi atq; tā-
 pio operi subueniret. Alfonsus igitur honorifice Impe-
 ratricem suscepit . & in regia aula unacū regina consorte
 locauit : cumq; conspiceret redemptionem Imperatoris
 in longum protrahi . considerans illud Ambrosii . quia
 illa uera est liberalitas ut fratres ac proximos tuos non
 despicias : si eos in manibus hostium cecidisse cognoscas
 Quoniam melius est ut ipse subuenias : quibus pudor
 est ab aliis sumptus deposcere : aut alteri postulare subsi-
 dium : attendens deniq; quia proprium est liberalis &
 magnifici libēter ac cito facere quia teste Seneca . Duplex
 est benignitas . cui accedit celeritas : quare idem Alfon-
 sus Imperatori simul & Imperatrici compatiens eam ad
 prandium cum regina fecit inuitari : illa uero uouisse as-
 seruit . nunq̄ ad mensam sedere : nisi liberato Imperatore
 pariter & marito . Rex igitur Alfonsus audito tam insi-
 gni facinore coniugalis fidei . ei simul & infortunio totis
 uisceribus compatiens ad Imperatricem uerba fecit : ex-
 orans ut leta & consolata pranderet : pollicens infra decē
 dies totam argenti summam liberaliter numeraturum .
 Addidit deniq; uelle oratores ad Soldanum dimittere q̄
 Imperatricem incolumem conducērent & pro liberatio-
 ne instarent : igitur infra eundem terminum uniuersam
 argenti summā persoluit : Voluit tamē id quod ab Impe-
 ratrice sumopere petiit . Vt Romano pontifici atq; regi
 Francię quicquid ab eis exegerat illico restitueret : quod
 & nobilis Imperatrix effectualiter impleuit . Extollenda

certe & perpetuis laudibus consecranda est huius Prin-
cipis liberalitas . quę enī excelsior magnitudo animi esse
potest : q̄ magnum Principem a misera magni Principis
seruitute abducere : & tantam pecuniam contemnere ut
tantum principem redimeret : Nec enim fratrem & pro-
ximum licet per multa terrarum spacia remotum atq̄ in-
cognitum neglexit : quia ut inquit Gregorius : Vera cō-
passio diuidi locis nō potest : & si corpore longe disiun-
gitur : mēte tamē quę diligit habet : Hic Alfōsus q̄ndiu
humilis fuit uictor extitit quia scriptum est : uir humilis
loquetur uictorias . Cum uero se supra se extulit & aro-
gantiam induit : infelices successus expertus est . Huius
enim regis temporibus Rex Granate munitus auxilio
Maurorum Africę . rupta treuga quam cum Rege Al-
fonso pepigerat plurima castra regni Murcię uī obtinuit
deinde obsedit ciuitatem de Xericio Imbethica & occu-
pata ciuitate arcem diuersis machinis debellabat : quam
nobilis uir Gasias Gometii Carrillo custodiebat : dirup-
tus igitur muris in interfectisq̄ custodibus : solus Castella-
nus mansit : qui ultra humanas uires non dixerim se . sed
duo parua mētia quę intracta restabant . custodiebat . fe-
citq̄ grandem stragem in Arabes . quod Rex Granate
cōspiciens ne interficeretur sed uiuum omnino caperent .
districte p̄cepit quodq̄ ut facilius explerent : curuatis
ferris eum trahebant : qui carnes trahi undiq̄ maluit q̄
uiuus capi : tādē amplius agere non ualens captiuatus
est . Quem rex Granate ob eius ingentem fidem liben-
ter cōspexit . eumq̄ de illatis uulneribus sollicite curatum
incolumem Regi Alfonso transmisit . Superauit profe-
cto hic Gomecus duorum brutorum cōstantiam in ob-
sisione Mutinēses . Rursus nec illi par fuit L. Antonius
Perusie & Q. Cicero . qui obsessi in Gallia fortissime obsi-
dionem tulerunt . nec ipsi Cretenses pares fuere Gomeco

qui in obsidione Metelli ad ultimam penuriã compulsi iumentorum urina sicum sedauerunt. Sed Gomecius nos- ter Saguntinos nostros imitatus rores noctis ob aque defectum lambebat Numantinorum quoq; fidem emu- latus est. qui a Scipione obsessi ob uictualium defectum humanis carnibus pascebantur nec aliter egeruntur Ca- laguritani. q; a Pompeio circumsepti uxores & filios de- uorarunt. Sic & Aquilegienses qui sub duce Menosilo obsessi. a Maximino pro neruis funes ex capillis matro- narum ad arcuũ & balistarũ usum fecere. idq; teste Liiuo Romę actum comperimus: quo euenit ut ueneret calue- templum a Senatu constitueretur.

Capitulum iii. quomodo Alfonso. x. recupera- uit oppida de Niebla & del Algarbe & quomo- do incõsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus castelle tenebatur & de scan- dalis propterea subortis

ALFONSVS itaq; .x. de quo sermo est. in regni sui iniciis oppidum de Niebla in Vádalia per Sarra- cenos diu occupatum mensibus decem obseditq; illudq; machinis continuo debellauit. Occurrit tamen in castris suis innumera quedam muscarũ plaga que man- ducare homines non sinebãt: quin & illas unacum cibis commanducarent: Ex qua re omnes fere de castris uen- tris fluxum quem disinteriam uocant incurrerunt. plu- rimiq; moriebãtur: Cũ barones & milites regi suaderet ut ab obsidione discederet. ille tamen perseuerandum di- xit. in re incepta ut alter Ioab in obsidione Rabba: qui ut scriptura sacra restatur. suorum suasionibus nõ acqui- euit. donec ciuitas licet cum suorum incomodo caperetur Sciebat enim quia ut Hieronimus ait absq; perseuerãtia

nec qui pugnat uictoriam: nec uictor palmam triumphi
assequitur. Vix itaq; Alfonsus uerba expleuerat: illico
duo monachi ad Regem accesserunt: monentes ad perse-
uerantiam obsidionis. quoniam Mauri uictualibus ca-
rebant. muri deniq; rupti erant. plagā uero muscarū pol-
licebantur cessare. si eorum consilio Rex annueret: per-
suaserunt enim regi ut publica banna acclamarentur: ut
quisquis certam muscarū summam ad quosdam puteos
prope castra afferret duos turonenses argenteos pro sa-
lario obtineret. qua industria euenit: infra biduum tribus
profundis puteis muscarum spurcitiis repletis: plaga
muscalis simul & dissentiente morbus penitus cessarent:
qua re a Sarracenis cognita. non modo Regi oppidum
dedere. sed & alia castra & oppida ad comitatū Algarbi
spectantia presertim Gibraleon. Huelua. mora castro Ma-
rin. & quāplura alia: post predicta uero. Hic Alfonsus
quandam filiam bastardam uxorem dedit Alfonso regi
Portugalie. cui dotis gratia castra & patriam de Algar-
be quam pauloante a Mauris euicerat liberaliter assign-
auit. Ex quo tēpore Reges Portugalie. Algarbi Reges
sele intularunt. Predictus igitur Alfonsus Rex Portu-
galie ex eadem Alfonsi filia genuit Dyonisium. Hic fa-
ctus adolescens cum nobilissime indolis ualde prudens
atq; decorus foret. Regem Alfonsum auum suum apud
Hispalim uisitauit. cui enixe & pro singulari munificen-
cie dono postulauit quatenus regnū Portugalie digna-
retur. ab eo tributo liberare quo Regibus Castelle & Le-
gionis tenebatur: uidelicet ut ad eorum curias Reges
uocari accederent. & demum trecentos Milites contra
Mauros requisiti mittere astringerentur: Rex uero Al-
fonsus & si rem difialem conspiceret. paululum substitit.
Sequitus tamen cuiusdam militis consiliū: ut alter Amō
filii Dauid qui consilio Ionadab rem fecit sibi & populo

Algarbe

dānosam. ut erat magnificentissimus nepoti cū suo. nec minus totius regni discrimine complacere decreuit. Res igitur ad consilium deducta est. Cum itaq; egregius & nobilis uir Nūnius de Lara quid sibi uideretur dicere moneretur: dignū est inquit Rex ut plurima huic clarissimo nepoti tuo beneficia conferas: id enim natura. id tuorum suorumq; ātīqua nobilitas exoptulat. & tibi in nata profusa liberalitas. Verum ut regnum Portugalie ab hoc tributo. non tam persone tue quam substantie regnorum tuorū debito. tam facile liberet. neq; decere nec te id facere posse uideo. Alfonsus igitur Rex qui iā rem animo conceperat. contra Nunnium uerba non satis decentia indignatus protulit: eumq; odio habuit. sicut Sedechias. Rex Hieremiam odiuit. pro eo q; rem ingrātam sed ueram & uilem ei dixerat. Alfonsus igitur ceteros afflagitat illi uero. quo Regis uoluntas tenderet conspicientes. Regem nepoti. complacere debere. consulebant. quod & Rex sine mora expleuit. Nunnius uero ea hora nec petita nec obtenta Regis licentia discessit. fuit enim res ipsa maioribus. regni ingrātissima ne dixerim incommodissima: quippe quę unam præcipuam causam futuris magnisq; dissidiis attulit. nō enim paulo post Philippus infans frater Regis. & Nunnius de Lara predictus. ac Lupus Didaci de Haro. & Stephanus Fernandi de Galicia. Fernandus item Roderici de Castro ac Ximenus. Roderici dominus delos Cameros & Aluarus Didaci de Asturias. ac Lupus de Mendoga. plurimiq; alii Barones ultra numerum trium milium se a naturalitate & fide simul & obedientia Alfonsi Regis expediuerūt. eāq; ei subtraxerunt. ad quos placandos cum Rex Alfonsus quosdam mitteret causamq; discessus quererent. dixerunt illud Micheę prophete Volimus restaurare regnum. & restituere sicut erat āte. Ad Regē itaq; granate accesserūt

bellumq; contra Alfonsum Regem acerbissimum gessit
ruit. non sine maximis cladibus quod non paruo tem-
pore durauit. Nec ab re. nã Hieremias propheta pesti-
lentes uocat. eos principes qui minuunt ciuitatis & regni
iura quare de eis ait. luxit terra & infirmata est pulchri-
tudo populi. quia principes transgressi sunt leges patrum
& ius mutauerunt. dissipauerunt pactum: propter hoc
maledictio uorabit terram. Longe aliter dux & princeps
Machabeorum effect: de quo scriptura ait quia dilectis-
simus & honoratissimus a populo fuit quia dilatauit glo-
riam regni sui. Quare dilatatus est honor eius & fines
gentis sue.

Capitulum .iiii. quomodo hic Alfonsus .x. fuit
electus Imperator Almanię & de infelici exitu ei-
us res. & de discordia inter Sãctum Ludouicum
Regem Francię & eũdem Alfonsum super iure
regni & de pace secuta

Vamq; igitur hic Alfonsus .x. ob eius sagax inge-
nium & ingentem liberalitatem & ad omnes mu-
nificentiam per totum fere orbem cõmendatissimus
esset. Viciis tamen non caruit. Fuit enim nõ tam magni
quam superbi elatiq; animi arrogans plurimum & qua-
dam sui sensus singularitate confusus. Demum egregio-
rum operũ emulator erat. nec enim modo maxima queq;
agredi conabatur. & illorum erat auidus. sed potius in-
uidus uidebatur. quicquid enĩ pulchri quicquid memo-
ria dignum. a quouis gestum cernebat. acerrime debebat
ab eo gestum non fuisse aut effici non potuisse: Imitatus
Iulium Cęsarem ut Suetonius refert. qui cum orbẽ circu-
ens gades Hispanię aduenisset ibiq; Alexandri imaginẽ
uidisset. ingemuit suamq; ignauiam detestãs. quod nihil

a se memorabile esset actum. ea etate. qua alexander orbē subiecerat. Et ut paucis agamus tam cupidus glorię fuit Alfonsus ut aliquando glorię suę . ut ita dixerim indignaretur: si alius quouis modo eius particeps erat. plerūq; enim duces ac capitaneos suos uictorias insignes obtinuisse dolebat. Imitatus Alexandrum magnum quem Quintus Curcius recolit: qui audiens agis Regem Lacedemoniorum rebellantem . Cum postea Antipater eius nomine illū uicisset. hostes quidem suos uictores fore gauisus est: sed Antipatrum uicisse tacitus indignabatur . suę glorię detractum arbitrans quicquid accreuisset aliene: Ceterum Alfonsus de se supra se plerūq; presumebat & non nulla non satis deliberare temptauit . Est enim ut inquit Seneca prudentis Principis. quāta sit res concupita discernere. & non cito facilia iudicare. quę optat. atq; in magnis dubiisq; rebus. non diffinire. sed suspensam tenere sententiam. Nam Alfonsus ipse ab aliqua parte electorum imperii Romanorum Imperator electus est. Quamq; in discordia . Tandem cum re indigesta nec magnitudine eius pensata . ad imperium suscipiendum pergeret. cognita eius elatione imperii ne dixerim cōfirmatione. sed nec possessione potitus est. licet ut quidā referunt callide actum est. ut occasione uitandi scismatis in imperio Romani Pontificis iussu iuri imperii resignare uisus esset. idq; egit apud Belicardum prope Auinionem sic non nullos duces sub Aureliano per ambitionem imprudenter ad imperium orbis aspirasse legimus. nec ad concupitam potestatem deuenere. sed penas ambitus luebant. Fuit deniq; Alfonsus & in ceteris rebus infortunatissimus . Nam rediens in Hispaniā non paruas perpeffus est persecuciones. reperit enim plurimas funestas nouitates primo inuenit fore mortuum Fernandum eius primogenitum. filium . Reperit etiam Reges Granate

& Belamarini dictū a Benynçaf magnas intulisse clades in Vandalia & Bethica ubi cesi fuerunt Sancius infans Aragonie & Archiepiscopus Toletanus. Verum cū cognouisset Sancium filium eius secundo natum post Fernandi primogeniti mortem uiriliter & strenue ac summa cum prudentia & dexteritate patriam ab infidelibus defendisse illosq; a Bethica expulisse. obtinuit q̄ omnes status regni Sancium predictum in primogenitum iuraret & reciperent. non obstante q̄ ante eius ad imperium discessum Fernandus primogenitus fuerat iuratus & post illum Alfonso dela cerda eius filius: Aiunt tamen non nulli Sancium præter omnem Alfonsi uoluntatem ad primo genituram fuisse assumptum. quinimo. asserunt eundem Sancium Alfonsum eius patrem ex imperio uenientem ad regni gubernationem non admisisse. ut inferius tangemus. Hic Rursus Alfonso licet strenuus in armis fuerit nō tamē felix. suo licet tēpore aliqua pars regni Murcię regno Castelle cessit: Sed ut quorūdam est opinio. id a patre inclitissimo Fernando effectum fuisse. Rursus hic Alfonso non caruit uicio crudelitatis sed & ingritudinis quosdā enim nobiles sibi fidissimos. emulorum sugillatione occidi iussit: Huius deniq; Alfonsi tempore nō parua orta est discordia inter Sanctum Ludouicum Regem Francię & eundem Alfonsum Regem Castelle. Ludouicus enim filius erat ut diximus domine Blance primogenite Alfonsi. viii. Regis Castelle. Ex cuius successione regna sibi debere pretendebat. Nam Rex Fernandus .iii. pater eiusdem Alfonsi filius erat Domine Berunguele filie secundo nate Alfonsi viii. predicti. Sed ad sedandam tam pestiferam discordiam matrimonium contractum fuerat inter Fernandum de Lacerda primo genitum huius Alfonsi. x. Dominam Blancam filiam Sancti Regis Ludouici. Ex quā idem Fernāus genuit

Alfonsum & Fernandum dela cerda neuter tamen in re-
gno successit. Sed Sancius secundo natus eiusdem Al-
fonsi .x. quem Alfonso ipse in Regem sibiq; omnes de
Regno iurare obtinuit. Cum tamen ad eum regna mini-
me ut aiunt spectabant sed ad predictum infantem Fer-
nandum dictum dela cerda primogenitum Alfonsi etiã
primigeniti. Huius Alfonsi .x. nepotem Sancti Ludor-
uici ex filia ut diximus.

Capitulum quintũ Quare iste Alfõsus .x. dictus
est astrologus & quomodo arroganter opera dei
dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus
correptus & de infortuniis & in cõmodis que
ex ea causa passus est & de ceteris incidentiis
tempore suo

Ec solum hic Alfonso .x. nominis sui gloriam in
legibus condendis in effundendis diuitiis ceterisq;
magnificis gestis ampliari contentus est: sed aut arro-
ganter aut quia natura ad id eum impellebat. Astrono-
mia delectabatur. Quare & astrologus appellatus est.
cuius nomine nescio an sapiẽtia tabule Alfonsine & alie
astrologice considerationes compilate sunt. & sub eius
regio nomine lustrantur: Rursus Alfonso appetitor
erat laudum, sed rebus ipsis magnifice gestis. potius q̃
adulatoriis sermonibus letabatur. Cum enim pro adi-
piscendo imperto ut diximus in Almaniam pergeret:
apud Narbonam quendam eloquentissimum oratorem
orationem de eius laudibus habere desiderantẽ perorare
prohibuit. dicens exornatas uerbis laudes ad Principes
adulationis aut metus fuisse suspectas. addens talia lau-
dum preconia non nisi mortuis. qui illustra egerunt de-
bebãtur. cum scriptum sit. lauda post mortem magnifica

post confirmationem : Imitatus. Poscenium nigrum imperatorem .qui ut Helius sparcius in eius uita ait .cū quidam eximius orator qua die Poscennius Imperator creatus est. Panigericum laudum suarum recitare uellet . dixit scribe laudes Marii uel Hannibalis aut cuiuscumque ducis optimi uita functi .& dic quid ille egerit. ut illum nos imitemur . Nam uiuentē laudare. irrisio est. maxime Imperatores a quibus beneficia sperantur. Rursus facile est eos ad celos usque attollere & diuina de eis scribere . qui proscribere aut necare possunt . Hic Alfonso ut tradunt Hispanorum annalia. diuina opera que perfectissima sunt . & cum summa sapientia pondere numero & mensura creata iudicare quippe & emendare conatus est : ore enim blasphemus dicebat palam si a principio creationis humane dei altissimi consilio interfuisset . non nulla melius ordinatusque condita fuisse .
o uana o funesta o superba atque inutilia uerba . non sic Dauid sentiebat . dicens mirabilia opera tua domine & quis cognoscet nimis : & iterum que magnificata sunt opera tua domine . omnia in sapientia fecisti . & sapiens omnia opera dei bona . nec est qui addat
Nam & redemptoris testimonio ipse Salomon cum tota sapientia sua . qui cuncta ab Isopo usque ad cedrum perscrutatus est . minimum dei opus nec intelligere & longe minus iudicare est ausus . inquit Cum me ueterem ad cogitandum opera dei . uidi esse afflictionem spiritus . & uanitatem . cum non possit homo illa explicare sermone & iterum idem sapiens . plurima inquit sunt uerba hominum multaque in disputando uanitatem habentia . sed & alibi idem sapiens stolidi inquit hominis est intelligere uiam suam : quanto ergo . stolidior qui opera dei non modo intelligere . sed emendare conatur : Hinc Apostolus superbiam inquit in tuo sensu nunquam dominari permittas : hic igitur princeps de suo sensu confidens . hec arrogatissima

uana atq; superba uerba sepe repetebat, sed non caruerūt
 diuina ultione . Accidit enim q̄ miles quidam dictus
 Petrus Martini de Pampliega deum timens, instructor
 & curam gerens infantis Manuelis . uidit in somniis
 uisionem quendam pulchrum aspectu hominem ange-
 lum uidelicet albis indutum ei dicentem latam esse in
 diuino Consistorio contra Regem Alonsum sententiam
 ut exheredatus moriatur sed & crudeli morte, nisi peni-
 teat . Miles uero de uisione perterritus, causam quesuit
 cui blasphemiam inquit angelus Alonsi uanamq; teme-
 ritatem diuina opera corrigere molientis id meruisse .
 Monuit ergo eundem militem ut ad Regem accederet .
 eumq; ad penitētiā hortaretur . miles uero celeri gressu
 Regem apud Burgis commorantem adiit, cui cum tre-
 more uisionem retulit, atq; ad retractandum, quę tam
 impie dixerat penitendumq; summopere monuit . Rex
 uero qui iam preualuerat in uanitate sua, militem derri-
 dens a se expulit . Iterum uerba illa sacrilega repetiit . Si
 tempore creationis humana interfuisset plurima melius
 ordinari potuisset . Cumq; post paucos dies Rex apud
 Segobiam moram traheret, quidam heremita uite san-
 ctissime, eandem reuelationem habuit, Regem igitur ac-
 cessit monetq; ut de peccatis suis presertim tam damnatis
 sacrilegisq; uerbis penitentiam agat, alias sentiret ultio-
 nem, & quia scriptum est in uanitate cordis sui compre-
 henditur peccator . Rex ipse Alonsus ut alter Senache-
 rib in blasphemia prestatit & ut alter Nabuchodonosor .
 confirmatus est ad superbiam . quare testante scriptura
 Cecidit de solio suo & gloria eius ablata est . Heremitam
 igitur Rex coruo iratoq; uultu contempsit . & ut insipi-
 entem abire iussit . Iterum uerba illa nefanda repetens
 Holofernem imitatus achior increpantem, quia soli deo
 potentiam attribuebat, Ea igitur nocte misit deus tam

horribiles & insolitas tempestates & spiritus procellarū.
tot deniq; tonitrua tot fulgura. tot corruscationes & ful-
mina ut celum cadere putaretur: sed & in cubiculo regis
sagitta fulminea uestes Regis atq; Regine combūrens.
Rex uero attonitus. uix loqui ualens. cubicularios custo-
desq; monet. ut illico heremitam illum ad se deferāt. Ver-
rum tanta erat tempesta ut nullus palacium exire uale-
ret. ut citius tamen ualuerunt. heremitam adducunt. quē
ut Rex uidit procidens ad pedes eius. Ego inquit sum
qui peccaui. heremita uero illud ecclesiastice imprimis ad
eum ait. homo. accusaris fabula uana & audacia cordis
tui. & iterum quis posuit in uisceribus tuis sapientiam:
nūquid consiliarius altissimi tu es: o utinam Rex me-
mor fuisses uerba Regis sapientissimi Salomonis. uani-
tatem & uerba mendacii aliena fac a me. His igitur uer-
bis Rex ipse simul & metu instantis mortis cum magno
animi merore eidē heremite cōfessus est & publice uerba
nephanda retractauit: Cum itaq; lacrimis plurimis pe-
ctus conterebat. incipiebat cessare tempesta: quinimmo
quanto artius dolebat. tanto tranquilior serenitas cerne-
batur. nec ipse a terra oculos leuauit. quousq; plene pro-
cellosa rabies conquiesceret. Itaq; meruit humilitate con-
sequi. quod superba sui presumptione demeruerat: deinde
uero uitam mutauit in melius. Verum tamen ut quidā
asserunt. ex ea & aliis causis regno in uita exhereditatus
est. a filio. a quo ueniens de infelici conquesta imperii nō
est. admissus. ciuitas tamen *Murcię* quam ille a Sarrace-
nis euicerat. nunq̄ ab eius obuiam discessit. ob quā cau-
sam Alfonso cum apud Hispalim moreretur cor suum
euiscerari iussit & ad *Murciam* differri. sepeliriq; in ec-
clesia Sancte Marie per eum constructa: concedens ci-
uitati priuilegium. ut in signū singularis fidelitatis septē
coronas in armis & insignijs defferret: Hic Alfonso

Murcia

postq̄ dicta uerba nephāda protulerat. infortunatissimus
 fuit. quippe qui pro eius arrogantia impertum ut aiunt
 ad quod electus fuerat. perdidit. Adde quia cum rediret
 plurima infortunia passus est ut prediximus. Nam Sar
 raceni plurima bella uicerunt atq̄ interfecerunt Sancium
 infantem Aragonie. nec nō Archiēpiscopum Toletanū
 Nunnium de Lara. & plurimos nobiles & barones reg
 ni: Deniq̄ obiit Fernandus dela cerda filius eius pri
 mogenitus. & licet ut diximus filium relinqueret. tamen
 Sancius secundo natus regni sceptrum eodem Alfonso
 uiuente ut ferunt occupauit. nec eum uenientem admisit.
 sed apud Hispalim regno priuatus diem clausit extremū.
 Huius Alfonsi. x. tēporibus prefuit Romane sedi Alex
 ander quartus natione Campanus. de ordine fratrum mi
 norum. qui in publico Consistorio comburi fecit. quendā
 libellum inter cetera continentem religiosos pauperes de
 elemosinis uiuentes non fore in statu saluationis. condē
 nauitq̄ dictum libellum & auctorem eius uidelicet fratrem
 Guillum de sancto amore: Rursus idem Pontifex aliū
 libellum cōdemnauit. & comburi fecit in quo asserbatur
 legem euangelii neminem ad perfectum ducere. sed legē
 spiritus asserbat deniq̄ legem euangelii sic se habere ad
 legem spiritus. sicut legem ueterem ad legem gratiē: ad
 debat deniq̄ legem Crusti finiēdo anno domini .m. cclix.
 quo tempore lex spiritus subintrare debebat. quē siquidē
 pestifera heresis ex uerbis. Io. Ioachim originem trahebat
 & non paucos illis diebus habuit sectatores post eūdem
 Alexandrum prefuit successiue Urbanus quartus natio
 ne Gallicus. quo mortuo sedit Clemens natione Prouin
 cialis & Rursus Gregorius decimus Lombardus & In
 nocencius quintus Burgūdus. & Adrianus quintus Ge
 benen: & Iohannes. xxi. natione Hispanus. & Nicolaus
 iiii. Romanus. & Martinus. iiii. Italicus. In Romano

uero imperto sedit predictus Eredericus : quo defuncto circa partes Basilee . electus est predictus Radulphus quam electionem. Gregorius Papa quartus in fauorem Passagii terre sancte . ad quod plurimi anelabant approbauit : ad cuius instantiam idem Radulphus crucē suscepit. transmarinam. imperauit autem annis .xviii. absq; imperiali diademate

Capitulum sextum de Sancto .iiii. filio Alfonsi xxxvii. Rege post Pelagium & de uirtutibus & uictoriis eius . & quomodo recuperauit a Mauris Tarifam & alia loca & qualiter Alfonso patrem uenientem de imperto nō admisit ad Regnum.

Ancius huius nominis quartus Alfonso huius nominis decimo patri suo in regnis successit anno domini Millesimoducentesimo octuagesimo quarto . Renauit autem .lxxxiiii. loco post Athanaricum primum Regem Gothorum . & .xxxvii. post Pelagium primum Regem post Hispanie cladem. regnauit annis .xi. Obtinuit igitur regnum Sancius excluso licet defacto Alfōso dela cerda nepote predicti Alfonsi. ex Fernando primo genito pre mortuo. dum ad imperiū pergeret qui siquidem Alfonsi nepos & filius primogeniti eidem Sancto preferēdus omnium iudicio uidebatur nihilominus aut fortuna sua aut populorū cōsensu uel ut creditur eodem Alfonso propter Sancii uirtutes & ingenta merita id uolente & procurante ut supra diximus : uel ita deo disponente. qui regna transfert atq; concedit pro sua ineffabili prouidentia . Idem Sancius regnorum suscepit sceptrum . regnauit autem .xi. annis . Hic duxit uxorem dominam Mariam filiā infantis Alfonsi dicti de Molina

fratris gloriosissimi Fernãdi .iij. Ex qua domina Maria
 genuit Fernandum .iiii. post regnantem. Petrum. & Phi/
 lippum. & Henricum qui fuit mutus. Hic Sancus stre/
 nuus & animosus fuit. preclarãq; bella contra Macho/
 metes confecit. eosq; sepe uicit. ac plurima castra & op/
 pida suę dittoni subiecit: inter cętera cum magna perse/
 uerantia & longa obsidione insigne oppidum Tarifam
 a Mauris feliciter recuperauit. Sed & ultra alias precla/
 ras eius uictoriã Regem de feç. Machometem dictum
 a Benyuçaf singulari uirtute prostrauit ille enim maximã
 classẽ ut transiret in Hispaniam. parauerat. contra quem
 Sancus Rex transmisit nobilem uirum Benedictum
 çachariam Almirandum suum: qui uniuersam classẽ
 obtinuit. & cęteris nauigijs combústis terdecim galeas
 mixtas Sarracenis armis & equis ad nostra littora inco/
 lumis deduxit. fugato a Benyuçaf Rege Maurorũ. quẽ
 nobilis Almirãdus insequitus usq; ad littora Africana
 dicta Tingitanica. Hic Sancus patrem Alfonsum pa/
 rum glorię ex imperto reportantem & inde redeuntem
 ad regni sceptrum non admisit. Quare ut putatur non
 diutine regnauit ut in se experiretur. id quod Ruben in
 patrem peccans passus est. cui Iacob pater ait effusus sis
 sicut aqua nec crescas quia maculasti statum patris tui.
 & rursus Absolonem imitatus est non tam in regni am/
 bitione q̃ sceleris punitione qui Dauid patrem e regno
 pellere temptauit. sed infelix fuit eius. conatus dum oc/
 cubuit insolita morte. Nec Sancus ipse primus in orbe
 fuit qui patrem regnandi gratia. a Principatu pelleret.
 Cum Darium interfectum legamus a filio Artabano ut
 citius regnaret. Sed & alius Darius cum a xerse patre
 indulgentissimo Rex esset factus. tamen duobus ei fra/
 tribus assistentibus in patrem conspirauit: ut regno pri/
 uaret; cuius sceleris penas luit. Rursus Tullia Tarquini

superbi uxor. patrem Seruium Tullium occidit super cuius cadauer Carpentum inferri iussit. ut sibi & marito Romanę urbis regnum accresceret deniq; si poëtis credimus Iupiter Saturno patrem regno expulit.

Capitulum septimum de quibusdam crudelitibus Sancii & de bellis & de scādalis ex ea causa sequutis & de singulari fidelitate cuiusdam nobilis obsessi in Tarifa qui passus est filium interfici. ne arcem assignaret & de eiusdē Sancii obitu

Ancius .iiii. de quo sermo est. plurimis uirtutibus polluit. quę Reges non mediocriter ornant. præcipue tamen in bellis discipline militaris fuit seuerissimus custoditor. sepe enim pro parua inobedientia milites uirgis cęsit manus amputauit: inobedientesq; in mediis castris securi iussit percuti. non nunq; propria manu cecidit: Nam cum contra Sarracenos bellum gereret orta semel seditione & tumultu in exercitu cum per alios sedari nō posset: processit Rex Sancius nudus sola indutus camefia ac se in medio suorum inuicē pugnantium iniecit: dicens o strenui milites. Vbi est fides uestra nō in uestros commilitones. sed in me gladios figite qui uos huc adduxi: ac cum ab armis non cessassent. ille inermis ut erat arrepta lancea duos percussit milites. qui principales intumultu uidebantur. dicens aut Sarracenos. uestros hostes aut me percutite qui uos percussit: nec hodie eiusdem infidelibus tantam detis gloriam & uobis ipsis tam funestam ignominiam ut gladiis uestris non hostibus pereatis nunc omnes aut metu aut pudore aut ab armis abstinuerunt: Nec parum regii animi magnitudo extollenda. sed admiranda est. quę eo tempore exigebat obedientiam. ubi obedientia non est. & inter distantes

gladios Rex ipse milites ferri ausus est. ubi milites Re-
ges suos ferre audent. Imitatus Auidium Cassium Im-
peratorem de quo Volcacus Galicanus pulchre ait. Cū
enim in eius exercitu grauis seditio orta esset ille rustico
sagulo tectus. processit. dicens percutite me si audetis. dū
tamen disciplinam militarem nō deseratis. quo uiso cun-
ctis ab armis quiescentibus. meruit timeri. quia non ti-
muit: quę res tantum militaris obedientie Romanis ad-
didit tantumq; hostibus timorem. iniecit ut pacem ab
Imperatore peterent: Sancius itaq; Rex difficile putabat
Principem uincere posse nisi a suis militibus timeatur.
Sēper enī in ore gerebat illud de arca ducis Lece demio-
rum ut recolit Iulius Frontinus Imperatorem aut ducē
exercitus. potius timendum esse q̄ hostem: Hinc Marcus
Cato dicebat. seditiōnem in exercitu aut inobedientiam:
paucorum pena grauiter puniendā fore: Sic Appius
Claudius ac Fabius Rutilius sic & Iulius Cęsar sepe ege-
runt. qui orta seditiōne inter milites. paucis percussis ca-
stra paccasse & fidem militum reparasse referuntur: sed
ad Sancium redeuntēs a quibusdam uiciis nō abstinuit:
fuit enim iracundus pariter & seuus & ut cętera omitta-
mus apud Pacensem ciuitatem una die quatuor milia ci-
uium inhumaniter & repentino impetu iussit occidi: pro
eo q; ciues ipse eiusdem Sancii timore alios ciues eorum
hostes ex ciuitate expulerunt. & quosdam trucidauerunt.
Timentes igitur ne Rex in eos seuiret. Alfonso del
Cerde predictum eiusdem Sancii ex fratre nepotem uite
saluande gratta. in Regem erexerant: Rursus aliam nō
mediocrem: addidit seuitiam. Cum enim apud oppi-
dum de Alfaro moram traheret: celeri iudicio & irato
ac turbato animo pariter & uultu occidi iussit nobilem
uirum Lupum comitem & dominum Vigaie: Captua-
uit deniq; infantem Iohannem fratrem suum. quibus ex

causis maxime clades sequute sunt : Nam Didacus filius
eiusdem Lupi comitis & plurimi nobiles & barones et
& dicto Iohanni fauentes . ad Iacobum Regem Arago-
nie confugerunt : apud quem obtinuerunt . ut relaxaret
Alfonsum dela Cerda filium Fernandi primogeniti Al-
fonsi . x. quem in uinculis tenebat de quo sub eodẽ Al-
fonso decimo egimus quibus Rex Aragonie annuit .
Alfonfus igitur dela cerda assumpto titulo regio Castelle
regnum armata manu ingressus est . quibus Sancus oc-
currit & bella grauissima sequuta sunt durauitq; diffidiũ
tribus annis . tandẽ matrimonio pacatũ est : Nam idem
Iacobus Rex Aragonie Helisabet filiam huius Sancio
de quo agimus duxit uxorem : Iohannes uero predictus
frater Sancii Regis ab eo lesus . cum se a uinculis liberũ
conspexit ad uindictam infeliciter properabat . Nã Vlis-
bonam clam petiit indeq; nauigio transfretat in Affricã
& Abeniacob Machometum Regem Bellamanni ac-
cessit . a quo honorifice receptus est cui suasisit Iohannes .
ut si gentes & classẽ ei cõcederet facile est oppidum de
Tarifa assignaret . quod pauloante Rex Sãcius eius fra-
ter euicerat : concessit igitur ei abenyucas quinque milia eq-
tum & magnam peditum copiam . applicantes igitur ad
littora nostra oppidum predictum Tarifam obsederunt .
cuius custodiã gerebat nobilis Alfonso Petri de Guç-
man . Quare decreuerunt oppidum expugnare quod sex
continuis mensibus . machinis & omni artificio debel-
abant . cum itaq; infans ipse Iohannes & alius infans
Sarracenus fratre abenyucas uiderent Alfonso Petri &
& obsessorum constantiam . nuncios misere ad eos offe-
rentes pacem . si certam pecunie summam persoluerent
& thesauro Alfonso quem inibi esse putabant . auditis itaq;
legatis obsessi omnes quasi uir unus & uno ore dixerũt .
dicite his qui uos miserũt turpe admodũ esse insignibus

Ducibus paratam uictoriam pecunia uedere. nec minus turpe est fortibus uiris libertatem suam precio cōparare: quibus auditis uerbis . Iohannes infans ait ad Sarracenos . nosco ego homines . nec prece nec precio flectentur . Imitati sunt Alfonsus Petri & sui Priscos illos Hispanos non minoris fidei & uirtutis uiros . quos cum apud Ci-
minium sic tunc appellatam ciuitatem Lusitanię . brutus consul Romanus lōgā obsidione afflixisset . ipsiq; obsessi pertinaciter arma retinerent . temptata redemptione per Bruti legatos . illi responderunt ferrum sibi a maioribus relictum esse quo urbem suam tuerentur non aurū . quo libertatem ab auaro Imperatore emerent : Cum igitur nec sit Iohannes infans & Sarraceni obsedentes proficerent : opus est inquit . Iohannes sanguine ut Alfonsum Petri uincamus : Manebat enim filius Alfonsi Castellani eo tempore in eiusdem Iohannis obsidentis seruitio missis igitur nunciis ad Alfōsum Petri ut oppidū simul & arcem Iohanni assignaret . alias filium iugularet Alfōsus ipse fidei & probitatis magisq; uite filii sollicitus imitatusq; Aulum Fuluium Romanū preclarissimum uirū ad eos qui uenerāt uerba faciens : dicite inquit mittenti uos quia non Iohanni aduersus patriam filium genui . sed patrie aduersus Iohannem omnesq; mortales : Dicite rursus . quia si filium Iohannes gladio cecidit . mihi gloriam . filio ueram uitam tribuet eidem uero seuienti sempiternam ignominiam & ad inferos damnationem : Si uero filius liberatur ut fidem ledam uita eius mors mea est . & indelibilis macula : qua idem filius uiuendo morietur . malo enim orbarus filio q̄ fide uiuere : malo deniq; gloriosam filii mortem q̄ turpem utriusq; uitam : filios plurimis ex causis inuiti sepe perdimus . fidem uero & honorem nisi uolens nemo perdit . Optat Iohannes imo hostis . ut similis sui fiam . qui parum estimat fidem quam

non habet. nullam infelix ipse putat iacturam honoris .
quem diu ante perdidit . Iugulet igitur filium . ut furori
atq; perfidie suę honoreq; meo faciat satis : dabocq; illi gla/
dium . quo id triste spectaculum mihi dulcissimum exple/
at & dum uerba finiret . gladium supra muros in castra
Sarracenorum demisit . quo ab impio Iohanne suscet po .
nunciisq; auditis . illico uidente patre & gladio patris fi/
lium transfodit . Consultus profecto Iohannes ipse ob/
patris ingentem fidem . filio de se bene merito pepercisset
Imitatus . *M.* Antonium qui cum nullo pacto Centuri/
onem a Cęsarıs fide retrahere potuisset . atq; ob eam rem
filium eius occidere decreuisset . constanter Centurio ad
eum ait . nullo filiorum supplicio adduci posse ut Cęsarıs
miles esse desineret & Antonii esse inciperet : qua perse/
uerantia ut inquit Liuius quo constantius uitam filiorum
contempsit . eo facilius uitam ab Antonio impetrauit :
Cum igitur Sarraceni cernerent omnem spem defuisse
habendi castrum . infeliciter ab obsidione dicefferunt :
Cęterum ad Sancium redeuntes . pro sedandis dissidiis
inter eundem Sancium & Iacobum Regem Aragonie .
que plene perante dictum matrimonium non fuerat so/
pita . arbitri electi sunt . pax tamen non pro tunc sequuta
est : sed treugua ad tempus indita . Interim Sancius ab
hac uita subtrahitur & obiit morte communi . filium suũ
primogenitum Fernandum reliquit regnorum successio/
rem . quem ex inclita domina Maria eius consorte genu/
erat quam eidem filio dimisit tutricem ut statim latius tã/
gimus : Hic Sancius ob repentinas & iniustas cędes q̄s
perpetrauit . plures angustias & persecutiões passus est
uelut alter abimelech . qui ut securius regnaret . nedũ fra/
tres sed plurimos alios gladio cecidit . sed scriptura sacra
testante . paruo tempore regnauit & multa aduersa passus
est . Huius Sancii tēpore sedit i Petri cathedra Honorius

111

quartus Romanus & successiue Nicolaus quartus Lō,
bardus . In imperio sedit Radulphus primus comes de
Nasone qui pugnavit contra Albertum Ducem Austrie
filium Radulphi Regis Romanorum predecessoris sui
in qua pugna Rodulphus occiditur anno domini .m.
ccxcviii. diademate non est potitus.

Capitulum viii. de Fernando quarto Rege Ca/
stelle & Legionis :xxxviii. post cladem Hispaniē
& de summa pudicitia ac uirtutibus Domine
Marie matris & tutricis eius & quomodo ob/
tinuit contra omnes Reges Hispaniarum qui
diffidarunt eundem Fernandum impuberem .

ERNANDVS huius nominis .iiii. filius Sancti
predicti in Regnis Castelle & Legionis successit
anno domini .m. ccxcv. Hic post Athanancum primū
Regem Gothorum .lxxv. Rex fuit & post Pelagium pri/
mum Regem Hispaniē post cladem .xxxviii. regnavit
autem annis .xv. Hic Fernandus etatis erat .ix. annorū
cum regnare cepisset . sed excellentissima domina Ma/
ria fideliter tutelam gessit : hec Domina Maria ut paulo
ante diximus filia fuit Alfōsi infantis de Molina & ne/
ptis clarissime domine Berenguele matris gloriofi Re/
gis Fernandi .iii. qui Hispalī & totam Bethicā a Mau/
ris recuperauit . Hec igitur regina Maria Sancto marito
uita functo cum a multis foret monita ut secundas con/
traheret nuptias cum etas & forma ingens suffragarētur
illa ut alia Iulla Romana quam Valerius cōmemorat ne/
quaquā inquit hoc faciam . si enim maritum bonum sortita
fuero ut ante habui nolo timere ne perdam . si scelestum
& discolum quid necesse est post bonum pessimum susti/
nere : subdēs felix & pudica matrona nunquā præter semel

111

nubit quia ut Porcia Romana teste Orosio dicebat mul-
torum connubiorum experientia cuiusdam intemperat̃e
signum est . Imitata fuit hęc inclita Regina Valeriã Me-
salorum sororem quam idem Orosius recolit quę amisso
uiro suo cum rennueret secundo nubere & de causa in-
terrogaretur respondit sibi semper maritum suum uiuere
addens eam non esse uiduam quę filium patris imaginẽ
gestantem pro marito colebat . subdens iterum quia non
prolis sed potius cupiditate libidinis nubit quę supersti-
tem filium habet . Itaq; ad suos reuersa qui ut nuberet
monebãt: ait non satis fidos fuisse Regi talia commonẽ-
tes . Nam desiderare eã ad secunda uota transire . nil aliud
uidebatur q̃ Regi eorum domino insidias optare . Igitur
illustris ipsa Regina feminea benignitate deposita . ani-
mum plusq; uirilem induit : & quamq; ut sapientes aiunt
cetera uirtutes multum habent admirationis . sed pietas
ad filios plurimum amoris : tam exuberans fuit in hac
una matre ad filiũ pietatis cura . ut nõ minus admirati-
onis q̃ dilectionis habere uideretur : Nã uelut alia Re-
gina Hester omni periculo se exposuit pro liberatiõẽ po-
puli sibi commissi . Cum igitur prospiceret propter filii
teneram etatem omnes Hispaniarũ Reges & alios emu-
los contra eam & filium surrexisse siquidem una eadẽq;
die filius Fernandus predictus a Regibus Aragonie
Nauarre necnõ Portugalie ac Granate diffidatus foret
Alfonsus deniq; dela cerda se pro Rege Castelle gerebat
Rursus infans Iohannes titulum regni Legionis usur-
passet . qui omnes crudelem guerram diuersis in Regni
partibus mouissent ac ualida manu regna filii uastassent .
ipsa tamẽ Regina Maria iactans curam suam in domi-
no tanta prudentia tantaq; dextertate Harum magna-
rum quidem tempestatum uitauit naufragium ut paulo
post omnes ipsi eius hostes inceptis rebus nõ preualerẽt

nec modo armis iura filii tuebatur. sed orationibus ieiuniis assiduisque elemosinis ac sue regis persone maceratiōe Ferunt enim Hispanorum annalia hanc dominam tam strictam in se ut filii sui curia .parsimoniā & paupertatē seruasse : Ut uasa argentea non haberet sed tantum fictilia & lignea: cuncta enim quę habere poterat aut pauperibus aut edificandis sacris templis uel stipendiis militum pro Regni defensione certantium profusa assiduacque manu diffunderet .sed nec procerum & magnatum Regni fidelitas quieuit. ac probitas subditorum . uidentes enim multitudinem inimicorum . ac Regis sui pueriles annos intuentes . sua nobilitate & fide confortati illustri Regine assistentes & praesidia ferentes animos plusquam uiriles assumpserunt . nam ultra illorum eximiam fidem : cōmiseratio infantilis etatis regis & materne pietatis eis animos auxit : quare contra omnes hostes preualuerunt Imitati Macedones quos Plutarchus commemorat qui puerulum Regem suum tam fortibus animis tutati sunt ut ostenderent suis hostibus Regem : non uirtutē Macedonibus defuisse : quare ob tantam subditorum fidem & matris pietatē ingentem Regem ipsum ab omnibus inimicis dominus liberauit & preualuit aduersus eos qui tribulabant animam suam . Nam acriores hostes eidem Regine & nobilibus suis pacem optatam ulcro optulerūt alii uero Reges imo hostes breui tempore a regno pulsati sunt: Rex tamen Aragonie qui Regnum Murciae occupauerat post plurimas guerras & clades . tandem oppida de Ornela prope Murciam & aliquāte . elche & quēdam alia castra Regni murciae ex arbitrarij sententiā usque in hodiernum diem obtinuit : residuum uero regni Murciae cessit Regi Fernādo tollit autem hoc arbitrium dyonisius Rex Portugaliae pro sedandis dissidiis : quamquam oppida praedicta Regi Aragonie ad iudicata ad regnū .Castelle

expectassent. cui arbitrio cessit Regina inclita ne filius sub teneris annis agens. tot simul aduersantium persecutio-
tionibus affligeretur Hęc sancta Regina ut alia Noemi sollicita & prudentissima fuit in agendis suis & uelut alia Olda prophetissa quam scriptura commemorat tam prudenter Iosiam Regem direxit ut aduersa uentura sua sapientia inprospera cōuerteret: post plurima itaq; huius nobilis Regine pia opera Cenobium Sancti Francis Vallisoleti & septē alia deuota monasteria propriis sump-
tibus construxit: Fernāndus igitur factus adolescēs duxit uxorem Constantiam filiam Dyonisi Regis Portugalie. Ex qua genuit Alonsum .xi. postea Regem Castelle Itē Leonoram quę uxor data est Alfonso Regi Aragonum Cum igitur deus uocasset Reginam ad illud infallibile Regnum ubi sine tedio & absq; fine regnatur: Illa inter cętera recōmisit filio barones & nobiles qui ī eius tenera etate contra Reges Aragonum nauarre Portugalie & Granate & cęteros hostes militauerant: & presertim no-
bilem uirum Iohannem Alfonsi de Haro. qui mira uir-
tute uicerat Iohānem Nūnii quem captiuum eidem Re-
gine & Fernando eius filio presentauerat: quę una res totalem uictoriam hostiū Fernādo attulit. Nā ut dictus Iohannes Nunnii liberaretur assignauit Fernando Regi oppida de Palençuela quod tunc idem Rex obsidebat & castrum Xerig duennas tartego. Ierma. cannete. moya. & histar quę omnia effecerūt ut predicti Reges & cęteri hostes Fernandi animum perderent & ad pacem prope-
rarent. uerum tamen non satis tam singulare seruitium predicti Iohannis Alfōsi recognitum fuit. per Alonsum .xi. huius Fernandi filium ut statim latus dicetur.

Capitulum. ix. de uirtutibus & uictoriis Fernādi
iiii. & qualiter recuperauit a Sarracenis Gibraltar

& alia Castra & quid faceri retulit quidā antiquus
Sarracenus & de subita eius morte ut creditur
propter certas indeliberatas & festinas mortes
nobilium

ERNANDVS. igitur sicut etate sic uirtute cres-
cebat erat quidem iustus & rectus curiasq; genera-
les pro subleuandis grauaminibus sepe congregabat :
cumq; apud Burgis ex omnibus suis regnis curie tene-
rentur : applicuit nobilis Marta Didaci de Haro filia
Lupi comitis & domini Viçcaie quē ut diximus Rex
Sancus quartus apud oppidum de Alfaro occidi iusserat
quē siquidem Maria Didaci infanti Iohāni nupserat
Cum igitur dictus Lupus eius genitor sine filio mascu-
lo decessisset : dominium Viçcaie ad illā optimo iure per-
tinere dicebat : petebatq; sibi iusticiam ministrari : præ-
sertim Didacum de Haro patrum suum predictæ pro-
uincie usurpatorem : Rex igitur Fernandus auditis hinc
inde plene partibus tullit sententiā qua Didaco de Haro
ad eius dumtaxat uitam usum fructum Viçcaie iudica-
uit : post mortem uero eius predicta Maria obtineret
eandem Viçcaiam : durāgo : & patriam dictam incartati-
ones : Rursus Lupus de Haro filius predicti Didaci de
Haro obtineret Valmasedā Ordūnam & Villalua & Losa
quam sententiam omnes partes emologarunt : post pre-
dicta Fernandus Rex bella cōtra Machometos feliciter
gessit : illisq; magnas clades intulit . Nā iter cetera famo-
sum oppidū de Gibraltar & de cannete post longā obsi-
dionē suę ditioni subiecit . In quorum recuperatione præ-
cipue militauit Iohannes Nūnii de Lara : Nec tamē pu-
taui obmittendam faceciam ridendam simul & notandā
cuiusdam Sarraceni quam predicto Fernando retulit :
Cum enim oppidum predictum de Gibraltar uenisset

in deditiōem Regis Fernandi: ex pacto Sarraceni utru-
usq; sexus exeuntes de castro optabant transfretare in
Affricam. inter quos accessit ad Regem quidam Sarra-
cenus uenerandus centū fere annorum: qui ait ad Regē
Nescio quid mihi & tibi sit domine Rex: aut cur me tā-
topere persequeris. Erā ego quondā cuius Hispalēn. &
Rex Fernādus proauus tuus cū illā ciuitatē obtinuit me
inde expulit. ego uero contuli me Xerico. Postea super-
uenit Alfonsus. x. auus tuus & capta ciuitate me inde ex-
pulit nudum & percussum tandem applicui oppido de
Tarifa ubi domum fabricaui: & dum me tutū putarem
uenit Sancus pater tuus & castrū ui & armis obtinuit.
& simili modo pulsus fui de domo mea: postea conside-
rans q̄ in nullo loco eorū quę Sarraceni in Hispania ob-
tinent: tutius uiuere poterā quā in hoc fomoso castro de
Gibraltar decreui in eo dies meos finire meos. nūc uero
tādē tu uenisti & castrū obtinuisti. Exoro igitur excellētā
tuā digneris mihi & familię meę scafā aut paruū aliquod
nauigiū cōcedere: ut in Affricā transeā finiāq; dies meos
paucos & malos: cū aliqua quiete: nec dietī uideāt oculi
mei tot gētis nostre clades: Rex uero Fernādus subirridēs
simul & cōpatiēs donauit eū muneribus cōcessitq; nauigiū
pro se & illis miseris quos ipse delegit: quo humanitatis
preclaro facinore a uicinis oppidis cognito sese sine san-
guinis effusōe Fernando dedere: nec alia arte Quintum
Metellū celtibricas Hispanię gētes expugnasse legimus
qui quosdā Celtiberos intercipiens humanitatē propin-
que uictorię preferens nō solū eos incolumes remisit. sed
ab obsidione discessit. quo tā clementi factō nō unius ci-
uitatis mēnia. sed omniū Celtiberorū urbiū aīos cepit
effecitq; ut ad eas redigēdas ī Romani populi deditiōnē
multis obsidionibus opus nō esset. Postremo hic Fernā-
dus & si uictoriosus fuit & multis uirtutibus polluit:

quibusdam tamen uiciis nō caruit : fuit enim in credēdo
 detractoribus promptus . & ex quadam ut putatur rigi/
 ditate iusticię impuniēdo celer : Ex qua re a deo punitus
 creditur . Nā cū apud oppidū de Martos duo nobiles
 de Caruaial corā eo de proditione accusarētur . Rex ipse
 p̄cipiti iudicio p̄cipitari eos de altissima rūpi iussit . Illi
 tamē sese innocentes asserbant . quare cū humanū deesset
 auxiliū ad diuinū recurrerūt : & propter iniustā mortem
 Regē citarūt ut infra . xxx . dies corā diuino cōpareret tri/
 bunalī . rationē de tā iniqua morte redditurus . Adueni/
 ēte igitur die citatiōis . cū esset Rex apud ciuitatē Gienēn
 post somnū meridianū repertus est mortuus . Alii ferunt
 morte cōmuni expirasse : an autē hęc subitā mors a casu
 uel a fortuna an ex predicta obuenerit causa . iudicio diui/
 no relinquendū est . cuius iudicia abyssus multa abstinere
 profecto debent principes a festino & p̄cipiti iudicio .
 Hinc Rex & patriarcha Iob . causam inquit quā nesciebā
 diligentissime in uestigabā . Vbi Gregorius ad ferendam
 mortis sententiā p̄cipites esse non debemus . nec temere
 indiscussa iudicare : maiora enī crimina credenda nō sunt
 mox cū audiūtur . sicut scriptura cōmemorat de Phitifare
 qui leuibus uerbis cōiugis credulus . sententiā tulit cōtra
 Ioseph . nec aliter egit tyrannus ille quē Seneca in libro
 de ira cōmemorat qui irato & festino iudicio tres occidit
 innocētissimos milites . Vnū quia rediit de uia sine socio
 quē dicebat ab eo interfectū . & cū duceretur ad suppliciū
 uenit socius quē cū executor iusticię cōspexisset : uiuumq̄
 duxit ad Principē . Ille uero festinus & iratus ait . ad pri/
 mū te iubeo interfici quia damnatus es . Secūdo dixit te
 simili sentētia dāno quia causa damnationis socii fuisti .
 Tertio uidelicet lictori dixit . te quoq̄ occidi iubeo quia mi/
 hi imperanti non paruisti . Huius Fernandi Regis tem/
 poribus sedit ī cathedra Petri : Celestinus . v . & successiue

Bonifacius .viii. natione Campanus. & deinde Benedi-
ctus .xi. Lombardus & clemens .v. Burgūdus .Vacauit
sedes duobus annis & totidē mensibus . In Imperio ue-
ro presuit Rodulphus .ii. de quo paulo ante egimus .

Capitulū .x. de Alfonso .xi. qui post cladē His-
paniē .xxxix. Rex fuit & de prole sua & de uicto-
riis eius contra Reges Bellamarini & Granate
& quomodo recuperauit Alcala la real & alia ca-
stra & de eius repetitis cedibus quorūdā mag-
natū & de magna ingratitude cōtra eos cōmissa

ALFONSVS huius nominis .xi. filius Fernādi .iiii.
successit in regnis Cāstelle & Legionis cepit reg-
nare anno domino .m. ccc. x. fuit autē .lxxvi. rex ab Atha-
nario primo Rege Gothorū & .xxxix. a Pelagio qui
primo regnauit post cladē Hispaniē . Regnauit autē ānis
xl. Hic duxit uxorē Mariā filiā Regis Portugaliē ex q̄
genuit Petrū q̄ post eū regnauit sed ex nobili femina Le-
onora de Guzman . genuit Henricū & Fredericū filios
naturales . primū fecit comitē de Trastamara alterū ma-
gistrū Sancti Iacobi . genuit etiā Sāciū & Teliū comites
Petrū & Didacū . quos ultimos paulo post Petrus eius
filius occidit : hic Princeps strenuus & ualde animosus
fuit : plurima preclara bella contra infideles gessit . Deui-
cit enī Almohagen Machometē & demū yucef Reges
Bellamarini & Granate . nā lucro fidei & suę dittoni ad-
iecit alcala de beneay quā nūc regalē appellamus & plu-
rima alia castra & oppida : Hic Alfonsus iuuenis satis re-
gnare cepit & quorundā prauo consilio aliquos magnos
uiros de se & regnis suis bene meritos inhumaniter gla-
dio cedi iussit . Oblitus enim maximi & acceptissimi ob-
sequii quod Iohannes Alfonsi de Haro dominus Delos .

cameros Fernando Regi patri suo pauloante ī bello cōtra Reges Aragonū & nauarre sedulo & utiliter pręstiterat ut supra diximus. eundē Iohannē Alfonsi apud oppidiū de Aguseio interfici iussit : ut uerificaretur quod uulgo dici solet : quia sepe magno & peculiari seruitio magna succedit ingratitude : Rursus nō minor fuit seuiicia & ingratitude quā in nobile uirū Gundissaluū. Martini magistrū de Calatraua iniuste exercuit : qui cum principalis capitaneus esset : in cōfinibus regni cōtra Mauros. Gracianenses bellū cāpestre conseruit cū abomalich uocato infante Picaço filio Regis Almohacen. qui & Africa cum magnis copiis ex cōdicto quorūdā perditissimorū cristianorū transierāt : ut ciuitates Delas : Algeçiras : & Gibraltar obtineret : Et nō nulla alia cristianorū oppida & castra inuaderet. In quo bello pugnatū est acriter & non sine uarietate fortunę . sed diuino assistente presidio predictus infans Picaço & plurimi Sarraceni occisi sunt. & nō pauci captiui & post tā insignē uictoriā Alfōsus Rex suasu & consilio Alfonsi : Fernandi Coronel : eiusdē Iohānis Alfōsi emuli . Iohānē predictū acerrime persequutus est . Obseditq; in quodā castro suo & tandē idē Iohannes Alfonsi cōfusus de sua innocētia deq; suis seruiiciis Regi & regno prestus inductus uexillis & cęteris Vanderis quas pauloante in bello contra infantē Picaço obtinuerat regie pietati īmo morti se obtulit : Rex uero irato nec satis deliberato aīo iniuste & inhumaniter eū occidi iussit Profecto non mediocris fuit Regis Alfonsi ingratitude nec dissimilis ei quā Solon passus est ab Atheniensibus quibus nō solū leges dedit toti orbi consecrandas sed ciuitatē dominā Gręcię fecerat ab ea tamen patria quā defendit profugatus in cyprū exilio datus est nec in ea humatus est quā lustrauerat. Hęc igitur cedes & īgratitudo Alfonsi plurimum honoris & glorię ei abstulerunt quas

quidam potius ex iuuenili impetu emulorumque consilio.
quod sui animi prauitate putant accidisse: Verum non mansit in
ultimum tam iniquum Alfonsi Fernandi Coronel consilium: nam
pari forma. qua Alfonsus eius persuasione magistrum pre-
dictum de Calatraua occidi iusserat. eadem seueritate Petrus
huius Alfonsi .xi. filius predictum Alfonsum Fernandi
Coronel occidi fecit. apud oppidum de Aguilar dela Fro-
tera. ut uerum sit quod saluator in euangelio dicit. quia qua
mensura messi fueritis remicietur. & uobis: Nec aliter eue-
nit superbo & insolenti Aman. sicut scriptura testatur. quod
precepto Regis Assueri eo supplicio occubuit quod pa-
rauerat innocenti Mardocheo: Sed & Andronicus eo-
dem genere pene. quo iniuste occiderat adoniam summum
sacerdotem. uita priuatus est. contra similes ait Ieremias ad
prophetas Babilonie reddite iuxta opus suum & iuxta ea
que fecerunt facite illis

Capitulum .xi. quomodo Alfonsus emendatus de
seuicia plurimum fuit humanus & magnificus &
sublimauit quendam aluaruar Nunii de Osorio &
de pessimo eiusdem militis sine.

ERVM licet hic Rex Alfonsus .xi. aut iniquis
consiliis aut prauorum hominum emulatione seu iuuenili
calore aliqua iniusta egerit. Postea tamen plurimum peni-
tuit & se errare cognouit quinimo deposita crudelitate.
humanitatem & benignitatem induit. idcirco in eo bello ostendit
quod contra Portugaleses gessit. nam offensus a Rege Por-
tugali. qui ciuitatem Pacensem iniuste obsederat regnum
Portugali. ualida manu ingressus est: pietate tamen &
humanitate morus militibus iussit. ne pauperes innocen-
tes in aliquo lederent. Cumque sui comilitones. ccc. nobiles
Portugaleses bello captiuos cepissent: ipse Alfonsus in
propria eos ad castra Portugalesium incolumes deduxit

ne a suis offenderetur. quod cum uidissent maiores regni
 Portugalię. tanto beneficio magisq̃ armis uicti suaserunt
 Regi ut cū Alfōso Rege clemētissimo concordaret. quod
 & actū est: pax inter eos sequuta est. nec aliter Camillum
 Romanorū consulem egisse Valerius ait. qui cū quosdam
 faliscos ex hostiū exercitu interciperet. eos incolumes in
 patriā remisit: qua animi magnitudine & moderatione.
 illorū animi sunt capti. quorū mēnia nō nisi magno san-
 guine expugnari poterant: Deniq̃ dictus Alfonsus li-
 beralis & munificus fuit. & plurimos exaltauit iter quos
 quendā Aluarū Nūnii de Osorio plurimū & breui tem-
 pore sublimauit: Nā inter cętera cōtulit ei plurima castra
 oppida & uillas. creauitq̃ eū comitē de crastamara a deo
 ut ex humili statu unū de maioribus regni eū cōstitueret
 quippe q̃ secūsus post Regē erat: Verūtamen cū dictus
 Aluarus fortunā suā non satis agnosceret: sed & insolēs
 esset. temprauit superbo & temerario aīo ducere in uxore
 dominā Leonorā Regis Alfonsi sororē: quod Rex ipse
 conspiciens cernensq̃ non satis prouide Aluarū tā celeri
 motu ac p̃cipiti ascēsu exaltasse. quippe quē iā cōtuma-
 cem in pluribus cōspiciebat. uelut qui ip̃guatus & di-
 latatus contra eū qui fecit illū calcitrabat: Cōmemorans
 deniq̃ q̃ eusdē Aluari consilio occidi iusserat nobilem
 Iohannē dominū de Viçaya consaguineū suū: decreuit
 prudenter deprimere quē leuiter exaltauerat. peciit enim
 Rex ipse ut Aluarus assignaret castra & fortalicia que
 sibi contulerat quod Aluarus pertinacissime renuit. quī-
 mo erectus in superbiā regi resistere temptauit: Vt de eo
 scriptura in libro Ester dicere uideatur. multi inquit bo-
 nitate & principū honore qui in eos collatus est. ab usu
 sunt in superbiā nec cōtenti sunt gracias non agere de
 beneficiis sed in dominū prosiliunt. Alfonsus itaq̃ for-
 mato cōtra eum legitimo processu eū fuisse proditorem

publice declarauit . paulopost accidit eundem Aluarum
morā trahere in quodā oppido suo de Beluer quod fue-
rat hereditariū predicti Iohannis domini de Vigcaya ei-
usdē Aluari consilio interfecti . Cumq; dictus Aluarus
arcē uellet īgredi . custos dictus Ramirus flores permisit
eū intrare & claua . quā manu gerebat caput Aluari con-
cussit atq; elisit & ex muro demisit cadauer ī terra : ueluti
idem Aluarus fecerat dicto Iohāni domino Vigcaye quē
suo consilio apud taurū Rex interfici iusserat . Ramirus
uero illico corpus nudū ligatū asino regi obtulit . is plu-
rimū letatus corpus exanime cōburi fecit bonis suis oī-
bus cōfiscatis sic itaq; actū est : ut sicut Ieremias ait uices
ei redderentur iuxta opus suū & id sibi fieret quod aliis
effecit uelut de Andromico legimus qui propter iniustā
cedē Adonie sacerdotis eius consilio ad missam Anthio-
cus illū purpura exutum fecit uita priuari .

Capitulū .xii. de preclaris uictoriis Alfonsi .xi.
contra Reges Granate & Africe . & de preciosis
spoliis quę in bello habuit & Romano Pontifici
transmisit & quomodo post longā & cōstantissi-
mā obsidionē recuperauit ciuitates Algeçiras &
quomodo quidā Sarracenus tēptauit in tēptorio
Regis Alfonsi eum proditorie interficere & de
singulari clemencia qua usus est erga eū . & quo-
modo populauit predictas ciuitates

LFONSVS itaq; uitam suam reuolens & delicta
iuuentutis suę ad pia & iusta opera conuerrere cu-
piens . omnipotenti deo per quē Reges regnāt solenniter
uouit bellū cōtra infideles indefinenter gerere primiciasq;
uictoriarū ei offerre : Cū igitur Almohagen Machome-
tus Rex Marrochitanus & Bellamarini sociatus Rege

Granate cum magna pennorum copia obsedisset oppidū
 nostrū de Tarifa & .xxii. machinis muros perforasset. oc-
 currit illi Rex Alfonso Portugalię Rege. acerrimo itaq; bello conferto pugnatum est ingenti
 contencione. cumq; diu utrinq; dubia forte cederentur.
 tandē ut diuine bonitati placuit Reges ipsi Maurorum
 uicti & cęsi fuere. In castris uero eorundē Arabū pluri-
 ma pęciosa spolia inuenta sunt. de quibus deuotus Rex
 Alfonso recognouit ipsā uictoriā obtinuisse nō uiribus
 suis. sed deo eam tribuente. Imitatus patriarchā Habra-
 ham qui habita quinq; Regum preclara uictoria optulit
 summo sacerdoti dei altissimi decimam spoliōrū belli &
 uelut alter strenuissimus Gedeon qui deuictis hostibus
 eorū spoliis in templo oblatis benedixit dominū dicens
 abs te est domine uictoria ista. & tanq; sancta Iudith quę
 post Olofernis necem atq; uictoriā obtulit in templo dei
 pęciosa spoliōrū Dauid quoq; qui gladiū quō superbū
 Goliā decolauit sanctificauit domino in templo sācto suo
 Horū itaq; sacra uestigia secutus Alfonso summo Pōti-
 fici illius temporis donaria ex hostiū spoliis deuotissime
 transmisit centum uidelicet Mauros in bello captiuos &
 totidē equos ita ut singuli Sarraceni singulos equos per
 capistra & in altera manu paruū uexillū deportarēt quos
 precedebat miles quidā Regis nuncius uexillum Regis
 Sarraceni bello captū deferēs. quę siquidē preclara ensenia
 Romanus Pontifex hilari uultu conspexit & sequēti die
 processione solenniter facta grācias altissimo de tanta ui-
 ctoria persoluit. quod utiq; uexillū hodiernis temporibus
 in ecclesia sancti Petri huius alme urbis cernitur: Rur-
 sum sanctū eius propositū prosequens postq; castrum de
 alcala la real & alia plurima a Mauris recuperauit. forti-
 & cōstanti animo obsedit ciuitates Delas Algeçiras. xxii.
 mēsis & in ea obsidiōe gentes suę innumeros labores

perpesse sunt: Nam inter cetera singulis diebus trium
mensium pluit & iterum cessante pluuia. ignis Maurorum ca/
liditate in castris Regis Alfonsi proiectus adeo inualuit
ut magnam uictualium & ceterarum rerum partem consumeret. fa/
mesque ob eam rem ualida exercitum Regis affligebat. Verum
tamem ut potuit suppleuit regia prouidentia & per mare ali/
quanta uictualium copia exercitus reparatus est: Amonebant
tamen permulti Regem ut saltem uerba bone spei militibus
daret quo facilius famem sufferre possent. Ille uero ut erat
promptus in dicendo atque perfacetus. Cathonis senioris
uerbum retulit in simili casu: dicebat enim difficile esse ad uentem
uacuum orationem habere. qui aures non habet. quippe qui
plus deletatur coquorum fumo quam oratorum elegantia exerci/
tui tamen suo copatiens ea uictualia que mensis regie erant
reseruata militibus distribuit hortans ut ea die paruo illo
cibo potiretur. ipseque merito pro eis ieiunaret qui pro eo
in tanta fame constituti erant: Cumque sine intercessione
ciuitates debellaret. Sarraceni inter quos erat infans fra/
ter Almohacen uidentes constantiam Alfonsi ueluti. quem
nec inundatio aquarum nec flammarum incendia nec impaci/
entissima fames a proposito reuocabant. optulerunt ei ci/
uitates eo pacto ut ipsi libere ultra mare transire possent.
Rex igitur Alfonsus easdem Algeciras muris & fossis
reparauit. Ex mosqueis ecclesias fecit. aliasque de nouo
construxit atque dotauit & urbes ipsas christianis populauit
Verum inter cetera huius Alfonsi egregia & preclara faci/
nora pretermittendum non putamus illud stupendum & pene
ad mirabile moderacionis & clementie signum. quod in eadem
obsidione delas Algeciras Alfonsus exercuit. Cum enim ui/
dissent Sarraceni Regis constantiam & se fame afflictos &
ea de re obsidionem ferre. amplius non posse. Unus perni/
nacissimus Sarracenus ex obsessis ad ceteros loquens. nunquam
inquit periculum sine periculo uincatur. Ego igitur pro

legis celo & uestra salute meam uitam morti exponam .
 Exiens itaq; de ciuitate gladioq; ancipiti iter deploydem
 & tunicā absconso . castra Regis Alfonsi petit & cum in
 manus custodū incidisset . ait ad eos ut se ad Regē defer-
 rent . cui non nulla ut eadē die ciuitates acciperet . locutu-
 rus erat . Ante igitur q̄ ad Regē duceretur . ut primū illū
 uidit quidā grandeuus miles Hispalēn: expoliari eum &
 perquiri fecit . repertoq; gladio ad Regē ductus est a quo
 Rex discursū deliberate proditionis intellexit . Cum itaq;
 grauib; suppliciis plecti cuncti clamarēt: Alfonsus sin-
 gulari humanitate fretus illū incolumē Regi bellamarini
 in Africa constituto transmisiit . præmiandū . ueluti qui sa-
 lutē patrię uitę suę preposuit . Rex uero Sarracenorū qui
 ut creditur rei inscius erat . crudelissima eū morte affectit :
 Egregiū certe facinus si a catholico esset principe gestum
 Imitatus est hic Sarracenorū Rex magnū Alexandrum
 apud quē ut Quintus Curcius ait . Cū unus ex Darii fa-
 miliaribus qui eundē Dariū prodiderat . quippe & inter-
 fecerat duceretur . illū fratri Darii cruciandū tradidit . di-
 cebat enim Alexander falli eos qui proditionis ab eo
 premiū expectarent . Imo uiolatę fidei neminē acriorem
 fore ultorē q̄ se ipsū : sed illius Sarraceni q̄ se ultro morti
 obtulit nescio cur saltem mentē liberāde patrię nō magis
 comendem . quā Iuliani cristiani perfidissimi . qui tempore
 Roderici Regis ultimi Gothorū . patriā prodidit . Ille enī
 ut ait ex Valerio Augustinus de ciuitate dei . uelut alter
 Paulus decius cū uideret remp . R . pene prostratā caput
 suū pro eius salute deuouit & in medio hostiū sibi mortē
 petens . comparuit . Iulianus uero ut alter Silla qui ad-
 uersus patriā ita gladiū strinxit ut tantū suorū sanguinem
 oculis uiderit . quantū nephas est audire : sed certe utrūq;
 pulchre sed impari laude . Cicero priō de officiis . tangere
 uidetur . omnē inquit caritatē superat ad patriā amor . pro

qua quis bonus uir mortē nō dubitat appetere. si patrie mors sua est pro futura: sicut nulla detestabilior inhumanitas quā eorū qui lacerauerunt cū scelere patriam & in ea funditus delenda occupati sunt

Capitulum .xiii. qualiter Alfonsus .xi. predictus obsedit famosum oppidū & castrū de Gibraltar & de peste superuenienti in eius castris & de singulari perseuerantia in obsidione in qua tandē obiit peste relicto Petro filio regni successore & de lamentabilibus sed memorabilibus uerbis Alfōsi ad suos tempore mortis prolatis ac de aliis prudentissimis sentēciis & futuris Vaticiniis cuiusdā greci sapiētis ad Petrū cū sūma libertate habitis

ED IAM ad Alfōsum redire libet porro hic gloriosus princeps cōmemorans q̄ famosum oppidū de Gibraltar suo tempore in deditiōe sarracenorū deuenerat: quidē culpa uerius proditiōe sceleratissima cuiusdā uasci Petri de Neyra eiusdē oppidi custodis. qui castrum predictū sarracenis assignauit & in Africam ignominose & infelicitate transierat: Deceuit Rex ipse Alfonsus cum uniuersis copiis suis obsidionē ponere dicto oppido. Verum post septē mēses. tam ualida pestis in castris deseuit ut non dixerim die integra sed uix peste percussus. horā finiebat. adeo enim totus exercitus afflictus erat ut aut egris cōpateretur aut suspiraret mortuis: ueluti de simili peste Orosius refert sub Fabio maximo & quinto decio consulibus Romę accidisse: Quare cuncti magnates & milites consulebāt Regi ut ab obsidione pro tunc discederet. Rex uero constantissime renuit & uelut alter fortissimus machabeus ait. si appropinquat tempus nostrū moriamur in uirtute propter nomen domini. melius est

enim nos morti quæ uidere mala gētis nostre & sanctorum: Subdebat rursus Alfōsus ipse uiros magnanimos timore mortis non debere ab obsidione ceptisque rebus discedere. presertim uictualibus sarracenis deficientibus. non enim equo aīo audiebat discessum ab obsidiōe. pro eo quod infortunio suo attribuebat. eius tempore castrum illud ad manus uenisse Maurorū: Tandē ī dies inualescēte peste ipse cōstantissimus Rex glandula pestifera percussus est: Ad eū igitur iam in agonia cōstitutū magnates ac sibi dilecti accesserūt & ut fieri solet lacrimosis oculis dicebāt cui nos cōmendatos relinquis. quasi dicerent si filio tuo Petro nos cōmendas gladio nos cōmittis: Ille uero sensū uerborū intelligens. deo inquit summo Regi uos comitto Rursus cū illi subicerēt. cui denique comittis Petrū filiū tuū ille ingemiscens uobis inquit si bonus erit. sed id me pluris quæ mors angit. Cū enim qualis futurus sit. non ignorem. doleo acerbissime talem uobis relinquere heredem & dominum. qui meliorē uobis filiū dimisisse optarē: & tandem subdebat. licet enim Adriani Cæsaris sentētia fuerit. quia successorē nemo odit. Ego fateor. Petrū ut filiū diligo. ut successorē non amo. nec ut Regem futurū letor sed cum natura & fors ipsa tulit. qualiscumque futurus sit necesse uideo Rex uester sit: ea de re uos oēs ei comittā. non quia bono. sed quia filio. Orate igitur deum ut eius mores in melius cōmutet & seuitiam in mansuetudinem uertat quia teste Salomone ipse est qui cor Regis dirigit & quocūque uoluerit uertat illud: ipse rursus Regis Assueri crudelitātē inclementiā conuertit: Verum cū nonnulli consolandi uerius assentandi gratia ei dicerēt noli o Rex contristrari quod hucusque Petrus discoloris uisus sit Iuuetus quidē aliquid insolentie habere solet sed speramus pro uectior etas sed & probitas tua aqua degenerare sibi pudori erit ipsa denique regia dignitas mores mutabūt suos

nouumq; & tibi similem eum reddent : Sed utcunq; sit recordare inquit Philippi Alexandri patris sententie. quam Quintus Curcius commendat. nam & si male de filio sentiret moriens tamen ait. minime se egre mortem ferre cum filium superstitem & Regem relinqueret : quibus Alfonsus .erratis inquit. ille ut tyrannus & tyranni filius locutus est. tyrannidis enim illa ut aiunt misera conditio est . ut auidius eam ad posteros relinquunt. q̄ ipsi iocundius exerceant aut deserere possint . Reges enim qui natura regnant filios non tam Reges q̄ bonos relinquere peroptant. quid enim glorię : quid honoris. patribus accreuit : ex Neronis ex galicole . ex Domiciani imperio : qui parentum memoriam & laudes suis ipsi sceleribus perpetuo macularunt : scriptum est enim confusio & ignominia patris. impius filius. & iterum dolor patris indisciplinatus filius quibus dictis & ecclesie sacramentis deuote receptis se deo committens . animam beatus afflauit . obiit autem die sancto ueneris quo Christus crucem ascendit. anno eiusdem Saluatoris Millestimo .ccc.l. Voluit enim Alfonsus licet cum suo periculo reipublicę cristiane consulere ut alter Codrus de quo Valerius commemorat contra quem cum Peloponenses bellum gererent . Athenienses responsis acceperunt illos futuros uictores quorum Dux periret . quod Codrus audiens . scienter se hostibus iniecit ut occideretur . malens mori ut hostes uincerentur q̄ uiuere hostibus non superatis . Alfonso igitur uita functo : cuncti regnicole luxerunt eum plantu amarissimo . Sed auxit merorem quia dissimilem filium suscepturi Imo passuri erant : Habent enim illius temporis annalia . quendam sapientissimum gręcum eiusdem Alfonsi consiliarium uisa experitaq; ab eo Alfonsi Regis & Petri filii morum disparitate mortuo Alfóso publicę sed lacrimabili uoce super funus

dixisse: defle inquit o misera hesperia. tanto Principe. Imo
 patre patrię orbata: gemitus incessanter emitte. Vno
 enim eodemq; tempore agnoscere cogeris. qualem ami-
 seris Principem & qualem habeas. aut qualem habere
 debueras: utrunq; ergo inconsolabiliter deplora. impari
 tamen dolore. patrem inquam internis singultibus plan-
 ge. quia talis est a te Princeps ereptus. sed filium uehemē
 tuus defle quia talis est super te erectus: patris acerba
 merito tibi mors fuit. sed filii uita acerbior: pater tue
 fuit utilitati donatus. filius uero tuę pūitioni predesti-
 natus patris uita tibi fuit solacio. filii tedio erit atq; sup-
 plicio: patris obitus tibi fuit dōlori: filii uero. uita tibi
 erit merori: Sed forte quia patrem piissimum non satis
 coluisti. tam discolum atq; seuum filium pati meruisti: ut
 enim talem habere patrem. postulabat ordo suorum me-
 ritorum: sed ut talem filium paterens exigebant culpa
 subditorum: Sepe enim ut sancti interpretes aiunt pro
 meritis subiectōrum deprauatur uita rectorum: quia
 scriptum est dabo eis Regem in furore meo. Sic & econ-
 tra promeritis presidentium bene disponitur uita serui-
 entium. sed est quo paululum consoles si consolatio di-
 ci potest. non enim tu sola es quę has bonorū & iniquo-
 rum Principum sustines. uicissitudines. Sed nec est Pe-
 trus solus. qui a preclaris parentibus degenerat. Habra-
 ham siquidem dei amicus plures pessimos filios habuit.
 Dauid quoq; præter Salomonem iniquos filios genuit.
 Sed & ipse Salomō cui dono dei nemo in sapientia cō-
 paratur flagitiosissimum Roboam filium genuit. Taceo
 de gentilibus ut de filio Scipionis maioris. qui adeo dis-
 similis fuit patri ut eum non imitans sed gloriam macu-
 culans. a militibus Antiochi Regis contra quem pater
 pugnabat. se capi permisit: Sic & filius Fabii maximi
 egit qui tante fuit nequitię. atq; seuitię. ut senatus ipsum

bonis & honore paterno priuaret extimantes indignum
q̄ honores tam honorifice a patre quesiti . causam tantis
uiciis in filio preberent : Ea igitur uerba cum Petrus
cognouisset : Iratus ad eundem sapientem . incipiam in/
quit in te ueritatem quam dixisti exequi . quare gladio eū
ferri iussit . Exoratus tamen Petrus ne in ipsum quasi in
patris funus seuires distulit . dicens | uolo ut in tua uana
sapientia menciaris & do tibi ueniam . qua cuncti agno/
scant quia longē insolentior atq̄ imprudencior est . qui
talia Principi impugne dicit . q̄ Princeps ipse qui talia
audire & impunita relinquit : ad quem gręcus sapiens
intrepide ait optarem id ex uirtute ageres . sed quia omnis
crudelis timidus est : in me ideo iniuste nō seuis . ne iuste
in te populus seuiat : Utinam mentitus essem in miseris
subditis tuis . ut mihi uera dicēti . tuam exercerēs nequi/
tiam . sed prothdolor non est illis mentita iniquitas tua .
Et qui uidebunt . annuncient : tandem iniquitas . tua fi/
nē dabit . quia scriptum est . qui seminat iniquitatem me/
tet eam : & iterum iniquitates suę capiunt impiū : Qua/
re in uerticem tuam iniquitas tua descendet atq̄ in me/
moriā redibit malicia tua . quia propheticum illud
experieris : & ecce crudelitatis tuę ultor erit fraternus
gladius . & iterum tradam impium in manu proximi sui
quia de te alius propheta ait propter crudelitatem tuam
uisitabit deus regnum tuum : & dabit illud proximo tuo
meliori te . quibus dictis euanuit a conspectu Sathelitem
Regis . & transiit in Africam ubi plurima ut aiunt ua/
stacatus est de futuris : Sunt qui asserunt ex illa hora
Petrum tetendisse insidias cunctis fratribus suis . quorum
aliqui impias eius manus nō effugerunt . Qua uero arte
Petrus Rex temptauerit gręcum predictum ad se redu/
cere & qualia responderit . infra sequenti capitulo habetur
Temporibus huius Alfonsi . xi . prefuit in se de Romana

Io. xxii. & successiue Benedictus .xii. & Clemens sextus Gallicus Imperauit autem eo tempore Albertus Dux Austrie filius Rodulphi Regis Romanorum. qui apud oppidum Aquisgrani electus est: Hic misit solemnes oratores ad Bonifacium pro optinenda confirmatione. quam idem Pontifex multis rationibus concedere renuit pro ea uice dicens eum reum lese magestatis tandem in odium Regis Franciæ eum confirmauit subiciens sibi quantum potuit. regnum Franciæ hic Albertus regnauit x. annis tamen sine corona tandem occisus fuit a nepote filio fratris anno domini .M. cccviii.

Capitulum. xliiii. de Petro huius nominis primo Rege Castelle & Legionis .xl. post irruptionem Hispaniæ & de causis odiorum inter eum & Blancam Reginam eius cōsortem & quomodo & per quem fuit maleficiatus & de sinistris successibus huius rei & an maleficio & arte magica odium uel amor induci possiet

ETRVS primus huius noīs Alfonsi .xi. predicti filius inmediate ei successit in regnis anno Cristi redēptoris natuitatis .M. ccc. l. Hic lxxvii. Rex fuit ab Athanarico primo Rege post cladem Hispaniæ & illius miserrimam irruptionem. Regnauit autem annis .xix. qui longissimi regnicolis uisi sunt: Huius Principis uitam gesta atq; utinam egrēgia facinora describere nonnulli. non tam ut opinor extollendi quam lacessendi desiderio: Nos uero non libenter hanc assumimus pro uinciam. Verum cogit inceptus dicendi ordo ut hystorie ueritas respondeat. & qualis quisq; fuerit qualiaue egerit. talem & talia nudo sed uero ac libero calamo describamus, Optaremus quidem eiusdem regis gesta tā clara

forent atq; insignia ut clariora nos atq; illustriora litteris
aut scriptis facere possemus. Sed uerum est quia ut aiunt
habent hoc cuiuscq; principis obscura gesta ut & si excu-
sari forsan aliquando possint. laudari tamen minime. &
quod non parum Regum ipsorū miseram conditionem
ostendit. Illud est quia quantalibet illorum sint clara fa-
cinora. per pauca tamen detestanda aut non felicia. per op-
tima ab eis gesta deturpent. ut uerum sit quia in paucis
offendens factus sit omnium reus. Hic itaq; Petrus do-
nis nature locuplex satis fuit statura procer uultu deco-
rus corporis uiribus prepollens & robustus plusq; Regē
decebat sed & quibusdam animi dotibus non caruit si illis
recte uti uoluisset. fuit enim ingenio uelox astutus. & affa-
bilis in persuadendo promptus & dulcis armis deniq;
strenuus in congregiando primus. rebus bellicis truttus
superbos atq; inobedientes. raptores uiarumq; insidiato-
res miro modo persequebatur. Sed ea uirtutū dona pre-
clara quidem eius generis sunt ut ornatum non felicem
Prīcipem reddant. Quibusdam enim capitalibus uiciis
sorduit non utiq; a parentibus traductis. sed ut aiunt
asceleratis familiaribus inductis. In primis igitur Petrus
imitari patrem non studuit. quinimo. nequiuit pater tan-
tam gloriam acquirere. quantam filius sedauit: Duxit
igitur Petrus uxorem Blancam filiam ducis Borboni:
quam paulo post nuptias apud Vallemoleti dimisit. licet
defacto & celeri gressu pergat in Montaluam ubi dege-
bat Maria de Padilla sibi admodum dilecta concubina:
Verum quia apud multos non satis note sunt odiorum
cause inter Petrum Regem & Blancam eius consortem
que repudio occasionem dedisse uidentur: & a diuersis
diuersa narrantur: decreuimus rem ipsam breui contex-
ere sequentes hystorias non modo a scriptoribus His-
panis editas. sed ab exteris famosis historiographis

Nihil per Judeis

descriptas: inter quos insignis historicus Ptolomeus de Luca rem ipsam luculento . sed lacrimabili stilo describit Petrus igitur eodem Ptolomeo teste Blancam Reginam a principio tenerrime dilexit ueluti que uenustate corporis & morum integritate pollebat: sed ut aiunt inimico humani generis procurante. Implacabile odium Petrus contra Reginam innocentem conceperat: maleficiatus ut creditur industria Marie de Padilla quam prius concubinam dilexerat: nam illa uidens per Regem cõtemp- tui habitam .machinata est per tritos in arte magica Re- gem ipsum in Regine odium deducere: quam rem per certa maleficia demonum quidam iudeus se facturum obtulit. qui etiam singulari odio contra eandem Reginã conspirauerat. pro eo q̃ deuotissima catholica Regina ef- fecerat apud Regem: ne iudei in Regis curia fauores officia & honores obtinerent: quinimo apud eundem Regem pene concluderat omnes iudeos a regno pellen- dos . ut in Francia actum erat. Modus autem inducen- di odia & maleficia ut aiunt talis fuit: Donauerat Regina Petro pulcherrimam çonam auream multis gemmis & preciosis lapillis ornatam: quam Petrus Regine amore sepe deferebat: Maria uero de Padilla Regine emula: calide operata est ut çona illa ad manus magici iudei aliquãdiu perueniret . quam tali maleficiõ effectit . ut dum quadam festina die Rex illa precingeretur a cunctis in- tuentibus atq̃ a se ipso non çona aurea sed quodam hor- ribili serpente: præinctus uideretur . Rex uero merito perterritus cum quereretur quid nam res illa esset: a non nullis Regine emulis & forsan factioni assientibus responsum est . çonam Regine talem pulchritudinem peperisse: Ex qua hora Petrus infestissimam Reginam habuit . nec amplius illam uidere nec cum ea conuersari uoluit: ut de eo uerum sit quod de Amon ad Tamar

scriptura cōmemorat . quia maius erat odium quo eam
oderat : amore quo ante eam dilexerat : quinimo adeo
contra eam inflāmatuſ Petrus extitit : ut processus in eā
formare iuberet : quę res molestissima fuit plurimum &
ingrata cūctis regni statibus innocentem Reginam ſci/
entibus : præſertim Hēnrico & cęteris Petri fratribus .
qui omnes conati ſunt ne dum Reginam defendere ſed
efficere . ut ad mantale conſorcium reduceretur . ſed eo
magis animus ſui natura ſeuus ad iram & ad uindictam
prouocatur : quare non paucos prelatos & nobiles a re/
gno fugauit ac alios gladio percuffit : totumq; regnum
nobilium ſanguine cruentauit ac implacabili diſſidio cō/
turbauit : Ea igitur re ad Innocencii . vi . noticiam deducta
Legatum deſtinauit uidelicet Guillelmum ſanctę Marie
in coſmedin diaconum Cardinalem ut Regem ipſum
cum Regina atq; regni magnatibus conciliaret . Legatus
uero Regem inflexibilem reperiens . parum profecit . Re/
gina uero meſtiffima quę innocentiam ſuam ostendebat
neq; audiebatur . pre triſticia & merore paucis poſt die/
bus uita functa eſt . Sic igitur in noſtra miſera Hispania
uerificatum eſt illud Naum prophete uaticinium : ecce
corruet ciuitas propter fornicationem meretricis ſpecto/
ſe & grate habentis maleficia . quę uendit ad gentes &
familias in maleficiis ſuis : & ſequitur . propterea di/
cit dominus exercituum ; reuelabo pudenda tua & oſten/
dam regnis nuditatem tuam : quod ad litteram calamit/
oſa Hispania experta quippe & paſſa eſt : nec id nouum
eſt . ut enim diuine legis interpretū ſentencia eſt . peccatis
hominum permittit deus ſimilia fieri : ſepe enim ut ait
Canon per maleficos occulto ſed nunq; iuſto iudicio : deo
humana corpora & illorum cogitationes poteſtatem ex/
ercere compertum eſt . Fuit enim ipſa demonis . poteſtate

quædam in imaginatiua hominis fortis impressio: ex
 qua amor & cōcupiscencia uiri ad unam mulierem ap-
 plicatur & ab altera aufertur. Rursus demones ope-
 rando extra nos & intra nos possunt facere ut una ea-
 demq; res sub una figura . & demum sub alia uideatur
 extra nos enim. nam facile agit demon in aere materi-
 am specularem : constat itaq; ista specula sensibilia fieri
 posse talis dispositionis ut res aliter refulgeant & sub
 alia figura q̄ sint : Cum itaq; demones in aere possint
 eandem materiam specularem formare secundum simi-
 lem dispositionem quæ est in speculis ostēdentibus rem
 non secundum figuram quam habent . per consequens
 poterit efficere ut refulgeat res in materia speculari non
 secundum figuram quam habet . prohibendo ergo per-
 positionem alicuius obstaculi mihi in sensibus q̄ linee
 a re uisibili non ueniant ad oculum meum secundum
 rectum incessum. sed solum per reflexionem ab eadem
 natura speculari in aere facta. faciet ut res appareat mihi
 alterius figure q̄ sit : Hinc pulchre Augustinus li. xviii.
 de ciuitate dei. nemini dubium est arte demonum effici
 posse. ut uideantur esse quæ non sunt . non quidem rea-
 liter cōmutando. sed fantasiam hominis alterando. quæ
 etiam cogitando per rerum innumerabilia signa uaria-
 tur. & cum corpus non sit . tamen similes m̄ira celeritate
 formas capit sopitis ac oppressis hominum sensibus :
 ad aliorum sensuū nescio quo in effabili modo figuram
 corpoream posse produci . hec Augustinus : Sed & in-
 tra nos idipsum demones agere possunt: quoniam per
 inordinatum motum spirituum : potest res apparere
 alterius forme q̄ sit : Constat itaq; demones posse ipsos
 spiritus mouere inordinato motu & diuerso . quo fiet
 ut una uicē. res appareat unius figure. alia alterius. çona
 igitur Petri eadem in substantia existente. demonis arte

effici potuit ut serpens uideretur. quippe & moueretur .
Verum quia ut ait Sapiens in insidiis suis capiuntur
iniqui : referunt historie eundem Iudeum ac tanti scele/
ris complices paulo post iuste ab eodem Petro ob alias
causas gladio fuisse cesos. Itaque inuenit aliquando Petrus
iuste quos puniret iniustus : quid enim tam iustum quod
ut odio habeantur . qui odia seminant : ut recte de hiis
propheta dicat consumentur ab ydolis quibus sacrifi/
carunt : & iterum inueniatur iniquitas eius ad odium
& in Ezechiele scribitur qui oderit sanguinem innocen/
tem sanguis persequitur eum : .

Capitulum .xv. de prole Regis Petri & de mo/
ribus & uiciis eius & de plurimis seuiis quas
in fratres propinquos & suos nobiles & reg/
nicolas exercuit

ETRVS. ergo Rex de quo agimus prudens satis
& bellicosus admodum fuit. sed & in armis stre/
nuus : & quod mirabile dictu est in bellis ipsis plusquam
expediebat audebat . sed pacis tempore plusquam oportuit
timebat. quo effectum est ut publicis & campestribus
bellis magisquam ciuilibus eius potuit laudari fortuna . quam
tandem deturpauit . posuitque maculam in gloria sua. Pe/
trus ergo expulsa ut diximus Regina Blanca concubine
adherens . aut natura ipsa uel astrorum constellatione que
eum ad seuiam impellebat . aut ut diximus maleficio
predicto infectus . uel potius peccatis populi exigentibus
que plerumque agunt ut diuina iusticia in prouincias pec/
catrices seuiat . dicente scriptura per prophetam. tradam
eos in manu dominorum crudelium . & Rursus dabo
eis Regem in furore meo . & iterum erit eis Rex Asur
uirga furoris mei: Postquam regno prefuit agere insolentius

cepit : Incredibiles enim cedes & crudelitates in fratres
 consanguineos & regnicolas exercuit : adeo ut p̄st
 Nerone[m] aut Gaium Galicolum omnes se uicia & cru-
 delitate uicerit : plurimis deniq[ue] aliis uiciis ut aiunt re-
 spersus fuit : Ferunt enim nōnulli sibi persuasum fuisse.
 gladio suorum debere occumbere . quare Petrus ipse
 ut alter Herodes quem Titus Liuius commemorat Sic
 in uniuersos efferbuit ut si aliquis superesset suspectus
 sibi foret . nec putauit se tutum nisi genus deficeret hu-
 manum . Domicianum pene imitatus : qui teste Sueto-
 nio sic gladii necem pertimescebat . ut non nisi occiden-
 do tutus apud se putaretur : & quod erat omni timore
 timidus . speculum lapideum . illum quocunq[ue] ibat
 procedebat : ut a tergo sibi per imagines conspiceret
 quid retro in eum temptaretur : uerum quia ut sapien-
 tum est sentētia . nunq[ue] per scelera tutum est iter . quo ma-
 gis in cūctos Petrus se uiebat . eo magis omnes timebat
 Ut inquit Philosophus cum timor quēdam sit tristitia
 ex fantasia futuri mali qui in alios se uit : futurum est
 eos timeat quos ledit : Hinc noster Seneca . necesse inquit
 est multos timeat . quem multi timent : Adde quia scri-
 ptura teste ob scelera & flagicia mortales uiribus corpo-
 ris & mentis debilitantur . quia scriptum est peccauit
 Iherusalem propterea instabilis facta est : Nec aliter Pe-
 trus Rex licet uiribus corporis alias robustus fortis ac
 strenuus extitisset . sceleribus tamen suis animo debilis
 & sibi ipsi pauidus effectus est : quia teste scriptura .
 pauor hiis qui operantur malum : Tandem igitur ab
 ipsa sua se uicia uictus est . Nam scriptura sacra testante
 sicut clemencia roboratur tronus Regis . sic crudelitate
 deprimatur : Hinc Seneca . errat si quis extimat ibi tutum
 esse Regem . ubi nullus est tutus a Rege : Hic itaq[ue] pri-
 mo cū regnare incepit apud Burgē[m] ciuitatem quēdam

nobilem Baronem dictum Garciam Iasso dela Vega
ac quosdam honorandos ciues uana quadam suspiti-
one impie occidi iussit: Deinde Hispalim adueniens
omni pietate nudatus ut alter Nero qui Britannicum
fratrem interemit. & alter Bassianus cognomine Cara-
calla .qui fratrem Getam regno & uita priuauit . Sed
uerum est quod Sapiens ait quia uir. crudelis propin-
quos abiciet. Denicq; Petrus impie imitatus est Phara-
arum Regem Parthorum qui præter patricidia in pa-
trem simul & in filium admissa. triginta insuper proprios
fratres trucidasse legitur. non uertus tanto ac tali san-
guine regnum male partum stabilire: Sic Petrus Rex
gladio ferri Iussit Fredericum magistrum sancti Iacobi
& Iohannem atq; Didacum eius fratres impuberes .
nullius doli aut culpe conscios. nec hiis contentus seui-
ciis apud Bilbao oppidum Viçcaye infantem Iohan-
nem de Aragonia fratrem eius consanguineum . occidi
iussit ne illi dominium principatus Viçcaye assignaret:
eidem siquidem Iohanni principatus ipse optimo iure
debeatur ueluti qui contraxerat cum Iohana de Lara
filia Iohannis Nunnii de Lara domini Viçcaye: Rur-
sus iussit interfici Alfonsum Fernandi Coronel eiusdem
Regis timore in castro de Aguilar rebellantem. & no-
biles uiros Martinum Egidii filium Iohannis Alfonsi
de Alburquerque. & demum Petrum Aluari de Osorto
apud oppidum de Villanubla fecit iniuste interimiri .
Nec hiis seuiiciis placatus: Inclitas Reginas Aragonie
materteram suam & dominam Blancam eiusdem Petri
uxorem quam in arce Xericii captiuam tenebat. Denicq;
Helisabet & Iohanam de Lara sorores eius. consangui-
neas ad quas prouincia Viçcaye ex paterna successione
expectabat. uita pariter & principatu priuauit. omnesq;
gladio iussit occumbere: Quo euenit ut inclitam &

nobilem familiã comitum de Lara penitus extingueret :
 que utiq; domus antiqua fuit in Hispania in qua claru-
 erant Gundisaluus Gústus & Mudarra Gundisalui
 eius filius & plurimi excellentes uiri. & durauit usq; ad
 tempus huius Regis Petri. qui has duas nobiles femi-
 nas solum ex ea familia superstites iussit occidi. cessauit
 itaq; uenus expirauit eadem domus comitum de Lara.
 Saltem quo ad dominiũ & titulũ. Nam predictæ nobiles
 mulieres fuerunt filie Iohannis Nunnii de Lara domi-
 ni Viçcaye. Licet nobilis domus moderna de Manrique
 que ex predicta stirpe descendunt : trahunt enim ori-
 ginem a nobili comite Manrique de Lara domini de
 Molina. & ea de re Caldara ferũt in armis & insigniis
 suis : Rursus ut ad Petri seuietas reddeamus : Occidit
 apud oppidum de Alfaro nobilem Gúterrium Fernã-
 di de Toletõ : Fugauitq; dominum Vascum de Toletõ
 archiepiscopum fratrem suum . cuius bona occupans .
 tandem apud Portugalam exulem mori fecit : pluri-
 mos deniq; alios magnates nobiles & cives perimĩ in-
 iuste fecit : adeo ut omnibus Hispanis timori esset atq;
 tremori . Nam Rex Granate ei tributarius erat atq;
 uassallus ad illiusq; curias uocatus accedebat. Dum hæc
 agerentur. Rex Petrus qui nunq; iniurię obliuius erat
 memor illorum uerborum que gręcus Sapiens tempo-
 re obitus Alfonsi patris ei libere dixerat . ut sub eodem
 Alfõso supra retulimus . per nuncios rogauit Regẽ Tu-
 nicii & Fez . quatenus eundem sapientẽ patris sui cõsili-
 arum sibiq; acceptum secure transmitteret . quem hono-
 rare pollicebatur . idem etiam sapienti predicto significa-
 uit : Ille uero maiore fretus libertate . Illud Solonis sa-
 pientissimi respondisse fertur : qui ut ait Laercius de
 uita Philosophorum cum plurimũ honoraretur a quo-
 dam tiranno ut secum maneret . Solon uero migrare in

aliam ciuitatem decreuisset . Interrogatus a piuribus .
cur cum Rege habitare nollet a quo tantum honoris
sibi offerebatur : Ille inquam sapientes ac uirtute predi-
cti apud tyrannos necesse est dediscant philosophiam .
que ubiq; ueritatem defendere iubet : Demum uero
quantalibet sapientia uigeant . qui tyranno obsequuntur
similes tamen sunt calculis compotorum . quorū unus-
quisq; quandoq; plura quandoq; pauciora designat . sic
tyranni quandoq; magnum & clarum uirum honorant .
quandoq; autem sibilant indignos honore : sed pau-
lo post utrunq; sine distinctione meritorum in bursa
recludit non nunq̄ mittit ad ignem .

Capitulum .xvi. de detestanda cede Regis Gra-
nate iussu Regis Petri facta . & de aliis homici-
diis nobilium & cuium apud Tolletum factis
& de irreuerentia eius ad matrem .

ETRO itaq; Rege regnante cum intestina dis-
sensio & implacabilis discordia esset in regno Gra-
nate . quibusdam sarracenis fauētibus Regi dicto Ma-
homato . aliis opitulantibus Regi dicto Rubeo uassallo
& federato eiusdem Petri : Hic Rex Rubeus ad Regem
Petrum Hispalim commorantem confidenter accessit :
primo quidem ueniam de commissis si aliquādo offen-
disset . deinde contra hostem suum auxilia petiturus : Pe-
trus uero seuitie auaricie rapacitatem addens : putansq;
eundem Regem Rubeum magnos attulisse thesauros .
de nece eius inique cogitat ; sed iniquius necat : iussitq;
cum turpiter capi ac cuncta sua confiscari . & ut maiori
obprobrio esset . illum super alinum per urbem depor-
tari fecit . præcone acclamante . eum proditionis causa
occuli iussit : Ut igitur Rex ipse Petrus maiorem et

honorē afferret. decreuit eius esse lictorem. cuius decur erat esse defensorem: arrepta itaq; lancea. corpus Regis Rubei perforauit. Ille uero a rabica lingua sed profusa altaq; uoce funestum inquit triumphum & turpem uictoriam hac die explesti o Petre dum sanguinis & auri mei sitibundus armatus inermem ad te confugientem occidis: quę una turpis cędes ultra cętera Petri Regis scelera funestissimam ei ignominiam attulit: dum crudelitati auri cupidinem addidit: Imitatus illū omnium mortalium pecunie audissimum Septumuleum: quē maximus Valerius commemorat: Is cum Gracci amicitie fędere foret coniunctus audiens Opimium sic dictum consulem. spondidisse tantum se auri soluturum quantum Gracca caput ponderasset si ei a corpore abscisum offerretur. Septumuleus lucrorum indagator. nouorum malificiorum inuentor. caput Gracci abscidit liquatoq; plumbo cauatā partem capitis ut ponderosior. esset impleuit atq; per urbem pilo fixum. consuli Opimio obtulit: Quid igitur Petrus turpius aut cogitare aut agere poterat: q̄ eum occidere qui in eum tutissimum refugium posuerat: & se illi tutādum prębuit. ne ab aliis lederetur parum certe imitatus est Augustū Cęsarem. Ad quem cum Herodes Rex ab eo uictus supplex uenisset: seq; ei cum summa fiducia commisisset atq; coram eo coronam deposuisset dicēs ad te uenio. Auguste spe salutis de tua uirtute presumens: Ad quem Cęsar imo saluus esto. & nunc omni timore deposito regnato cercius. uolo enī tuum augere non auferre regnum: cum tu nostrā amicitiam tanti fecisti. ut & si nos aliquando offendisti. de nobis & uirtute nostra consideris: Sunt tamen qui aiūt Regem Petrum pro sceleris sui defensionē dicere solitum Regem ipsum Rubeū fidem illi fefellisse. quia presidia non misisset. cum Petrus bellum gereret cōtra Regem

Aragonum : nec solum Petrus ipse Regem Granate
predictum auaricie causa interemit. sed plurimos alios
presertim dominam Blancam de Villena . quam ut in
dominiis eius succederet securi percussit ; Rursus quen-
dam ditissimum iudeum appellatum Samuelem leui sibi
dilectum Almozarum ac thesaurarum gladio ferri
iussit. a quo ut aiunt historie sexcentamilia duplarum auri
extorsit . Itaque crudelitas que altera ex tribus causis ho-
minibus esse solet odio uidelicet. ira. aut cupiditate in
Petro omnes simul cause occurrerunt : & odio ire ac ti-
mori auariciam super. addidit quia ut ait ouidius. auar-
icia ferro & sanguine aurum querit : Sed nec omitten-
dum est aliud non inferius huius Petri facinus : Cum
enim predictus Henricus frater eius ante incepta inter
eos intestina bella baronum magnatum ac omnium
statuum regni consilio. apud Toletum eundem Petrum
Regem moneret ut dominam Blancam uxorem suam
ad se reduceret . & Mariam de Padilla concubinam
pelleret : Idem Petrus falsa suspitione arbitrans. quosdam
honorabiles Toleni ciues seditionis in eum conscios :
illos publice occidi impie iussit : pro eo quod amicitia con-
iuncti erant baronibus qui eundem Petrum ut concu-
binam pelleret monuerunt : Nec aliter scriptura sacra
Saulem egisse commemorat. qui cum in Dauid seuire
optaret. falso suspicatus est Dauid & filium Ionathan .
in illius mortem conspirasse : Tandem inter eos quos
Petrus ea die neci dedit . aurifabrum quendam pro-
bum & antiquum uirum iugulandum decreuit . cuius
filius pietate naturali motus . Regi Petro supplicauit.
ne patrem innocentem occideret. aut eundem filium loco
patris morti sustineret : Petrus uero ut erat totus seuis
iraque repletus iussit patrem liberari . & filium in fontem
interfici : que res non parum addidit sceleribus huius

Principis a cunctisq; funesta iudicata est: fecissetq; longe consulcius. utrūq; liberare q̄ ambos innocentes damnare: longe certe aliter Senatus Romanus effecisse fertur. qui Graccum & Claudium confocios ad se delatos absoluit. pro eo q; Graccus licet absoluendus foret. eandem penam iuravit se subiturum qua Claudius. tanta igitur fidelitate perspecta digne uterq; liberatus est. Nec in hoc quieuit huius Petri Regis crudelitas: Nam cum domina Maria eius mater. metu illius in oppido de Tauro se recepisset: Petrus Rex eam obsedit. Tandem illa descendens de arce pietati filii se commisit: nonnulli uero magnates qui cum ea erant putantes se tutos fore si matrem cōmittarentur. simul cum ea ad Regem uenerunt: Petrus uero deposita omni ad matrem reuerentia & in eius conspectu iussit occidi nobiles uiros. Videlicet Petrum Stephani magistrum de Calatrava: & Rodericū Gundisalui de Castaneda. & Alfonsum Telleg Giron. & Martinum. & Alfonsum Tello: Regina tantam crudelitatem conspiciens attonita quasi mortua cecidit & perterrita tristis & mesta parum uixit.

Capitulum. xvii. quomodo Henrricus & alii fratres Regis Petri fugiētes eius seuiam Regem Aragonū peccerunt & de bellis inter eos habitis. & qualiter Henrricus regiū titulū assumpsit.

LAMABAT. ad superos tanta hominis seui-
cia: adeo ut sicut scriptura commemorat ad celos
pertingeret tanta crudelitas & quia scriptum est crudelis
propinquos abicit: suscitauit deus contra eos propin-
quos ipsos: Nam & uota populi hoc petebant. ut ab
ipsis propinquis & hiis quos leserat ipse abiceretur. di-
cente sapiente. angelus mittitur contra eum: Henrricus

igitur & Telius ac Sancus eius fratres & infans Fer-
nandus Marchio de Tortosa frater consanguineus et
usdem Petri cōspicientes quia ut in libro Hester legitur.
ferendus non est qui pietatem humanam sua crudelitate
conmaculat: decreuerunt uite eorum consulere & tante
seuicie resistere: illi ergo & nonnulli maiores regni ex-
propinquorum mortibus plurimum ulcerati: ad Re-
gem Aragonum confugerunt: qua ex causa graue ad
modum bellum inter eundem Petrum Regem Castelle
& Petrum Regem Aragonum subortum est: fueruntq̄
acerrime clades ubiq̄ secute: sed Petrus Rex Castelle
grauiora damna regno Aragonie intulit: Nam predi-
ctum regnum personaliter ingressus gladio & igne cun-
cta consumit. ciuitatem Valencie obsedit uineis & arbor-
ibus deuastatus. ac uiridariis & solaciosis undiq̄ domi-
bus diruptis. eandem urbem adeo artauit ut in suam
deditonem perduxisset. nisi miraculose ut aiūt inopinat-
us succursus. aduenisset. plurimiq̄ ex suis ut ab obsidi-
one discederet non suassent. Tandem inde ad alia loca
se conuertens. Tirasanam cepit: quam Gundisaluo de
Lugio commisit. Is uero non modo imprudenter sed
infideliter agens. ut cuiusdam domicelle caduca. tempo-
raliq̄ pulchritudine potiretur. perpetuam indelibilemq̄
turpitudinem & ignominiam incurrit: Nam eandem
Tirasanenē ciuitatem & arcem Regi Aragonum tradi-
dit. eo pacto ut illi daret uxorem eandem pulchram do-
micellam filiam Ximeni de Vreā cum dote .xl. milium
floreorum. cepit deniq̄ Rex Petrus plura alia castra &
oppida in Aragonia: Tandem Innocencius vi. Papa
legatum misit ad Hispanias pro componenda inter eos
pace: Videlicet dominum Guillerum de Bononia
Cardinalē Is uero cū inter utrūq̄ Regem de pace ageret
addiit Petrum Regem Castelle. qui post multa dixit a

bello uelle cessare si Rex Aragonie iugularet quendam
 Frances Empellores. qui certas contumelias eidem Regi
 Petro dixerat: Petebat rursus ut ab Aragonia pelleret
 prefectos Marchionem de Tortosa & Henricum Teli-
 um & Sancium fratres eius & ceteros eius uassallos. qui
 ad eum confugerant & restitueret oppidum de Oriuela.
 & nonnulla alia castra ad Regnum Castelle spectantia.
 que oia legatus predictus Regi Aragonu exposuit: Sed
 ille quibusdam annuit uidelicet quia expelleret solum a
 regno comites fratres Petri Regis Castelle & ceteros
 eius uassallos. si debita eis stipendia persoluerentur: que
 cum Petrus Castelle intellexit ita comotus celeri iudicio
 comites fratres eius & ceteros nobiles in Aragonia de-
 gentes condemnauit. bona confiscauit. In qua re pluri-
 mum sibi nocuit. quia spem redeundi quam ante senten-
 tiam habuerant. post latum iudicium amiserunt: creuitque
 acerbius odium & acrius bellum: Rupto igitur omni
 tractatu pacis Rex Aragonum & Henricus & comites
 ac ceteri magnates partes eorum fouentes. inito consilio
 ex Gallis quasdam uagantes gentes. quas societates sue
 companias appellant: quantocius euocarunt: quibus
 aliisque copiis aduentantibus regnum Castelle forti ma-
 nu ingrediuntur. & Calagurram occupantes. Henricum
 in Regem sublimarunt: Cognito igitur per Petrum Ca-
 stelle Regem quod frater regium titulum assumpsisset. a ciui-
 tate Burgem in qua tunc moram trahebat animo pro-
 stratus in Vandaliam. deinde in Galliciam se recepit. &
 quia ut sapiens ait. uiscera impiorum semper crudelia
 cogitant: cum esset apud Compostellam uenerandus
 pater Suerus archiepiscopus compostellanus Petro pre-
 sente nec prohibente impie occisus est.

Capitulum .xviii. quomodo Rex Petrus & Pri-
 ceptus de Gales cum copiis anglicorum pugnauerunt

cum Henrico qui tunc uictus ex Francia gentes colligens Petrum insequitur & tandem eum occidit & de aliis dignis rebus pro tunc occurrentibus.

EBVS. Igitur sic fluctuantibus Rex Petrus ad Bayonam urbem in Vasconia tunc dominio Anglie subditam se contulit. questurus ab Anglicis auxilia. Illico igitur applicuit Princeps de gales primogenitus Regis Anglie magnis copiis munitus. Regi Petro praesidia allaturus: cuius potentiam non parum uerebantur barones Henrico fauentes: sed fertur Henricum forti animo eos ad bellum confortasse. dixisseque uerbum quod Rex agis ad Lacedemonios retulisse Polibius asserit. cum enim apud Mantineam contra plures hostes pugnaturus esset. ait eum qui multis uult dominari opus esse ut cum multis quoque pugnaret; Itaque Henricus barones suos bono animo esse rogauit. asserens futurum esse. ut plus laboris in illis spoliandis quam uincendis habituri erant: nihilominus fefellit eum opinio sua: Nam contra hostes Henricus Rex potenti & armata manu profiliit. bellumque acerrimum commissum est. & tandem Henrico comitis Telii fratris sui culpa atque ignauia pugnare nolentis. uictus est. plurimis captiuatis praecipue Eneco Lupi de Horosco quem in uinculis trisum ut creditur Regis Petri iussu. quidam miles Anglicus indigne imo turpiter interemit: Sic igitur prostratus quippe & fugatus Henricus Franciam petit: collectis igitur pluribus gentibus sibi a Rege Francie concessis. regnum Castelle potenter ingreditur. cui magna Hispanorum manus occurrit: Tandem non paruam Hispanie partem occupat. Toletumque obsedit: Cumque Henricus intelligeret Regem Petrum in oppido de Montiel moram trahere: illum ualida manu insequitur &

conferto p̄elio Petrus uictus est magna utrinq̄ strage
 secuta. Petrus itaq̄ fugatus in arcem oppidi se recepit.
 Hērricus uero castrū murari undiq̄ fecit. Petrus tādē
 iniquā conditionē sortitū itelligēs peccit colloquiū cum
 Henrico fratre: uerū ut quidā aiūt obsides postulabat
 quia lōge pluribus nobilibus Henricus comitatus erat
 ad quē Henricus dici iussit. dicite crudeli tirāno: quia
 ipse effect ut & ipse solus esset & ego bene & fideliter so
 ciatus: Imitatus Titū quincū consulē Romanū aduer
 sus Philippū Macedonie Regē missū: Nā cū idē Phi
 lippus consulem alloqui optasset nec ausus esset quia ut
 dicebat cū multis Romanis erat: Philippus uero solus
 erat Macedonibus. Tūc respōdit Quīcius: tu iquit solū
 te fecisti quoniam fratres cognatos & amicos occidisti:
 Quare dignū est ut solus maneat quia solus ī orbe esse
 uoluisti: Cum uero quadā intempesta nocte Petrus ad
 tēptoria Beltrandi de clarequin comestabilis Frācie clā
 aduenisset qui ut aiūt uerbū de Petro liberādo dederat:
 Henricus inscius eius securitatis, sed cōsciū Petrū ibi
 adesse paucis comitatus sine mōra tēptoriū Beltrādi so
 lus īgreditur. eundēq̄ Petrū Regē aggreditur & tādē
 pugione cōfodit: Alii tamē referūt utrūq̄ beltrandi cal
 liditate & studio actū esse. qui & Petro fictā tribuit secu
 ritatē. & Henricū ut fratrem simul & hostē cederet euoca
 uit: Nec desunt alii asserētes. intra arcē Petrū ab Hērrico
 eodē beltrando cōscio fuisse occisū. simul & quorūdā su
 orū factiōe: aiūt historici quēdā sapientē afrum apud eū
 gracia legatōis manentē. eo iam mortuo dixisse. Si Pe
 trus Rex fidis ei hoībus quibus se quasi fidēssimis &
 prudentissimis dederat aut carere potuisset aut probatis
 ut licuisset. indubie nedū īmunis a periculo, sed uictor
 euasisset. ut cūq̄ sit libuit diuine iusticie. ut tali morte sed
 & a propinquo occūberet. qui nec propinquis peperat.

nec alienis : decebatq; ut tam multi de eius unius nece
letarētur. q̄ plures de plurimorū propinquorū mortibus
doluerūt: quia ut sapiens ait. qui seminat ūquitatē metet
mala. & uirga ire suę cōsumabitur. & Augustinus de ui
ta cristiana. q̄ sanguinē innoxū effuderūt: ita dei iudiciū
sensere. ut ipsi postmodū sanguinē fundere coherētur suū
qui fundebāt libēter alienū. Impleta est igitur in eo illa
domini sententia. quia qui gladio percūt gladio perbit
Super quo uerbo Ciprianus : excusatio nulla est si secū
dum tuā sententiam iudicent. & q̄ feceris ipse paciatis:
Hinc noster Seneca mala exempla in caput semper per
petrantū redierūt : quia iustū est ut quod quis alieno ex
cogitauit supplicio. sepe excipiat suo : & Ouidius nec est
lex equior q̄ necis artifices. arte perire sua. A fratre igi
tur occiditur qui fratres occidit. uelut in Tebano bello
contigit in quo frater fratrem per insidias interfecit: quare
regnū Macedonie & Persarū ob nimiam occidētis crude
litate. illi simul cū uita ablatū est Nec aliter egerūt Gaius
& Domitianus. Comodius & Heliogabalus imperatores
Romani qui propter cruentā seuitiā. ferro ipsi perierunt
Sic & Silla dictator. qui incrudelitate felix appellari uo
luit: sed illico amissa imperādi potestate. celeri insuetoq;
morbo decessit : Sed utinā hic Petrus Rex solus tā seui
fratricidii penā luisset: Sed nō parū timendū est ne uelut
in altero Caym fratrem Abel occidēte ī septuplū puniatur
id est usq; ad septimā generationē successorū punicio ex
tēdatur. eo sic disponere. q̄ peccata predecessorū punit in
futuras generatiōes: ait enī in Leuitico addā punitiones
uestras in septuplū propter peccata uestra : Ferūt aliqui
ad Petrū ipsum sic uulneribus confossū & in extremis
laborantē accessisse quendā bufonē. aut histriōnē eidem
Petro familiarissimū. qui nō tam miserās. q̄ uindicās. nec
tam mēstus q̄ letus. ait ad illū o Petre uelim memor sis

uerborum quę tibi sepe ioco dicebam. quoniam necesse
 est ut a lupis occidatur. qui lupos occidit. Nec hac deri-
 sione cōtentus . Iterum ait crede Petre : qui sic uixit ut tu
 non potuit aliter mori q̄ ut tu : & qui sanguine tuo non
 pepercasti. a sanguine tuo occubuiſti: Seuior Domiciano
 crudelior Nerone: Irrecōciliabilis amicis : Incredulus
 familiaribus : cunctis iniquus tibi iniquior . sicut ergo
 fecisti sic patens. dignū enim est : ut qui omnes occidit .
 omnes eius morte letentur. & qui in omnem sexum de-
 seuit : Vterq; sexus de eius cęde congaudeat: cui Petrus
 quasi ex animis : si aliis inquit fui seuus: tibi tamē beni-
 gnus. qui īcestu simul & homicidio te liberaui : sed uerū
 ais. me iuste mori. qui te iniuste uiuere feci. patior. itē quia
 in eo te amaui : in quo nequissimus es. Vestui sepe pre-
 ciosis indumentis nequiciam tuam: mortor deniq; quia
 non nature donauī. sed tuę arti nequissime. Nam fateor si
 homo cārū esses : & histrio adulatorius non fuisses : nō
 tibi donassem . Morior rursus quia honorauī inte uicū
 non naturam . Utinam hic Princeps tam recta in uita
 egisset : q̄ uera in morte referebat : sed mortis doloribus
 pressus sapienter loquitur. qui in uite gaudiis delectatus
 iprudenter operatus est. O infelix Princeps ille perpēde-
 bat satis. quod tollerabat: intelligebat: quod amiserat : sed
 sera fuit eius cognitio: Vtinā memor dū uiueret fuisset qa
 misericordia & ueritas custodiūt regē. & ut noster seneca
 ait ī quācūq; domū īgressa fuerit clemētia : eā tranquillā
 felicēq; prestabit Sed ī regia domo quo rarior eo securior
 atq; nobilior: sed ut paucis agamus illud poeticū semper
 uerū fuit qa instabile est regnū quo nō clementia regnat.
 Sic igitur ea Petri acerrima morte finitū est illud acerrimū
 bellum & Henricus in Regem a cunctis populis gra-
 tanter & cum omnium regnicolarum applausu assumi-
 tur . A nōnullis asseritur Petrum perpendisse quendam

sibi familiarissimum insidias parare : quare multus audi-
entibus dixisse fertur : nihil est cur mori non debeam :
Si a me ipso caueri me oportet. ut alter Dion tyrannus
qui cum a dionisio sibi fidissimo insidias parari intel-
lexisset ait mori longe prestātius fore : q̄ uiuere : Vbi nō
hostes solum : sed etiam amicos : atq̄ coniunctos cauere
oportet ; Tempore huius Petri Regis Castelle ciuitas
nostra de Algeçira ab Arabibus penitus destructa &
desolata est. Huius Petri primi temporibus presuit Ro-
mę papa Vrbanus .v. Lombardus . Imperabat autem
primo Henrricus comes de Lugenburg strenuus &
fortis : qui electus fuit statim Alberto occiso : qui Hen-
ricus parum in imperio uixit . Nam rediēs ab urbe ubi
de speciali cōmissione Clementis .v. a tribus Cardinali-
bus coronam receperat in Tuscia apud Bonūcōuentū
Obiit anno domini . M. cccxiii. eo igitur mortuo electo
res indiscordia duos eligunt . Nam aliqui eligunt Fre-
dericum ducem Austrie filium Alberti Regis predicti
Alii uero Ludouicum ducem Bauarie inter quos gra-
uissima fuit contentio. tandem in quodam bello Frede-
ricus captus est : & Ludouicus ius imperii usurpauit .
dum hęc agerentur Papa Iohannes .xxii. processum for-
mat cōtra Ludouicum quia cōfirmationem petere con-
tempnit : declarans electionem nullam : ipse tamen Lu-
douicus quorundam potentum Italie fauore urbem in-
greditur & a prefecto urbis susceptus est. Tandē pessimo
ductus cōsilio Iohanne Papa uiuente de facto elegi fecit
quendā fratrem Petrū de Corbarto in Papā post obitum
uero Io. xxii. & Benedicti .xii. Clemens .vi. eligitur. qui
eundem Ludouicum iterum reprobauit & damnauit
precepitq̄ electoribus ut eligant : qui Carolum primo-
genitum Regis Bohemie concorditer elegerunt & Ro-
mę coronatus est.

Capitulum. xix . de Henrico . ii . Castellę rege
& legionis . xli . post cladem Hispanię & de cala/
mitatibus quas passus est post interfectionem
fratris . & qualiter p̄dicta fratricidia petri &
sua in eis & eorum posteritate punita creduntur.

ENRRICVS huius nominis . ii . interfecto
ab eo Rege Petro fratre suo : illico a maioribus
& a toto fere Hispanię populo | Rex cum sumo gaudio
est assumptus : pariter & receptus : Fuit autem ab Atha/
narico primo Rege Gothoz . lxxviii . & a Pelagio primo
Rege post cladem . xli . Cepit autem regnare anno do/
mini . M . ccc lxxix . & annis viii . regnavit non cōputatus
duobus quibus cum fratre simul & discordia p̄fuit :
nobiles aut aliqui partiales regis Petri qui eius mortis
tempore aberant : propter fidem eidem Regi Petro pres/
titam Henrico non obedierunt : quinimo Hispanias
deserentes maluerunt : ut dicebant non modo patriam :
sed uitam q̄ fidem deserere . quosdam tamen ex eis Hen/
ricus captiuaui : quibus plurima donaria conferebat si
ei obedirent : Illi tamen potius in carceribus mori : q̄
Henrico subesse p̄legerunt . Barones & magnates ei
obedientes magnis dominiis donauit : eosq̄ plurimum
sublimauit & ex illo turbulento tempore nobiles & Ba/
rones Hispanię lōge q̄ ante ditiores & potentiores effecti
sunt . non sine regie corone diminutione : Fertur quosdā
Barones paulo ante Petro adherentes Henrico potius
mētū q̄ affectu obsequentes ei sepe exprobrasse : q̄ eum in
Regem recepissent : ad quos ille ait utilius eis fore talē
obtinere Regem : q̄ ei tales habere subditos . Nec aliter
Paulum Fuluium impari casu respondisse legitur : qui
cum a Romanis aut temporis necessitate aut ob eius in/
gentes uirtutes Consul multis inuitis electus esset : ait

Senatui se gratias . non habere : quoniã non ideo electus
fuiſſet Imperator : ut ei imperio opus eſſet : quin potius
illis tali Imperatore : Obtinuit igitur Henrricus pacifice
oĩa regna fratris . Hic Henrricus duxit uxore Iohannam
filiã infantis Iohannis Hermanuel . qui ex materna linea
proneptis fuit infantis Fernandi primogeniti Alfonſi
decimi : qui uiuente patre deceſſerat ex qua genuit Iohã
nem primũ qui poſt eum regnauit . Rurſus etiã genuit
dominã Leonorã quę fuit Regina Nauarre : Cętera geſta
& clariora facinora huius Regis Henrrici tacta ſunt ſub
Petro fratre eius & aliquid dicetur ſub Iohanne primo
filio huius Henrrici : Obiit autẽ Henrricus . apud ſanctũ
Dominicum dela Calçada Calagurritã diocęſis . Hic
Henrricus poſt interfectionem fratris in ſe & filiis non
paruas calamitates perpeſſus eſt : quas utinã regia poſte
ritas & totius regni cõmunitas non ſenſiſſent . Nam ut
cętera taceamus nõ diu nec pacifice regna quinimo bella
grauiſſima cum Portugalenſibus : demũ cum Anglicis
ſurrexerunt : que Iohãnem Henrrici filium & regnũ acer
biſſime afflixerũt ut ſtatim dicemus : Clamabat enim ad
cęlum tanta utruiuſq; fraterni ſanguinis cruenta effuſio :
ſed ut Henrrici ultimũ fratricidiũ tangamus : Quamq̃
ad uindicandas Petri fratris ſeuicias . illiuſq; puniendã
flagicia : a deo ultor Henrricus datus eſſe credatur : ipſeq;
Petrus iuſte penas ſoluit . Henrricus tamen ut nonnulli
ſapientes aiunt : ſola ambitione & regnãdi grãtia iniuſte
fratrem occidiſſe creditur . nec illius ſcelera iſtus fratrici
dium excuſant : non enim Nabucodonosor infidelis &
tyrannus iuſtus fuit : quia deſeuit dei uoluntate in po
pulũ Iſrabel . de quo deus ait . Quid dabo ſeruo meo Na
bucodonosor Regi pro eo qđ ſeruiuit mihi apud Tyrũ ?
odio enim populi Iſrabel iuſta fuit eius exterminatio : ſed
iuiſta reſpectu ſeuiętis . Vnde Gregorius infelix populus .

Ifrahel cuius comparatione Rex infidelis seruus dei ap-
 pellatus est . Petrus igitur Rex meruit talem ultionem :
 Sed Henricus regnandi cupiditate fratrem occidere nõ
 debuit quo ad presentem iustitiam : diuina uero inscru-
 tabilis est : quę plerunq; uindictam exigit delinquentium
 per eos qui tueri : non occidere tenentur . nihilominus
 ut aiunt . Vindicta in posteros ne dixerim uerenda . sed
 infligenda erat . hinc in libris Regum dixisse deum : ad
 prophetam legimus : propter peccata Baasa regis Ifrahel
 demetã postiora eius : sic Regis Ieroboan . Et iterum
 illud quod proposito simile uidetur . Nam ad Acab re-
 gem dixit deus quia occidisti : & possedisti demetã pos-
 teriora tua ut Regis Ieroboã infligendo pro pena regni
 diuisionem & alienationem . qua de re nonnulli aiunt
 in eo Henricum punitum : in quo deliquit . agit enim
 plerunq; diuina iustitia : ut qui propinquũ regno priuat
 & uita : parum ipse regno fruatur & uita . Sic Athalia
 in tantam exarsit libidinem regnandi : ut omne semen
 regnũ occideret : illa tandẽ paruo regnauit tẽpore ut alter
 filius Gedeonis qui interfecit . lxx . fratres suos ut solus
 regnaret : sed non diu post regnauit : quinimo quędam
 mulier cerebrum eius ignominiose collisit : ut scriptura
 sacra cõmemorat . Sic & Ioram filius Iosaphat regnãdi
 cupiditate occidit omnes fratres suos gladio : sed parum
 regno potitus est . Sic & Selum Princeps Ifrahel occidit
 sachariam Regem sibi propinquum : uno tamen mense
 solum regno potitus est : Rursus in Henrico eius pos-
 teritas & regni unitas multata creditur : quia in eo regni
 diminutio incepit : dum priuatis donationibus regni
 magnam partem inter nobiles partitus est ueluti ob
 Salomonis peccatum regnum Ifrahel diuisum & dimi-
 nutum creditur . fatemur cõmendanda est liberalitas in
 Principe erga benemeritos : sed fugienda prodigalitas

præsertim in principatus diminutionem. Hinc Seneca dabo inquit egenti: sed non ut ipse egeam: succurrâm perituro: sed ut ipse non peream. Et rursus ea Regis debet esse munificentia: quæ dantis honorem non ledat de quo aliquid tangemus sub Henrico. iiii.

Capitulū xx. quod pro rei publice quiete plerunquæ quædam potius toleranda quàm uindicanda sunt & de malis quæ sequuntur ex talibus uindictis quod ostenditur plurimis auctoritatibus & exemplis.

ROPOSITI nostri non est Petri Regis de quo egimus seua & cruenta excusare flagicia, sed illa pro rei publice quiete nonnunquæ toleranda asserimus nõ ambitione non humana præsumptione: nec priuata auctoritate uindicanda. dicente Gregorio admonendi sunt subditi: nedum præsentium culpas considerant: audaces contra eos fiant. & subdit: Nam si qua enim ualde regentium praua opera fuerint: ea apud semetipsos diu dicent: ut tandem diuino timore constricti ferre ab eis iugum subiectionis non recusent. facta enim presidentium a subditis ferienda non sunt: etiam si recte reprehendenda uideantur. Cur enim ferendus non fuit Regis Petri furor? Cur non paululum crudelitas toleranda? non enim diu permanere potest: quod uiolentum est: nam ut quidam sapiens ait: si bonum quem patria habeat: malum tamen Principem diutius non habebit: quid enim si populus talem merebarur Principem? Si enim scriptura teste ois potestas a deo est. Siue ad bonorum exercitium uel ad iniquorum penas. illud consequens est: quia cum seuum Regem populus patitur: diuino imperto non humano paret. fortasse paciẽtia populi hunc Principem mitescere fecisset. Quæ enim patria? quæ regio? quæ ciuitas seuissimos non

est passa Reges : Quis enim dubitat Romani multos
 pertulisse Caliculas : ac Neronos : domicianos : galienos :
 maximianos : Iulianos deniq; & decios pietatis hostes :
 Siria Sardanapalū tolerauit . Persia Cyrum . Græcia atq;
 Asia Alexandrū tulit . Sicilia dionisos . Non est haben-
 dus fidelis subditus qui subici nequit : etiam a principe
 lesus . Nam ut ait Seneca . Cum Socrates per medias
 Athenas pergeret : a quodam Principis Satellite alapa
 percussus foret : licet pro eius summa auctoritate ad unā
 illius uocem lapidari Princeps potuisset : substitit : ne sua
 uindicta populi quietudo turbaretur . ne uē causam ad-
 uersus Principes rebellandi quouis modo dedisse uide-
 retur . Illud solum uerbum dixisse fertur : molestū ei fore
 q; nescirēt homines quādo cum galea uel sine ea prodire
 deberent . Subdit deniq; idē Seneca . quia optimis
 cuius & fidelibus subditis expedit : non omnia regum
 facta & gesta ad iniuriam recipere : Sed tutum atq; salu-
 berrimum est : ut multe nos iniurie transeāt : Ex quibus
 plerasq; non accepit : qui necessitati parēs tolerare animo
 duxit . qui enim uult esse quietus : non sit ad maiorum
 uindictam curiosus . Rursus idē Seneca ad Lucilium
 inquit . Sic uiuendum est cum Rege : quemadmodum
 subditos nobiscum uiuere optamus . Si enim in mentē
 ueniat quantum tibi in seipso liceat : cuius necis & uite
 tu dominus es : ueniat in mentem tantum Principi tuo
 in te licere . Refert enim Valerius : q; cum Siracusanus
 nobilis plurimas a Dionisio perpeffus foret iniurias
 eumq; amici ad seditionē monerent : patienter id ferēdū
 dixit a Principe . forsan inquit . quia nos simile egimus
 cum indignitate essemus . Sed uerum est quia subici
 nolunt qui diuitis habundant : Dicente Aristotile in
 Politicis . quia qui sunt in excessibus bonorum fortunę
 potentię & diuitiarum ; subici nec uolunt nec sciūt ; quod

pueris accidit . qui propter delicias nec doctonibus nec
patribus subiciuntur : Exorandus itaq; & placandus
est Rex : non necandus . nullum enim tam ferocem tam
seuum natura genuit : qui non assidua obediētia & obse-
quio liniatur . presertim quia raro seuit Rex absq; cuiū
culpa : quia scriptum est propter peccata populi dat deus
Regem hypocritam & iterum dabo inquit uobis Regē
in furore meo : Saul enī Rex & si malus seuus & iniquus
erat : tamen Dauid ad quem regnū deo iubēte spectabat :
non est ausus eum tangere . licet ille uitę eius insidiaretur
& iniuste & deo reprobante regnasset : dicens absit ut
tangam Crīstum domini . Vndē ait Augustinus q; Saul
non habebat innocentiam : sed habebat sanctitate
non uitę sed officii & dignitatis . quare subdit q; Dauid
Saul Regem honorauit uiuum & uindicauit occisum :
Rursus in ueteri testamēto legitur punitos esse : qui occi-
derunt Ioas Regem Iuda . quamuis idolātrā & iniquū
Sed coniurantes contra regem Amon licet reprobū
& idolātrā iusto tamen dei iudicio percussi sunt . quia
in Regem & dominum suum surrexerunt . q; si imensa
est seuitia Regis : consulunt sacri interpretes recurrēdū
esse ad summum Regem : ut cor regis crudelis cōuertat
in mansuetudinē . sicut regis Asueri crudelitatem in
mansuetudinē uertit . ipse enim ait : liberabo gregem
meum de ore eorū . Fatentur tamen nonnulli philosophi
mortales : q; si sit excessus aut seuitia intolerabilis Prin-
cipis effecti tyranni : tunc ad fortium uiroꝝ fortitudinē
pertinet ; talem tyrānum interimere : seq; pro liberatione
multitudinis periculo exponere . cuius rei exemplum in
ueteri testamēto facile reperitur . Nam Ayot regē Moab
qui graui seruitute populū dei premebat : sagitta infixā
in eius femore interemit . & factus est populi iudex .
Addunt deniq; q; nonnunq; expedit communitati bene

ordinatē Principem corrigere : si delinquat & non prin-
 cipetur secundū leges : maxime si id agat per contemptū :
 cum ut aiunt ad cōmunitatē multitudinis pertineat illud
 agere cuius oppositū est cōmunitatis destructio . Rursus
 asserunt huiusmodi sapiētes quēlibet de populo posse oc-
 cidere eum : quē scit & uidet procurare desolationē totius
 cōmunitatis : si non habet aut non potest Principē adire
 qui id agat : quia ut asserūt . illud non ut priuata persona
 sed ut persona cōmunis uel Princeps agit . ista fuit quo-
 rundā sententia in . iii . politicoꝝ quibus ueris existenti-
 bus nonnulli asseruerūt Henricū licite occidere potuisse .
 Petrum : in tam periculosa tyrānide conuersum . præserti-
 quia non ut priuata auctoritate sed ut publica ueluti qui
 iam Rex electus & assumptus fuerat : illud egisse licite
 potuisse asserūt . sed nisi fallimur : hoc cōstantē māsuetu-
 dini non congruit : cum apostolus . Petrus nos moneat
 non solū Principibus bonis sed discolis subditos fore :
 Supradictā uero opinionē philosophoꝝ moralium de
 Principe per electionē assumpto non utiqꝫ de eo qui per
 successionē regnat intelligendā fore : non incongrue dici
 posset . sed hunc scrupulosum laberinthū non ingredimur .
 nec aliquid temere asseueramus sed rem gestam & scri-
 bentū uarias sententias inserimus : quē articulum latius
 discutimus in libro monarchiē nuper a nobis edito . Vbi
 diffuse agimus quando qualiter & per quem Reges &
 Principes puniri aut corrigi possint . Ut igitur ad inceptā
 historiā redeamus . illud non omittendum est . quia nec
 Regis Petri multiplicata homicidia : nec huius Henrici
 de quo agimus fratricidiū inulta mansere . Scriptum est
 enim si utiqꝫ est deus iustus : iudicabit eos in terra : atqꝫ
 ut paulo ante diximus . Vtinā solos auctores pena teneret :
 nec ad posteros transisset : Huius autem Henrici tēpore
 eo apud Burgēni ciuitatē manente in quodā tumultu

populari infans Sancius frater Henrici Regis sagitta
interfectus est: Rursus regnante eodem Rege Henrico
anno primo regni sui qui fuit Millesimus .ccc. lxx. Io.
Paleologus Imperator Constantinopolitanus plurimis
nobilibus & sapientibus uiris sociatus Romā uenit ad
Urbanū Papam .v. a quo honorifice receptus est. paulo
minus ac si Romanorum Imperator fuisset. & post mo-
destissimā discussionē quorundam articuloy in quibus
deuiare uidebantur ab ecclesia Romana: Tandem deuot-
issime unitatē eiusdem Romanę ecclesię acceptarūt & in
solēni processione Gręci ipsi symbolū decantarūt spiritū
sanctū a patre & filio procedētē asserentes. Iuraruntq̃
Romano Pontifici obedire & statuta apostolica eisq̃ ad
ultimū apicē obseruare: super quo ipse Imperator bullā
aureā assignauit: quę in archiuis apostolicis reperitur.
Eiusdem Henrici .ii. tempore post eundē Urbanū sedit
in cathedra Petri Gregorius .xi. natione gallicus post
eius obitū scisma in ecclesia grauissimū exortū est. Nam
Cardinales qui erant cum Gregorio: post illius mortē
elegerūt Bartholomeū archiepiscopū Barēn quē Vrba-
num .vi. appellarūt: Sed paulo post Cardinales ceteri
apud Ananiā elegerūt Robertū Cardinalē Gebenē.
qui uocatus est Clemens .vii. asserētes propter uiolentiā
electionem primā fuisse nullā. huic Clementi adhesionē
Hispani. Exinde uero cōtinuatū est deterrimū scisma in
dei ecclesia. quod xl. annis durauit usq̃ ad Constanciē
conciliū. quod incepit anno domini. M. ccc. xvii. in
qua generali synodo electus est Martinus .v. Imperauit
autē huius Henrici tempore Karolus prædictus filius
Regis Bohemię.

Capitulum xxi. de Iohāne primo Rege Castellę
& legionis, xlii. rege post Pelagū & de clarissimis

uxoribus & filiis eius & de bello cum Portuga
lensibus & de causis eius .

IOHANNES primus successit Henrico predicto
in regnis Castellę & legionis . Fuit autem . lxxx .
Rex ab Athanarico primo Rege Gothorū & xlii a Pe
lagio primo Rege post cladem Hispanię . Incepit reg
nare anno domini . M . ccc . lxxix . regnavit annis . xi .
hic primo duxit uxore dominā Leonorā filiā Petri regis
Arāgonū : deinde illa mortua Beatricē uxorem sortitus
est unicā filiam Fernādi Regis Portugalię . quod matrimo
niū seminariū & incensiuū fuit grauiissimi belli . postea
exorti : de quo statim dicitur . licet matrimoniū uinculū
ad sedāda hominū dissidia augendāq; caritatē institutū
sit : ut illico dicemus : grauioribus tamen scandalis sepe
causam tribuit presertim si non recto animo sit . Sic enī
Saul filiam Nichol desponsauit Dauid dicens dabo eam
illi : ut fiat ei in scandalū . & ut quidam sapiens ait . sepe
cōiugii celebritatē infelix deturpat euentus . & cantus &
epulas & coreas luctus sequuntur . necnon lacrimę &
tumultus ut Egistus in filioꝝ cōiugis expertus est . raceo
q; quēdā uxores ferro alię ueneno uiros extinxerūt . Sed
& genitoribus suis causam mortis dedere . Inde q; ince
perūt clades : ubi cessare debuerūt . quod facile est cōspi
cere : cum inter cōiunctos sanguine cōnubia cōtrahūtur :
ut latius sub Henrico primo diximus : Rursus Iohānes
ex Leonora filia regis Petri genuit duos clarissimos uiros
Henricū . uidelicet primogenitū auum moderni Henrici
Regis ac Fernandū Secūdo natū : qui postea Rex Ara
gonū effectus est : hi duo excellentissimi fratres Henricus
& Fernādus fuerūt duo orbis luminaria : & omnibus
Hispaniis Reges & Reginae attulerūt : ut statim subici
emus : Ex Beatrice uero . ii . uxore Iohānis nullū filium

fufcepit. Tempore huius regis Iohānis duo grauiſſima
bella ei & regnis ſuis ſucceſſerunt. Primum bellum fui-
cum Portugalēſibus. Nam Iohānes Rex Caſtellę regnū
Portugalię ad ſe & uxore ſuā Beatricę prædictā iure per-
tinere dicebat: quia aliquē legitimū filiū Fernāduſ Rex
Portugalię uon dimiſerat. Portugalēſes uero nonnulli
Iohānem baſtardū filiū regis Portugalię magiſtry ordi-
nis militaris Dauis: ſolēni uoto profeſſum in regē uocāt
Alii uero euſdem regni nobiles Regi Caſtellę adherent.
Grauia inde diſſidia ſequuta ſunt. Nam Iohannes Rex
Caſtellę ius uxoris proſequēs Portugaliā manu potēt
ingreſſus eſt: & Viſbonā obſedit. ſed obſiſtente peſte
obſidionē leuauit. Sequēti uero anno cum Iohānes bellū
cōtinuare decreuiſſet. ſuperueniēte ei diuturno morbo res
belli infeliciter ſucceſſerūt. Nam eo egrotāte. aliqui mag-
nates cum rege manſerūt: nōnulli uero cum aliqua parte
exercitus concito atq; improuiſo greſſu Portugaliā ſunt
ingreſſi: qui non ſpectatis cętens nobilibus Caſtellę re-
ge deniq; ignorāte. quadā temerana audacia ac iuuenili
impetu ad bellū properarūt: putantes in manu ſua eſſe
uictoriā: quam dolebāt uēturis nobilibus attribui. Cum
igitur forēt feſſi: ueluti qui ea die longā uiam fecerant:
Tandē pro parte profugati ſunt nō paucis cęſis. Mento
quidem ſuę arrogātię penas ſoluerūt. licet enim a regio
nuntio atq; a prudētibus expertiſq; uiris monerētur: ne
ea die præliū conſererēt. illi tamē elati animo contēpſerūt
dicētes. ut alter pharao. nescio dominū & Iſrabel non
dimittā. Quare confuli ſunt in medio caſtroꝝ inimicoꝝ
ſuoꝝ: tam certos deniq; de hoſtibus ſe pūtabāt ut Por-
tugalēſes futuros captiuos uendere poſſe arbitrarentur.
ut alter Nichanor de quo ſcriptura cōmemorat: quia tã
ſecurus de uictoria contra Iudā ſibi uidebatur: ut iudeos
uenderet anteq̃ eos in campo conſpiceret: Sed tandem

superbia eoy humiliata est . quia scriptum est deiecasti eos dum eleuarentur . Sed uerum est quod Valerius ait . quia qui hostes despiciunt sua pericula despiciere uidentur nam dum suis confidunt uiribus alienas iusta extirpatione prosequi non ualent : quare plerumque sentiunt ultrices . Sic Olofernes egit : qui iurauit omnes de populo Israhel exterminare : Sed ab eis uictus & cesus est . Sic & Benadab Assirioꝝ Rex ut habetur in libris regum dixit ad filios Israhel : hoc faciant mihi dii & hoc addant . Si fuerit puluis Samarie pugillis omnis populi qui sequitur me . Verum tamen pulchre responsum est illi : ne gloriatur accintus eque ut discinctus . Itaque qui in potentia & uiribus gloriabantur experti sunt : quod propheta ait . humiliasti sicut uulneratum superbum . & iterum gemuerunt superbi gigantes : ut comprehendantur in superbia sua . & Ieremias ait arrogancia tua decepit te & superbia cordis tui qui apprehendere niteris altitudinem . Fertur quod Portugaleses conspicientes bellum tunc potius inchoari quam finiri : non tam delectant presentem uictoria quam futuram cladem nentes legatos ad Iohannem Regem Castellę egrotantem mittunt pro fcedere & pace . Iohannes uero corpore debilis sed animo fortis : uictus uictoribus dixit : non habebitis inquit alias pacis conditiones : nisi aut regnum dimittatis : aut uitam quam uerborum arroganciam & uindicandi libidinem ingratorum fuisse deo putandum est : eamque non inultam dimisit . dum paulo post ad eandem uindictam suspirans improuisa interit morte : quia scriptum est qui uindicari uolunt a deo inuenient uindictam . ut statim dicemus in sequenti capitulo :

Capitulum xxii . de Secundo bello inter Iohannem Regem Castellę & ducem Alencastrię & de causis eiusdem belli & de cladibus & malis

ex eo secutus . & tandem de felici concordia per
matrimonium & de festina morte eiusdem Iohannis
& de illius uirtutibus & accidētibus suo tempore
in ecclesia dei .

EDATO Igitur hoc intestino & graui cum Por-
tugalesibus bello successit aliud cum Anglicis
non minus acerbum . Nam dux Alēcastrię & Clocestrię
filius Regis anglię regna Castellę & legionis ad se perti-
nere dicebat ex parte uxoris Constantię filię Regis Petri
quę secundū cōsuetudinem Hispanię succedere debebat .
Iohānes uero Rex sese iure & facto defendebat : dicebat
enī inter cętera . quia dato qđ domina Constātia ducissa
Clocestrię fuent maior filio Regis Petri : cōstabat tamē
nec Petrum ipsum sed nec Alonsum eius genitorem nec
Fernādum . iiii . auum suum aliquo iure fuisse legitimos
Reges p̄dictoy regnoz . pro eo maxime quia Alonsus
. x . qui fuit electus Imperator Almanię pater Sancii
iiii . qui Tarisam recuperāuit : anteq̄ genuisset eundem
Sancium : genuit Fernādum dela Cerda . qui contraxit
matrimonium cum domina Blanca filia legitima sancti
Ludouici Regis Francie : Ex qua genuit duos filios Al-
onsum dela Cerda qui se intulauit Regem & Fernādū
& cum Alonsus absq̄ liberis decessisset : successit ei Fer-
nandus frater . qui ex domina Iohanna filia Iohannis
Numneę de Lara genuit quandam filiam quę contraxit
cum Iohāne filio infantis Hemanuel : qui ex ea genuit
dominam Iohānam uxorem legitimā Henrrici . ii . patris
p̄dicti Iohānis primi . Ex qua supputatione regna li-
quido pertinebant ad eundem Iohānem ex materna suc-
cessione . nec quouismodo regna expectabāt ad ducissam
Clocestrię p̄dictā : nec ad Regem Petrū per consequens
nec ad reges supradictos : Dux uero Alēcastrię & Anglica

plurimorum Hispanorum ac Portugalensium turba sociati
 in iure dicte Constantie confisi exclusa quavis alia via iuris
 defacto Hispanias per partes Galicie ingressi sunt. qui-
 bus Rex Iohanes strenue occurrit: & grauia bella secuta
 sunt: que longo tempore durarunt. Tandem inspirante
 altissimo pacis auctore & per bonorum uiroꝝ mediatioꝝ
 concordia matrimoniali contentio feliciter fuit sopita. Sic
 enim Dauid reconciliatus est Isboseth filio Saulis. quia
 Michol eius soror Dauid uxor data est. licet a principio
 in scadalū sibi data sit ut supra diximus. Sic denique inter
 Herodem Antipatꝝ & Hircanū dissidia paccata fuere:
 quia Mariannē Hircani filiam Herodis duxit uxorem
 A proposito igitur incepto non descendentes prohis gra-
 uissimis sedādis calamitatibus Henricus. iii. filius pri-
 mogenitus eiusdem Iohannis primi cōtraxit cum domina
 Catharina filia predictoꝝ ducis Clocestrie & domine
 Constantie eius uxoris filie regis Petri. Itaque qꝫ Henricus
 predictus appellaretur Princeps Asturiarꝝ: & Cathari-
 na Principissa. & sic omni iure regna Castellę & legionis
 fuerūt cōsolidata in personam Henrici. iii. filii eiusdem
 Iohannis primi. Post predictā uero feliciter gesta Iohanes
 Rex cum esset apud alcalade benares quadam dominicā
 die ante prandiu equitauit equum quendam non satis
 domitū. & cum extra opidū cūrsūm faceret: equus ipse
 tam fortiter cespitauit: ut supra Regem caderet: taliter
 eum inter sellam & terrā oppressit: qꝫ infra paucas horas
 mortuus est: Nec dubitādū est displicuisse imortali deo:
 hunc Principem dominice festiuitati non satis honoris
 tribuisse. Nam scriptum est: benedixit dominus diei. vii.
 & sanctificauit illum: nec enī solū ab omni opere cessare
 prohibuit: Sed & a uenationibus & uanis ioculatioibus
 tanta enim censurā septimā diem obseruari deus pꝛcepit
 ut hominem deprehensū die sanctificata colligere ligna

not

licet domui suę necessaria lapidari iussit: Hinc Origenes in die sanctificationis desine ab omnibus singularibus operibus . nihilq̃ mundanum geras . Sed spiritualibus operibus uaca . Adde quia non solum corporea exercitia in his diebus inhibuit : sed ipsas animi cogitationes . dicente propheta . reliquię cogitationum diem festum agent tibi . Igitur nonnunq̃ huius præcepti transgressores grauitèr punit dicens : quiescere faciam omnes dies festos a terra . quod fit temporales infligendo penas . ait enim per prophetam : conuertam festiuitates in luctum uestrum . Et iterum apud Machabeos : dies festi erũt uobis in luctum : tradunt enim annalia Anglorum quia Rex quidam Anglię die dominica ante missarum solennia uenatum pergit : cumq̃ sacerdos sacris indutus diu Regem expectasset : audite sunt angelorũ uoces sũma cum armonię suauitate missam officiãtes . Tandẽ rediit Rex : sed non incolumis . Nam post leporem currens equus cecidit : Regiq̃ ceruicem simul & tibias fregit . Hic igitur Iohannes Castellę Rex deuotissimus & catholicus fuit : & omnibus ecclesiis cathedralibus donaria & redditus perpetuos contulit . Rursus dolens uehementer de scismate in ecclesia orto : licet Henricus pater suus decreuisset nulli contendendum adherere : hic indignum iudicans catholicum Principem fore . accephalum : attendens quia secundũ sententiam . sanctorum patrum scisma fouere dicitur : qui a communionẽ sedis apostolice se suspendit . Congregari fecit prælatos & uiros in iure diuino & humano doctissimos & ceteros regni status : & post longam concertationem declaratum est : ut Clementi . vii . apud Ananiam electo obedientiam præstaret . Demum . uero eo mortuo præfatum Castellę regnum adhesit Petro de Luna appellato Benedicto xiii . usq̃ ad concilium Constanciẽ . Imperauit autem eo

tempore Carolus filius Regis Bohemię . qui pergens
in Italiam imperialem suscepit coronam ab Urbano . v .
Fuit hic Imperator doctus satis & multarum litterarum
peritus .

Capitulum . xxiii . de Henrrico . iii . Io . filio .
xliiii . Rege Castellę & legionis & de clarissimis
filiis eius & de infante Fernando eius fratre
minore natu postea Rege Aragonum & de
inclita eius prole .

ENRRICVS . iii . Iobanuis prædicti primoge-
nitus filius regnoꝝ Castellę & legionis guberna-
cula illico suscepit . Cępit autē regnare anno domini . M .
ccc . xc . & cōputādo ab Athanarico primo rege Gotho-
rum . lxxxi . a Pelagio uero qui primo regnauit post cla-
dem Hispanię . xliiii . regnauit autē annis . xvi . In cęteris
regibus regnādi tempus descripsimus . In hoc uero glo-
rioso Henrrico non tantum regnādi q̄tum uiuēdi ordinē
diferemus : nec q̄ multum regnauerit sed q̄ pie q̄ bene &
iuste uixerit afferemus : qui & si paruo tempore in mūdo
fuit . longissimo tamen tempore uiuere & regnare cęsen-
dus est . paucis enim diebus uitam mortalē sortitus est .
qui magnis præmioꝝ cumulis floruit : quo fit ut q̄tenus
ad dierum numeꝝ actinet . breuis fuit eius uita : sed quo
ad fructum & præmiū longissima . ad quē sensum puta-
mus sapiētem dixisse . quia iustus cito perit . Impius autē
multo uiuit tempore in malicia sua : Vnde Ciprianus ait
magis letādum est q̄ iustus . breuē sed fructuosam uitā
transegent . q̄ q̄ longam . non uiderit : Henrricus igitur
xii . annoꝝ erat cum regnare cępit . teneros tamē annos
supplebat sūma illius grauitas & prudentia : Cani enim
illi sensus erant . Hic tempestiue duxit uxorem uidelicet

dominam Catherinam filiam ducis Clocestrie & Constantie filie Regis Petri . per quod matrimonium pax auctore deo sequuta est inter Hispanos & Anglicos . ut supra diximus : Hic Princeps pacificus fuit quietus & mansuetus . consilio & maturitate ac omni uirtute preclarus : Vacabat tamen plurimum quietudini regnoꝝ ex presentis tumultuationibus non usquequaque sedatis . Cum igitur nonnulli eum hortarentur ut reformaret regnum . uolentias coherceret . quia ubi iustitia non uigebat . & unusquisque quod libebat non quod decebat ageret . Henricus quesuit que nam foret eius rei causa . Illi autem . quia in his tui regni incisis . neminem punis flagiciosum : putans decori esse regibus a sanguine abstinere . Veritamen ut sapientes uolunt pro salute corporis humani . cuius instar habet cuiusque regni res publica . plerumque modicus sed uolentus cruor extrahitur ne totius compagis corporis sanguis effundatur : Ad quos Henricus uerum inquit attulistis : sed uidete si a uobis ipsis incipiendum sit . Videte iterum an uos ipsi uiueretis . si illico peccatorum uos censura plecteret : Nam ut noster Seneca ait seuissime aduersus peccantes erigimur & ipsi eadem committimus . decet igitur ut putamus lenitiuis remediis corpus depurgare ante quam igne & ferro ulcera cauterentur : Quare equanimiter a Regibus subditorum errata pro loco & tempore toleranda sunt : qui meminisse debent quod fortasse ipse aut sibi propinqui & dilecti habeant in quo tolerari desiderent : quod pulchre Augustinus non negauit . inquiring quia contra omnia uicia humana uel cauenda ne existant uel sananda . cum extiterint nihil utilius putandum quam aliquando seueritati detrudere : Accedit quia ut sapientes uolunt . pulchrum est principum eos plerumque tolerare quos amat : Verum si ut dicitur plurimum inualuit hominum malicia . non parum discriminis & periculi est repente atque distincte punire : Imitatus est

Henricus Antonium Pium quem Iulius C. p. 112
 nus refert. cui cum in simili euentu a suis suaderetur de
 reformādo rei publice statū. uideo inquit hoc tempore
 pay de iusto pay de honesto hoibus inesse. Adeo ut nec
 uos ipsi infontes sius: Verūtarnē ad id agēdū multis opus
 est gladiis: multis secunbus ut in antiquū statū publica
 forma redigatur: quippe plurimis carorum modorum
 lamētis atq; mortibus ad eum statū quē cupitis perue
 niendū est. si tamen deus uitā donauerit. cum tempore
 iniqua purgābimus tempora: Quibus sapiēssimis uer
 bis. ad quos loquebatur admonuit. & infontes ad refor
 mationis spem usq; perduxit: Hic igitur Henricus de
 quo sermo est. ex prædicta Catharina Anglica. duas
 primo filias uidelicet Mariā & Catherinam genuit: de
 ulteriori enim progeniē desperatus. quia ualde infirmus
 Vxor uero pinguiſſima erat. tādē quodā modo mira
 culose. diuina sic disponente clementia. idem Henricus
 præter omnē suā. & cunctoꝝ de regno spem. genuit Io
 hannē. ii. patrem istius moderni Henrici regis. de qua
 re tota Hispania nimiū exultauit. Fernādus uero infans
 frater Henrici minor natu. cōtinuo cum eo erat. habēs
 in regno Castellę amplū patrimoniū castroꝝ & uillarum
 quod Iohānes pater & idem Henricus frater ei cōcesse
 runt: Sortitus est igitur Fernādus infra regnū uxorem
 nobilissimā quidem & ditissimā dominā Comitissam de
 Alburqueç eius cōsanguineā filiam Comitis Sancii ex
 recta linea regia descendētem: Ex qua dum moram in
 Castella trahere. & longe ante q̄ regnū Aragoniē obti
 neret. genuit amplā & glonosam prolē: uidelicet Alfon
 sum postea Aragonū & Sicilię Regem: Item Iohānem
 modernū Aragonū Regem. Tertio infantē Henricum
 magistrum sancti Iacobi: Quarto infantem Petrum qui
 apud Neapolī machina interfectus est. Quinto infantē

Sancium . qui magister de Alcantara postea effectus & in iuuenili etate obiit : Sexto Mariam . Septimo Iohānā clarissimas filias . quę altera Castellę altera Portugalię reginę felicissimę fuerunt . & matres modernorum Regum Castellę & Portugalię . Itaq; ex prædictis duobus fratribus Henrico uidelicet & Fernādo . progenies admodū gloriosa processit . sed uerum est quia omni glorię atq; felicitàti proximū est periculum atq; permixtū discrimen ut inde meror plerūq; cōtingat . unde procedit & gaudiū Euenit enim ut Hispania eodem fonte dissidia sentiret : quo quietem quo gloriam putauit suscepisse : Nam tante nobilitatis & uirtutis prolem Hispanię capere nō poterunt : quo effectum est ut ea ipsa tam excellens & magnifica proles Hispanias omnes plurimū tumultuātes redderet . ut patebit . illico . quę res non modo in Hispaniis singularis sepe cōspicitur . sed ubiq; cōmunis : Quocūq; enim in regno plures cuiq; regi filii nascuntur . totidem regno futura parantur discrimina : hinc in libris regum scribitur melior est unus q̄ mille filii impii . & Iob ait si multiplicati fuerint filii . erunt in gladio . Rursus scriptū est propter peccata terre multi principes eius : Rursus ubi multi potentes multi sunt & oppressi : fertur quendā regem Francoꝝ plures genuisse filios : & cum magnates regni in natiuitate cuiuslibet filii : ut moris est publica festa agerent : Primogenitus regis non satis ob eam rem letus : interrogatus de causa mestitię : multos inquit uos ipsi festiuatis letantes . quos aliquando pacemini deuorantes : Ego etiam doleo futura dissidia quia hii omnes non tam fratres . q̄ mihi hostes nascuntur : eruntq; multi bellantes aduersum me ut non mentiat̄ur prōpheta filius matris mee pugnat contra me : Subdēns unus filius Regis . unitas est regno : plures uero plures discordias generant : quia scriptum est . effusa est contentio inter

Principes : Hic Fernandus infans obedientissimus fuit fratri Henrico Regi nec unquam ei loquebatur nisi flexis genibus .

Capitulum .xxiiii. de preclaris uirtutibus huius Henrici .iii. Demum de filiabus eius & quibus nupsertunt & de tempestina morte dicti Henrici & de occurrentibus suo tempore .

DE VNDEM Igitur henricum .iii. redeuntes pauca quedam ut ex multis eius uirtutibus commemorari libet. Fuit siquidem hic Princeps deuotissimus & deum timens . orationi ualde assiduus . ecclesiam & eius ministros uenerans . mansuetus . humilis . iustus . & rectus . paruis & magnis iustitiam ministrabat : Raro quempiam puniebat . non utique ut delicta impunita relinqueret : Sed ut de gente Bragmanoy Polieratus ait tam iustus erat : ut opus punitione aut uindicta non esset . ubi nulla fiebat iniuria . ob eius igitur ingentes uirtutes non modo a subditis : sed ab extraneis & forensibus plurimum amabatur . Adeo ut tantum auctoritatis fame & nominis . apud exterarum gentes nemo habuit . nulla autem rara tributa siue tallias indixit . licet militibus & Baronibus integra stipendia persolueret : ac munifica beneficia conferret . tam liberalis fuit : ut quos non posset officiis & honoribus preponere . locupletes teneret . salaria multa auxit benemeritis . Sed & plura illis subtraxit quos aut inhabiles aut male uersatos uidebat accipere . dicens ut alter Antoninus Pius . quem Iulius Capitolinus refert . nihil esse sordidius . ymo danosius quam res publica grauetur ab his qui nihil in ea suo ingenio aut uirtute conferrent : quia iuxta Aristotelis in politicis sententiam improprie cuius dicitur : qui parum aut nihil

civilitatis aut utilitatis rei publice potest afferre: Cuius
modi sunt sordidi aut futiles homines quos philosophus
ipse banausos uocat: plurimas denique Henricus expen-
sas fudit. tam in hedificando quam desolata castra reparando
praesertim in frontera Sarracenorum & regnorum suo-
rum liminibus. Nam fortalicium & arcem Murcie.
palacium denique de Miraflores prope ciuitatem Burgen-
sem & lanissimum campum suae parcum murari fecit
ubi postea Iohannes. ii. filius eius. deuotissimum ce-
nobium Cartusensium construi fecit. & ibi sepeliri uo-
luit: Rursus hic Henricus munificus atque magnificus
fuit. praesertim in recipiendis & honorandis oratoribus
ad illum uenientibus. quos liberalissime donabat: Adeo
ut nullus in largitione efusior esset: nec in cunctis ho-
minum officiis moderatior. se enim ipsum quo uolebat
uersabat. Nam cum tristibus seuerus: cum remissis iocunde
cum senibus grauius. cum iuuenibus exemplariter &
comiter. Ceterum hic prudentissimus Princeps uiros
doctos atque consilio & experientia tritos plurimum dilexit
atque euexit: Dicebat enim longe plus rei publice conferre
sapientum consilia quam arma fortissima. maiora illustrioraque
intellectu quam gladio confici. Vnde sapiens & rex Salomō
id ipsum expertus ait. melior est sapientia quam uires &
uir prudens magis quam fortis: Demum idem Henricus
illud Ciceronis in officiis. semper in ore gerebat. quia
Solonis erudita consilia. non minus Atheniensibus
profuere. quam Themistodis armata uictoria: Nam ille tri-
umphus semel ciuitati profuit. sed illa sapientia & consilium
semper proderit. maioris enim uirtutis esse dicebat. consilio
prouidere. nequid aduersum ciuitati accidat. quam armis pro-
hibere ne ueniat. qui enim armis hostes superant a fortune
uarietate ducuntur. quinimo ut ait Seneca. similes sunt nauis-
gantibus. qui fortune flatibus agitati non sunt. sed feruntur

141

Quare idem Cicero subdit . qui sapientia & consilio rem publicā dirigunt . plus agūt q̄ qui corpora iaculis hostiū exponunt : Similes enim sunt gubernantibus nauē . qui longe plus agunt in pupi sedendo quiescendo : sed dirigendo : . q̄ laborando remigādo aut bellando : Deniq̄ Henricus curiosus plurimum fuit scire cunctorum principum etiam paganorum gesta . ad quos diuersos oratores mittebat : Nam ad Taborlanū Soldanum . Moratum & cunctos utriusq̄ Asię . Sed & Indiarū principes oratores & dona . misit : & a quibusdam eorum recepit : in quibus rebus nō paruas fecit inpensas : & quod nō parum admirationi fuit . paruo tempore amplissimū aggregauit thesaurum . non sibi sed bello contra Arabes diffundendum : quamq̄ ad fisci sui comoda . non ad modū esset affectus : dicens illud Coustāni Imperatoris : lōgē melius publicas oppes a priuatis possideri : q̄ intra unū claustrum referuari : Addens ditissimi regni regē . inopē esse non posse : Cum enim miles quidam ab Henrico iocandi gratia quēreret : qua nam causa diues euasisset . respondit nulla re errarium cuius uis principis cumulatus augeri . q̄ si iustine sit cupidus : non pecunię ; Cuius rei Salomon testis est : de quo scriptura ait quia pro eo q̄ in sapientia & iustitia populos gubernabat . precessit omnes qui ante eum fuerunt reges diuiciis & potentia : usq̄ adeo ut tanta in domo eius argenti habundātia fuerit : quanta & lapidum : nec aurum in precio erat : Deniq̄ Henricus tanta caritate subditorū facta gerebat ut & omnia & omnes quasi sua essent curaret . sub eo omnes prouintię & ciuitates floruerūt . bonos iudices & rectores non mutauit . dicebat enī duplicem irrogare iniuriā . Si bonis uiuentibus gubernatoribus . alios sustituisset primam ciuitati quam optimo & noto priuabat rectore alteram iudici . qui nō nisi ob eius probitatem remoueri

uideretur: nihilominus sicut prouinciis bonos presides
& rectores preponebat: eadem animi uirtute & seueri-
tate in eos acerrime animaduertebat. quos in gerendis
magistratibus & officiis nedum delinquentes, sed ditatos
conspexit: dicebat enim eos iudices non indigere alio sin-
dicatu aut alia pessimi regiminis probatione, nisi quod pau-
peres magistratum accepissent, sed locupletes inde eua-
fisset: Imitatus est Henricus Antoninum pium Impera-
torem ut Capitolinus ait, qui quendam pretorem desig-
nans, paruo tempore in officio ditatum, ad Senatum
ait, audistis pretoris nostri filios inductos purpura qui
antequam pretor fieret, mendicum & pauperem nouimus,
sed subito diuitem factum, & subdit, Vnde queso nisi
de uisceribus rei publice & pauperum sanguine: quare
similes in officiis locupletatos, non iudices aut rectores
sed spilatores dixerim, qui creditas sibi ciuitates arbitran-
tur ut luxurentur, & diuites fiant, ut alios pauperes
efficiant: Non sic de Valentio Valerius Maximus narrat
qui post tres consulatus Romano populo acceptissimos
tam pauper mortuus est ut patrimoniū eius ad explendas
exequias non sufficeret: sic & de Marcho ueneo: qui post
plurima officia immaculate gesta: ob paupertatem sepul-
tura caruit nisi ex colecta publica, funus honorabile ha-
buisset, sic rursus & Sappio, post res felicissime gestas in
Hispania, in summa paupertate decessit: Nec tanta pe-
cunia ab eo relicta est, que maritandis filiabus suffecisset:
Quales aut debeant esse iudices rectores & presides, qui
ad regendas prouincias & urbes a quouis principe uel rep-
deputatur & de illorum laude, Si bene presunt aut uitupeno-
si iniqui, lacius egimus in eo libro quem nuper edidimus
dictū speculū uitę humane ad S. D. Paulū Papā, ii.
dedicatū: Ceterum de huius gloriosi Regis prole breui
aliquid diserēdū est, de Iohāne igitur eius filio post eum

regnante statim latior erit sermo : De filiabus tamen hoc loco aliquid dicere libet : Maria itaq̃ prima Henrico fuit filia quam sortitus est uxorem inclitus atq̃ perexcellens Alfonsus Rex Aragonum eiusdem matris frater . cōsanguineus filius Fernandi . huius Henrici fratris . Hec domina Maria non tam patris effigiem q̃ uirtutum paternarum . congeriem imitata est . & quoniam ut uolunt sapientes magistratus & potentia uirū ostendunt : qualis hęc domina fuit : illius regūmen & administratio patefecit . Cū enī Alfonsus uir eius assiduis guerris extra Hispanias occuparetur : presertim in Italia circa acquisitionē regni Siciliae : Dicta Maria constituta est gubernatrix . regni Aragonie . In qua administratione tanta iustitia & moderationē usa est . ut prouintiam sibi decretam in summa pace & iustitia teneret . Certis enī in ebdomada assignatis diebus . Viduas solum : orphanos : pupillos : & oppressos audiebat quibus iustitiam simul & alimonia ministrabat . Tanta deniq̃ castitate pudicia & honestate flagrauit : ut totius munditię speculū uocaretur : faustus & ornatus . sed & coniunctus nobilium simul & domesticarum suarum strictissima censura per eam castigatus est . & licet Alfonsus . xxv . fere annis ab ea diuertisset . Illa tamen paciens & obsequens fuit : Hec deniq̃ preclara regina . pacem inter Iohannem fratrem suum & Iohānē tunc nauarre regem & fratres eius sepe composuit : Exigeret rursus ordo pollicitus . ut de altera filia huius Henrici Catherina uidelicet sermo fieret . Verū sub Iohanne secūdo eius fratre . statim de ea aliquid tangemus : Sed iā libet reddere ad eundē Henricū : Cū igitur ut diximus bellū contra Sarracenos animo suo plurimum fixū esset & iter uersus granatā ageret in ualescētibus infirmitatibus quibus licet iuuenis assiduo affligebatur relicto filio Iohāne herede & regnorum successore . cui simul & sororibus ut

diximus tutores locupletissimos dederat. susceptis denique sacramentis ecclesie . apud Toletum obiit : ipse quidem feliciter : infelicissime tamen eo Hispani populi caruerunt : Raptus enim est ne subditorum malicia mutaret intellectum eius : aut emulorum fictio decipere animum eius : Cuius mors non minus damnosa Hispanis fuit quam thebanis regis Epamunde obitus : Ex quo tanta glorie & honoris regno perditio sequuta est ut non iam perdidisse Regem sed ipse perisse cum eo uiderentur : Erat autem Henricus xxvii . annorum cum deo beatum spiritum reddidit : die uidelicet sanctissime natiuitatis redemptoris nostri : & in breui uite spatio . tempora uirtutum multa compleuit : & ut cum Hieronimo loquar de alio principe agente . Utinam gloriosi huius iuuenis Regis preconijs : ceterorum principum rugosa senectus imitaretur : Hic princeps parui corporis . sed magni animi fuit : grandia cogitabat . Si prematura mors eum non rapuisset : adeo ut illud sibi conuenire uideatur quod quedam ex militibus Alexandro dixisse ferunt : si dii inquit corpus tuum exiguum auiditatis & desiderio animi tui fecissent par : orbis totus te capere non posset : Hic gloriosus Henricus non tam filio quam patri prouides ydoneus & omni exceptione maiores tutores reliquit . uidelicet dominam Katherinam Reginam consortem suam & Fernandum infantem . ut statim lacus dicemus Eidem uero Iohanni filio suo nutritum & persone sue directorem deputauit nobilem & fidelem Baronem Iohannem aluari de Osorto . Cum igitur ob pupillarem . Iohannem etatem non parum . disturbium timeretur : Fertur Henrico in extremis laboranti quosdam fidissimos Barones . cum lacrimis commemorasse . non mediocriter imminere periculum circa regni successionem . pro eo quod Henricus ipse . Iohannem filium in cunabulis uagientem relinqueret : Fernandus uero infans Henrici frater maior natus erat eodem Iohanne :

Sed & ab omnibus regni statibus admodum amabatur
 non ergo abre formidandum erat ne ad regnum aspiraret
 ueluti quem nimia proles : Item regnicolarum fauor . sed
 & ipsa regnandi auuiditas que non imbecillia . sed fortissima
 pectora temptat . ad eam rem facile impellere poterant .
 addebant rursus illud Aristofanis preclarum uerbum dicentis
 aut potius fingentis . Peridem principem Atheniensium
 ab inferis remissum & publice uaticinantem atque clamantem
 non oportere in urbe nutrum leonem . qui cum se filium
 leonis conspicit scit sibi coronam a natura largitam : Ad
 quos Henricus moribundus . Sed animo fortis . finite
 inquit timere . scio enim neminem esse Regis filium . qui
 non se regem decies in nocte somniet : nec desunt qui id
 ipsum adaugeant dicentes . aut potius blandientes . quia
 si filius . ergo heres nihilque ut auunt Regis filio ut Rex fi-
 at deesse . nisi regnandi animum . Ea tamen aliena sunt
 a Fernandi integritate : Nosco enim illius ignoscentissimam
 naturam : Cuius fidem ac ingentem probitatem expertam
 habeo : Sum quidem certo cercior Fernandum fratrem de-
 generare minime posse a parentum nobilitate . sicut nec
 a se ipso . quod uero dicitis eum a populo dilectum . id
 ipsum liquido demonstrat . quate sit fidei & probitatis . nihil
 enim magis ad amicum trahit quam explorata fidelitas . quia
 scriptum est fideles in dilectione acquiescent ei : difficile
 enim foret Fernandum ab omnibus diligi . nisi quedam
 naturalis sibi bonitas & innata fides adesset : Illa enim
 est cunctorum renuum eius : quare non est in Fernando tri-
 menda improbitas sed admiranda atque imitanda fidelitas
 qua constanti fiducia Henricus omnem formidulosam
 cunctationem a suorum mentibus euulsit : Huius Henrici
 iii . tempore sedit in Cathedra Petri scismate durate prefatus
 Clemens septimus & Benedictus . xiii . natione Hispanus
 Apud Romam uero presuerunt predicti Bonifacius . ix .

& Innocentius sextus . In Imperio uero sederunt Caro-
lus antedictus . & eo uiuente Vladislaus preuati Regis
Bohemie filius . electus fuit . quem electores ut dilapi-
datorem deposuerunt . eligentes . Robertum ducem Ba-
uarie Comitem palatinum . hic Vladislaus Imperio pri-
uatus : peruersam heresim usitarum in regno Bohemie
fouit . atq; defendit . prefatus uero Robertus sic ut pre-
missimus electus per Bonifacium . ix . confirmatus & co-
ronatus est : Fuit autem iustus & bonus qui Italiam est
ingressus . contra Iohannem Galeatum ducē Mediola-
ni : a cuius gentibus fugatus est & inglorius in Alemo-
niam rediit .

Capitulum . xxv . de Iohanne . ii . Henrica filio
Rege castelle & Legionis . xliiii . post cladē His-
panie & de Katherina matre & Fernādo patruo
tutoribus eius . & de preclaris uictoriis Fernādi
tempore infantie . Io . & qualiter recuperāuit an-
tiqueram & de singulari fide & ingentibus uirtu-
tibus Fernādi .

I OHANNES . ii . filius Hérrici predicti . Incepit
regnare āno domini . M.CCCCvii . hic ab Atha-
nario primo Rege Gothorum . lxxxii . Rex fuit Ape-
lagio uero primo Rege post cladem Hispanie . xliiii . hic
princeps ex omni parte nobilissimus fuit nec solum ex
clarissimo Gothorum genere originem trāxit . Sed ex il-
lustri prosapia Imperatorum Romanorum & Grecorum
ac nobilissima & sacra domo Francie . Inter cetera quidē
matrimonia que inter has inclitas domus sepe celebra-
ta fuere illud unum non parum utramq; familiā iustra-
uit . Fernandus enim dictus dela cerda Alfonsi . x . Regis
Castelle primogenitus uxorem duxit filiā sancti Ludouici

Regis Francorum quem Bonifacius . viii . Canonizavit
 ex qua genuit Alphonsum dela cerda qui avus fuit Regie
 Iohanne consortis Henrrici secundi que proavia fuit huius
 Iohannis secundi quo fit ut Iohannes ipse per recta stirpe
 descendens . vii . gradu distet a sancto Ludouico. Rursus
 hic Iohannes trahit originem a Regibus Anglię ut enim
 supra actum est . Iohannes ipse nepos est Iohannis ducis
 Alencastris filii Eduardi ultimi huius nois Regis An-
 glorum . A ceteris uero Hispaniarum Regibus nedum
 descendit sed ipsi ab eius stirpe descendunt . ex dignitate
 itaq; & excellentia progenitorum & eorum antiquitate ut
 ait Aristotiles in Rethoricorum libro Cognoscitur sum-
 ma nobilitas cuiusuis principantis . Accepit autem regni
 sceptrum cum esset in cunabulis non dum .xx. menses ex-
 pleuerat : & die natalis domini qua pater obiit in Regē
 eleuatus est . Regnauit autem annis .xlviij . ex dispositi-
 one paterna duos idoneos quidem ac solertissimos tutores
 sortitus est . Katherinam uidelicet matrem . & infantem
 Fernandum patrum suum quo postea in Regem Ara-
 gonię assumpto tutela ad Katherinam matrem in solidū
 rediit : In qua tutela Olimpiadem Pyrrhi Regis Epiro-
 tarum filiam imitata est que post mortem mariti Alexā-
 dri filios . Pyrrhum & Ptolomeū literarum studiis instrui
 fecit quibus & regnum conseruauit . Sic & cenobia odes-
 nati uxor defuncto marito . regnum Syrie gubernauit .
 dum filii laudatis studiis & moribus uacarent : Nec mo-
 do regnum seruauit sed auxit : Nec solum Regina ipsa
 Katherina prudentissima sedula in filio alendo atq; erudi-
 endo erat . Sed in regni gubernatione uigilantissima : cūc-
 ta enim nobilium Baronum regni ac prelatorum cōsilio
 agebat . sed presertim duorum fidelium clarissimoy ui-
 rorum . nedum fide . sed etate prudentia & experientia
 probatissimorum , quos Henrricus Rex eorū ingentibus

uirtutibus dilexit. uidelicet. Io. de Velasco & didacū lu-
pi de Astuniga quorū hodie nobilissima proles parentū
nobilitatem imitatur : quinimo qua fide . qua integritate
qua obseruantia patres & aui eorum eadem & nepotes .
republicam tutati sunt : Nec aliter egerunt ceteri potē-
tes & regni magnates . Tandem Katherina ut deo pla-
cuit paulopost uita functa est : Iohānes igitur . xiiii . etatis
sue anno constitutus . sine tutoribus agens de assēsu
prelatorum & omnium statuum regni gubernacula sus-
cepit : Duxit autem uxorem illustrissimā Mariam cō-
sanguineam suam filiam Fernandi patris predicti : Ex
qua genuit duas filias in infancia defunctas | genuit rur-
sus excellentissimum Henricum . iiii . Nunc feliciter re-
gnantem : Post obitum uero Marię duxit secūdā uxorē
Helisabeth filiam Iohannis infantis filii Iohannis Regis
Portugalię : Ex qua genuit inclitos | Alfonsum & Helisa-
beth : nunc superstitēs quos altissimus conseruare digne-
tur . Huius Iohannis tempore dum iocūda infantia gau-
deret : Fernandus patruus eius atq; fidelissimus tutor &
solertissimus militie dux ; guerram contra Sarracenos a
patre & fratre premortuis inceptam feliciter continuauit
& in propria persona proficiscens multis Hispanię nobi-
libus sociatus . regnum granate potenter ingreditur ubi
fructuose admodum & cum summa eius laude pugnatū
est : multasq; Sarracenis clades intulit : Cui & si a Mau-
ris magna auri pondera oblata fuissent . Ille respuit . dicēs
quia sanguinem illorum non aurum siciebat : & ut alter
Scipio Emilianus . non quantū auri pondus afferre po-
tuisset cogitauit : Sed quantum glorię & amplitudinis .
si tantum aurum contempsisset : turpe enim dicebat si qd
eorūq; fidei & uirtuti debetur pecunia ematur . quo euenit
ut crudeliorem contra eos postea guerram gereret . Tādē
urbem dictam Antequera de nobilioribus regni granate

per annum fere obsedit: Cūq; ex Affrica innumera Arabum multitudo transfrederasset. ut urbem ab obsidione liberaret. persuadentibus militibus ne uitę sue atq; illoꝝ ea die finem inponeret respondit se ideo uenisse non ut salutę suę. sed ut Crıstiane religioni longiores terminos faceret: nec modo illi curā erat de uita. dū ciuitas esset euięta. Addens quia nec urbis obsese altissima menia. nec terribilis classis copię eum terrebat. quippe qui uel urbem ingredi uel prope urbem sepelliri spiritu firmo delegerat honestam mortem extimans turpi miculoseq; uitę preferendam. Illico igitur urbem expugnat a qua cū Sarraceni non paruo numero egredientes castra ipeterēt Fernandi tamen uirtute & industria captuantur. suadebant igitur multi eos omnes occidendos ut inclusorum uires frangerentur. Fernandus uero ut alter Lucus papius quem Plinius cōmemorat. omnes dimittendos fore aseruit ut ipsi beneficio ceteri. humanitate & exemplo obligarentur. tandem armorum ui. eandem adeptus est urbem multis Arabum milibus in expugnatione cęsis ipsamq; urbem Iohannis nepotis sui regno adiecit: Cui uniuersam uictoriam fidelissime attribuit: uelut alter Iobab princeps militie Dauid. qui ut ait scriptura sacra cū instaret capcio ciuitatis Raba. quam diu Iobab ipse obsederat: misit ad Dauid ut ueniret capere urbem. & Regi non sibi honor uictorię deferretur: Eadem deniq; die Sarratenorum copias qui de Affrica ad succursum urbis uenerant: gloriose deuicit. rediitq; felix ad Iohannem Regem: qui nō paulo post tante fidei & probitati premiū contulit. presertim in assecutione Regni Aragonię. ut statim tangemus: Iohannes igitur Rex sicut ętate sic uirtutibus crescebat: deū timuit. ecclesiā & uiros ecclesiasticos & religiosos & doctos plurimum amauit & decorauit diuina officia frequentabat. ut statim dicemus. hic Iohānes

natura mitis & clemens erat: Verumtamen seditionibus & magnatum ambitionibus prouidens. Fredericū ducē benauenti in uinculis trudit Alfonsum etiam eiusdem Frederici fratrem exulem fecit a regno: postea uero in ualescennibus seditionibus nonnullos Comites & Barones tumultuantes trusit in carceribus: quos postea benigne liberauit. Verum quia huius Iohannis tempore uacatio regni Aragonum occurrit. dignum duxi cōtentiones super regno ipso occurrentes breui inserere.

Capitulum . xxvi . de uacatione regni Aragonie tempore dicti Iohānis Regis Castelle & de competitoribus in dicto regno. & qualiter Fernāndus idē regnū obtinuit captiuato Comite Vrgelensi.

IOHANNES igitur predicto regnāte sub tutoribus prefatis agente uacauit regnū Aragonie per Regis Martini obitum sine filiis decedentis. Super regno igitur magna admodum contentio & grauissima altercatio orta est. Fueruntque plures cōpetitores. uidelicet hic Iohannes secundus de quo agimus & eius nomine Katharina. eius mater & tutrix: Item Fernandus infans patruus Iohannis. dux etiam Andegabie. Comes denique Vrgelii hii omnes ad regnum predictum Aragonie aspirabant. & unusquisque successionis iure sibi regnum deberi asseribat. omnes tamen ut aiunt ex materna femineaque stirpe ius pretendebant: Alius successiones antiquas alius propinquiores adducebat. que omnia in presentiarum adducere historię seriem de qua intendimus rationem excederet: Ea tamen contentio que iter infantē Fernandum & Iohannem Regem Castelle eius nepotem magis domestica uidebatur cum omni honestate summaque uirtute & prudentia acta est. & modestissime gesta. adeo

ut nulla exterior disputatio aut cōtenciosa altercacio senti-
 ta est : & ut paucis agamus . facile fuit uincere uolentes .
 Tanta enim erat uirtus tanta Fernandi probitas & fidel
 & tam ingens ad illū erat caritas Reginę matris Iohā-
 nis exuberansq; cunctorum nobilium regni Castelle ad
 eum amor . q̄ nedum Fernandus nullum in adipiscēdo
 regnum impedimentum sensit : Sed opimatissima atq;
 grauissima p̄sidia adeptus est : quibus pacifice regnū
 adeptus est : Scriptum est enim Mansueto & fideli da
 honorem iuxta meritum suum . Fatemur non parum re-
 bus Fernandi adiumento fuisse : Iohannem nepotem eius
 infantia gaudere . Si enim perfecte fuisset etatis . forte res
 ipsa alios habuisset successus : Conclufum est ergo per re-
 gnam & magnates regni Castelle inclitum Fernandum
 futurum debere & oportere esse Regē Aragonum . quip-
 pe potentia . thesaurus uires omnia deniq; p̄sidia fuere
 sibi pollicita & publice proclamata . ut illud Athaxerxis
 Regis Persarum quod apud Hester legimus de Fernā-
 do dictum uideatur . cognoscant inquit omnes . qui fide-
 liter Regi obediunt . dignam pro fide recipere mercedis
 coronam . frater igitur idem Fernandus his potenciis
 facile fuit regnum Aragonie nancisci . quia ut aiunt ce-
 dunt regnā uictricibus armis adde quia Fernandi in-
 gētia menta longe plusq; arma pugnabāt . Teste enī Seneca
 Certius uirtutibus q̄ uiribus uictoria comparatur . Re-
 sistebant tamen Valentini plurimum & Aragonenses .
 simul & Cathalani : quorum plurimi Comiti de Vrgel
 fauebāt . ueluti intra regnum nato & dilecto . Tandē post
 multa prelia hic inde cōmissa . quod necessario armis fu-
 turum erat . Summa cum uirtute per uiam compromissi
 & iuris sopitum est . Fuere igitur iudices . olim Papa
 Benedictus . sic in sua obedientia nominatus . ac frater
 Vincencius Ferrarii postea per Calixtum . iiii . canonicatus

sanctus & nonnulli alii : hii uero summa cum sapientia
& prudentia. cuncta librantes . statum rerum ac pericula
prompta . Iura denique Fernãdi Castelle infantis predicti
considerantes . eiusque potentiam progenie uirtutes denique
innumeras , & humanitatem intuentes . eidem Fernãdo
pro quodam necessano expediendi regnum adiudicarunt.
qui regni sceptrum nactus . Comitem Vrgellensem predic-
tum intra regnum existentem & magnas habentem se-
quelas uiccepit atque incarcerationi : Hic Comes Vrgelli auus
fuit ex filia Petri de Portugalia . & fratris eius Iacobi Car-
dinalis sancti Eustachi . proxime defuncti : hunc Comitẽ
Vrgellensem Fernandus sub compedibus ligatum misit
in Castellam ad fortalitium de Huruenna prope Palentiã
Sic itaque pacifice & feliciter deinceps regnum Aragonie
cum adiacentibus partibus obtinuit : & ad dictum reg-
num se transtulit : uxorem filiumque Alfonsum primoge-
nitum & filias dumtaxat secum ducens . ceteros uero fili-
os uidelicet Iohannem . nunc modernum Aragonie Re-
gem . & Henricum magistrum sancti Iacobi . ac Petrum
intra regnum Castelle nepoti suo Regi Castelle recommissos
dimittens suumque & uxoris patrimonium eis diuisit .

Capitulum . xxvii . de singulari religione Iohãnis
Regis Castelle & Fernãdi Regis Aragonũ circa
extirpationẽ scismatis in dei ecclesia & de cõgre-
gatione concilii Constanciensis .

EGNANTE eodem Iohãne . secundo in Castella
& Legionẽ inualuit plurimum scisma illud pestife-
rum & inueteratum de quo hactenus diximus . erãt enim
in ecclesia tres Romani pontifices intitulati . Benedictus
uidelicet Aragonensis de domo lunẽ : & Iohannes necnon
Gregorius sic in suis obedienciis nuncupati : ad cuius

scismatis extirpationem : prefati Iohannes Castelle : Fer-
 nandus Aragonie Reges . summa uigilantiâ & solertia
 studuerunt : & licet predictum Benedictum . olim Petrum
 de luna uocatum . intra Hispaniam natum & ibi manerem
 carissimum haberent : & rursus Benedictus ipse Gallie
 & omnium Hispaniarum præter Portugalam obediētia
 potretur . Unionem tamen ipsam cunctis possibilibus
 remediis profecuti sunt : quinimo unionem & pacem ec-
 clesie affectibus suis preferentes cum predicto diuo Si-
 gismundo cæsare tractatus inire & actum est ut predictus
 Sigismundus Hispaniam bis peteret . qui sese mutuo in-
 telligentes : assistente denique Cristianissimo Rege Fræcie
 nonnulla apud Narbonam concordata capitula cōdusere
 Ex quibus cōgregatio concilii Constanciensis secuta est :
 pro quo adunando Sigismundus Alamaniam rediit :
 predicti uero Reges . Iohannes & Fernandus iuxta eadē
 capitula . Benedictum summopere rogant | monēt | atque
 contestantur unitati ecclesie consuleret . & ad resignandū
 titulo Papatus animum daret . uel se Constantiā perso-
 naliter conferret . pollicebantur enim sibi omnimodam
 securitatem : quinimo Alfonso filium eiusdem Regis
 Fernandi primogenitum cum eo mittere promittebant :
 Sed Benedictus ipse . piis eorumdem Regum precibus
 dunor effectus : utramque uiam renuit . Sed resignandi
 presertim quam impacientissime audiebat . huius duriciē
 etiam flectere omnes Hispanie prelati . & clerus plurimum
 studuerunt : Idque per suos repetitos oratores postularūt
 sed neque profuerunt : quinimo quæ subtractionem obedi-
 entie eidē cominati essent : nullo pacto animus eius flecti
 potuit : considerantes igitur prefati gloriosi principes .
 quia teste Augustino : Melius est ut pereat unus . quàm ut
 pereat unitas : & iuxta Ambrosiū In corpore Christi nullā
 habet societate . qui uniuersum corpus diuidere conatur

Quippe nec ad eternam potest peruenire requiem . qui se ab ecclesia seperat per contentionem . deliberarunt ab uno a cefalo disungi ut uniuerso iungerentur : Cōcordarunt igitur idem deuotissimi Hispanie principes eūdem Benedictum potius deserere q̄ unitatem ecclesie impedire que in promptu erat ne per eorum adherentiam quouis modo unitas differretur : Quare decreuerunt ambo Reges publice eidem Benedicto obedientias subtrahere : q̄ hec persenciens per mare furtim ex perpiniano peniscolā peciit : in regno Valentie oppidum intra mare situm : quod ordinis est sancti Iohannis quod per quendā suū nepotem tenebatur . ibiq̄ paucis eum sequentibus . ne dum uitam sed fidem simul & famam amisit . Interim uero congregatur Constancie synodus ycomenica super eodem extirpādo scismate ad quod solemnes oratores predicti Reges transmisere post quorum accessum & adhesionem concilium plenum robur & firmitatem obtinuit & factis rite & recte processibus eundem Benedictū sepius monitum & citatum damnauit . aliis antipapis libere cedentibus : quo facto patres in eodem synodo cōgregati post plurimas saluberrimasq̄ constitutiones . reformatiōnem ecclesie uniuersalis in capite & membris cōcernētes . mature atq̄ digeste editas : ad electionem Romani Pontificis procedentes . dominum Martinum Papam quintum Romanum de domo Columne . unanimiter elegerūt . Sic igitur unitas ecclesie dei feliciter reddita est .

Capitulum . xxviii . de inclita Maria uxore prima Iohannis Regis Castelle & de grauibus dissidiis inter eum & Iohannem Regem Nauarre & infantem Henricum & de causis eorum & de Aluaro de luna & miro affectu Iohannis ad eū .

IOHANNES igitur Rex Castelle & Fernandus
 eius patruus ultra naturalem & propinquissimum
 sanguinis uinculum . quo erant copulati per matrimo-
 nia ut diximus longe magis prefatam necessitudinē ad-
 aūxerunt . Nam Iohannes ipse duxit uxorem Mariam
 filiam Fernandi : Rursus Alfonsus primogenitus Fer-
 nandi . duxit uxorem Mariam Iohannis Regis Castelle
 sororem . & sic erant omnes fratres consanguinei . Hiis
 igitur cōpositis Fernādus Rex Aragonum prope Bar-
 chinonam in oppido Equalada morte cōmuni obiit : re-
 licto filio Alfonso in regno Aragonie successore qui ex
 Maria uxore nullum filium genuit : sed ex quadam do-
 micella Valentina procreauit filium Fernandum nūc Re-
 gem Sicilie . Iohannes uero Rex Castelle ex Maria ux-
 ore ut diximus genuit Henrricum quartū nunc regnātē .
 restabat Iohanni Regi Castelle maritanda Iulia soror Ka-
 therina speciosissima quidem . Alfonso deniq; Regi Ara-
 gonum . etiam restabant duo fratres . Iohannes & Hen-
 rricus & soror Iohanna . Iohannes igitur & Henrricus
 fratres Alfōsi Regis . Residebant in Castella apud curiā
 Regis Iohannis : Contendebant igitur ad inuicem quis
 Katherinam uxorem sortiretur utriusq; consanguineam
 Tandem obtinuit eam Henrricus infans . tamen ut pau-
 lopost compertum est . pater mentem Iohannis Regis
 Castelle Katherine fratris . que res in cētūū fuit multoꝝ
 malorum ut infra patebit sepe tamen graues seditiones
 in republica oriuntur ex causis similibus . Narrat itaq;
 Aristotiles Politicoꝝ quinto q; duobus uiris potentibus
 propter quandam speciosam & locupletem mulierem in
 quadam greteꝝ ciuitate dissidentibus dum quilibet illā
 obtinere conaretur . omnes ciues diuersi sunt quibusdam
 uniuersis alteri fauentibus . quo euenit ut pollicia ciuita-
 tis mutaretur de aristocracia in oligarchiam . simile narrat

accidisse apud Delphos & iterū apud Mitilenos . Rur-
sus non paruas seditiones pariunt contracta inuictis pa-
rentibus cōnubia & longe maiora dissidia oriuntur si in-
uictis patribus aut fratribus rapiuntur quēadmodū ac-
cidit Regi Sichen filiam Iacob inuictis fratribus rapiētē:
Nā & apud Machabeos legitur de quibusdā q-cū clādesti-
nas nuptias celebrarent . preter mentem domini . nuptie
eorum uerse sunt in luctum . Et uox musicorū in lamen-
tum : Iohannes infans frater Alfonsi predictus sortitus
est uxorem dominam Blancam Reginā Nauarre relictā
Regis Martini . factusq; est Iohannes Rex Nauarre . cor-
ruscauit enim titulō Regis ex Regina uxore sua : Ex qua
genuit unum filium masculū Carolum principē Na-
uarre : & duas filias . Blancam uidelicet . que data fuit
nuptui Henrico Regi Castelle moderno & alteram que
nupsit Comiti de Fuxo : Iohanna uero soror utriusq; Re-
gis Aragonū & Nauarre . data est uxori Eduarūdo Regi
Portugalię : Ex qua genuit Alfonsum Regem modernū
Iohānes uero predictus Rex Castelle ex Maria sorore
dictorū Regū Aragonū & Nauarre . postq̄ ut diximus
genuit Henricum modernū Regem Castelle . Duas
postea filias habuit que in cunabulis obierunt : Hic itaq;
Iohannes secundus Rex Castelle cū esset adolescens cā-
rissimū habuit Aluarū de luna secum connutritū ex no-
bili genere & āntiqua familia de luna regni Aragonie quō-
dam Pape Benedicti . alias Petri de luna nepotem : qui
adeo fuit ei dilectus grātus & acceptus . ut longissimo
tempore Regē & regna libere gubernaret . ut laicius statī
dicemus . Fecitq; primo eum Comitē sancti Steffani deīde
plura dominia & terras illi donauit : & tandem procu-
rauit ut magister fieret sancti Iacobi . Hic regni magnates
& nobiles non satis ut aiunt honorabat . Rursus preter
paucos sibi aut cōiunctos aut fidos nō permittebat apud

Regem alios familiariter cōmorari. Verū cū inter ceteros
 conspiceret nobiles uiros Petrum de acunna nunc Co/
 mitem de Buendia ac Gomecum Carillo fratres domini
 Alfonsi Carillo Archiepiscopi Tolletani a Rege non pa/
 rum diligit. eos a regio cōspectu simul & fauore honeste
 abegit. alios inferioris sed probe fortunę uiros Regis
 obsequiis substituens. Et ut paucis agamus idē Alua/
 rus prudens sagax & astutus plurimū fuit. quia ut Re/
 demptor ait Filii huius seculi prudentiores sunt filiis lu/
 cis: fuit deniq; simulans ea uelle que noller. His uero
 quos oderat afabilis & q̄si beniuolus apparens: bālbū/
 ciens sed facetus eloquio erat: repentinis respōsionibus
 aut consiliis melior q̄ meditati. ut alter Tiberius. Verū
 fuit in bellis strenuus insuper & animosus: Nec defuerūt
 qui dicerent eum magis felicem q̄ strenuum aut fortem
 Deniq; plurimas uirtutes participabat. si eas cū magis
 expediebat nō deseruisset aut illis recte uti uoluisset. Fauit
 ei fortuna longo tempore. & tamdiu cuncta ei prospere
 obuenerunt. quādiu regio honori & bono publico ani/
 mū dedit: quotēpore plurima tam bello q̄ pace præclara
 quidem eius cōsilio. & animi magnitudine acta sunt:
 Demum uero cum status sui incrementa ut aiunt supra
 modum quēreret: & ut paucis agam cuncta suo arbitrio
 uellet. uirtutes pristinas sua dominandi cupidine obū/
 brauit: Nam iuxta. Iero. philosophorum sententia est.
 moderatas esse uirtutes excessus uero uera modū atq; mē/
 suram inter uicia computari Et teste Bernardo Cuiusq;
 uiri illa summa prudentia est. non supra se extolli. nō eua/
 dere in longius. non extendi in lacius. tenere medium. si
 non uult perdere finem: Huius Aluari causa multa tu/
 multuosa & misera in dictis regnis acciderūt. Iohānes enī
 Rex Nauarre. & fratres illū a Rege Castelle expellere
 conātur. illeq; id ipsum cōtra eos temptabat: Accedit quia

animus Iohannis Regis lesus erat : pro eo quod infans Henricus cū tumultu & eo inscio Katherinā sororē suā in uxorem ut predictū est acceperat. quare creuit dissidiū ueluti scriptura sacra testāte occasione Dine filie Iacob : quā contra mentem patris Sichen rapuit. facta est magna discordia in terra . Alfonso uero Rex Aragonū & Iohānes Rex Nauarre. ac Hērricus fratres. predicti. etiā implacabiliter stomachati erāt q̄ Aluarus eorū emulus. ita acceptus esset Regi Castelle. & eorū incomoda procuraret. conabaturq̄ expulsionē Aluari a Regis Iohānis curia & presētia.

Capitulum. xxix. de intestinis dissidiis inter Iohānem Regem Castelle & Alfonso & Iohānem Reges Aragonū & Nauarre & fratres suos . & quomodo infās Henricus fuit bis captiuatus & de cōcordia inter eos facta per mediū Legati Apostolici & inclitarū Reginaꝝ Castelle & Aragonie .

ERV M quia sanguis naturaliter sicut cū turbatur leuiter . trāsit facile in contrariā speciē cruoris ita inter sanguine iunctos cum parū leditur . ipsa tenertudo amoris : facile trāsit in graue odiū rancoris : Vt enim quidā sapiens ait sicut nullus amor equior fraterno : Sic nullū ubi cepit iniquius odiū . nulla acrior inuidia : nullū deniq̄ periculosius bellū : Nā teste Valeno . M . Propter pnuatas dissensiones cuiuslibet reip. status ruine exponitur : Frustra enim bellū foris queritur cū domi & intra menia geritur . Quare idē Valerius subdit : quia ubi pertinax inter coniunctos intercidit odiū . plus alter alteri . q̄ uterq̄ contrariis castris certior hostis efficitur Ex his itaq̄ quas supra enarrauimus & aliis nō leuibus dissidii causis . animus Iohannis Regis Castelle nō mediocriter ulceratus erat. quippe de quibūsdā infās Hērrica

simulatibus commotus. illum diris carceribus captuari
 iussit. creuerunt itaq; dissidia nedum ciuilia & intestina
 que inter ciues esse solent. sed plusq; ciuilia que inter sa/
 guine deuinctos exoriantur: tale quippe bellu. raro sopi/
 tur nisi altera occubere parte ut Romę accidit in graciaha
 seditione & demum in cesaris ac Pompei dissidio: in q/
 bus funestis bellis. sepe parentes in filios seuiunt. filii
 in patres & fratres in sibi uterinos & Germanos: sed
 inter hos principes eo magis se alebat corencio. quo He/
 rricus infans strictus carceris uinculis tenebatur. & quo
 Aluarus a Iohanne Rege arcus amabatur: Quare Al/
 fonfus & Iohannes Reges Argonum & Nauarre instat
 monentq; Iohannem Regem Castelle pro liberatione
 Henrica fratris & expulsionem Aluari orantes ut Iohane
 Regem Nauarre & Henricum consanguineos suos. se/
 cum ferre uellet. eosq; tractaret ut iura sanguinis posce/
 bant. Iohannes uero Rex Castelle eundem Henricum
 liberauit & consanguineos predictos complexus est. eos
 exortans ut a tumultibus cessarent nec Aluarum perse/
 queretur. Henricus igitur liberatus a uinculis. eo fortius
 Aluarum persequebatur & gentium copias agregauit.
 tam implacabile quidem inter Henricum & Aluarum
 erat odium. ut alter eorum illud Ciceronis in Katelinā
 diceret. Cum enim a quibusdam ciuibus. ciceroni dictu
 foret a Katelina incendium sibi paratum fore ait si aqua
 non potero. ruina urbis extingam. Execrabile certe
 uerbum. quo priuata eorum odia reipublice grauiā pe/
 perisse excidia liquido annalia Romana ostendunt. longe
 aliter duos Atheniensium duces de Imperio altercantes
 egisse Orosius narrat. qui dum ob illorum domesticam
 discordiam regni periculum imminere conspicerent. co/
 muni utriusq; uoto ad Senatum populi rem transferunt:
 depositis priuatis odiis. Iohannes Rex animo prospiciet

Hērricū nullo pacto auerti posse quī Aluarū insequeretur.
etiā cū suo & regni discrimine . eū iterū captuare iubet.
Sed iteratis precibus & monitionibus Alfōsi & Iohānis
rursus liberatur: fertur Hērricū sic relaxatū adductū fuisse
ad Iohānis regis Castelle presētā. quē ut uidit oblitus iū-
riarū. sic alloquitur precor te cōsāg uinee carissime nō sit iter
nos ciuilis discordia. quos natura cōiūgit: noli rursus iūst
te perseq eū q te iuste plectere posset ueniā iterū tibi optiā
dono. tu aut mibi bonā exhibe mētē. Ama idulgētē tibi.
nō itumescas crebra ueiā mea quā assidua tua iūsolēctā i ul-
cionē ducere posses nō te iqd cōturbet q Aluarū de luna
diligā. amor enī nō odiēdo sed obsequēdo queritur. nec a
persequēte sed obediēte iuenitur. nemo iūictus amat. raro
qs lacessitus diligitur sed & ut. Q. curcaus ait nullus fide-
liter diligit quē sepe fastidit aluarus nō propīquus amat
tu cōiunctus odis. fac oro ut te amē. Ego uero agā ne me
odias: lōge plus te q Aluarū diligā si plus tu q aluarus di-
liges: Verba certe optio. p̄cipe digna In q̄ re. lo. imitatus
est Alteū poerā q ut ait Laercius in uita . philosophoy cū
multas iūrias Pithaco philosopho iūlisset Pithacus ad-
eptus p̄cipatū ad alteū tremebūdū ait mibi pro uidiētā.
tibi uerō pro pena illud solū sufficiat. q tibi auxilii uel fuge
presidio deficienti ueniā do: cū tamē iūriarū q̄s mibi sepe
iūtulisti premia posses reportare. Me igitur parcētē perseq
desine: quē iuste pati posses habere ultorē. qbus uerbis
finitis Hērricus suplex gratias agit de demēt ueniā oēm
obediētiam pollicetur: nihilominus paulopost Iohānes
Rex Nauarre & Hērricus. egre ferētes q Aluarus in dies
magis ac magis exaltaretur. & Iohānes rex castelle. in eoy.
cōtumeliā & despectum illum totis uiribus defendere
conabatur. iūtra regnū gētes coadunabāt. et populos como
uebāt cōtra Aluarū. que res fieri nō poterat quī scādālū
generaretur in regno. Comotus Rex Iohannes maxime

quia aliquas gentes de regno Aragoniæ in suū auxilium
 ducebant: Ea de re cuncta loca castra & dominia prædic-
 toꝝ Iohannis & Henrici ad manus suscepit. Igitur Io-
 hannes & Henricus ad fratrem Alonsum regem Aragonum
 recurrerunt: qui adiunctis secum populis Aragonensibus
 & paucis Castellæ magnatibus cum magno exercitu & po-
 tentatu Castellam ingredi deliberat: obtenturus patrimo-
 nia fratrum & expulsurus Aluarum prædictum. Confidebat
 enim in nonnullis regni Castellæ nobilibus: qui tandem ei
 minime auxilia præstiterunt: Immo regem suum Castellæ secuti
 sunt. Iohannes uero rex Castellæ cum dicto Aluaro & tota
 Castellæ potentia occurrit eidem Alfonso regi: quod intuens
 Alfonso aliquantulum retrocessit: & quia Alfonso regnum
 Castellæ manu potenti ingressus fuerat. Rex Iohannes eum
 insequens regnum Aragoniæ ingreditur. Nam apud op-
 pidum Harica uterque insedit exercitus magnus ualde:
 qualis a centum annis non fuit in Hispaniis congregatus.
 Regine itaque Castellæ & Aragoniæ uxores & sorores
 permixtum utriusque Regis dolebant interno dolore: quia
 utroque euentu non nisi miserum exitum timebant: ne-
 cesse enim erat unamquamque de uictoria dolere: cum aut
 maritum aut fratrem uinci oportebat: & ut de Sabinis
 feminis Augustinus commemorat: quarum patres & fra-
 tres simul cum maritis bellabant: sic calamitose: sed in-
 clite Regine ordinatis aciebus: triste spectaculum mes-
 tissimamque palestram cernere uerebantur: Nec aliud
 superesse uidebatur: quam uel sanguine fratrum dotarentur:
 uel maritorum cede uiduarentur: & qui uinceret mise-
 rabiles a fororibus amplexus extorqueret: timebant
 quoque misere ipse Regine ne auderent flere fratres de-
 uictos: ne offenderent maritos uictos: quare pro se-
 dandis tam funestis dissidiis summo opere laborant: an-
 tiquos illos Romanos imitate: qui teste Valerio maximo

conuentum instituebant & caristia appellarunt : ut si aliqua inter cognatos & affines querela esset orta : a diuitis pacis fautoribus tolleretur . Ad pacandum igitur dissidentes maritos simul & fratres præclarissimæ Regine omnè adhibent conatum : Iuliam Cæsaris filiam & . G. Pompei uxorem imitate : cuius summa uirtute & prudentia patris ac mariti intestina dissidia : quamdiu illa uixit quieuerunt . Ea uerò mortua orbis & urbis tranquillitas perturbata est . Assistebat tandè eisdè nobilibus Regnis dominus Cardinalis de Fuxo legatus a bonæ memoriæ domino Martino . V. super hac re ad Hispanias missus : Post multa igitur placuit pacis auctori quæ inter eos treuge positæ sunt & deputati fuerunt sex iudices ex utraq; parte qui eas omnes differentias sua sententia complanarent inter quos pro parte Alfonsi Regis Aragonum : alter ex deputatis fuit beatæ memoriæ Sanctissimus dominus Papa Calistus Tertius tunc Episcopus Valentinus qui per quinque cõtinuos años in una dieta apud Agredã cum aliis mansit deputatis : tandem auctore deo conclusa atq; firmata est pax perpetua inter eos : Et Iohannes Rex Nauarre & Henricus redierunt in Castellam . Demum uero eo tempore Eduardus Rex Portugaliæ moritur relicto paruulo filio Alfonso & tribus filiabus : Alfonsus regnum obtinet : sed super tutela oritur discordia inter Reginam & infantern Petrum fratrem Eduardi Regis : Post multa uero infans Petrus : licet de facto puerum ad se recepit : atq; ut tutor gubernat . Regina recedit a Portugalia in Castellam & Reginam sororem & fratres adiit . Interim crescit Alfonsus & ut aiunt de consilio aliorum patruorum qui Petro fratri inuidebant iniuriam matris uendicans in . xv . etatis suæ anno Petrum tutorem a se expellit qui cum resistere conaretur per Regem & patruos in bello campestri occiditur : expulsis filiis a

regno inter quos fuit nobilis dominus Iacobus postea
Cardinalis Portugalensis :

Capitulum .xxx. de clarissima uictoria Iohānis
Regis Castellę contra Sarracenos Granate & de
iterata discordia inter Iohānem Regem Castellę
& Iohannem Regem Nauarrę & infantem Hen-
ricū & de hiis que acciderunt in oppido de me-
dina & de fuga Aluari de luna .

ACTA ITAQ; HAC FOELICI PACE IN-
ter Iohannem Regem Castellę : & Alfonso Re-
gem Aragonum & fratres suos : Alfonso Rex
Aragonum Italiam petit & in conquesta regni Sicilię :
Cuius progressum infortunia deinde prospera gesta tam
promiscua secundarum ac aduersarū rerum uicissitudine
fortuna totauit : ut quemadmodum de Cęsare Augusto
Valerius ait . non sit facile discernere calamitosior an be-
attor fuerit : Verum quia Alfonso aduersa infatigabili
labore sustinuit : quinymo fortunam ipsam sepe in eum
seuentem cum pudore superatam in sui auxiliū summa
prudencia & perseuerantia conuertit merito ut putamus
inter felicissimos computandus est : Cuius latius gesta
enarrare modo propositi nō est qui solum de Hispanicis
rebus agere decreui : eo maxime quia apud Italos tam
recens tam clara tamq; illustris est eius memoria ut non
secus de diuo Alfonso q̄ de quodam huius seculi sydereo
splendore loquantur . Iohannes uero Rex Castellę cum
accepisset perfidos Sarracenos : non parua intulisse dāna
terris suis ut erat catholicus & deuotus in propria sacrū
templū beate Marię de Guadalupe uisitauit ubi oblatis
deo munēribus ac diuo auxilio confortatus patriā Sar-
racenorum ualida manū ingreditur : Imitatus Samuelē

qui dum offerret olocausta : filistei castrametati sunt cui/
tates Ifrael. Sed ueniēte Samuele ad bellū illico intonuit
dominus fragore magno super Philestīm & exterruit eos
& cęsi sunt à filiis Ifrael : Nec aliter Iohānes eosdē Sar/
racenos magna clāde percutit & plurimā castra & oppida
ab eis ui & armis obtinuit : inter cętera Huēstā : Ximenā
& Vellem & plurima alia deinde urbē Granatā popula/
tissimā obsedit licet non facile obsidionē patitur : Sarra/
ceni uero ingrādi & incredibili numero sese diuidētēs alii
intra muros urbis : alii extra inter ortus difficiles aditus
habentes sese receperūt . Cūmq; exercitus catholici ad
mēnia urbis Granate accederēt Sarracenosq; impeterent.
Illi freti comoditate loci in multitudine cōfidentes diuer/
sis partibus pręlium cum nostris cōseruerūt durissimum
quidē . tandē diuino pręsidio opem ferente occubuerunt
ex Sarracenis fere decem milia . Cęteri uero terga nostris
ostendētēs intra urbē sese munierūt : quia igitur tēpus hye/
male appropinquabat uariisq; aliis causis Iohānes Rex
Castellę exercitū suū dissoluit & in Castellā cum felici &
gloriosa uictoria rediit . Post hęc quia inuidia hostis hū/
mani generis teste Augustino . Semper optima & sancta
opera intercipere conatur ueluti qui de fidei incrementis
dolet : inuidēs unitati fidelium in terris quā ipse uulnerauit
in cęlis nouas intestinasq; iterum inter Iohānnē Regem
Castellę & Iohānnē Regē Nauarre & infantē Henricū
cōpluresq; suos discordias semināt . Illi enim ut prius co/
nabātur Aluaz expellere & regni gubernationi intēdere
quibus et.ā pręsidio erat inclitissima nobilis Maria Re/
gina Castellę & filius eius excellentissimus Henricus pri/
mogenitus tūc Princeps Castellę cū nōnullis eiusdē regni
nobilibus . Congregarūt igitur exercitū prope Metinā .
Rex uero Castellę intra oppidū prędictū cū Aluaro &
paucis se recepit illi ergo non nisi libertatē Regis prosequi

acclamabant: quam miro modo oppressam Aluari artibus & potentia asserebāt. Tandē ad nonnulla capitula cōcordiē deuenitur. Signāter circa expulsionē Aluari nō modo personā sed Regis animū ut diximus opprimētis dum itaq; tractatus ipse penderet. quadā intēpesta nocte nescitur quo pacto datus est aditus oppidū obsidētibus Regina igitur Castelle & Princeps filius suus ac Iohānes Rex Nauarre & infans Henricus & ceteri magnates: Rege & Aluaro ignorātibus manu armata sed animis mitissimis absq; alicuius offensione oppidū ingressi Regē humiliter adēūt quē cū magna salutates reuerētia & corā eo genua flectētē supplicāt moleste ne ferret q; Aluarius qui tot dissidiis nō modo causā dabat sed eius regiā personā oppressam tenebat caperetur. Io. uero Rex tumultū prēsentiens: paulo ante Aluari auisat: ut illico solus uitā seruet qui fratre suo Archiepiscopo Toletano comitatus equorū uelocitate fretus euasit: & pro aliquo rēpore Maria regina ac Rex prēdictus Nauarre & infas Henricus Regē comitati sunt iūq; ut libere gubernet cū summa moderatiōne effecere: quo effectū ut inter ipsos tumultus dissidiū cessaret & ut in simili Augustinus de Graccoꝝ tumultū refert: Eo ipso loco ubi Princeps aut uictus aut captus putabatur ibi uictor liberiorq; euaderet & qua die Rex atrocus potuit irritari eadē māsuētior feliciorq; quo uellet pergeret.

Capitulū .xxxī. de reditu Aluari ad Regē & de bello apud oppidū de Olmedo in quo Iohānes Rex Nauarre & Henricus & sibi adherētes fusi fuerūt & tandē de cōcordiā sequuta & de felici exitu illoꝝ qui cōtra Regem arma mouēt.

ED NEC qui uenerūt penitus dissidia: paulo enī post inclita domina Blanca regina Nauarre: uita

functā est|quare Iohānes rex Nauarre uxore duxit nobilē
ac plurimis uirtutibus præditā Iohānā filiā domini Fr/
derici admirādi Castellę ex regio orto genere descendētis
cunctoy Hispaniay Regum cōsanguinet ex qua genuit
Fernandū ac Iohānā nūc superstitis & alios qui in teneri
ętate uita functi sunt|Fernādu itaq; per obitū Caroli eius
fratris primogenitus : Aragonię Princeps effectus est .
Verū idē Io .longe ante genuit plures filios naturales tā/
tum|inter quos Alonsū|deinde Io . nūc Cesaragustanū
Archiepiscopū procreauit|Interim uero Iohānes rex Cas/
tellę angebatur absentia Aluari . anima enī eiusdē Regis
colligata erat Aluaro|stebātq; multū tractatus secreti inter
Regē Castellę & Aluay & alios Barones regni : ut Al/
uarius rediret|qui tandē assentiētib; Regina & fratrib;
suis ad Regē uenit . Rex itaq; Nauarre & Henricus &
cōplices hoc ferre nō ualētes|nouis deniq; succrescētib;
dissidii causis|itey exercitū cōgregāt|idq; & Iohānes Rex
Castellę agit|adunati sunt igitur urinq; exercitus . prope
oppidū de Olmedo : Rex uero Nauarre Henricus infās
& cōplices prædicti|nō cōtra Castellę regē : sed cōtra Al/
uay pugnare uelle dicebāt|tandē præter spem bellādi|nō/
nulli iuuenes nobiles utriq; se impetere leui bello incipiūt
quod moderni Scaramuęam uocant|paulatim sese aluit
preliū Henrico id ipsum desiderāre|in quo rex Nauarre
infās Henricus & sibi adherētes fracti & uicti sunt : &
aliqui ceciderūt|inter quos infās ipse Henricus nobilissi/
mus letaliter percussus est|ex quo post paucos dies obiit
in regno Aragonię uno superstite filio legitimo . ex nobili
filia Ludouici Pimentel Comitis Benauēti : Nec potuit
Henricus aduersa fata fugere|& qui ad bellandū ardētior
omniū fuit|primus omniū occubuit : Fertur Iohānē Na/
uarre plurimosq; Berones infanti Henrico suasisse|ne ea
die confugerent|ad quos spiritu forti . illud Epamynunde

Grecę Imperatoris dixisse aiunt: si principari uultis hiis
 ludis uobis utendū est | nō palestns armis | nō minātibus
 uerbis | quodq; si hodie nō pugnatu ut hosti seruiatis ne-
 cesse uideo | longe deniq; melius fore asserēs animas in acie
 uiriliter effundere | q̄ in cathenis satis ab eo expertis tur-
 piter cōsumere . Eo igitur expleto cōgressu | Rex Nauarre
 ac nōnulli Comites & Barones Castellę ei adherētēs Ara-
 goniā satis celeri gressu petierūt : Non legimus prosperos
 illoꝝ exitus | qui cōtra Principē cui fidē dederūt | seditiōes
 aut bella mouēt . Scriptū est enī Noli stare cōtra faciē re-
 gis | & nō coneris cōtra itū fluuii | & iteꝝ ne dicas quid fa-
 ciet nobis Rex : Sicut & rugitus leonis | sic & terror regis .
 Iusta est enī Regis indignatio in eos qui Regē inquietār
 q̄q; enī Ieroboā filius Ioas | rex Israhel : prauus & idolatra
 foret | displicuit tamē deo rebellio cōtra eū facta | quinimo
 acriter punita est : Rursus teste Iosepho | eū alter ex Re-
 gibus Egipti | postq̄ Senatui fidē prestasset : arma contra
 Gneū Pompeiū sumeret | prelio interceptus | arma nō cō-
 tra Senatū sumpsisse asserbat | nec ut aliena caperet | sed sua
 tueretur | cui a Pompeio responsum est | nihil sua interesse
 an Rex Egipti iuste uel iniuste periret | dummodo periret
 nec satis fidē seruasset | qui bellare tēptasset | sed de fide &
 obediētia Baronū & militū ad Principes suos latus tan-
 gimus in libro speculi uite humanę in prima parte ubi
 etiā agimus | quales erga nobiles Prīcipes ipsi esse debeāt
 Scripsimus deniq; in commento super bulla depositionis
 Regis Bohemię . Igitur post prædictā uictoriā Iohannes
 patrimoniis omniū prædictoꝝ | qui uicti & fugati fuerāt
 cōfiscatis | nōnulla Aluaro prædicto ceterisq; regni mag-
 natibus donat | aliqua sibi retinēs . Tandem per obitum
 Henrici : Magistratus sancti Iacobi uacans : Aluaro
 cōfertur . Iohānes uero Rex Hauarre | ex eo tēpore Cas-
 tellam nō est deinceps ingressus | sed in Aragonia mansit

fratris Alfonsi nomine regnum Aragonie gubernatur .
Postea uero per bonorum uiuorum meditationes facta est concordia inter Iohannem Regem Castellę & Regem Nauarre predictum | ut dimisso patrimonio in regno Castellę certam annuam florenorum pensionem a Rege Castellę perciperet . Eo tempore nobilissima Maria regina Castellę felicem deo spiritum reddidit : De cuius sanctimonia | honestate & humilitate & imensis uirtutibus ac sempiternis laudibus plurimam a me dici possent | quippe & deberent | nisi pro eo suspectus iudicaretur | quia eiusdem dominę & Henrici filii obsequentissimus extitit familiaris | quippe qui matris superbis litterarum rudimenta | filii quoque fauoribus & presidis honorum ultra condignum incrementa suscepit .

Capitulū xxxii. de ingenti affectu Iohannis Regis Castellę ad Aluam de Luna & quomodo ob Aluari insolentiam amor in odium mutatus est & de mobilitate regalis animi & de preclaris exemplis ad eam rem .

VGEBATVR indies Iohannis regis ad Aluam de luna ingens dilectio & incredibilis caritas ; nec est facile dictum quod tener pariter & tenax ad eum fuerit regis amor . Nam iuxta sapientium sententiam | necessitas amorem indicat | & infans periculum caritatis ardorem ostendit . Iohannes uero Rex ut Aluam protegeret atque efferret nullum persone regie periculum | nullum amittendi regnum discrimen peruenit | quippe quem nulla necessitas | nulla quoque uxoris filii & coniunctorum instantia | ab illius dilectione retrahere poterunt . Ut de eo sapiens dicere uisus sit | quia qui diligit omnitempore diligit : usque adeo eum carissimum habuit : ut ipsum mentis eius arbitrium quod liberum deus uocat | quia liberum hominibus nullius uidelicet mortalis uoluntati subiectum concessit : Iohannes ipse in Aluari uoluntate reponeret :

ex qua una re cuncti plurimum mirabantur : quid sibi
 uellet aut unde procederet tam ingēs ad hominē caritas
 coniectabātq; nō tam fore uirtutis dilectionē q̄ maleficā
 fascinationē; quia ut sapiētes aiunt eadē odisse; eadē cupere
 eadē metuere incertū est : an amicitia sit uel factio ! Arbi/
 trati sunt itaq; non ab re, animū Regis fascinatum : aut
 prauis artibus ab Aluaro diu fuisse oppressum . Noui
 ergo uiros quidē religiosissimos atq; doctissimos qui nō
 sine mortis metu sepe suaserāt Iohāni Regi ut suo hōnori
 consuleret : Addentes quia cum Aluarius ipse pristinos
 mores & modū mutasset; nō obsequēdo ipse rex mutaret
 animū saltē moderate diligēdo; presertim quia ut dicebāt
 nōnulla illius scelera manifesta uidebātur; quare Augu/
 stino teste : si talibus hominibus amicitia iungeretur : ne/
 cesse foret eorū culpis ligaretur : Ad quos Iohānes ipse
 ut erat doctus; dicebat sapientū fore sentētias; si eos quos
 diligimus in uicia ruere cōspicimus; non cōfestum dissol/
 uendū fore amicitia quippe; & si incorrigibiles reddār nō
 esse rumpēda amoris fēdera; sed paulatim dissuēda ne ut
 pulchre inquit Tullius; nō solū amor depositus; sed odiū
 susceptū uideatur; quare secundū Ciceronē ipsum utilius
 esse dicebat sensum diluere q̄ repente presindere; quā sen/
 tentiā summa prudētia Rex ipse sequutus est : spectabat
 enī ut Aluarius ad se rediret; cerneretq; animo q̄ certis q̄q;
 assiduis periculis sint proximi qui regibus assistunt; quis
 enī Regi Dauit acceptior quis pro meritis amator Ioab
 Principe militē suę; quē tamē testimonio cedi iussit; dicēs
 ad Salomonē filiū suū : Nosti quid fecerit mihi Ioab &
 quid fecerit duobus ductibus scilicet Abner & Amassen
 quorū sanguinē fudit in pace; quare non deduces canices
 eius pacifice ad inferos : sed ut sacra liquamus exempla
 quis acceptior apud Alexandrum q̄ Lisimachus : quis
 apud Tiberium q̄ Seranus : utriusq; tamen amplitudo

nota est & ruina : quis Neroni cęsarı cętor fuit : Seneca
nostro | ac nepote Lucano : mox tamen ab eo mori coacti
sunt : Gallus Augusto admodũ gratus acceptusq; fuit | cui
paulo post capitali odio extitit : Pisonẽ quoq; iussit occidi
Otto quo cũ atea mira familiaritate coniũctus erat : Belli/
sarius deniq; ut Cęsarĩ añalia tradũt | tã carus Iustiniano
merito fuit | ut Romã simul & Italiã a Vãdalis & Gothis
occupatã : Iustiniano cum ingenti gloria restituit : Africã
sibi subegit : eum deniq; Cęsarẽ mille periculis & seditio/
nibus liberauit | qua re cęsar ipse Bellisariũ ad Constanti/
nopolim accedentẽ singulari triũpho lustrauit . Tandem
non secus eum q̃ perfidissimũ hostẽ insequitas est . Sed
quod hęc recoilmus | annalia plena sunt his periculis qui/
bus uersantur | regũ amicitis cõfidentes : Nec sapientum
sententia fallit | quę ait : quia multis periculosior fuit regis
amicitia q̃ odiũ . Illã tamẽ homines sũm opere querunt :
quo fit teste Petrarcha | ut periculũ ematur periculo : Non
enĩ credunt mortales | cum amãtur odiri posse . Sed utinã
illud Aristotilis animo gererẽt | quia facilius amor dissol/
uitur q̃ nascatur : nec enĩ amor nisi uirtutibus nobis utiq;
raris cõparatur | sed uicis quę facile sequimur . dissoluitur
quo utiq; longe promptiores mortales sunt ad cõcipiẽda
odia q̃ figendas amicitias : Adde quia teste sapiente corda
mortaliũ licet inscrutabilia sint | Regum tamẽ plus q̃ cęte/
roy hominũ occultis nobis diuinis iudiciis uariabilia
atq; uertibilia sunt dicente scriptura sacra : Sicut diuisiones
aquarũ | sic cor Regis : Hinc unus ex sapientibus ait | quia
ut fortuna | sic uolũtas Regũ uaria & inconstãs ac semper
incerta : ueluti quę semper a multis cõcutitur : sed tandẽ
a deo dirigitur : Nec enim misteno uacat | quia scriptura
sacra testante | cor Regis in manu dei est | licet enim iuxta
sapientem corda omniũ mortaliũ intueatur deus : ipseq;
uisitet & dirigat cogitationes hominum : peculiaritẽ tamẽ

diuina prouidentia iuxta eius beneplacita corda Regum dirigit; & singulariter quo uult uertit: illa nonnunquam ut per Regum ministerium bonorum; hic merces augeatur aliquando ut hominum scelera per eos in hoc seculo uindictentur: quemadmodum conuertit cor Regis Nabucodonosor in iram contra iudeos: ut illos propter eorum scelera perderet: sed hec paucula de hiis qui Regum fauoribus & amicitias confidunt dicta sufficiunt: de qua re latius agimus in eodem libro quem nuper edidimus dicto speculum uite humane.

Capitulum xxxiii. Qualiter Aluarus de Luna preedixit ruinam suam: quem tandem Iohannes Rex Castellae apud ciuitatem Burgensem, incarcerationi & decollari publice iussit.

S T I G I T V R ad Aluarum redeamus: in se ille expertus est quod fertur sepe aliis dixisse. Cum enim felicem cuncti eum predicarent: quod Regem pariter & regnum regeret: improvide inquit iudicatis; cum edificium ante finem opus laudatis. Nostis quia maledictus qui confidit in principibus. Sic itaque quodam presagio infelicem futurum eius euentum preedixit: quem uenturum non credebat: quid & si ioco dixerit; sermo in se expletum est: ut de numero illorum esset: de quibus in euangelio dicitur; uidentes non uideant & intelligentes non intelligant. Paulo enim post iusto iudicio: diuina iustitia animum Regis Aluaro deditissimum conuertit in iram: iustum enim uidebatur ut qui fauore & gratia principis abutitur: eandem gratiam idem princeps uertat in odium: Veluti in libro Ester scripturae sacrae interpretes Asuero & Achaxerse & Aman quasi pro hoc casu scribere uisi sunt: quorum summa ad Aman dilectio uersa est in summum odium: ait enim scriptura

in hæc uerba : multi bonitate principum & honore qui in
eos collatus est abusi sunt in superbia & non solum sub/
iectos Regibus nituntur opprimere : sed datâ sibi gloriâ
non ferentes in ipsos qui dederunt moliantur insidias :
nec contenti sunt gratias non agere de beneficiis & hu/
manitate in se collata : sed dei cuncta cernentis arbitrâtur
se euadere posse sententiâ in tantam uesaniâ prorûpentes
ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruant : & ita
cuncta agunt ut omni laude digni sint : falsis suggestio/
nibus conentur subuertendum aures Principum callida
fraude decipiunt : ut eorum prauis consiliis Regû studia
deprauentur & sequitur : Vnde prouidendû est paci om/
niû prouinciarû regni : quod de Aman dictû intelligatis |
qui pietatē nostrâ sua ambitione commaculâs | peregrinus
a nobis susceptus est : & tantam expertus est humanitatē
ut pater noster uocaretur & adoraretur ab omnibus post
Regem . ii . quare recepit non a nobis : sed deo reddente
quod meruit : hæc sunt ad litteram uerba sacrę scripturę :
quę omnia Iohannes Rex quasi pro se & Aluaro scripta
reputauit : Conspiciēs deniq; Iohānes Rex simul & dolēs
q; Aluarus ipse nullû sibi moderationis frenû poneret
sed cuncta suo arbitrio regeret : subditos opprimeret .
Quippe qui in ipsis sacris Cristi passionis diebus qui/
bus homines culpas donare non exigere nec punire solēt
Alfonsum Petri de Biuero Regis maiorem compotorû
officialem & dilectû Consiliariû : insolito mortis genere
uidelicet principio morti iusserat : & ut aiunt Regi a quo
sublimatus est : debitam & consuetam præminentiam &
reuerentiâ non seruaret : Regisq; familia & honor decre/
ceret : & suę domus faustus augeretur : fremētibusq; atq;
instigantibus plurimis regni nobilibus & clamantibus
etiam populis decreuit post maturam deliberationem
bonum regnorum suorum | uni homini & quidē insolēt

fore preferendum. Quare assistentibus quorundā magnatū & potentum secretis cōsiliis: & præsidiis præcipue nobilis uiri Petri de Astuniga Comitis Placentini & Aluari de Astuniga eius primogeniti arcem Burgensis ciuitatis obtinentum præfatum Aluarum eius rei insciū sagaciter & sine aliquo tumultu apud eandem ciuitatem Burgensem incarcerauit: & tandē factō legitimo processu in oppido Valisoleti publice iugulatur: caputq̄ eius in foro per triduum mansit: Nouimus nos uirum uita & sapientia integerrimū: qui Aluarū in foro ad suppliciū adductū cōsolabatur: Inter cetera dicens ea lege humanā prosperitatem atq̄ uitam ipsam q̄ illico dimissurus esset suscepisset: ut aliquādo ab eo auferri deberet: quia nostro Seneca teste. Nihil fortuna eripit nisi quod dedit: ymo ut Iulius celsus ait. Quos fortuna beneficiis lustrat ad duriorē casum referuat: Cui Aluarus recolo inquit q̄ mihi alias dixeris: quia hæc terrena & humana prospera uelocius atq̄ celerius umittuntur q̄ acquiruntur. Quare ego & si aduersitatē post tantā felicitatē aliq̄do timuerim non tamē omnimodā ruinā: & si secundarū rerū iacturā non simul & uitæ exterminiū: quæ una res incōsolabiliter me angit atq̄ conturbat: Adeo ut non putem aliquem mortale unq̄ fuisse aut esse posse miseriorē & tam repente simile casum perpeffum: Ad quem uir ille religiosissimus Fallaris inquit Aluare: ideo ita credis quia omnia tibi in hanc usq̄ diem ad uotum uenere: Nihil aduersi unq̄ passus es: adeo ut nunq̄ liceret teipsum experiri: sed uerum est quod sapiētes sapiēter aiunt: nam eum omniū miserimū uocant: qui uitam transegit sine aduersario: pro eo quia nimia felicitate torpescit. Tu ergo felicitatē quam sine morfu in prospera ac longa uita tua habere non potuisti: hac breui uita orula quæ tibi restat facile comparabis: Si peccata tua memineras & corde contrito

te deum offendisse dolueris: & mens tua ad eterna sus-
piret: quā tantopere fallacia terrena deceperūt. Rursus
uolo cogites plurimos dignitate gradu atq; potētia tempore
fortunatiores: Longe maiora fortunę iacula repēte fuisse
perpeſſos: Duos inter innumeros tibi adducam: Nam
quidam saniorum potentissimus Rex ut Polycratus ait
Adeo fortunatus extitit, ut aliquid aduersi aliquādo ex-
periri optaret: diē enim quodam anulum preciosum sibi
admodum carum, uoluntarie in mari proiecit, ut qui in-
uictus nihil aduersi pati poterat: quid tamē foret aduer-
sitas libēs agnosceret: sed illico anulū ipsum capto pisce
qui illum deglutauerat recuperauit: & ut alii aiunt piscis
ipse in mari existens eundē anulū in ore gestans. Regi q;
arridēs ostēdit, ipse tamē Rex nō multū post miserabiliter
ab orantē p̄fecto Darii in captiuitatē ac miserā serui-
tutē redigitur: liberis corā eo occisis: ipseq; in altissimo
monte cruci affigitur: a uibus & feris deuorandus: Huic
addamus Alexandrū uirū supra omnē humanā naturā
magnanime animi p̄ditū: ac ultra cunctos mortales
fauēte fortuna felicissimū, cui tantū eadē fortuna cōcessit, ut
nullius hostis arma etiam ipse inermis timeret. Cum
nullo hoste congressus est: quem non uinceret, nullā urbē
obsēdit quā non expugnaret, nullā gentē adiit quam non
calcarer: In dimidio tamen dierum suorum: ipsa flante
prosperitate ad extremum uictus non uirtute hostili: sed
insidiis suoy & tumultu ciuili ut refert Quintus Curtius
quibus uerbis auditis: Aluarus in domino confortatus:
ac puro corde compunctus oreq; deuotissime confessus
ceruicem plusq; uirili animo litoribus parat: seq; impau-
dus ac omnium iudicio libens morti offert quā cuncti
formidāt mortales: nec uultu mutatus nec uerbo. Apud
quem uiluit prioris uitę prosperitas ut preciosa illi foret
imminentis mortis aduersitas. Astantes itaq; ut pro eo

præces ad deum funderent enixe præcatus est manens
 deniq̃ ne fallacibus fortunæ fauoribus credant: sed nec
 Regum mortaliū amicitias confidant: sed Regi superno
 se dedant apud quem non est transmutatio: nec in illo
 aliquis fallitur nisi seipsum fallat. Sic igitur spiritum ex-
 alauit securam ac beatam mortem adeptus: qui dubiã
 periculosamq̃ uitam sectatus fuerat: quo tuenit ut cum
 eo longe clementius ageret diuinã bonitas: q̃ si summo
 fauoris & maiestatis fastigio obisset. Namq̃ a pena &
 misera sorte huius seculi liberatus est: quẽ mūdus punisse
 credidit quinimo felix migrauit ad cælũ: que calamitosum
 infelicemq̃ uulgus appellabat. Quantę igitur prudentię
 Aluarus fuerit dum uiueret: ex eo considerare libet quia
 tam sapienter mori scuit: Ut enim beatus inquit Au-
 gustinus: quemadmodum uiuere non nouit qui bene
 mori ignorauit: sic prudenter uixisse censendus est: quẽ
 mori in domino certum est: Nec putandum est illum dũ
 uiueret quibusdam meritis caruisse: qui tam beate mori
 meruit: Dimisit igitur nobilem prolem uidelicet Io. de
 Luna Comitem sancti Stephani & filiam speciosam: quã
 duxit uxorem nobilis uir Enecus de Mendega Comes
 de Saldãna filius clarissimi uiri Didaci Furtado de mē-
 doça Marchionis sanctę Iullianę. Aluaro igitur uita
 functo Rex Iohannes prædictus: partem dominiorum
 suorum filiis prædictis reliquit: partem uero sibi retinuit
 thesaurũ uero & iocalium tres sibi partes retinẽs: quartã
 uxori Aluari filię Comitis Benauētani & filiis liberaliter
 & clementer concessit: Ceterũ cum Aluarus uiueret ca-
 pellã & sepulchrũ insigne in sanctissimo templo Tole-
 tano mirifice construi fecerat: quod ab infante Henrico
 petre disruptum fuerat Iohannes tamen Rex ex huma-
 nitate & pietate fretus restaurari permisit: licet pluri-
 id maxime dissuadebant: ne tam superba statua in eo

emineret templo in quo Hispaniarum Reges humiliter
 tumulantur: Addentes indignū uideri ne capite truncatus
 inter regis diademate coronatos tam elato sepulchro
 fungeretur: eo presertim quia sepulchri intitulo: tertium
 maximarum iactantiam preserebat. Ad quos Iohānes
 uera inquit aut falsa sint: que de se Aluarus scribere iussit
 intacta maneant: quia dignum putamus ut morientes
 cum aliud non possint: queque uolunt de se scribat. Adde
 quia uolo ut eius non deleatur memoria: qui tam facile
 a me delectus est: cunctique agnoscant sagacem atque po-
 tentem Aluarum a me cedi potuisse: sit denique posteris
 exemplū insigne: hominem tam maxime Regi acceptū
 ab illo ob eius insolentias uita fuisse interceptū: Imitatus
 est Iohannes Seuerus Imperatorē de quo Helius Spar-
 tianus ait: quia cum iussu Postennii dicti Antonini
 nigri epigramma Græcum in eius sepulchro Romæ apud
 campum Iouis descriptū esset: potentiam præclarasque illius
 res complectens: Seuerus eius successor eradi prohibuit
 quam præfecti & officiorum magistri id suaderet: addēs
 si talis Postennius fuit: sciant omnes qualem sepe deui-
 cimus: si talis non fuit: putent omnes nos talem uicisse
 effecisseque ne mansuetissimo presideret imperio: qui ar-
 rogantissima de se que humilis est descripsit.

Capitulum xxxiiii. de uirtutibus Regis Iohānis
 & de eius felici obitu & de erectione Henrici iii.
 filii eius in Regem & de obitu Alfonsi Regis
 Aragonum apud Neapolim.

OSTREMO Iohannes Rex Castellæ prædictus:
 cum omnia prospere egisset ut deo placuit postquam
 regnauit fere quinquaginta annis: diem suum clausit:
 parum tamen bonis regnauit: Qui certe nunquam tam diu
 regni sceptro potitus esset: aut tam carus suis regnicolis

fuisset: nisi magnis nature & uirtutis donis abundasset
 & deo placita foret uita, & conuersatio illius: Reliquitq̃
 heredem & dominum regnorum suorum serenissimum
 atq̃ excellentissimum Principem Henricum iiii. primo
 genitum suum: quem Iohannes ipse anteq̃ moreretur in
 Regem assūmi & leuari præcepit: & ei thesauros proprios
 & quos ab Aluaro habuerat ad manus dedit: Fuit hic
 Iohannes, ii. religiosissimus Princeps catholicus: ac offi
 tiis diuinis & contemplationi plurimū deditus: orationi
 assiduus: prædicationis uerbi deuotus: gaudebat plu
 rumū sacris ecclesie ceremoniis: Demum diuinis litteris
 & moralibus disciplinis operā dabat: cū doctis uiris sepe
 cōferebat: disputationibus letabatur: quibus me sepe sua
 benignitate interuēire iussit. Vex̃ inter disputantes: alteri
 opinioni quę magis sibi placebat: tenaciter adherebat
 quo fiebat ut docti uiri sepe contra opinionem propriam
 cum Rege adulando sentirēt: quemadmodum de Fauo
 rino gramatico: Vicelius Spartanus recolat in uita Adri
 ani. Nam cum Adrianus Imperator acriter reprehen
 disse quoddam gramance documentū: illicq̃ Fauorinus
 cessisset: arguentibus amicis Fauorinus non recte Cę
 sari opinionem fauisse: contra gramatice auctores. Ille ri
 sum iocundissimum mouens ait: Non recte uos amici
 suadetis: qui non patimini me Adrianum doctiorem
 omnibus credere: qui omnibus plus potest: uultisq̃ ut
 eum errare dicam: qui habet triginta paratas legiones
 fame celebris: Demum Iohannes historiis instructus fuit
 calēs ingenio scripturis sacris delectabiliter uacabat: adeo
 ut plerumq̃ nocumento foret q̃ plusq̃ Regi expediret
 lectioni operā daret: doctos uiros dilexit atq̃ promouit
 Nam & simplicia ingenia commendabat: erudita uero
 mirabatur: execrabatur cum legebat superbiam dominā
 tum: Regiam tamen maiestatem nedum seruauit: sed

auxit : quietis ac pacis amator fuit : cui tanto uigilantius
inherebat | quanto maioris est laudis paccatā tenere suā
rem publicam : Modestus regnum rexit q̄ felicius am-
pliauerit : sed nec parum est parta tueri : Cessabat in eo
rapacitas | procul erat auaricia : illa opes uastat | hęc gloriā
dicebat semper male subiectos habundare q̄ fiscū . Quia
potentissimi regni Princeps pauper esse non poterat | raro
trascebatur : Tandem seuebat : Demum pauperibus &
miserts pius fuit & compaciens : Nec facile coram eo
cuiusq̄ Principis : uel maior legitur liberalitas uel pietas
iustior : plurimis deniq̄ uirtutibus fultus : quibusdam
tamen uiciis non caruit : Credulus enim nimium fuit &
suspectissimus : obtretores non tam alto animo de-
spiciebat q̄ auide audiret : Nec desunt qui glorię eius
uulnera inferunt | dicentes minus diligentem fore q̄ prin-
cipem expedit | aut tantę rei publicę decuit : quę res illum
non latuit : dicebat tamen in tanta tempestate nescire se
quid sit diligentia : cum scriptum sit : Qui nimis emūgit
elicit sanguinem : Postremo prodigalitatē non penitus
cohercuit : imensis enim donationibus regnum affixit :
tantoq̄ sibi ymo regno damnosior : q̄to quibusdā pręter
condignum effusior in qua una restanto magis detraxit
regie maiestati | q̄to minus prouidit subditorum egestati
Rursus paulo post mortem eiusdem Regis Iohannis :
Alfonfus Rex Aragonum & Sicilię consobrinnus : eius
ętatis suę anno . Lviii . apud Neapolim uitam finiuit | nō
gloriam : relicto regno Aragonię & partium adiacentiū
fratri suo inditissimo Iohanni prędicto moderno : tunc
Nauarre Regi : In regno uero Sicilię instituto herede
successore Fernando eius filio naturali : sed legitimato
nunc feliciter regnante .

Capitulū xxxv . de scismate in ecclēsia dei extir-
pato apud constanciam . tempore huius Regis

Iohānis & de infelici exitu cōgregationis Basiliensis & ceteris occurrentibus suo tempore .

IRCA huius Iohannis .ii. tempora & p̄sertim ab initio regiminis sui fuerunt in cathedra Petri diuersi & aduersi intitulati Romani Pontifices : uidelicet p̄dictus Benedictus .xiii. scismate durante & in Italia sedebant p̄dicti : Innocencius .vi. Gregorius .x. & Alexander .v. & Iohannes xxiii. tandem in Constāciē concilio electus est dominus Martinus .v. natione Romanus ut statim dicemus : fuit autem electus anno domini .M. cccc. xvii. p̄fuit Romanę ecclesię annis xiii. quo diem suum claudente : electus est in summa concordia dominus Eugenius iiii. natione Venetus uir iustus & religiosissimus | qui passus est in Papatu plurimas p̄secutiones . Nam tempore suo congregatum est conciliū apud Basileā in Germania principaliter pro extirpatione heresum huiusmodi & reformatione morum & pace in populo Christiano componenda . Ad eandē igitur synodū Iohannes Rex p̄dictus ut deuotissimus Princeps misit solēnes oratores suos uidelicet Aluarum Conchēn Episcopum : Alfonso Burgē spectabilem uirum Iohannē de Silua postea Comitem de Cifuentes | & quosdā alios insignes & doctos uiros qui pro ecclesię unitate indefesse laborarunt . Tandem p̄ter eorum & omniū Principū assensum : nōnulli nomine concilii defacto deposuerunt eundem dominum Eugenium Papam .iiii. & elegerunt Amedeum ducem Subaudie felicem appellantes | quam erectionem catholici Reges & Principes non recēperunt p̄sertim idem Iohannes Rex Castellę | qui pro ueritate & honore & auctoritate Romanę ecclesię & eiusdē Eugēnii iustitia & innocentia misit me Rodéricū Episcopū Palentinum : tunc in minoribus agentem oratorē suum

ad Imperatorem Fredencum & plurimos Reges & Principes ubi magne disputationes & altercationes interuenerunt: & ibidem manens librum edidi uidelicet dialogum de auctoritate Ro. Pontificis & iterum aliū librum intitulatum de remedio scismatis: de quibus materis latius tango in libro defensorū ecclesie nuper a nobis edito iussu Sanctissimi domini Pauli .ii. Pontificis maximi: Præfuit autem idem Eugenius annis .xvi. quo mortuo fuit assumptus Nicolaus .v. natione Ianuēn qui ānis viii. præfuit: obiit autem eo anno quo dictus Iohanes Rex Castellę: In Imperio autē tunc sedit Sigismundus filius memorati Caroli de Lucenburgo Rex Vngarię & frater ducis Vladislai alias Vencelai quo superstitē: suasu & instantia Papę Iohannis .xxiii. Post obitū fratris Ruberti Imperator est electus & per eūdē Iohannē Papam postea cōfirmatus: Hic SigismūduS ut prædiximus præcipuus fuit in congregando conciliū Constanciēn. Nam triplicē funiculum contendentium de Papatū: diuino auxilio & summa subtilitate dissoluit mediante eodem concilio. Nā colligationes impietatis quibus tanq̃ funibus peccatorū circūplexi fuerant: elisit & cū propter duꝝ & inueteratū scisma: cętera ecclesie membra egritudine laborarēt: hic deuotissimus Imperator sua singulari deuotione & uehementi religionē: nullis infortuniis sue periculis: nullis laboribus peregrinationibusq̃ peperci: sed propriis cōmoditatibus Crustiane religionis bonum præponens: ut in unam animorum sententiam in unū uotū tota uniuersalis ecclesia deueniret efficaciter laborauit. assistentibus & eandem unionē promouentibus Carolo cristianissimo Rege Francie & prædictis Iohanne Rege Castellę: & Alfonso Aragonie. Defūcto autē eodē Sigismūdo: tēpore huius Iohannis Regis Castellę electus est Rex Romanorum Albertus dux Austrie gener Sigismundi: qui

mira felicitate subito eleuatus : intra sex menses Vngarię & Bohemię regna & deinde imperium consecutus est .
 Fugauitq; ex Vngaria Turchos & in regno Bohemię Husitas cohercuit Polonosq; inde abegit : sed qua celeritate creuit eadem defecit : peponibus enim in Vngaria delectatus dissensionem incidit : Ex qua secundo imperii anno mortuus est relicta uxore pregnante : ex qua Ladislaus Rex Vngarię & Bohemię genitus est qui hiis proximis diebus : non sine suspitione ueneni interit .
 Tempore rursus huius Iohannis . ii . Regis Castellę defuncto predicto Alberto Rege Romanorū electus est Fredericus dux Austrię nepos Alberti : qui a Nicolao v . Romę est coronatus de quo statim dicemus .

Capitulum xxxvi . de Henrico iiii . filio Iohānis xlv . Rege post cladem Hispanię & quomodo in initio regni sui quierauit oēs differētiās cum Iohanne Rege Nauarrę & demum quomodo post prestam reuerentiā Calisto Pape . ii . suo tēpore assumpto regnum Granate ingreditur .

ENRRICVS huius nominis iiii . successit Iohāni secundo patri suo in regnis Castellę & legionis . hic ab Athanarico primo Rege Gothorū . lxxxiii . Rex est & a Pelagio primo Rege post cladem Hispanię xlv . Incepit autem regnare de mense Iulii . M . cccc liiii / quē pater uiuens erigi & sublimari in Regem fecit / qui regnat de presenti / cui altissimus diu & feliciter regnare permittat .
 Erat autem etas xxxi . annorū cum regnare incepit / hic ante acceptum regnum Princeps erat Asturiarū & plurimas ciuitates castra & oppida a patre obtinebat : quę omnia cum summa subditorū beniuolētia gubernauit : deinde in principio regiminis . Vertēs animo illud sapiētū

Atheniensium qui malis præteritis satis docti dixerunt :
summopere elaborandum esse ne tenerum principatum
domestica dissidia inuoluât : quæ si se alant difficile sedã/
tur | decreuit paci & regni sui quieti uacare . Imitatus Da/
uid Regem : qui in initio regni sui fecit amicitiam cum
Abner | & ex eo tempore tranquillum tenuit regnum : Sic
& Rex Alexander : in principio regni pepigit fœdus cū
Ionatha pro stabilimento regni sui . Igitur Henricus rex
non sine singulari quadam prudentia & moderatione :
quietauit maximas dissidii causas & differētias | quæ hactē/
nus inceperant : inter Iohannem patrem & Iohannem
Regem Nauarrę auunculū suū | præsertim super patrimo/
nio & bonis eiusdē Iohannis Regis Nauarrę | quæ hactē/
nus in regno Castellę obtinuerat : inter cętera enim fuit
concordatū ut eidem Iohanni Regi Nauarrę certa assigne/
retur pecuniarū summa | in Regis Castellę redditibus :
quosdam deniq; nobiles & Barones | qui Iohānis Regis
Nauarrę partes sequuti fuerūt & extra regnū uagabātur
sibi humanissime reconcilauit | eisq; bona restituit : inter
quos fuerunt nobiles uiri Almirandus ac Gomecius de
Sandoual Comes de castro & eius filii : Vex quia interi/
uinculis tenebatur nobilis uir Fernāndus Aluari de To/
leto Comes de Alua . Pro eius relaxatione nobilis Gasias
eius filius primogenitus plusq; humanis conatibus insu/
dabat | plurima quidē ut patrem liberaret nedū sagacitate
sed uiribus & armis mirabili audacia aggressus est atq;
parua militum manu confecit : fateor publicarū legum
rigiditate damnata | sed summa caritate & paterna pietate
lustrata : tandē quia facile fuit superare uolentē Henricus
rex inatata ei humanitate fretus & Gasie strēuitate placatus
patrē liberauit patriamq; restituit : In ea igitur magnatū
& nobiliū recōciliatione & liberatione . plurimū profuit
prudentia & sagacitas domini Io . Pacheco Marchionis

Vilene | qui pro eisdem componendis rebus | se ad oppidū
 de Agrēda personaliter cōtulit | ubi & Iohānes Rex Na/
 uarrę cōuenit : Henrricus igitur his rebus pactatis cum
 bellū cōtra Sarracenos institueret | sequutus sapiētis cōsiliū
 qui in ecclesiastico ait | ante iudiciū para iustitiā : Deceuit
 ante bellū ipsum quod uideretur esse quoddā iudiciū dubii
 euentus | parare iustitiā uidelicet deo & sanctę matris eccle/
 się debitā : Vnde Nicolao v. Ro. Pontifice uita functo
 & illico felicissime recordationis Calisto . ii. ad Pōtificatū
 electo deceuit sanctę Romanę ecclesię debitā impēdere
 reuerentiā | & me Rodēricū Episcopū Palentinū eius cōsi/
 liariū tūc decanū Hispalēn suū oratorē Romā misit | eidē
 summo Pontifici Cristi uicario obediētā exhibituꝝ | imita/
 tus Samuelē qui primo obtulit deo sacrificiū oblationis
 & obediētę uictimas | & securus perrexit ad bellū cōtra
 Philisteos : Sic & Rex Arad primo uota sua deo obtulit
 misitqꝫ tura subiectionis & reuerentię summo dei sacerdoti
 deinde castra hostiū deleuit : Machabeus quoqꝫ oblati
 deo uictimis obediētę hostes deuicit : Imitatus deniqꝫ
 Metellū & Postuniū illos præclarissimos uiros quos Li/
 uius cōmemorat | qui cōtra hostes exercitū egredi nō sunt
 passi | nisi primo religioni morē gererēt dicētes qꝫ ita maio/
 res sui orbis regmen se habituros existimarūt si diuinę
 potētę bene atqꝫ cōstanter fuissent famulati : Quare non
 satis tute bellicoso certamini se cōmisisse uidebātur cer/
 moniis dei martis desertis. Henrricus igitur auidus cō/
 tra infideles belli gerendi exercitū parat cōtra Sarracenos
 & in propria persona regnū Mauroꝝ ingreditur pluri/
 mis Baronibus & regni nobilibus comitatus : fruges
 messes ac oliueta | necnō uineas | Granate & malicę & loco
 rū adiacentiū deuastauit. Demū aliqua castra suę ditioni
 subiecit : Cuncta deniqꝫ strenue & magnifice egit : quę
 deuotissimum & religiosissimum Principem in augendo

fidem decet|qua igitur fide qua deuotione & induſtrna
catholici Principes bellū gerere debeāt cōtra infideles &
an ad id teneātur & cōpelli poſſint per. Ro. Pontificem
tangimus in libro cōmenti ſuper bulla cruciate indicte
per Sacctiſſimū. do. Pium Papā .ii. Poſt prædicta Henr-
ricus Hiſpalim rediit|duxitq; uxore dominā Iohānā filiā
Eduardi Regis Portugalię: factō tamen primo diuorcio
appoſtolica auctoritate a domina Blanca filia Iohannis
regis Aragonū cōſanguinea ſua|quā prius duxerat uxore
expleuit autē ſolēniā nupcialia dominus Archiepiſcopus
Turonēn orator miſſus per dominū Carolū. vi. Regem
Francię ad eundē regē Henricū. Deinde Henricus ex
eadē Iohāna regina genuit inclitā filiā Eliſabeth: quam
cūcti regni ſtatus in primogenitā iurarūt ſimul & rece-
perūt. Rurſus Henricus cui animo fixū erat bellū cōtra
Mauros: Itē maioribus copiis regnū Granate magna
nobiliū comitū & Baronū copia munitus potēter aggre-
ditur: Inter quos fuerūt nobiles & incliti uiri Iohānes de
Gugman dux Metine: Iohānes Pacheco Marchio de
Villena: Petrus Girō eius frater magiſter Calatraue|Fre-
dericus admirādus Enecus lupi de Mendoga Marchio
& Comes ſtrēnuis filiis ſuis ſociatus: Aluarus de Stun-
niga comes Placētinus Iohānes Pimentel Comes Bena-
uenti|Fernādus Aluari de Toledo Comes de Alua. Jo.
manriq; Comes de Caſtanēda|Rodericus manriq; comes
de Paredes|Gabriel manriq; Comes de Oforno nec de-
fuērūt nobiles uiri Petrus de Velasco primogenitus Co-
mitis de Haro necnō Fernādus de Velasco & Alfonſus
etiā de Velasco|fratres germani eiufdē Comitit de Haro
ſciētia & moribus clari|& plurimi alij comites & Barōes
quos nominare operoſum eſſet. Manſerūt interim regis
& regni ordinatione gubernatores dominus Alfonſus
Carrillo Archiepiſcopus Toletanus & Petrus Fernandi

de Velasco Comes de Faro : uiri nobilitate sapiētia & oī
uirtutum genere pręstātes | qui singulari prudētia & mo-
deratione creditū gubernationis officiū | cū sūma laude &
cōmendatione expleuerūt. Henrricus igitur tāta nobiliū
societate munitus per totū regnū Granate libere trāsit
Sarraceni sese intra muros urbiū recipiētes multasq; cla-
des & uastatiōes eis intulit ac nonnulla castra & loca sibi
subiecit .

Capitulum . xxxvii . de dissidio inter Iohannem
regē Nauarre & Carolū filiū suū | cui Henrricus
fauebat | & quomodo Henrricus regnū Nauarre
potēter ingreditur & multa loca expugnauit .
Deinde qualiter principatū Cathalonie . Io . regi
Aragonū rebellantē | Henrricus rex Castellę non
acceptauit & de causis huius rei & quomodo rex
Francie & idē Rex Henrricus mutuo se uiderūt
& de inutili effectu illius diete .

CETERVM exigentibus : populi Crīstiani culpis
ac instigante humani generis hoste interceptum est
bellū cōtra Mauros & quedā similtates domestice &
belloy noue opiniones insurrexerūt : suborta siquidem
fuit quedā intestina dissensio inter eos quos natura ipsa
unā personā reputat | uidelicet inter Iohānē regē Arago-
nū | & Carolū filiū suū Principē Nauarre : patre dicente
dum uiueret : Nauarre regē intitulari ac libere gubernare
debere | filio Carolo asserēte ex dispositione matris | pactis
etiā super ea re iniis | proprietatē & dominiū regni eiusq;
administrationē post pubertatis annos ad eum spectare |
Henrricus uero rex Castellę | Carolo fauebat : tandē post
plurima & uaria | que in ea re interuenerūt | Carolus apud
Barchinonā uita fūctus est ; Sed & paulo post soror eius

domina Blanca eandē uia uniuersę carnis ingressa est.
Ex quo tempore aduēta est super regno Nauarrę dis/
cordia. Rex enī Henricus ex certis causis ius ad illud
pretēdebat. Iohānes uero rex idipsum ex filioꝝ succes/
sione asserbat: Comes etiā de Fuxo Iohānis Regis Na/
uarrę gener: filii sui nomine regnū tuebatur. Henricus
tandē ualida manu Nauarrā in propria aggressus. Ex/
pugnauit nō paruā Nauare partē uidelicet Vianam los
Archos Sanctū Vincenciū Iaguardia: Iernj & plura alia
castra quoz aliqua nunc suę ditioni subdūtur. Dum hęc
agerētur Cathalani rebellāt cōtra Io. regē Aragonū ele/
gerūtq; in regē & dominū eūdē Henricū Regē Castelle:
cuius uexilla apud Barchinonā erexerūt: monetāq; suo
nomine cuderūt eundē Henricū exorātes ut eos in sub/
ditos acceptaret gentesq; armatas ad debellandū Iohānē
Regē cōcederet. Ad quos Henricū dixisse fertur illud
Alexandri ad Dariū aduersus magnas uires & magnos
hostes nō aduersus calamitosos uelle pugnare. Ad eos
rursus uerba agēs: bonū inquit Principē habetis auun/
culū meū quo sermone ut aliter Spartānus quē Valerius
cōmemorat principādi repulsam sumo honori adequauit
& propinquā sanguinis necessitudinē regnādi cupidini
pretulit. Vex Henricus ipse cōspiciēs Cathalanos sibi
deditos plurimū affligi a Iohāne rege Aragonū & genti/
bus Ludouici Regis France qui eidē Io. coligatus & fe/
deratus erat eorūde Barchinonē & plurimoz Baronū
regni Castellę assiduis precibus instigatus nōnullas gētes
armoz ad tuitionē eoz in Cathaloniā trāsmisit pugna/
batur itaq; per totā Cathaloniā: fiebātq; misere cędes
depredationes & calamitose clades. Tandē actum est ut
pro his cōponēdis rebūs p̄fati illustrissimi reges Frācie
& Castellę se simul uiderēt & mutuo loquerētur. Venit
ergo rex France ad suā Baponēn ciuitatē. Henricus uero

cum maximo apparatu & fastu plurimis Baronibus &
 prelatis sociatus apud oppidū suū fontis rabide se cōtulit
 In finibus itaq; utriusq; regni ambo Potētissimi Princi-
 pes cōuenerūt: utinā sic animis sicut corporibus: & ali-
 quādo inuicē sunt locuti. Fuit autē prima eorū cōfabulatio
 circa dimidiū apnlis huius prēsētis āni domini. M.
 cccc. lxxiii. Vex quia facile fuit suadere uolenti acquieuit
 Henricus ut Rex Francie arbitraretur in factis Catha-
 loniē cuius arbitriū Henricus acceptauit. Ferunt tamen
 nōnulli dietā illā nō paucas dissidij occasiones inter eosdē
 Regis parturisse: ut rex exitus cōprobauit: adeo ut qui
 pro unitate cōuenerāt diuisi discederēt: & qui licet inuisi
 & incogniti unanimes accesserūt: cogniti ulceratis tamen
 animis disiūcti sunt: & qui alius pacē cōponere uenerant:
 inter se dissidia seminarūt: & dū alienas lites extinxerunt:
 suas suscitārūt: & quanq̄ uex sit ut ait Cicero: quia ami-
 corū prēsētia cōiūctus & cōsilia amorē augēt: plerūq; ta-
 men ex ipsa magnorū Principū mutua contractōne &
 cōfabulatione odia nascuntur: prēsertim cum erga ea &
 propter illa adunātur: que adipisci uterq; nō potest: ut enī
 pulchre Scipio dicebat: cū de honore & gloria agitur in-
 fidā est regū amicitia: quippe inimicitias maximas inter
 amicissimos extulisse sepe cōperimus: Sed & ut idē Cicero
 subdit raro atq; perdifficile amicitia in illis cōseruatur qui
 in maximis honoribus & principatibus tumescūt. Hinc
 Plautus: nocitura asserit sepe inter potētes & gloriē auidos
 similia colloquia: ait enī cōuentus: debachatiōes & cōiūc-
 tus: nō querō: ut amorē pariāt: utinā nihil odioy darent.
 subdit igitur: quia tener ac mollis est Principū animus
 & ad querelas procliuor & uelut rosa uel lihū si negligē-
 tius tīgātur diutius perdurāt: si uero tenacius manibus
 cōtractātur: cito liquecūt atq; marcescūt: sic est de Princi-
 pum amicitia. Verūtamen eorundem Regum summa:

uirtute paulo post omnis dissidii causa sopita est & pnsu-
na utriusq; regni fraternitas renouata. Sed iã redeamus
ad Regē Henricū & eius ingentē moderatiōē : quāq;
enī ut diximus Cathalani & nōnulli Aragonēses ei subici
uellēt : Nihilominus uertens aīmo excelsa merita quōdā
Fernādi regis Aragonū patris Iohānis sed & attēdens
quia magni animi est magna cōtēnere eā ipsam regnādi
facultatem a cunctis mortalibus tantopere exoptatam. Ille
sūma & plusq; humana uirtute nō admisit : quippe collatā
ipsam dulcissimā regnādi cupidinē singulari tēperantia
& incredibili moderatiōe correxit. non utiq; uirtuti &
potentię suę diffidens : Sed quia preclarum magnificum
& magni animi iudiciū dicebat. regnandi auiditati
modum adhibere. Nam teste uno ex sapientibus. Ea
tuta est potentia : quę uiribus suis frenum imponit. asse-
rens illam laudatissimam fore potentiam. ipsam potētā
nonnunq; temperare : Addebat quia ultra humanitatis
& uirtutis prēmia : illa maxima est potentia. nolle reg-
nare cum posset : Sepe illud nostri Senece recensens :
quia nulla in Principe preclarior splendet uirtus. q̄ ipsa
moderatio. quę nil aliud est. q̄ cum summa prudentia.
secundas res non statim. nec effuso gaudio apprehēdere
Vertebat enim animo modestissimus Princeps. q̄ inui-
diosa ne dixerim periculosa sit regnorum cumulatio : di-
cente redemptore per Prohetā. Ve uobis qui aggregatis
āgrum ad agrum. domum ad domum. usq; ad termi-
nos terre. nunquit soli uos estis in terra ? Abimelech
enim filiū Gedeonis. ut sacrę scripturę testatur historia
cum ad accumulanda regna aspirasset & per Anthiocōs
ex matre eum atinentes id iure posse impelleretur : tamē
ea regnandi ambitio infelicem ei exitum prebuit. de
quo sapiens dicere uisus est. eleuatus ad modicum &
non subsistet : Quare Henricus oblātā regnandi

promptitudinem cohercuit. Imitatus Publicolam Va-
 lerium sempiterna laude & commendatione dignum :
 qui cum cerneret Imperii insignia populi uoce ad se
 translata inuidiosum tanti principatus fastigium ingenti
 moderatione despexit. Imitatus rursus Cæsarem Tiber-
 rium qui plurimos sibi delatos summos honores recu-
 sauit coronamq; deposuit. Imitatus deniq; Diuum Vef-
 pasianum qui cum apud Ierosolimã obsidiones seruaret
 ad imperium post Galbam & Neronẽ occisos. eleuatus
 est. qui adeo restitit. quousq; gladijs uibrãtibus atq;
 minantibus compulsus est id inuitus assequi. quod li-
 bens respuerat. in qua re ut aiunt magis periculo cessit
 q̃ uoluntarius accessit : Recolebat quidem Henricus
 oportere eum offendere quem natura impellebat defen-
 dere : fratrem siquidem. matris a regno expellendum
 cogitabat : quo nil scelestius nihilq; inhumanius putabat
 Imitatus Africanum Scipionem qui oblatum ei a Se-
 natu regnum. supplex rogauit ne ea prouincię fors fratri
 suo eriperetur ut ad eam transiret : laudamus superiorem
 Africanum q̃ tantum labors habuerit. in honoribus
 principatibus recusandis quantum egerat in merendis .
 Illi tamen Henricum antepoamus qui recusauit regna
 oblata cum mereretur accepta : quo effectum est ut quãto
 in ea re fuerit moderator tanto euasit gloria superior :
 Verum de Regum & Principum moderatione & tem-
 perantia ac reprimenda libidine diximus latius in præ-
 dicto libro speculi uite humane & in libro de remedijs
 afflictę ecclesię militantis & in tractatu de confutatione
 secte & superstitionis & illius erroribus .

Capitulũ xxxviii . qualiter tempore huius Hen-
 rici . iiii . famosa oppida de Gibraltar & archi-
 dona & plura alia loca recuperata sunt Mauris

expulsis & de uirtutibus huius Henrici & piis
eius operibus. presertim qualiter fuit magnificus
& liberalis. Demum agitur qualis liberalitas est
laudanda & qualis improbanda in principibus.

EMPORE huius Henrici .iiii. sua uigilantia
& prope singulari prouidentia inter cetera castra
& oppida que a Sarracenis euicerat & sue ditioni subiecit
famosum oppidum de Gibraltar cum arce inexpugna-
bili lucro fidei catholice cessit: Maurisque expulsis christi-
anis populauit quos plurimis beneficiis & prouilegiis
donauit: in cuius obsidione & felice recuperatione in-
clitus Iohannes de Gugman dux Metine strenue atque
precipue militauit. tantoque audius quanto tenacius ani-
mo gerebat. genitorem suum in eiusdem oppidi obsi-
dione uita fuisse priuatum. Rursus eiusdem Henrici
temporibus castrum de Estipona prope Malicam non
sine graui discrimine & periculo clarissimi uiri Iohannis
Pacheco Marchionis de Villena & suorum e manibus
Arabum ereptum est. Deinde oppidum de Archido-
na post longam obsidionem plurimis Arabibus cesis
strenue cum precipua laude obtinuit nobilis Petrus Gi-
ron magister de Calatraua: Hic Henricus maximos
thesauros congregauit. licet longe minores quam patris tem-
pore talias & tributa subditis imponeret. sed quid hec
huius Principis laudes tacere cogor ne familiaritas nec-
non ingens ad eundem Principem deuotio fides & ob-
sequendi desiderium suspicionem ingerat. Adde quia
sapientis est consilium. ante mortem ne laudes quenquam
sed laudandus est quis post labores magnificandus post
consumationem. Nam scriptum est Septies in die cadit
iustus & resurget. & rursus nescit homo an odio uel
gratta dignus sit. que res agit. ut non sine timore ac

tremore laudetur qui tot ruinis proximus est : ut latius
 tetigimus in capitulo . v . huius quartę partis . Verum
 quia ut ait Plato in re publica bene instituta Principes
 alendi sunt laudibus . & iuxta Poetam crescit laudata
 uirtus . sed & Salomon in prouerbiis ait : Vir fidelis
 multum laudabitur . & iterum qui graditur sapienter
 ipse laudabitur : non indigne ut putamus Princeps uir/
 tute præditus laudandus est ut sese uirtutibus alat & sus/
 tentet . ut si a uia ueritatis & uirtutis corruat . sciat tam
 tute ob gesta obscura posse deturpani q̄ ob clara laudari
 ibiq̄ molestus accedet uituperator ubi gratus accessit lau/
 dator . Ne tamen penitus tacendo ueritatem offendam
 pauca ex multis breui disseram : In primis hic excellen/
 tissimus Rex : ut optimum decet Principem litteris in/
 structus est . diurnisq̄ officiis plurimum delectatur . ec/
 clesiasticum statũ ac religiosorum ordines diligit ueneratur
 & colit : ecclesias : monasteria & pia loca construit & ha/
 bundanter dotat : Inter cętera monasterium de Mira
 flores prope ciuitatem Burgē Cartusien ordinis . in quo
 Iohannes pater sepulturam elegit mirifice construxit : &
 habundanter dotauit . Taceo miram structuram a primo
 lapide deuotissimorum cenobiorum del Partal & reliquũ
 sancti Antonii prope Segobiam & aliud sancti Ieronimi
 prope Maioritum . plurimis deniq̄ aliis monasteriis &
 pijs locis regnorum suorum . non paruos redditus per/
 petuos contulit . Deniq̄ magnus est hedificator regaliũ
 edium castrorum & arcium in diuersis regni partibus in
 quibus noua construxit edificia . uel uetera restaurat . nec
 puduit in eis magnum fuisse thesaurum . liberalis deniq̄
 admodum est . multos publice priuatimq̄ ditans & hõ/
 noribus augēs . quos uel mediocri familiaritate cognouit
 Testes sunt nõ pauci quos plurimum exaltauit : Semper
 illud ore gerit a sapientibus dictum : nullam maiorem

Principis esse felicitatem. quod multos fecisse felices : Quae una res & si multorum inuidiam habere potuit. gloria tamen carere non potuit. fatemur tamen non fore commendandum Principem. qui patrimonium regni inconsulte largitur. praesertim ubi nulla impellit necessitas. nec reipublice suadet utilitas : Nam ut inquit Cicero : quid tam leuius quam id agere quod diutius agere non possis ? Unde subdit non est commendanda effusa largitas. si quod alteri largiris. alteri extorqueas illi dare isti nocere Adde quia iuxta sapientum sententiam qui ultra modum fundit. quae sunt rei publice cito ueniet ad litora paupertatis. quinimo ei assimilatur. qui hostibus contra se dat uictoriam : ut enim pulchre Philippus dicebat ad Alexandrum & Cicero refert. quid tibi ista profusa largitas conferat. per quam Macedones non te Regem suum sed ministrum & praebitorem putent. quod sordidum esse Regi non ambigis. & subdit largitiones immoderatas. rapine extorsionesque sequuntur. Cum enim in dando egere ceperis. alienis bonis manus cogens inferre : non ergo putes laudabile nec magnificum ut beniuolentiae comparande gratia. prodigus existas : Non enim tantum amoris esequeris eorum quibus dederis. quantum illorum odia quibus ademeris. Ea de re Principibus non est ita claudenda res familiaris. ut eam benignitas aperire non possit. tunc enim laudata est liberalitas. cum pro dignitate & uirtute cuique tribuitur quod est fundamentum iustitiae : quia teste Cicerone nihil est liberale si non sit iustum : Donent ergo Principes ratione & honestate preuia. atque imprimis ita largiantur ut nec aliis nec sibi noceant. nec enim liberales aut magnifici sunt. qui cupiditate gloriae aliis eripiunt. quod aliis largiuntur : nedum quosdam immo multos ledunt ut in paucos profusi existant : Tanta ergo sit in principe

*quasi a se
tra a se
ante*

liberalitas . que teste Didimo ad Alexandrũ . in largi-
entis incommoda non redundet : Sed & tanta existat
ut nescia sit pati dispendium . Ne paulo post idem sit
egens qui fuit largiens : ridetq; qui accepit . Rigeat
qui donauit . sed ea moderatione pensentur beneficia ut
quod transfunditur non minuat . sed augeat donantis
maiestatem . ut in fasce ex qua quanto plura succendis
tanto magis facultatem recipit plus lucendi .

Capitulum . xxxviii . de strenuitate huius Hen-
rici . iiii . & de eius humanitate pietate & man-
suetudine & de ceteris illius uirtutibus presertim
de temperantia & sobrietate & quomodo fugiebat
ornatũ regũ & queuis molia delicamenta . De-
inde quomodo plurimos nobiles exaltauit . Rur-
sus qualiter delectabatur uenationibus & de in-
commodis huius exerciti si nimiũ frequetatur .

ENRICVS igitur nequaquã hiis uirtutibus con-
tentus animosus est atq; strenuus . in bellicis de-
niq; exercitiis plurimum tritus & fortunatus . in con-
gressibus ac bellicis periculis primus : Imitatus alterum
ex Cesaribus de quo annalia ferunt . nunq; militibus
dixisse ite . sed uenite : Rursus bellicorum laborum pa-
cientissimus est & longissimas uias sepe incredibili cele-
ritate confecit : armorum & equitandi peritissimis . sepe
inclinantem aciem solus restituit . obsistens fugientibus
singulos nedum retinens : sed in hostes conuertens : De-
inde humanus mansuetus ac humilis longe plusq; tem-
poris malicia exigit . Deniq; clementissimus ac seuique
detestator . Errori facile ueniã dat : Pius quoq; & pluri-
mum miseris compatiens . nam ut alter Adrianus im-
perator . seruitores etiam paruę conditionis infirmos

sepe uisitabat . atq; de sua mensa cibos ministrabat :
medicis prouidebat oīa deniq; pietatis officia ad cuiusq;
optimi priuati hominis officium pertinentia agit . obli-
tus regii fastigii : Imitatus deniq; Antonium pium im-
peratorem de quo ait Iulius Capitolinus . qui cum mi-
litem secum educatū egrotū sepe uisitasset . atq; uilia ob-
sequia sed pia prestasset . & propterea multis displicuisset
quasi Regi hoc non decuisset . ille ridens ait . quia nec
dignitas nec imperium tollit affectus : nec pietatis opera
dignitatis fastigio derogant . sed & ultra pietatis opera
tantę est mansuetudinis . atq; tam placide est leuitatis .
ut quos maiestatis quoq; contra se reos conspexerit . non
facile punit & aduersus se insurgentes diuino quodam
animo dimittit . in eadem familiaritate quam ante ha-
buerit . & ut paucis agamus . cunctis benignus & cō-
munis est : adeo ut quemadmodum de Traiano legitur
non pauci nec parue auctoritatis uiri eum quia cōmunis
plurimum foret sepe inculpabant dicentes illud Valeri
maximi : Reges suis subditis familiarissimos ac com-
munes esse non oportere : quia quicquid in excelso fasti-
gio positum est ut sit uenerabilius humili & familiari
consuetudine uacuum esse conuenit . Ad quę Henricus
respondit . talem debere esse Principem priuatis . quales
esse sibi Principes priuatis optasset : Nec putabat hu-
manitate . ipsam quoq; regiam dignitatem perdi . sed
augeri : illis non assentiens qui credunt auctoritatem
Principis emoliri . si familiarem se suis reddit . cum per
eam modestam quidem subditis carior fit : Ceterū cum
sepe a multis lepide argueretur q; non regio sed cōmuni-
uteretur habitu . respondit quia regalis dignitatis . alius
debet esse testis q̄ purpurea aut preciosa uestis : addens
quia satis turpe uidebatur Principi non rex aut uirtutis
excellencia . sed solo habitu . uelle a priuatis differre .

Rurfus Henrricus omnibus equus . ad iram tardus ad misericordiam pronus : Vane glorię contemptor rarus in sermone . & loquendo patiens auditor . nullius imprudentiam despicit . prudentiam in quouis homine . etiam humilis conditionis plurimum commendat : Hic Henrricus suos secumq; connutritos uehementer dilexit sed inter ceteros dum puerilibus & teneris annis ageret duos secū nutriuit nobiles iuuenes de antiqua & clara familia ortos . Videlicet Iohannem Pacheco & Petrum Giron . quos suis uirtutibus carissimos habuit . natura liter enim ut inquit Aristotiles : Nobiscum connutritos & conuersatos diligimus nostra eis cōmunicantes : illos itaq; plurimum sublimauit . Nam alteri marchionatum de Villena . deinde magistratum sancti Iacobi de Spata alteri magistratū de Calatraua conferri obtinuit ac plura alia dominia contulit : Nec predictis regia liberalitas & munificentia contenta est . sed & plurimos alios nobiles ut uirtuti deditos uiros exaltauit . inter quos plurimum dilexit Micharlem Lucas & Beltrandum de la Cuena hunc ducem de Alburquerque alterum comestabilem creauit : Imitatus magnū Alexandrę : qui ut ait Iosephus : & apud Machabeos legimus . licet uxorem pregnantē & cognatos reliqueret . eos tamē nobiles qui secū nutriti fuerant in iuuetute sua . intantum dilexit ut eos ad huc uiuens plurimum exaltauerit : quibus & regna diuisit Sed & Augustum imitatus . de quo aiunt annalia . quia suos tantum dilexit . ut eos tam magnificis euexent honoribus ut pene suo equaret fastigio . Deniq; hic Henrricus elegit sibi consiliarios excellentes uiros in utroq; statu . Inter ecclesiasticos dilexit . plurimum etiā anteq; esset assumptus . D. Alfonsum de Fonseca . primo Episcopum Abulē . demum archiepiscopum Hispalē . D. Ludouicum de Acūna Episcopum Burgē & successiue

regnum adeptus acceptum habuit . D . Petrum Gun-
disalui de Mendoga Episcopum Calagurritan . postea
Saguntin . uiros eximie nobilitatis doctrine & prudentie
& plurimos alios nobiles prestantes uiros . Rursus ut
ceteras Henrici uirtutes omittamus . temperatus admodum
& sobrius est . blandimentorum & balneorum inscius
eos plurimum dicens qui capillorum tantam curam
gerunt ut pigmentis & assiduis lononibus licet non sine
capitis discrimine tam crebro terguntur . quousque flauos
crines aut calamistratos conficiant : & quos natura nigros
effecit arte aureos reddere conantur : Damians Aurelii
comodi imperatoris clementiam qui ut ait Iulius Capi-
tolinus tam diligens ut capillos coloris aurei faceret .
fuisse fertur . ut capiti aurum respergeret . quo magis co-
ma illuminata flauesceret : sed nec minus uituperat co-
modum Antoninum etiam imperatorem . qui eodem Iulio
teste septies & octies caput in die lauabat atque in ipsis
balneis edebat . quibus delicamentis nihil corporibus
humanis funestius atque crudelius esse potest : ueluti que
corpus debilitant : animosque effeminant atque ad res bel-
licas imbecilles & fragiles homines reddunt . Nam ut
pulchre Seneca ait . quia blandimentis balneorum ceterisque
corporis delicamentis permademus : cuncta dura & diffi-
cilia iudicamus . agunt enim ut quod non diu possumus
breui frui desinamus : Demum in sobrietate ciborum &
potus Henricus tanta parsimonia utitur : ut imitetur
Augustum Cesarem . qui uulgarem panem & caseum
bubalinum manu pressum & cetera lacticia appetebat :
uini potum Henricus abhorret : Memor quia dei uoce
uini usus Regibus prohibetur : eo dicente O Samuel
noli uinum dare Regibus ne forte obliuiscatur iudiciorum
dei . Idque agit non repugnante natura . sed suadente uir-
tute : Interrogatus sepe cur uino non uteretur cum posset

ait nihil pulchrius suauiusq; in homine q̄ illud summere
quod delectat : imitatus Romulum uini parcissimū qui
cum in cōuiuio parum biberet . et amici dicerēt o Romule
Si omnes sic biberent uilius esset uinum . Imo inquit ca/
rus . si quantum & quale quis uellet biberet . Aiunt
deniq; eundem Henrricum facetum . sed eterna cōmen/
datione dignum dixisse uerbum . Cum enim in ualle
Granate ubi intēsi sunt calores in eius exercitu uinū desi/
ceret . querela ad eum delata . satis inquit a nobis prouisū
est de optimis aquis ne homines siciant . Simile August/
tum dixisse legitimus : Rursus Henrricus post bellica ex/
ercitia armoniis ac concentibus musicalibus admodum
delectatur . uenationi plurimum deditus . cuius exercitio
& pro eius incolumitate ac suę rei publice utilitate utinā
parcius insudaret . Nam ut ait ethicus id unumquemq;
debet maxime . quod est cuiusq; maxime . non enim ad
siluas aut parturiēdas aut in collēdas . sed urbes uisendas
atq; regendas Princeps assumitur . quia ut de Esau Po/
licratus ait ad res politicās uix conuersabilis esse potest
actu : qui siluestris est in collatu . Fateor non semper ue/
natio in culpa est . Plerūq; enim ocii inbertiam fugiunt
qui laboribus membra asuescunt . quare ipsa uenatio ex
persona loco & tempore pensanda est . illa profecto in
Rege laudanda atq; lustranda est uenatio . non quę aprū
calidoneum ut meleager aut apin taurum ut Cambises
aut ceruas ut Eurpides uenabulo percutit . sed quę ut
alter Augustus uastatores & hominū oppressores uena/
tur atq; insequitur . Refert enim Polibius Traianum
Augustum dicere solitum illam congruā principātibus
uenationē non bestis aut feris certamen sed hominibus
terrorem indicare nec cū innocuis animātibus dimi/
care sed cum nocentibus & scelestis hominibus cōfligere
illa enim siluas ornant . hii regna & urbes depopulant

Illa fruges uastant. hii uitam moresq; hominũ dissoluũt.
preclare igitur Themistodem dixisse Policratus ait a fre-
quentibus uenationibus & leuioribus ludis Principes
fore arcendos . ne res publica ludare uideatur detrimen-
tumq; relicta grauitate patiatur .

Capitulum . xxx . de hiis quę acciderunt in
ecclesia tempore huius Henrici & de Romanis
Pontificibus qui eo regnante preſuerunt | presertim
de Calixto . Pio ac Paulo . ii . & de eorũ laudibus
preclarisq; gestis & de opusculis auctoris hęc his-
toriam compilantis sub eisdem Pontificibus &
eorum iussu editis . Tandẽ agitur de Frederico
iii . imperatore & de duplici eius aduentu ad
urbem Romanam .

OSTREMO adducenda sunt breui stilo : quę
huius Henrici . iiii . Regis Castellę & legionis
temporibus in ecclesia dei & in imperio acciderunt &
de Romanis Pontificibus . qui tunc ecclesię Romanę
preſuerunt . Eiusdem igitur Henrici tempore obiit Ni-
colaus Papa . v . & successit Calixtus . iii . natione Hispa-
nus de regno Valentię . Hic Pontifex genere nobilis de
domo dicta de Borta . doctissimus iurista fuit feruidus
admodum in expeditione contra Turcum & plurima
compleuisset si dies non defecissent : Sedit autem q̄tuor
fere annis : eo itaq; in bona senectute uita functo | assup-
tus est Pius . ii . die . xxx . mensis augusti anno domini
M . cccc . lviii . hic Pontifex natione Senensis natus in
oppido Consignano . Quod paulo post idem Pontifex
cuius titulo iustrauit & Pientiam a Pio nomine suo
appellari iussit . ubi ecclesiam cathedralem erexit : con-
struxit atq; dotauit : palaciumq; insigne atq; superbum

edificauit : Fuit hic Pontifex orator disertissimus & in
 aula Alberti demum Frederici.iii. imperatoris moderni nu-
 tritus atq; acceptus : tandem Cardinalis effectus est &
 parum post ad summum Pontificatum assumptus : huic
 Pontifici Henrici Castellę regis predicti iussu & regnoꝝ
 suorum nomine : Ego ipse tunc Episcopus Oueten puram
 debitam ac solitam reuerentiam & obedientiam prestiti :
 Hic Pontifex dum esset in Papatu inter ingentem nego-
 ciorum molem studio aliqua orula uaccabat : historiãq;
 refertissimam & aliqua opuscula preclare ingentiq; ele-
 gantia descripsit : eaq; mihi suo referendario anteq̃ edita
 foret comunicare dignatus est : Rursus fuit Pontifex ipse
 zelatissimus belli & expeditionis contra perfidos Turcos
 & aduersus eorundem impietatem generalẽ & famosam
 indixit cruciatam & passagium cui se debilem uiribus
 sed animo fortem personaliter exhibuit : Verum peccatis
 cristiani populi sed & ignauia atq; dissidia infeliciter res
 acte sunt : Nam cum apud Anthonam urbẽ maritimã
 transfretandi animo moram traheret . expectans adue-
 tum quorundam Principum & magnatũ qui personaliter
 uenire aut prestidia ferre polliciti erant : conspiciens nullã
 superesse spem de illorum aduentu atq; succursu : Con-
 sternatus animo & agrauato morbo corporali jex huius-
 modi mestis animi accidentibus : tandem ut deo placuit
 spiritum exalauit : me tunc in eadem ciuitate manente &
 ad transtretandum cum eodem Pontifice parato : Obiit
 aut . xiiii . die augusti anno Cristi incarnationis . M .
 cccc . lxxiii . prestuit annis . vi . Illico itaq; domini Cardi-
 nales cum tota curia Romam se cõferunt super electione
 futuri Pontificis : qui conclaue ingredientes . Sic dispo-
 nente diuina clementia unanimiter & concorditer per uia
 spiritus sancti elegerunt Sanctissimũ . D.N . dominum
 Paulum secundum natione Venetum . qui nunc feliciter

deo auctore præsidet . hic Pontifex genere nobilis atq̃
patricius . sed uita & moribus illustrior . nepos quidem
fuit beate memorię Eugenii Pape . iiii . & ita ex una no-
bili gloriosaq̃ domo duplex pontificatus egressa est dig-
nitas & dum in illo meror uniuersus tenuit q̃ raptus sit
in isto gaudium successit . q̃ assumptus est . quo fit ut
utriusq̃ Pontificis laudum . gloria uniuersa populorum
ora cõpleat . Est igitur huic Pontifici uirtus animi ingēs
sed & forma corporis uenustissima . illa prestat ut eum
opporteret Pontificem maximum fieri : hæc ut deceret in
principio pontificatus sui Romanam curiam omni fir-
monię & extorsionis labe seuerissime purgauit : cunctosq̃
officiales ac curiales reformauit : domumq̃ habuit mun-
dissimis atq̃ honestissimis uinis refertam : Ceterum cõtra
perfidios Turcos Vngarię regi ac pluribus Principibus
& communitatibus assidua nec parua præsidia elargitur
In ecclesię uero gubernatione nedum fortunatissimus est
sed summa experientia prudentia & uirtute præstantissi-
mus : deniq̃ clementissimus & omnium indulgētissimus
ad pacē deniq̃ pronus : Nam italiã dissidijs plurimis
incensam : summa cum industria bis pacauit : Demũ
quibusdam tyrannis a terris ecclesię expulsis non paucas
nec paruas urbes & terras ditiori ecclesię Romane ad-
iecit : Hic felicissimus Pontifex qua die apicem summi
Pontificatus assumpsit . de sacri collegii assensu non sine
singulari confidentia me indignum sed fidum præfectũ
Castellanum castri sancti angeli de urbe instituit . quippe
qui localia & ecclesię Romane thesauros fidei meę cõ-
misit : deinde pro sua animi nobilitate & munificētissima
liberalitate me ipsum indignum primo ad gamorēn eccle-
siam : deinde ad Calagurritanam . tandem ad Palenti-
nam transtulit : Verũ cum iussu suę Sanctitatis pluribus
annis Castri præfati sancti angeli curã & administrationē

gererem : ubi satis o[mn]i supererat de eiusdem suę Beatitudi-
nis mandato ad gloriam omnipotentis dei & ecclesię
dei exaltationem & decorem ac ueritatis dilucidationem
nonnulla opuscula inculto rudiq[ue] eloquio edidi . Primo
librum magni uoluminis dictum defensorum status
ecclesiastici c[on]tra querulos emulos & detractores Pręlato-
rum & clericorum diuisum in decem tractatus : Item
librum de paupertate Cris[ti] & apostolorum & an Cris-
tus & apostoli mendicarunt & quo sensu dici potest eos
mendicasse . Ibi deniq[ue] deducitur Pręlatos & clericos
modernos non deuiare a uita apostolica . licet obtineant
propria : possessiones : & prębendas distinctas & q[ua]se-
gregatum in domibus propriis habitent . nihilominus
eos uitam communem a sanctis patribus institutam
ducere censendos fore : Rursus iussu eiusdem Pontificis
edidi librum . Vbi agitur an sine peccato fideles licite fu-
giant a locis . ubi seuit pestis : Item librum de monar-
chia orbis in quo ostenditur apud Romanũ Pontificem
residere ueram orbis monarchiam : Demum in eodem
libro in secunda parte deducitur : Reges Hispanię &
Francię non fore Imperatori subditos : Agitur etiam per-
quę quãdo & quomodo Reges delinquētes puniri possũt :
Item librum defensorum istius libri monarchię contra
quosdam detractores super eisdem & aliis utilibus ma-
teris : Item librum apparatus siue commenti super bulla
cruciate indięte per Papam Pium contra perfidos Tur-
cos : Item librum super commento bullę depositionis
Regis Bohemię per Sanctissimum dominum Paulum
secundum publicate : Item librum de remedijs afflictę
ecclesie militantis : in quo adhibentur remedia contra
omnes persecuciones quas ecclesia ab exteris & domesti-
cis patitur . Item librum dictum speculum uitę humanę
de prosperis & aduersis dulcibus & amaris omnium

statuum uitę mortalis . tam in statu spiritali q̄ temporalis
Item librum de regno diuidendo & quando primogeni-
tura sit licita : Item librum de pace & bello & de neces-
sitate & utilitate bellorum : Item librum de eruditione
puerorum : Item librum confutatorum sectę & supersti-
tionis machometi & quorundam errorum contentorum
in quibusdam epistolis per quendam eloquentem ora-
torem missis perfido Turco : Item librum dialogi de
auctoritate Romani Pontificis & generalium concilio-
rum & de pena subtrahentium obedientiam a sede apos-
tolica & de remediis scismatum : Item plurimos alios
tractatus & epistolas . quę siquidem opuscula eidem
Sanctissimo Pontifici pro maiore parte dedicata sunt :
& sub illius glorioso & eterno nomine potius q̄ studio
& ingenio meo conquiescunt : Nec me solum sed ut aliter
Esdras uel Rex Ptolomeus : plures doctissimos & stu-
diosos uiros ad scribendum inuitat quippe allicit atq̄
remunerat : Sed de huius Pontificis gloriosis gestis lau-
dibus & preconiis : alibi dicimus : huius itaq̄ Pontificis
ac Regis Henrici prelati tempore sedit in imperio Fre-
dericus . iii . Austrię dux ; hic ante susceptum imperi-
um Ierosolimam deuote uisitauit Alberto fratre & co-
mitibus Cilię sociatus : Adeptus autem imperium cum
germanos quadam neutralitate quę potius subtractio
obedięntię uidebatur frui cōspiceret : & diuisam ecclesiam
reperisset . conuenticulū apud Basileā congregatū abire
iussit : Vnde secuta est totaliter desiderata unio eccle-
się : cum Vngaris aliquo tempore bellauit : & aliqua
castella obtinuit sed & non parua ab eis damna conse-
quutus est . uxorem duxit sororem Regis Portugalię
nomine Leonoram sanguine & moribus inclitam : Hic
ut diximus Romam uenit & diadema a Nicolao . v .
suscepit : Deinde uisitauit Alfonso regem Aragonum

& Siciliae uxoris auunculum a quo honorifice apud Neapolim receptus : tandem Alemaniam feliciter rediit : Demum anno domini . M . cccc . lxxix . deuotionis & peregrinationis gratia Romam & apostolorum sacralimina uisitauit qui ab eodem Sanctissimo Paulo . ii . summo Pontifice solennissime receptus est : Illuc in suo apostolico palatio humanissime & curialissime locauit : & quoadiu Romae fuit sibi & gentibus suis lautissime expensas ministravit : & in recessu spiritualibus & temporalibus muneribus eum magnifice donauit : Agimus iam huius historiae finem sub eodem Henrico . iiii . Verum quia septies in die cadit homo : Exorandus est altissimus per quem Reges regnant ut hunc Henricum . iiii . custodiat protegat & defendat . ut quae feliciter incepit feliciter expleat . illicque intellectum uires & conatum tribuat . quatenus se & subditos in uiam pacis & salutis eterne dirigat eo prestante . Qui est benedictus in secula amen .

De mandato . R . P . D . Roderici Episcopi Palentini auctoris huius libri . Ego Vdalricus Gallus sine calamo aut pennis eundem librum impressi .

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

By order of the Board of Directors
Secretary

Incipit tabula materiarum & rererum contentarū in hac historia Hispanica in qua non solum de situ & ubertate eiusdem prouincie ac initio principatus necnon regum successione & clari successibus agitur : sed de priscorum romanorum : grecorum & aliorum antiquorum clarissimis gestis dictis & documentis ad cuiuslibet mortalis instructionem .

Incipiunt Capitula & matere :
prime partis historie hispanice .

Capitulum primum de laudibus & preconiiis prouincie & terre hispanie quo ad aeris & patne salubritatem .

Capitulum secūdum de Hispanie laudibus quo ad terre feracitatem & aliarum rerum ubertatem que naturales efficiunt diuicias .

Capitulum terciū de Hispanie preconiiis quo ad auri iargenti & aliorum metallorum ceterarumq; rerum copiam que industriales opes comparant .

Capitulum quartum de Hispanie laudibus quo ad gentis religionem : fidem : amicitiam : humanitatem : strenuitatem & ceteras uirtutes .

Capitulum Quintū de Hispanie situ & descriptione respectu ceterorum climatum & regionum orbis .

Capitulum Sextum de eiusdem Hispanie situ & descriptione respectu particularium prouinciarum in ea sitarum seu diuersorum regnorum in ea creatorum .

Capitulum . vii . de iniciis antiqui principatus & monarchie Hispanie quanto tempore per unum regem aut per plures Hispania fuit gubernata .

Capitulū . viii . de ingressu regum Gothorū in Hispania & quomodo Vandalos & alias gentes ab Hispania expulerunt & de preclaris uirtutibus & gestis gentis Gothorum & de laudibus eorum .

Capitulum .ix. de origine gentis Gothorum & illorum principatu . & de illorum clavis gestis .

Capitulum .x. de origine Vandalorum & Hugnorum & de illorum principatu & clavis gestis .

Capitulum .xi. de origine regnorum & regum Hispanie post miseram eius cladem & a quo tempore & quomodo diuersa regna in eadem Hispania erecta sunt & de ortu & initio uniuscuiusque regni & a quo incepit . & primo de origine regni & regum Legionis & Castelle .

Capitulum .xii. de origine regni & regum Nauarre & quomodo & a quo inceperunt .

Capitulum .xiii. de origine regni & regum Aragonie Valentie & Cathalonie & a quibus & quomodo initium habuerunt & de unione eorum .

Capitulum .xiiii. de ortu & initio regni & regum Portugalie & quando & quomodo & a quibus inceperunt .

Capitulum .xv. de ortu & initio regni & regum Granate . & quando & quomodo inceperunt .

Capitulum .xvi. quomodo omnes reges regnorum Hispanie ducunt originem ex trunco & stirpe regum Castelle & Legionis .

Capitulum .xvii. quomodo in regno quod hodie appellatur Castelle & Legionis residet titulus & nominatio regum Hispanie .

Incipit Secūda pars in qua adducuntur successiones & successus regum Gothorum qui regnarunt in Hispania usque ad irruptionem eius & iterum usque ad Pelagium & de his que eorum temporibus occurrerunt .

Capitula & materie Secunde partis .

De Athanarico primo rege Gothorum & quomodo

Honorius Imperator concessit Galias & Hispanias ut eū ab Italia pelleret & de sedente in cathedra Petri & in imperio De Alarico .ii. rege Gothorum & quomodo Romam cepit atq; uastauit prohibens ne ecclesiam inuaderent : & de eius deuotione .

De Athanarico .iii. rege Gothorum qui primus ex gēte Gothica Hispanias arcessiuit & quomodo Vādalos persequitur & de sedētibus in Romana cathedra & imperio De Sigertico .iiii. rege Gothorum .

De Vualia .v. rege Gothorum & quomodo Africam afflixit & obsedit yponam sub quo beatus Augustinus feliciter obiit .

De Tēderedo .vi. rege Gothorū & quomodo ab Athilla rege Hunnorum fuit interfectus in famoso bello circa cāpos Cathalanicos & tandē quomodo Athilla fuit uictus & fugatus & de morte eius .

De Turismūdo .vii. rege Gothorū in Hispania regnāte. De Theoderico .viii. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo apud Astoricā in Hispania prostrauit Rethiarum regem sueuorū & quomodo iste Theodericus effectualiter primus inter Gothos in Hispania regnauit & de sedentibus Rome & in imperio .

De Henrico .ix. rege Gothorum qui primus leges Gothicas scriptis redegit .

De Alarico .ii. decimo rege Gothorum in Hispania regnāte & quomodo fuit uictus a quodā principe Galliarum apud Pictauim & de sedētibus Rome & in imperio De Geselarico .xi. rege Gothorum in Hispania regnāte.

De Theodorico .xii. rege Gothorū in Hispania regnāte durante puericia Amalarici nepotis sui cui postea regnū Hispanie restituit : & quomodo fuit Arrianus & regnauit simul in Italia & Hispania & Boetium senatorē iussit interfici & de sedentibus in cathedra Petri & imperio .

De Amalarico .xiii. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo occiditur a Giliberto rege Francorum & de sedentibus Rome & in imperto .

De Theudio .xiiii. rege Gothorum in Hispania regnāte & quomodo fuit ingratus Amalafenti consanguinee sue quam interfici iussit & quomodo Iustinianus imperator per Belisarium eius mortem uindicauit .

De Theudisela .xv. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo fuit nequissimus & apud Hispalim suorum cōiuratione occiditur & de pulchris uerbis ad eius uxorem prolatis .

De Agilla .xvi. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo fuit extinctus in bello apud Cordubā propter irreuerentiam ad sacra templa & de sedentibus Rome & in imperto .

De Athenagildo .xvii. rege Gothorum in Hispania regnante & de prodigijs suo tempore occurrentibus & de causa eorum & de sedentibus Rome & in imperto .

De Linba .xviii. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo fratrem suum consortem fecit in regno .

De Leonogildo .xix. rege Gothorū in Hispania regnāte & quomodo suis uictorijs regnum ampliavit cuius tempore regnum sueuorum deletum est & quomodo Romanos prostrauit apud Legionem quā sic appellauit ex suo nomine & cum esset heresi Arniana respersus filium suū Hermegildum cristi martirem fecit & de eius filii in fide cristi constancia & de sedentibus Rome & in imperto .

De Recaredo cristianissimo .xx. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo suo tempore floruerunt gloriosi doctores Leander : ysidorus & Fulgentius quorum sapientia & fide heresis Arniana in concilio Tolletano extirpata est assistente eodem Recaredo : & de ingenti uictoria eius cōtra Gallos & de sedentibus Rome & in imperto .

De Luibā .xxi. rege Gothorum in Hispania regnante .

De Viterico .xxii. rege Gothorum in Hispania regnāte & quomodo propter eius nequicias a suis interfectus est & de sedentibus in cathedra Petri & de Eraclio imperatore cuius tempore incepit secta Machometica .

De Gundamiro .xxiii. rege Gothorum in Hispania regnante & de gestis suo tempore .

De Sissebuto .xxiiii. rege Gothorū in Hispania regnāte & de illius summa religione & de celo ad fidem catholicā & de conciliis Tolletanis suo tempore celebratis cuius tempore heresis Acefalorum presente beato ysidoro in concilio Hispalen extincta est & de uirtutibus huius regis & de sedentibus Rome & in imperio .

De Recaredo secūdo .xxv. rege Gothorum in Hispania regnante .

De Suyntilla .xxvi. rege Gothorum in Hispania regnāte & quomodo exclusis uestigiis romanorum monarchiā Hispanie adeptus est & de illius uictoriis & uirtutibus & de sedentibus Rome & in imperio .

De Sisenando .xxvii. rege Gothorum in Hispania pertrannidem regnante .

De Suyntilla .xxviii. rege Gothorū in Hispania regnāte cuius tempore concilia Tolletana fuerunt frequentata & de sedentibus Rome & in imperio .

De Tulgā .xxix. rege Gothorum & de uirtutibus eius .

De Vindasuindo .xxx. rege Gothorum in Hispania regnante & de uniuersalibus conciliis suo tempore congregatis contra Manicheos & alios hereticos : & de occurrentibus eius tempore & de sedentibus in cathedra Petri & imperio .

De Recinsuindo .xxxi. rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo suo tempore sub Eugenio Tolletano Archiepiscopo fuerunt celebrata aliqua concilia apud

Tolletum & quomodo sanctus Illelonsus successit Eugenio in sede Tolletana & de huius presulis scientia & uirtutibus & de sedentibus Rome & in imperio .

De Banba . xxxii . rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo Paulum grecum et rebellantem captiuaui apud Neumasum & quomodo inuidorum emulatione uenenatus fuit : & tandem monachus effectus est . agitur etiam de mirabili eius assumptione & de his principibus qui sepe ex humili loco assumpti sunt .

De Eringto . xxxiii . rege Gothorum in Hispania regnante quo tempore tria concilia Tolletana sub Iulliano Tolletano presule celebrata sunt & de sedentibus Rome & in imperio .

De Egica . xxxiiii . rege Gothorum in Hispania regnante & de occurrentibus suo tempore .

De Vitica . xxxv . rege Gothorum in Hispania regnante & de uiciis & iniquitatibus eius & quomodo peremit quosdam ex genere nobili Gothorum descendentes & quomodo se dedit libidinibus & indulgit clericis ut quotquot mulieres uellent recipere & de facis & memorandis uerbis ad eum prolatis .

De Costa . xxxvi . rege Gothorum in Hispania regnante & quomodo Viticam oculis & regno priuauit & de sedentibus Rome & in imperio .

De Roderico . xxxvii . & ultimo Gothorum rege in Hispania regnante & de infelici diruptione & clade Hispanie tempore suo occurrenti & de causis dicte cladis & de uindicta & malis que ex ea sepe proueniunt & de lacrimosa lamentatione prefate desolationis Hispanie & de inuestiua contra perfidum Iullianum comitem cepte : & quare Rodericus dicitur ultimus rex Gothorum & de sarracenis qui post eum in Hispania regnarunt usque ad Pelagium & de pulchra astucia cuiusdam sarraceni regis Sibilie

& de sedentibus in cathedra Petri & imperio .

Incipiunt Capitula & materie huius tercie partis historie Hispanie in qua adducuntur successiones & successus regum Hispanie post eius irruptionem incipiēdo a Pelagio usq̄ ad tempora Fernandi . iii . qui Berhiam a Mauris recuperavit . .

Capitulum primum de Pelagio primo rege in Hispania post eius cladem & de desolatione a Mauris facta & de genealogia eiusdem Pelagii a regibus Gothorum & de preclaris gestis suo tempore .

De exemplis romanorum & aliorum qui patriam a peniculis liberarūt & de sedētibz ī Romana sede & imperio .
Capitulum . ii . de Fasilla . ii . rege Hispanie post dictam cladem & quomodo ab urso extinctus est .

De exemplis antiquorum qui cum feris imprudenter pugnarunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .
Capitulum . iii . de Alfonso primo dicto catholico . iii . rege post cladē Hispanie & de eius genealogia & gestis .
De zelo antiquorum romanorum & aliorum exterorum in restauratione patrie & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . iiii . de Froila primo qui quarto loco post cladem Hispanie regnavit & de eius genealogia & gestis .
De seuitia quorundam cesarum romanorum & aliorum priscorum quam in suos regnandi causa exercuerunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . v . de Aurelio Quinto rege hispanie post cladem & qualiter cohercuit seruos rebellantes : & de seuitate antiquorum erga insolentias seruorum .

Capitulū . vi . de Silo Sexto rege Hispanie post eius cladē .
De pena ignobilē pacem facientium & de exemplis antiquis ad hoc .

Capitulum . vii . de Mauregato . vii . rege Hispanie post
eius cladem & de indignis gestis suo tempore .

De boni & mali principis differentia & de exemplis an-
tiquorum qui ignobiliter tributa dederunt hostibus & de
sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . viii . de Veremundo primo qui . viii . loco
in Hispania post cladē regnavit & nepoti regnū dimisit .

De exemplis antiquorum qui imperium & regna aliis
renuntiarūt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . ix . de Alfonso secundo cognominato Casto
qui fuit . ix . rex post Hispanie desolationem & de gestis
suo tempore & quomodo fuit magnus edificator tēploꝝ .

De exemplis antiquorum templa & sacra loca edifican-
tium & de uirtute castitatis & de sedentibus in Romana
sede & imperio .

Capitulum . x . de Ramiro primo qui fuit . x . rex post
Hispanie cladem & de gestis suo tempore .

De auxilio diuino uisibiliter prestito his qui pro lege dei
pugnant & de exemplis ad hoc & de sedentibus in Ro-
mana sede & imperio .

Capitulum . xi . de Ordonio primo qui in Hispania . xi .
loco regnavit post eius cladem & de gestis suo tempore
& de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xii . de Alfonso . iii . cognominato magno
qui . xii . rex fuit in Hispania post illius cladem & gestis
nobilis uiri Bernardi del carpio & de gestis suo tēpore .

De ingratitude principum erga fideles Vafallos & de
inuidia quam paciuntur egregia facientes & de exemplis
antiquorum ad hoc .

De fatuitate eorum qui mortem timent ut illecebris fru-
antur & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xiii . de Garzia primo qui fuit in Hispania
. xiii . rex post eius desolationem & de gestis suo tēpore .

De preclans exemplis antiquorum qui spolia hostium deo consecrarunt & de religione principum & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xiiii . de Ordonio . ii . qui . xiiii . loco in Hispania regnavit post cladem & de gestis suo tempore .

De fide seruanda hostibus & de exemplis antiquorum qui fidem hostibus fregerunt & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xv . de Froila . ii . qui fuit . xv . rex in Hispania post cladem & de sedentibus eo tempore in Romana sede & imperio .

Capitulum . xvi . de Alfonso . iiii . qui in Hispania . xvi . loco post cladem regnavit & de gestis suo tempore & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum . xvii . de Ramiro . ii . qui in Hispania . xvii . rex fuit post cladem & de gestis suo tempore & de innumera multitudine hostium ab eo cesorum .

Quando est utile hostes contra alios hostes conducere & de uitanda cupidine spoliatorum hostium .

De clementia erga suos rebellantes & de exemplis antiquorum quomodo benignitate conciliat suspectos & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulū . xviii . de Ordonio . iiii . qui in Hispania . xviii . loco post cladem regnavit & de gestis suo tempore .

De fide uxoria & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulū . xix . de Ordonio . iiii . qui in Hispania . xix . loco per tyrannidem regnavit post cladem .

De misera condicione tyrannidis & de auuiditate regnandi & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xx . de Sancto primo qui primus rex fuit Legionis & magne partis Hispanie & de excessua pinguedine illius & quomodo fuit curatus & qualiter Castella

fuit liberata a subiectione regni Legionis & de sedentibus in Romana sede & in imperio .

Capitulum .xxi. de Ramiro .iii. qui .xxi. loco regnavit in Legionis & magna parte Hispanie post cladem & de gestis suo tempore .

De incomodis que principes paciuntur si non secuntur consilia prudentum .

De auspiciis & prodigiis in bellis non timendis & ex quibus causis proueniunt & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum .xxii. de Veremundo .ii. rege Legionis & magne partis Hispanie qui post cladem .xxii. rex fuit & de uictoriis & gestis suo tempore .

De irreuerentia ad sacra templa acriter punita & de preclaris exemplis antiquorum ad hoc .

De seuera pena illorum qui manus ministris dei inferunt & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum .xxiii. de Alfonso .v. qui .xxiii. rex fuit in regno Legionis & magne partis Hispanie & de gestis suo tempore .

De damnato connubio inter fidelem & infidelem & de exemplis Romanorum & antiquorum qui talia temptarunt & de sedentibus in Romana sede & imperio .

Capitulum .xxiiii. de Veremundo .tercio qui in regno Legionis .xxiiii. loco regnavit & quomodo post istum Castella fuit in regnum erecta .

De mirabili potentia & prouidentia dei in regnis transferendis & diuidendis & de exemplis sacre scripture & antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum .xxv. de Sancio dicto maiore qui .xxv. loco regnavit post cladem & quomodo fuit primus rex Castelle propter uxorem .

De punitione diuina illorum q sacra uiolant & de preclaris

exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxvi . de Fernando primo qui . xxvi . loco post cladem regnavit & quomodo in eo regna Castelle & Legionis fuerunt unita & de gestis tempore suo .

Quomodo sancti uisibiliter auxiliantur fidelibus sibi deuotis in bellis .

De somniis & qualiter sepe multa reuelantur in somniis .

De inuidia inter fratres & coniunctos gratia regnandi & de exemplis antiquorum ad hoc .

Capitulum . xxvii . de nobilitate & strenuitate Rodenci de Biuar Cadi appellati & de uictoriis suis & quomodo a Mauris recuperauit Valentiam .

Et de multitudine hostium non timenda .

De remedijs ad timorem expellendum a militibus & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxviii . de Sancto secundo qui . xxviii . loco post cladem Hispanie regnavit & de gestis suo tempore .

De moderanda uictoria & de documentis ad hoc .

De prodicione cauenda & punienda & contra hostes commissa & de sedentibus in sede apostolica & imperio .

Capitulum . xxix . de Alfonso . vi . qui . xxviii . loco post cladem Hispanie regnavit & quomodo ab isto incepit regnum Portugalie & de gestis eius .

De iureiurando pernicioso in melius mutando .

De extirpandis & fugiendis blandimentis & balneis a uolentibus militare & de exemplis ad hoc . uide etiam sub Henrico . iiii . in quarta parte .

Capitulum . xxx . de Geloira & Hurraca filiabus Alfonsi . vi . & de prole earum & quomodo Alfonsus rex Aragonum eandem Vrracam duxit uxorem satis impudicam & qualiter uterque propter irreuerentiam ecclesie pessima

morte obierunt & de Ramiro monacho electo in regem Aragonum .

Item quomodo sepe ignoramus nostra incomoda omnibus nota & de exemplis ad hoc .

Item de his qui ex paruo statu repente assumuntur ad regnum & de exemplis ad hoc .

Item quomodo non est illudendum regibus & de exemplis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxi . de Alfonso . vii . intitulado Imperatore qui . xxix . loco post cladem regnavit & de eius singulari iusticia ad pauperes & quomodo regna iterum diuisit .

Quomodo propter peccata populi regna diuiduntur & de documentis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxii . de Sancto . iiii . Desiderato appellato qui post irruptionem Hispanie . xxx . loco regnavit & de uirtutibus & gestis suis .

Item de pietate & amore ad fratres & propinquos & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxiii . de Fernando secundo qui post cladem Hispanie . xxxi . loco regnavit in Legione & frater eius Sanctus in Castella & quomodo fratre mortuo temptauit expellere Alfonso nepotem a regno .

De singulari memoranda fide Vasallorum ad principem suum & de exemplis antiquorum ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxiiii . de Alfonso . viii . qui post cladem Hispanie . xxxii . loco regnavit & de clarissima eius prole & bellis & uictoriis suo tempore occurrentibus .

Item de felicitate bonorum filiorum qui patres imitati sunt & de exemplis antiquorum ad hoc .

Item de cauenda arogantia & insolentia uerborum in magnis uiris & pulchra contra huiusmodi iactantiam .

Capitulum . xxxv . de gloriosa uictoria Alfonso . viii .

contra sarracenos in illo famoso bello de nauibus Tollose & quomodo crux cristi uisibiliter opem tulit & de multitudine cesorum in illo bello .

Commemorantur etiam cedes famose & numerose antiquorum bellorum romanorum & aliorum .

Capitulum . xxxvi . de his que acciderunt regi Alfonso . viii . post bellum nauium Tollose & de ciuitatibus quas acquisiuit & de singulari facione circa arcem de gorta & de obitu eius .

Item de patientia principum in audiendis impugne conuiciis a suis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Romana & imperio .

Capitulum . xxxvii . de Alfonso . ix . qui post destructionem Hispanie . xxxiii . loco regnauit & quomodo in isto Alfonso regna iterum fuerunt unita .

Item de fide & constanti perseuerantia Castellanorum & arcium custodum & de preclaris exemplis & documētis ad hoc & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xxxviii . de Henrico primo qui post cladē Hispanie . xxxiiii . loco regnauit & de intempestina eius morte .

Item de incomodis que plerumq̄ proueniunt ex coniugiis inter sanguine coniunctos .

Capitulum . xxxix . de gloriosissimo rege Fernando qui post cladem Hispanie . xxxv . loco regnauit in Castella & Legionē & quomodo utrūq̄ regnum fuit in eius persona unitum & de claris eius filiis & qualiter Bethicam totam recuperauit & de uictoriis & clarissimis eius operibus .

Item quales debent esse reges erga diuinū cultum & quomodo debent bella gerere & de preclaris exemplis sacre scripture & antiquorum ad hoc .

Item de ualitate exercitii & usus armorum & de documētis ad hoc .

Capitulū . xl . de nonnullis incidentibus que huius Fernandi tēpore in diuersis partibus occurrerunt & de ortu pestifere parcialitatis in Italia uidelicet guelforum & gebellinorum & quomodo eo tēpore per Iacobū regē Aragonie Maiorica & cetera insule Baleares lucro fidei accreuerunt & de felici obitu huius Fernādi & de diuisione in imperio & fuit electus Alfonsus . x . huius Fernandi filius .

Item quomodo optimi pncipes non egent statuis manu fabricatis & de exemplis ad hoc & de sedentibus in sede Petri & in imperio .

Incipiūt Capitula & materie quarte partis historie Hispanie in qua adducuntur genealogie & successiones & gesta regū Hispanie post Fernandum . iiii . qui Hispalm & totā Bethicam a Mauris recuperauit usq; ad tēpora Henrrici . iiii . nunc feliciter regnantis . agitur etiam de preclaris documentis & exemplis antiquorum romanorum & grecorum consimilibus ad gesta Hispanorum .

Capitulum primum de Alfonso . x . filio Fernandi . iiii . & de Violanta eius uxore & quomodo temptauit aliam uxore recipere & de exatu eius rei & de eius nobili prole ac de uirtutibus illius presertim & de solercia in legibus condendis .

Qui fuerunt primi qui grecis & romanis leges dederūt & qua ratione Hispani leges romanas recipiunt .

Capitulū . ii . de liberalitate huius regis Alfonsi & mira ad calamitosos compassione & quomodo grandi pecunia redemit imperatorem Constantinopolitanum a Soldano Babilonie & de clars eius uictoriis contra Mauros .

Qualiter principes se habere debent in largiendo & in conuiujs & de preclaris exemplis & documētis ad hoc .

De compassione ad redimendos captiuos .

De constantia stupenda cuiusdam militis in custodienda arce & de exemplis ad hoc .

Capitulū .iii. quomodo Alfonsus .x. recuperauit oppida de Niebla & de Algarbe post longam obsidionem & singularem perseuerantiam & quomodo inconsulte liberauit regnum Portugalie ab eo tributo quo regibus Castelle tenebatur ut ad eius curias ueniret & de maximis scandalis propterea subortis .

Item quales debēt esse principes in augendo & non minuendo iura & honores regnorum suorum & de exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum .iiii. quomodo hic Alfonsus .x. fuit electus Imperator Alamanie & de infelici exitu eius rei & de discordia inter sanctum Ludouicum regem Francie & eundem Alfonsum super iure regni & de causis discordie & quomodo fuit dissidium per matrimonium sedatum .

Item qualiter principes debent esse auidi glorie & magnarum rerum .

De multis inuidis qui doluerunt aliquid egregium ab aliis q̄ a se esse gestum & de exemplis ad hoc .

Capitulum .v. quare iste Alfonsus .x. dictus est astrologus & quomodo de sensu suo presumens opera dei dixit melius fieri posse & qualiter fuit diuinitus correctus & de infortuniis & incomodis que ex ea causa passus est .

Quomodo quis non est laudandus in uita & de exemplis & documentis ad hoc .

De arogantia uitanda in principibus . uide etiam sub Henrico .iiii. penultimo capitulo .

De punitione eorum qui opera dei corrigunt & blasphemant & de exemplis ad hoc & de sedentibus suo tempore Rome & in imperio .

Capitulum Sextum de Sancto .iiii. filio Alfonsi & de

uirtutibus & uictorijs eius & quomodo recuperauit a Mauris Tarifam & alia loca & combussit magnā classē sarracenorum & qualiter Alfonso patrem uenientem de impeno non admisit ad regnum .

Item de ambitione regnandi & de punitione eorum qui patribus insidiantur in regno & de exemplis & documētis ad hoc .

Capitulum . vii . de quibusdam crudelitibus Sancii & de bellis & scandalis ex ea causa secutus & de singulari fidelitate nobilis Alfonsi Petri de Gusman obsessi in Tarifa qui passus est filium interfici ne arcem assignaret & de morte Sancii .

Item de cauendo tumultu in castris .

De astucijs ad animandū milites etiā suspectos ad bellū .

De disciplina militari seuerē tenenda in bellis .

De perseuerantia in sufferenda obsidione .

De fugienda corruptione pecunie & quomodo parentes & filii sunt deserendi ne fides offendatur & de exemplis & documētis ad hoc & de sedētibz Rome & in impeto .

Capitulum . viii . de Fernando . iiii . rege Castelle & Legionis & de mirificis uirtutibus domine Marie matris eius & quomodo omnes reges Hispaniarum disfidarunt eundē Fernandū impuberem & contra omnes optinuit .

Item de pietate & cura materna ad filios & de documētis & exemplis antiquorum ad hoc .

Capitulum . ix . de uirtutibus Fernandi . iiii . presertim circa iusticiā ministrandā & de uictorijs eius & qualiter recuperauit a sarracenis Gibraltar & alia castra & de pulchra fabula quam quidam antiquus sarracenus sibi retulit & de subita eius morte ut creditur propter certas indeliberatas & festinas cedes nobilium .

Item de cauenda festinantia in sentencijs principum .

Item de consilijs sequendis per principes & de preclaris

De securitate seruanda a regibus his quos affeçant & de exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum . xvii . quomodo Henricus & alii fratres regis Petri fugientes eius seuitiam regem Aragonum petierunt & de bellis inter dictum Petrum & regē Aragonū & fratres Petri & quomodo Henricus regni titulum assumpsit & regnum Castelle potēter ingreditur & de aliis occurrentibus .

Capitulum . xviii . quomodo rex Petrus & princeps de Gales cum copiis Anglicorum pugnauerunt cum Henrico qui pro ea uice uictus fuit & qualiter fugit in Franciam & recollectis gentibus Petrum insequitur & tandē eum interfecit apud oppidum de Montiel & de aliis dignis rebus que pro tunc acciderunt inter eos .

Item quomodo princeps crudelis nunq̄ est tutus & clemens semper est bene sociatus & de exemplis ad hoc .

Qualiter crudelis crudeli morte sepe extinguitur .

Quiniqua opera in caput perpetrantium uertuntur .

Item quomodo homicidia principum puniuntur in futuris generationes .

De preclaris uerbis cuiusdā bufonis ad Petrum iam percussum & de sedentibus Rome & in imperio .

Capitulum . xix . de Henrico . ii . rege Castelle & Legionis & de calamitatibus quas passus est post interfectionē fratris & qualiter predicta fratricidia Petri & sua in eis & eorum posteritate punita creduntur .

Item de obedientia coacta non refutanda & de exemplis ad hoc .

De ambitione punita eorum qui regnandi gratia in fratres seuiunt & de sacris & antiquis exemplis ad hoc .

Capitulum . xx . quod regum delicta pro rei publice quiete plerumq̄ aliqua tolleranda sunt non uindictanda & de malis que secūtur ex talibus homicidiis & uindictis quod

ostenditur plurimis auctoritatibus & exēplis sacre scrip-
ture & de ceteris incidentibus tempore huius Henrri: :
presertim quomodo imperator Cōstātinopolitanus Ro-
mam uenit & fecit unionem cum ecclesia occidentali & de
sedentibus Rome & in imperto .

Capitulum .xxi. de Iohanne primo rege Castelle & Le-
gionis dicti Henrri: filio & de clarissimis uxoribus &
filiis eius & de bello cum Portugalesibus & de causis
eius & de infelici fine eiusdem belli .

Item de matrimoniis que plerumq; prestant causam tur-
bationibus regnorum .

Item quomodo superbia & insolētia facit hostes uictores.
Item non est gloriandum de potentia & fortitudine & de
exemplis & documentis ad hoc .

Capitulum .xxii. de secundo bello inter Iohannem regē
& ducē Alencastrie filiū regis Anglie & de causis eiusd
belli & de cladibus & malis & tandem de felici concor-
dia per matrimonium Henrri: filii Iohannis regis cum
Catherina filia dicti ducis & de inopinata & festina mor-
te eiusdem regis Iohannis & de illius uirtutibus & acci-
dentibus suo tempore in ecclesia dei .

Item quomodo principes debent seruare festa ab ecclesia
instituta & de pena transgredientium & de exemplis &
documentis ad hoc & de sedentibus in Romana cathe-
dra & imperto .

Capitulum .xxiii. de Henrrico .iii. Iohannis filio rege
Castelle & Legionis & de clarissimis filiis eius & de in-
fante Fernando eius fratre minore natu postea rege Ara-
gonum & de uxore & inclitis filiis eius .

Item quomodo boni principes licet paruo tēpore regnēt
magno tempore uiuere censendi sunt .

De punitione facienda a principibus cum moderatione
& clementia .

Quod non recte flagitiosi alios corrigunt & de exemplis antiquorum & documentis ad hoc.

Item de periculo quod regno iminet ex multis filiis regis. Capitulum .xxiiii. de uirtutibus huius Henrici .iii. presertim de ingenti eius religione & de iusticia & liberalitate demum de filiabus eius & quibus nupsertunt presertim de uirtutibus Marie que data est uxor regi Aragonum & de tempestina morte dicti Henrici & de occurrentibus suo tempore.

Item quomodo principes expellere debent a regno pestilentes & inutiles homines.

Item quomodo principes debent sapientes penes se habere & quod maiora bona consecuntur ex sapientibus quam fortiter bellantibus & de exemplis & documentis ad hoc.

Item quomodo officiales boni non sunt mutandi in re publica & de exemplis & documentis ad hoc.

Item agitur in eodem capitulo de fidelitate quam fratres & atinentes debent regi & de sedentibus Rome & in imperio.

Capitulum .xxv. de Iohanne .ii. Henrici filio rege Castelle & Legionis & de eius magna nobilitate & quomodo descendit ab omnibus principibus orbis.

Item de Catharina matre eius & Fernandopatro tutoribus eius & de uxoribus & filiis & filiabus suis & de preclaris uictoriis Fernandi contra Mauros tempore infante Iohannis.

Quomodo cum maxima strenuitate recuperauit antiquerã & de singulari fide & ingentibus uirtutibus Fernandi infantis.

Item quomodo principes debent esse cupidi glorie non pecunie & de preclaris principibus qui magna auripondera refutarunt ut gloria uictorie potirentur.

Item de honore uictorie per fideles subditos attribuendo.

regi & de exemplis ad hoc :

Capitulū .xxvi. de uacatione regni Aragonie per obitū Martini regis tempore dicti Iohannis regis Castelle & de compeditonibus in dicto regno & qualiter Fernādus cum presidis regis & regni Castelle regnum Aragonie obtinuit captiuato Vrgelensi comite .

Capitulum .xxvii. de singulari cura & industria Iohānis regis Castelle & Fernandi regis Aragonum pro extirpatione scismatis in dei ecclesia & qualiter pro bono unionis se subtraxerunt a Benedicto .xiii. : & quomodo sumis affectibus laborarunt pro congregatione concilii Constantiē & de unione inde secuta .

Capitulum .xxviii. quomodo Iohannes rex Castelle duxit uxorem inclitam Mariam filiam Fernandi patris sui & de Matrimonio Henrica infantis cum Cathenna sorore Iohannis & de dissidiis ex ea causa subortis & de Iohanne rege Nauarre & Blanca uxore eius & de Aluaro de Luna miro modo accepto regi Iohanni & quomodo Iohannes rex Nauarre & fratres eundem Aluarum persecuti sunt .

Item de scandalis & malis que secuntur ex conubiis clandestinis inter principes & magnates & de exēplis ad hoc. Item de moderatione tenenda in prosperitate .

Capitulum .xxix. de intestinis dissidiis inter Iohannem regem Castelle & Alonsum & Iohannem reges Aragonum & Nauarre & fratres suos occasione Aluari & quomodo infans Henricus a Iohanne rege Castelle fuit bis incarceratus & tandem relaxatus & de magna congregatione exercitus utriusq; partis & de concordia inter eos facta per mediationem legati apostolici & reginarum Castelle & Aragonie .

Item de malis que secuntur ex priuatis dissensionibus potentum & de exemplis ad hoc .

Item quomodo seruientes regibus inuidere non debent ceteris regibus acceptis & de pulchris exemplis & documentis ad hoc.

Itē de periculoso bello & dissidio intestino & domestico.

Capitulum .xxx. de clarissima uictoria Iohannis regis Castellæ contra sarracenos in ualle Granate & de iterata discordia inter Iohannem regem Castellæ & Iohannē regem Nauarre & infantem Henricum propter Aluarum de Luna & quomodo obsederunt oppidum de Medina ubi degebant rex Iohannes & Henricus & multi barones & de reuerentia ei exhibita & fuga Aluari.

Item de laudibus Alfonsi regis Aragonum.

Capitulum .xxxi. de redditu Aluari ad regem & iterata discordia & de bello apud oppidum de Olmedo in quo Iohannes rex Nauarre & Henricus & sibi adherentes fuerunt uicti & de confiscatione dominiorum suorum & tandem de concordia secuta & de laudibus regine Marie consortis regis Iohannis.

Itē de infelici exitu illorū qui contra regem arma mouēt.

Capitulum .xxxii. de ingenti affectu Iohannis regis Castellæ ad Aluarum de Luna & tandem quomodo ob Aluari insolentiam amor in odium mutatus est.

Item quomodo singularius corda regum sunt in manu dei & de mobilitate regalis animi.

Quomodo sepe odiunt quos dilexerunt & de multis exemplis & documentis antiquorum ad hoc.

Item quomodo amici & dilecti non statim abiecti sūt etiam si delinquant.

Item quomodo est periculosa dilectio regum & de exemplis ad hoc.

Capitulum .xxxiii. quomodo Aluarus de Luna predixit ruinam suam quem tandem Iohannes rex Castellæ apud ciuitatem Burgēn incarcerauit & facto legitimo

processu decolari publice iussit dominiis & bonis partum
confiscatis partum filiis concessis .

Item de insolentia illorum qui abutuntur amicitias regum.

Item quomodo prospera parum durant .

Narrantur preclara antiquorum exempla qui post mag-
nas prosperitates graues aduersitates passi sunt .

Item quomodo dicitur uere felix qui bene moritur .

Item quomodo non sunt dirruenda sepulchra eorum quos
uincimus .

Capitulum . xxxiiii . de uirtutibus regis Iohannis & de
eius felici obitu & de assumptione Henrici . iiii . filii eius
in regem eo uiuente & de obitu Alfonsi regis Aragonum
apud Neapolim & de illius uirtutibus .

Item quomodo sapientes sepe contra ueritatem blandi-
untur principibus & de exemplis ad hoc .

Capitulum . xxxv . de scismate in ecclesia dei extirpato
apud Constantiam tempore huius Iohannis regis Cas-
telle & de Martino papa ibi electo & de Eugenio eius
successore & de congregatione concilii Basiliensis tempore
eiusdem Eugenii & de infelici exitu illius congregationis
& ceteris occurrentibus suo tempore .

Capitulum . xxxvi . de Henrico . iiii . filio Iohannis mo-
derno rege & quomodo in inicio regni sui quietauit om-
nes differentias cum Iohanne rege Nauarre sibi reconci-
lians barones extra regnum existentes & demum quo-
modo post prestitam obedientiam Calisto pape . ii . no-
uiter assumpto regnum Granate potenter ingreditur &
quomodo duxit uxorem sororem regis Portugalie .

Item quomodo principes antequam congregiantur in bellis
debent offerre deo uota & sacrificia & oblationes .

Capitulum . xxxvii . de dissidio inter Iohannem regem
Nauarre & Carolum filium suum & qualiter Henricus
rex Castelle ingreditur aliquas terras Nauarre eas sibi

subiiciens . deinde qualiter reges Francie & Castelle se mutuo uiderunt specialiter super facto principatus Cathalonie Iohanni regi Aragonū rebellantis & quomodo Henricus rex Castelle sūma moderatione usus dominiū Cathalonie sibi oblatum non admisit & de causis tante moderationis .

Item quomodo principes debent uti moderatione & nō sibi subicere cuncta que possunt & de exemplis & documentis antiquorum ad hoc .

Item quomodo sepe ex mutua colloctione magnorum principū inuidie & dissidia oriuntur & de exēplis ad hoc .
Capitulum . xxxviii . qualiter tempore huius Henrici . iiii . oppidum de Gibraltar & Archidona & plura alia loca recuperata sunt Mauris expulsis & de uirtutibus & preconis huius Henrici piis operibus presertim qualiter fuit magnificus & liberalis .

Item de liberalitate que congruit principibus & quomodo debet esse moderata nec uergat in dantis & rei publice damnum & de plurimis documentis & exemplis ad hoc .

Capitulum . xxxix . de strenuitate huius Henrici . iiii . & experientia in rebus bellicis demum de eius humanitate & temperantia : modestia : sobrietate & ceteris uirtutibus & quomodo fugiebat ornatum regum & queuis molia delicamenta & qualiter plurimos nobiles in altum euexit & quomodo delectabatur in uenationibus & musicis concentibus .

Item quando & quomodo principes dum uiuunt sint laudandi .

Item quomodo naturaliter principes diligunt & exaltant eos qui secum sunt connutriti & de exemplis & documentis ad hoc .

Item quomodo principes debent esse temperati & sobrii

& de documentis & exemplis antiquorum ad hoc.
Item de incomodis que principibus obueniunt ex im-
moderata uenatione & de exemplis & documētis ad hoc.
Capitulum . xl . de his que acciderunt in ecclesia tempo-
re huius Henrici . iiii . & de Nicolao : Calixto : Pio &
Paulo Secundo romanis pontificibus qui suo tempore
preuerunt & de illorum laudibus ac preclaris gestis .
Item de opusculis & libris edditis ab auctore huius libri
dedicatis eidem Paulo summo pontifici & de Frederico
. iii . imperatore & quomodo bis Romam accessit.

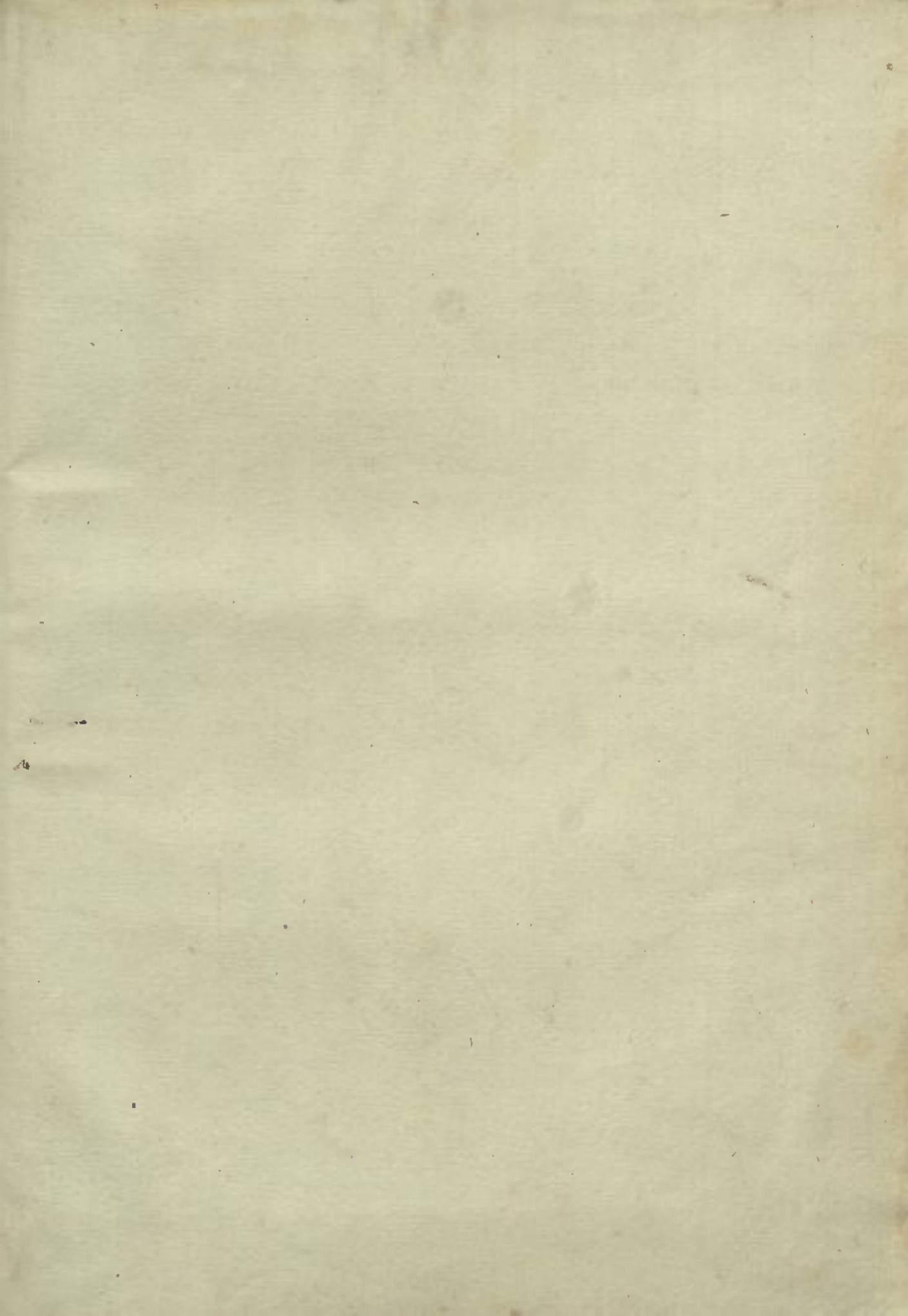
Explicit tabula materiarum
& rerum in hoc libro contē-
tarum .

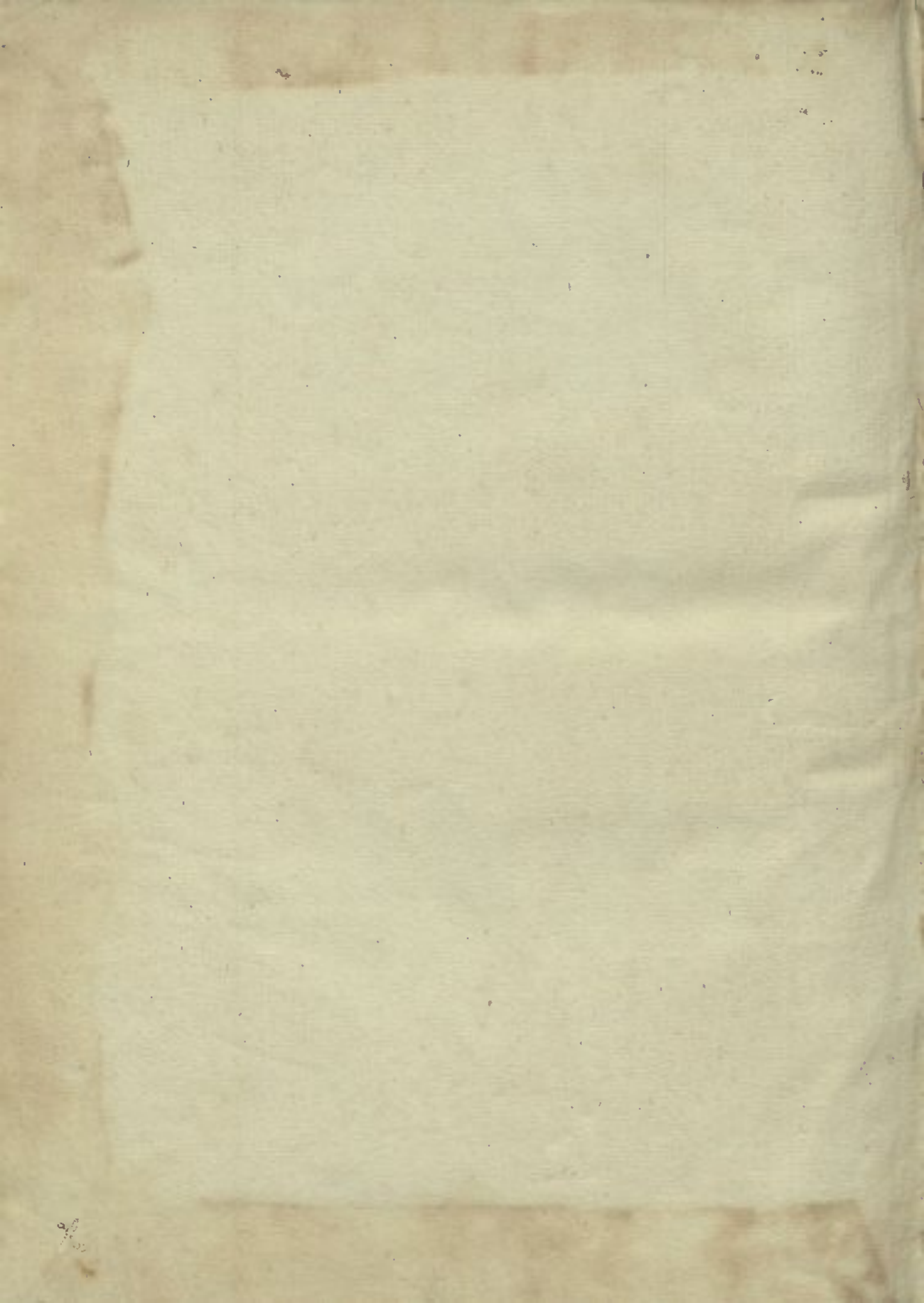
Explicit tabula materiarum & rerum in hoc libro contētarum.

J. B. d. d.

me
1158

442
4000
342
2000
142

2/102

